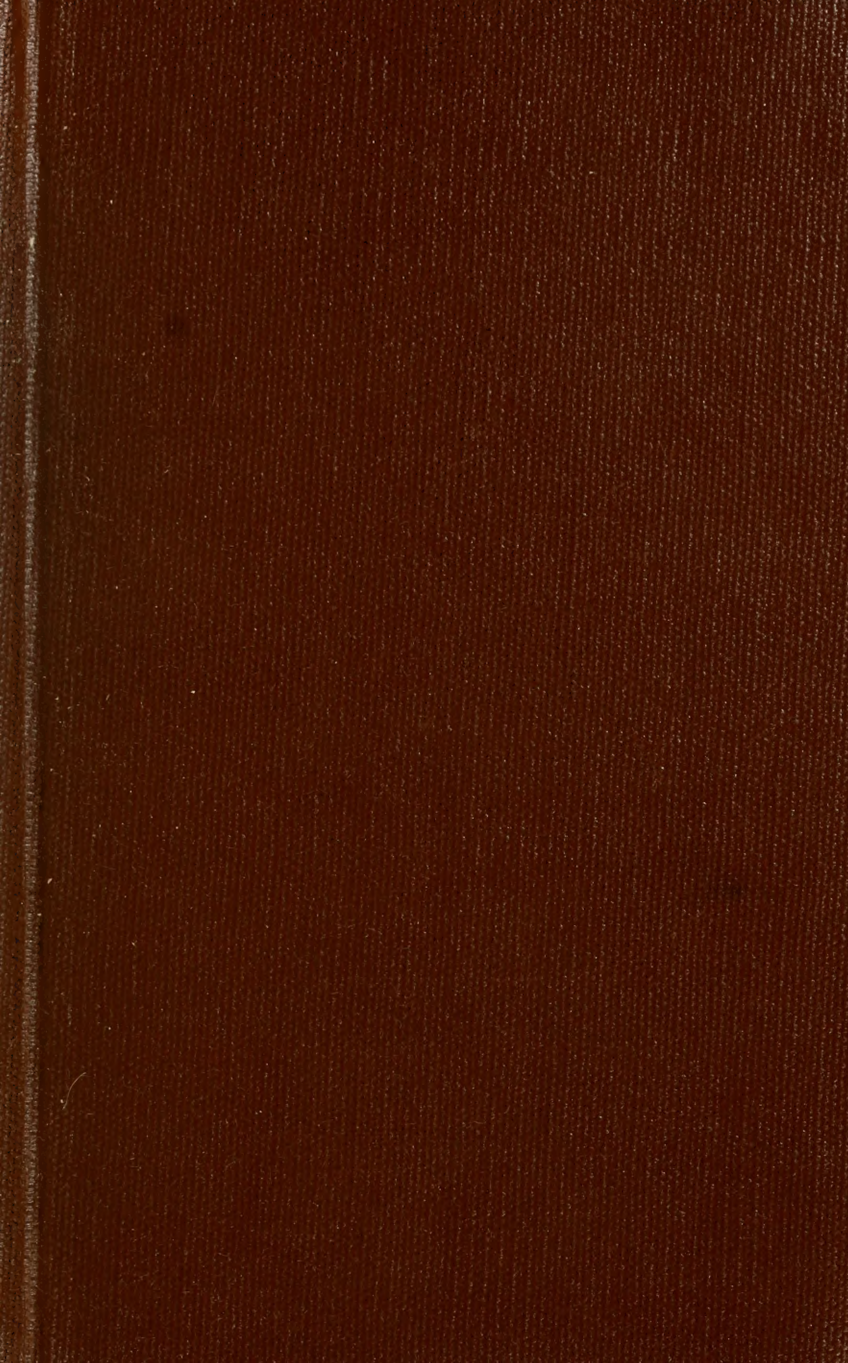

HENRIK IBSEN

SAMLEDE VÆRKER

II

HENRIK IBSEN

SAMLEDE VÆRKER

ANDET BIND

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

GRÆBES BOGTRYKKERI

1898

INDHOLD:

BIBLIOGRAFISKE OPLYSNINGER

VED

J. B. HALVORSEN.

Hærmændene på Helgeland er skrevet i Løbet af nogle Maaneder efter Digterens Tilbagekomst fra Bergen til Kristiania Sommeren 1857. Af de af Forfatteren selv om „Gildet paa Solhaug"s Tilblivelseshistorie givne Oplysninger ved man, at det under Opholdet i Bergen ved hans Læsning af N. M. Petersens Oversættelse af de islandske Ættesagaer („Historiske Fortællinger om Islændernes Færd hjemme og ude") i hans Tanke opstaaede første raa, taagede Udkast til Tragedien „Hærmændene" ved mellemkommende Stemninger og Studier foreløbig forvandlede sig til det lyriske Drama „Gildet paa Solhaug". Stoffet vedblev dog at sysselsætte Digteren under den sidste Tid af hans Ophold i Bergen, men den oprindelig paabegyndte Affattelse i Vers blev lagt tilside, indtil han havde fundet Formen for det Skuespil, hvori han — paa Grundlag af dels Volsungesagaen, dels og fornemmelig de nævnte is-

landske Ættesagaer — vilde fremstille vort Liv i den gamle Tid. Høsten 1857 blev Stykket i Manuskript indleveret til Kristiania Theater og antaget til Opførelse af den artistiske Direktør (den danske Carl Borgaard), men nogen Opførelse blev der ikke af til den fastsatte Tid, Marts 1858; Forfatteren modtog istedet for Honorar fra Theatrets Direktion en Skrivelse med Besked om, at Theatrets økonomiske Status ikke tillod dets Kasse i denne Sæson at udrede Honorarer for originale Arbejder. Denne Skrivelse blev af Ibsen besvaret med en hvast formet Opsats i „Aftenbladet“ 1858, Nr. 58, hvorefter der udviklede sig en hidsig Pennefejde i flere norske Blade, i hvilken, foruden Ibsen selv, bl. a. ogsaa Bjørnstjerne Bjørnson, P. Botten-Hansen og M. J. Monrad deltog. Omtrent i de samme Dage blev Stykket ogsaa stængt ude fra det kgl. Theater i Kjøbenhavn i Henhold til J. L. Heibergs som Censor afgivne Betænkning af 5. Marts 1858. Den eneste Indtægt, Digteren foreløbig fik af sit Skuespil, blev det Honorar af 120 Kr., som Ejeren af „Illustreret Nyhedsblad“ gav for Retten til at trykke det i et Oplag af 2200 Exemplarer som Tillægshefte til Bladet i første Halvaar 1858. I denne Form udkom saa den 25. April s. A. første Udgave af

Udgaver. **Hærmændene paa Helgeland. Skuespil i fire Akter af Henr. Ibsen. Chra. 1858. 8. 115 S.**

Adskillige Aar senere, da Forfatterens Ry var bleven videre udbredt og mere befæstet ved „Brand“, „Peer Gynt“ og „Digte“, mente Forlæggeren af det nu stansede „Illustreret Nyhedsblad“, Bogtrykker H. J. Jensen, at der kunde være en Forretning at gjøre ved Udgivelse paany af de af ham for billigt Kjøb erhvervede ældre Arbejder af Ibsen („Hærmændene“ og „Fru Inger“), og saaledes udkom Eftertryksudgaven:

Hærmændene paa Helgeland. Skuespil i fire Akter af Henrik Ibsen. Andet Oplag. Chra. 1871. 8. 128 S.

Imod dette Attentat paa sin litterære Ejendomsret nedlagde Forfatteren, strax han blev underrettet derom, Protest saavel offentligt i det danske „Dagbladet" som i et Brev til Bogtrykkeren, hvorhos han bragte Sagen ind for Domstolene. Saavel ved Byretten (1875) som ved Højesteret (1876) blev Bogtrykkeren kjendt uberettiget til Forlag eller Oplag af de nævnte Skrifter, ilagt Procesomkostninger, Bod til Statskassen og Erstatning efter Skjøn til Forfatteren, ligesom de eftertrykte Exemplarer af „Hærmændene" blev konfiskeret og senere tilintetgjort. Hos Digterens danske Forlægger var imidlertid udkommet og udkom senere følgende nye, i det hele fra den første uændrede Udgaver:

Hærmændene på Helgeland, skuespil i fire handlinger. Af Henrik Ibsen. Anden udgave. Kbh. 1873. 8. 129 S. — Tredie udgave. Kbh. 1873. 8. 128 S. — Fjerde udgave. Kbh. 1875. 8. 128 S. — Femte udgave. Kbh. 1878. 8. 128 S. — Sjette udgave. Kbh. 1885. 8. 128 S. — Syvende oplag. Kbh. 1894. 8. 128 S. — Ottende oplag. Kbh. 1898. 8. 1 Bl., 114 S.

The Vikings at Helgeland. Play in four Acts. Translated by William Archer. [Trykt S. 125—207 i Vol. III. af Ibsen's Prose Dramas. Authorized English Edition, ed. by William Archer. London 1890. 8.] Oversættelser.

Helgelannin sankarit. Näytelmä neljässä näytöksessä. Kirjoittanut Henrik Ibsen. Alkuperäisestä suomentanut C. Edv. Törmänen. Hämeenlinnassa 1878. 8. 71 S.

Les guerriers à Helgeland. Drame en quatre

actes. Traduction Jacques Trigant-Geneste. [Trykt S. 227—327 i T. VI. af „Théatre d'Henrik Ibsen". Paris 1893. Med en kritisk kommenterende Indledning S. 209—225 af Oversætteren.]

Víkingarnir á Hálogalandi. Sjónleikur í fjórum þáttum. Þýtt hafa: Indriði Einarsson og Eggert O. Brím. Reykjavík 1892. 8. 2 Bl., 104 S.

Voiteli na Helgolandě. (Sěvernyje bogatyri.) Perevod S. Stepanovoj. Moskva 1892. 8.

Sěvernyje Bogatyri. Drama v 4. děistvijach. [Trykt i Bladet „Artist", Moskva 1892.]

Sěvernyje Bogatyri. Drama v 4-ch. děistvijach. Perevod N. Mirovič. [Trykt S. 1—79 i T. III. af „Sobranie sočinenij Henrika Ibsena. Izdanie I. Jurovskago". S. Peterb. 1896. 8.]

Kämparne på Helgeland. Skådespel i fyra handlingar af Henrik Ibsen. Öfversättning af William Åbjörnsson. Halmstad 1876. 8. 125 S.

Nordische Heerfahrt. Trauerspiel in vier Akten. Unter Mitwirkung von Emma Klingenfeld veranstaltete deutsche Originalausgabe der „Haermaendene paa Helgeland" von Henrik Ibsen. München 1876. 8. 3 Bl., 128 S.

Nordische Heerfahrt. Schauspiel in vier Aufzügen von Henrik Ibsen. Aus dem Norwegischen von M. von Borch. Mit dem Scenarium. Lpz. [1890]. 8. 69 S. (O. m. T.: Reclams Univ.-Bibl. No. 2633.)

Kommentarer. H. Jæger: Henrik Ibsen (Kbh. 1888). S. 122—139; H. Jæger: Henrik Ibsen og hans værker (Kra. 1892). S. 23—35; G. Brandes: Henrik Ibsen (Kbh. 1898), S. 10 fg.: A. Schack: Udviklingsgangen i H. I.s Digtning (Kbh. 1897), S. 13—18; V. Vasenius: Ibsens dram. diktning (Hfors. 1879), S. 142—156; V. Vasenius: Henrik Ibsen (Sthlm. 1882), S. 105—

118; R. Woerner: Ibsens Jugenddramen (München 1895), S. 60—105; L. Passarge: Henrik Ibsen (Lpz. 1893), S. 52—62; E. Reich: Ibsens Dramen (Dresden u. Lpz. 1894), S. 19—27; Ad. von Hanstein: Ibsen als Idealist (Lpz. 1897), S. 23—35; H. H. Boyesen: A Commentary on the Writings of Ibsen (New York 1894), S. 30—32; „Nord og Syd" 1858, II. 183—199 af M. Goldschmidt; Steenstrups „Dansk Maanedsskrift" VIII. 487—490 af Dr. C. Rosenberg.

Kristiania norske Theater 24. Novbr. 1858 (indstuderet og iscenesat af Forf.); Theatret i Trondhjem af Cortes's danske Selskab 10. Febr. 1859; Bergens Theater 4. Marts 1859; Kristiania Theater 11. April 1861 — for 100de Gang og sidste Gang med Fru Gundersen som Hjørdis som Festforestilling paa Digterens Fødselsdag 20. Marts 1896; Det kgl. Theater i Kjøbenhavn 19. Februar 1875; Theatret i Odense af Aug. Rasmussens Selskab 10. April 1876, og forøvrigt paa danske Provinstheatre saavel af dette som af Cortes's og Julius Petersens Selskaber; Nya Teatern i Stockholm 3. Novbr. 1875; Kgl. Teatern i Stockholm 11. Novbr. 1876; Svenska Teatern i Helsingfors 1878; Finska Teatern i Helsingfors i Marts 1888; Hoftheatret i München 10. April 1876; Hoftheatret i Dresden 27. Oktbr. 1876; Burgtheater i Wien 26. Oktbr. 1876; Hoftheatret i Darmstadt 9. Januar 1889; Deutsches Theater i Berlin 11. Februar 1890; Malyi Teatr i Moskva 1892; Hoftheatret i Stuttgart Maj 1897; Stadttheater i Köln 4. Januar 1898. Opførelser.

Kjærlighedens Komedie er skrevet Sommeren 1862 og var færdigtrykt ved Aarets Udgang. Planen til dette Digterens første Skuespil med Emne fra hans Samtids Liv i Hjemmet begyndte allerede at sysselsætte ham i 1858, den Gang til Fortrængsel

for det senere fuldførte „Kongsemnerne“. Men Vanskeligheden ved Stykkets formelle Udarbejdelse sinkede Arbejdet, som først blev begyndt i Prosa. Der findes endnu i privat Eje et Haandskrift med Titel: „Svanhild, Komedie i tre Akter af Henrik Ibsen, 1860“. Det er Manuskriptet til de første 2½ Ark af „Kjærlighedens Komedie“, men i Prosadialog og delvis med andre Navne end i det 1862 udgivne, i rimede Jamber skrevne Stykke. I det første Udkast heder Lind saaledes Fladland, Frøken Skjære heder Frøken Lærke og er forlovet med en Redaktør ved Navn Pasop; der forekommer ogsaa en Broder af Svanhild, Student Johan Halm. Scenearrangementet er uforandret gaaet over fra Prosaudkastet til det versificerede Skuespil, som i begge Redaktioner aabnes med Falks Vise. Manuskriptet slutter ved Begyndelsen af Samtalen mellem Falk og Guldstad; da den sidste Replik staar nederst paa sidste Side af et Ark, er der al Grund til at antage, at Udarbejdelsen af dette første Udkast til Komedien har været videre udført, men Resten er i alle Fald forsvundet. Det opbevarede Brudstykke af Haandskriftet er dels trykt, dels refereret af Henrik Jæger i Folkebladet 1887, S. 26 fg. Under de vanskeligste ydre Forhold omskrev og færdigskrev Digteren nu i 1862 det saaledes paabegyndte Arbejde, hvortil Forlagsretten s. A. blev erhvervet for 400 Kroner af Jonas Lie, som den Gang ejede „Illustreret Nyhedsblad“, hvis Kristiania-Abonnenter 31. Decbr. s. A. som Nytaarsgave for 1863 fik sig tilsendt:

Udgaver. **Kjærlighedens Komedie. Komedie i tre Akter af Henr. Ibsen. Chra. 1862. 8. 140 S.**

Efter Udgivelsen af „Brand“ tog Forfatteren under sit Ophold i Rom i Slutningen af 1866 paany sin Samfundskomedie for sig til Forberedelse af en ny Udgave; men han var „ved den mellemliggende

Tid og Udvikling kommen for langt bort fra Digtet til at kunne haabe ved Ændringer hist og her at kunne tilvejebringe nogen organisk Forbedring af Kjernen i det hele" og udgav derfor, alene med nogle sproglige Rettelser og et kort Forord, som senere ikke er bleven optrykt i de følgende Udgaver, i uforandret Skikkelse:

Kjærlighedens Komedie. Komedie i tre Akter af Henrik Ibsen. Anden, gjennemsete Udgave. Kbhvn. 1867. 8. 4 Bl., 164 S. — Tredje, gennemsete udgave. Kbhvn. 1873. 8. 160 S. — Fjerde, gennemsete udgave. Kbhvn. 1877. 8. 160 S. — Femte oplag. Kbhvn. 1884. 8. 160 S. — Sjette oplag. Kbhvn. 1891. 8. 160 S. — Syvende oplag. Kbhvn. 1895.

La Comédie de l'Amour. Pièce en trois actes et en vers. Traduit du Norvégien par le Vicomte de Colleville et Fritz de Zepelin (d'après la 6e édition originale). Paris 1896. 8. 2 Bl., XVI. S., 184 S. (Oversættelsen, i ubunden Stil, oprindelig trykt anonymt i „Mercure de France", Febr.—Marts 1896, indledes med en Fortale af Oversætterne: „Ibsen et „La Comédie de l'Amour"." Den danner T. IX. af „Théatre d'Henrik Ibsen".) Oversættelser.

Af en engelsk Oversættelse ved William Archer er Brudstykker trykt i „St. James's Magazine", Vol. 40 (London 1881), S. 27 fg. og 104 fg.

Komedija ljubvi. Komedija v 3-ch. dějstvijach. [Trykt S. 285—384 i T. II. af „Sobranie sočinenij Henrika Ibsena. Izdanie I. Jurovskago". S. Peterb. 1896. 8.]

Kärlekens komedi. Komedi i tre akter af Henrik Ibsen. Fri öfversättning af Harald Molander. Borgå (Helsingfors) 1888. 8. 4 Bl., 157 S. (Forf. har paa Forhaand autoriseret Oversættelsen, der ifølge Forordet „ikke gjør Fordring paa at give

en bogstavtro svensk Tolkning af „Kjærlighedens Komedie", saaledes som denne foreligger i Trykken. Dels er en partiel Bearbejdelse med betydelige Forkortelser bleven foretagen af Forfatteren selv; dels har Forsøget paa ikke blot at gjengive Dialogens aandfuldt turnerede Vers, men fremfor alt paa at træffe Stykkets litterære Stil, Stemning og skiftende Farve tvunget Oversætteren til Friheder").

Comödie der Liebe. Comödie in drei Akten. Deutsch von M. von Borch. Einzige vom Verfasser autorisierte deutsche Ausgabe. Berlin 1889. 8. VI S. [Overs. af Forf.s Forord til Originalens 2. Udg.]. 121 S. (O. m. T.: Nordische Bibliothek. Hg. von Prof. Dr. Julius Hoffory. Bd. V.)

Die Komödie der Liebe. Komödie in drei Akten von Henrik Ibsen. Aus dem Norwegischen. Halle a. d. S. [1890]. 8. 1 Portræt. 126 S. (O. m. T.: Otto Hendel's Bibl. der Gesamt-Litteratur d. In- u. Auslandes. 374. 375.)

Kommentarer. G. Brandes: Henrik Ibsen (Kbh. 1898), S. 38 fg. og 108 fg.; H. Jæger: Henrik Ibsen (Kbh. 1888), S. 142—149; H. Jæger: Henrik Ibsen og hans værker (Kra. 1892), S. 48—51; A. Schack: Udviklingsgangen i H. I.s Digtning (Kbh. 1897), S. 19—33; V. Vasenius: Henrik Ibsen (Sthlm. 1882), S. 119—148; L. Passarge: Henrik Ibsen (Lpz. 1893), S. 77—90; O. Brahm: Henrik Ibsen (Berlin 1887), S. 13—17; E. Reich: Ibsens Dramen (Dresden u. Lpz. 1894), S. 27—36; Ad. von Hanstein: Ibsen als Idealist (Lpz. 1897), S. 35—41; A. Garde: Der Grundgedanke in Ibsens Dichtung (Lpz. 1898), S. 16 fg.; Die Gegenwart Bd. 36 (1889), S. 170 fg. og 185 fg. af Emil Brausewetter; H. H. Boyesen: A Commentary on the Writings of Ibsen (New York 1894), S. 63—72; P. H. Wicksteed: Lectures on Ibsen (Lond. 1892), S. 102—107; A. Ehrhard: Ibsen

et le Théatre contemporain (Paris 1892), S. 49—67; G. M. Scalinger: Ibsen (Napoli 1895), S. 26 fg.; Morgenbladet 1863. No. 74 og 81 af M. J. Monrad; Aftenbladet 1863, No. 38 og 39 af D. Mejdell; Letterstedtske Nord. Tidskrift 1888, S. 293—314 af Christen Møller; „Mercure de France", Juli 1897 af Per Eketrä.

Kristiania Theater 24. Novbr. 1873; Mindre Opførelser.
Teatern i Göteborg 7. Novbr. 1889 af Aug. Lindbergs Selskab; Kgl. dram. Teatern i Stockholm 23. Novbr. 1889; Svenska Teatern i Helsingfors 28. Januar 1889; Belle-Alliance-Theatret i Berlin Decbr. 1896; l'Oeuvre-Theatret i Paris 23. Juni 1897; Dagmartheatret i Kjøbenhavn 21. Maj 1898.

Kongs-Emnerne, hvortil de første Studier blev gjort og den første Plan udkastet om Sommeren 1858, for atter igjen at lægges tilside, er skrevet i Løbet af 6—8 Uger om Sommeren 1863, efterat Forfatteren var kommen tilbage til Kristiania fra Sangerfesten i Bergen i Juni s. A. Ved denne Lejlighed var der hos Digteren ingen Famlen længer, Skuespillet var bygget færdigt op i hans Tanke og Fantasi, før Nedskrivningen begyndte, i September Maaned allerede gik Manuskriptet til Sætteriet og i Oktbr. 1863 udkom paa Johan Dahls Forlag:

Kongs-Emnerne. Historisk Skuespil i fem Akter af Henr. Ibsen. Chra. 1864. 8. 2 Bl., 217 S. + 2 Bl. Musikbilag. Udgaver.
[„Margretes Vuggesang", komp. af Fru Emma Dahl, Forlæggerens Hustru.]

Samtidig med Stykkets Udgivelse blev det antaget til Opførelse paa Kristiania Theater, hvor Forfatteren selv ledede Indstuderingen og var tilstede ved Førsteopførelsen, medens det den Gang ikke blev synderlig kjendt udenfor Norge. Til Danmark kom der efter G. Brandes's Udsagn næppe tyve

Exemplarer af den trykte Bog, og af de samtidige litterære Kritikere var det blot Clemens Petersen og Dr. C. Rosenberg, som skjænkede Arbejdet nogen Opmærksomhed. En større Opmærksomhed blev først Stykket tildel, da „Brand"s og „Peer Gynt"s Digter hos sin danske Forlægger i Novbr. 1870 i et Oplag af 1500 Exemplarer fik udgivet:

Kongs-emnerne. Historisk skuespil i fem akter. Af Henrik Ibsen. Anden udgave. Kbhvn. 1870. 8. 3 Bl., 217 S. — Tredje udgave. Kbhvn. 1872. 8. 223 S. — Fjerde udgave. Kbhvn. 1875. 8. 238 S. — Femte udgave. Kbhvn. 1879. 8. 238 S. — Sjette udgave. Kbhvn. 1883. 8. 238 S. — Syvende udgave. Kbhvn. 1889. 8. 239 S. — Ottende udgave. Kbhvn. 1894. 8. 239. S. — Niende udgave. Kbhvn. 1898. 8. 220 S.

Oversættelser.

The Pretenders. Historic Play in five Acts. Translated by William Archer. [Trykt S. 209—373 i Vol. III. af Ibsen's Prose Dramas. Authorized English Edition, ed. by William Archer. London 1890. 8.]

Kuninkaan alut. Historiallinen näytelmä viidessä näytöksessä. Suomensi Ellei [Pseud. for Eliel Aspelin]. Porvoossa [ɔ: Borgå]. 1884. 8. 144 S. (O. m. T.: „Runotar. Neron tuotteita maailman kirjallisuudesta". No. 1.)

Les prétendants à la couronne. Drame en cinq actes. Traduction Jacques Trigant-Geneste. [Trykt S. 25—204 i T. VI. af „Théatre d'Henrik Ibsen", Paris 1893, med en kritisk kommenterende Indledning S. 3—24 af Oversætteren.]

Pretendenty na koronu. Drama v 5-ti dèistvijach. Perevod K. K. Semenova. [Trykt S. 253—400 i T. III. af „Sobranie sočinenij Hen-

rika Ibsena. Izdanie I. Jurovskago". S. Peterb. 1896. 8.]

Die Kronprätendenten. Historisches Schauspiel in 5 Akten. Nach dem Norwegischen. Deutsch von Adolf Strodtmann. Berlin 1872. 8. 218 S. — Anden Udgave med følgende Titel:

Die Kronprätendenten. Historisches Schauspiel in 5 Akten. Deutsch von Adolf Strodtmann. Einzige vom Verfasser autorisirte deutsche Ausgabe. Berlin 1889. 8. 3 Bl., 142 S. (O. m. T.: Nordische Bibliothek. Hg. von Prof. Dr. Julius Hoffory. Bd. IV.)

Kommentarer.

G. Brandes: Henrik Ibsen (Kbh. 1898), S. 16—27 og 103—105; H. Jæger: Henrik Ibsen (Kbh. 1888), S. 149—156; H. Jæger: Henrik Ibsen og hans værker (Kra. 1892), S. 23—35; A. Schack: Udviklingsgangen i H. I.s Digtning (Kbh. 1897), S. 34—49; V. Vasenius: Ibsens dram. diktning (Hfors. 1879), S. 156—169; V. Vasenius: Henrik Ibsen (Sthlm. 1882), S. 149—172; L. Passarge: Henrik Ibsen (Lpz. 1883), S. 63—76; Otto Brahm: Henrik Ibsen (Berlin 1887), S. 17—20; E. Reich: Ibsens Dramen (Dresden u. Lpz. 1894), S. 37—53; Ad. von Hanstein: Ibsen als Idealist (Lpz. 1897), S. 46—57; A. Garde: Der Grundgedanke in Ibsens Dichtung (Lpz. 1898), S. 19—22; H. H. Boyesen: A Commentary on the Writings of Ibsen (New York 1894), S. 34—42; A. Ehrhard: Ibsen et le Théatre contemporain (Paris 1892), S. 68—84; Morgenbladet 1864, No. 13, 20 og 23 af M. J. Monrad; Steenstrups „Dansk Maanedsskrift" 1864, I., 110 fg. af Dr. C. Rosenberg.

Opførelser.

Kristiania Theater 17. Januar 1864; Det kgl. Theater i Kbhvn. 11. Januar 1871; Hoftheatret i Meiningen 1875 og af dettes Selskab ved Gjæstespil i Berlin i Juni 1876; Det kgl. Theater i Mün-

chen 1875; Hoftheatret i Schwerin $^{i}/_{M.}$ 15. Novbr. 1875; Nya Teatern i Stockholm 19. Januar 1879; det finske Theater i Helsingfors i Marts 1882; det svenske Theater i Helsingfors 1888; Kgl. Schauspielhaus i Berlin 30. Maj 1891; Burgtheater i Wien i Marts 1891; Vasatheatret i Stockholm i Marts 1898.

HÆRMÆNDENE PÅ HELGELAND.

BIBLIOGRAFISKE OPLYSNINGER

VED

J. B. HALVORSEN.

Catilina er skrevet i Grimstad „i Nattetimerne i Løbet af nogle Maaneder om Vinteren 1848—49“, medens Forf. under Forberedelserne til Examen artium gjennemgik Sallusts „Catilina“ og Ciceros Taler imod sidstnævnte. I Afskrift blev Stykket under Forfatternavnet „Brynjolf Bjarme“ indleveret til Direktionen for Kristiania Theater af hans Ven Student O. K. Schulerud, som imidlertid fik Manuskriptet sendt tilbage med et høfligt, men bestemt Afslag, hvorefter han med ikke større Held bød det frem til Byens Boghandlere; den hojstbydende af disse forlangte saa og saa meget for at trykke Stykket uden Honorar. Imidlertid var Ibsen i Marts 1850 kommen til Kristiania for at gaa ind paa Heltbergs „Studenterfabrik“, og efter Tilskyndelse af Schulerud bestemte han sig nu til at være sin egen Forlægger. Trykningen blev for Penge, som Schulerud laante, udført i F. Steens Bogtrykkeri, og den 13. April 1850 udkom saa „i Kommissjon hos [den danskfødte] P. F. Steensballe“ og i et Oplag af 250 Exemplarer, hvoraf der ved

Opgjøret det følgende Aar var 205 Exemplarer tilbage, Henrik Ibsens ældste dramatiske Arbejde:

Udgaver. **Catilina, Drama i tre Acter af Brynjolf Bjarme. Chra. 1850. 8. 125 S., 1 Bl.**

Efterat Digteren var vendt tilbage til Tyskland fra sit Besøg i Norge Sommeren 1874, besluttede han sig til at gjennemarbejde Stykket, som derefter uden Ændring med Hensyn til Ideerne, Forestillingerne og det heles Udviklingsgang, men nu „i en fuldført Skikkelse“ og med et Forord (S. 5—12), hvori redegjøres for dets Tilblivelseshistorie, udkom det følgende Aar paa Gyldendalske Boghandels Forlag i et Oplag af 3000 Expl.

Catilina. Drama i tre akter af Henrik Ibsen. Anden og gennemarbejdet udgave. Kbhvn. 1875. 8. 140 S.

Catilina. Drama i tre akter. Af Henrik Ibsen. Tredje udgave. Kbh. 1891. 8. 144 S. [Indeh. S. 5—12 Forordet til 2. Udg.]

Oversættelser. Catilina. Drama in 3 Akten. Autorisierte Übersetzung aus dem Norwegischen von Hugo Greinz. Paris, Lpz., München 1896. 8. XVI S., 136 S. [Indeh. S. VII—XVI i tysk Overs. Forordet til Orig.'s 2. Udg.]

En ny tysk Oversættelse vil blive trykt i Bd. I. af „Henrik Ibsens Sämtliche Werke in deutscher Sprache“, Berlin, S. Fischer, 1898 fg.

Cataline — 1st Act, translated by A. Johnstone [med et Referat af de to andre Akters Handling, er trykt S. 5—40 i „Translations from the Norse, by a B. S. S.“ Gloucester (1878) 8.]

Pervaja Drama (Første Drama) [ɔ: russisk Overs. af Forordet til Catilina's 2. Udg., trykt S. 329—333 i T. IV. af „Sobranie sočinenij Henrika Ibsena. Izdanie I. Jurovskago.“ St. Peterb. 1896].

Kommentarer. G. Brandes: Henrik Ibsen (Kbh. 1898), S. 10 fg.;

H. Jæger: Henrik Ibsen (Kbh. 1888), S. 34—48; H. Jæger: Ibsen og hans værker (Kra. 1892), S. 7 fg.; V. Vasenius: Ibsens dramatiska diktning i dess första skede (Hfors 1879), S. 31—76; V. Vasenius: H. Ibsen, ett skaldeporträtt (Sthlm. 1882), S. 9—36; L. Passarge: H. Ibsen (Lpz. 1883), S. 37—47; R. Woerner: Ibsens Jugenddramen (München 1895), S. 5—30; Ad. von Hanstein: Ibsen als Idealist (Lpz. 1897), S. 7—13; E. Reich: Ibsens Dramen (Dresden u. Lpz. 1894), S. 11 fg.; H. H. Boyesen: A Commentary on the Writings of Ibsen (New York 1894), S. 18—22; A. Ehrhard: Ibsen et le Théatre contemporain (Paris 1892), S. 16—28; Tids-Tavler IV. (Kra. 1876), S. 172—76 af L. Kr. Daa; Dagbl. (Kra.) 1875, Nr. 67 af F. Bætzmann; Allg. Zeit. 1897, Beil. Nr. 24, S. 4 fg. af Karl Werner; Berl. Tagebl. April 1896 af Fritz Mauthner.

Nya Teatern i Stockholm 3 Decbr. 1881. Opførelser.

Gildet paa Solhaug blev skrevet i Bergen Sommeren 1855, paa et Tidspunkt, da Digteren beskjæftigede sig med indgaaende at studere Landstads Samling af „Norske Folkeviser", der var udkommet et Par Aar i Forvejen (1853). Vinteren 1854 havde han skrevet „Fru Inger til Østråt", og Beskjæftigelsen med dette Drama havde nødsaget ham til litterært og historisk at fordybe sig i den senere Del af Norges Middelalder; fra denne Periode gik han snart over til Studiet af Sagatiden, men foreløbig kunde han dog den Gang ikke for sine digteriske Øjemed gjøre nogen dramatisk Brug af Stridighederne mellem Konger og Høvdinger, mellem Partier og Flokke. Derimod fandt han i de islandske Ættesagaer i rigt Maal hvad han behøvede som menneskelig Iklædning for de Stemninger og Tanker, som den Gang opfyldte ham. Gjennem N. M. Petersens Oversættelse

levede han sig sammen med hine Ættesagaers Kvinder og Mænd, og i hans Tanke fremstod det første, raa, taagede Udkast til „Hærmændene paa Helgeland", uden at dog nogen hel sammenhængende Plan blev udkastet. Imidlertid kom der adskilligt imellem, mest og stærkest vel af personlig Natur, men bl. a. ogsaa hint Studium af de norske Folkeviser. Digterens personlige Stemningsliv og Fordybelsen i de versformede Levninger af Middelalderens litterære Romantik bidrog begge til at forvandle det formløst gjærende Udkast til Tragedien „Hærmændene" til det lyriske Drama, som, indstuderet af Digteren selv, opførtes paa Bergens Theater 2. Januar 1856 og derefter udkom paa Chr. Tönsbergs Forlag med Titlen:

Udgaver.

Gildet paa Solhoug. Skuespil i tre Akter af Henrik Ibsen. Chra. 1856. 8. 88 S.

Gildet på Solhaug. Skuespil i tre akter. Anden udgave. Med en fortale af forfatteren. Kbh. 1883. 8. XIV S., 93 S. [I Fortalen redegjør Forf. for Stykkets Tilblivelseshistorie og dets Uafhængighed af enhver ydre Paavirkning eller Indflydelse og for den norske æsthetiske Kritiks Modtagelse af Stykket ved dets Fremkomst.]

Oversættelser

Das Fest auf Solhaug. Schauspiel in drei Aufzügen. Autorisierte Übersetzung aus dem Norwegischen von Emma Klingenfeld. [Med en Dedikation fra Oversætterinden til Digterens 60-Aars Fødselsdag og en Fortale af Dr. Julius Elias.] Lpz. [1888.] 8. 61 S. (O. m. T.: Reclams Univ.-Bibl. No. 2375.)

Das Fest auf Solhaug. Schauspiel in drei Akten. Zweite Ausgabe. Mit einer Vorrede des Verfassers. Deutsch von Christian Morgenstern. [Trykt S. 145—215 i Bd. II. af „Henrik Ibsens Sämtliche Werke in deutscher Sprache", Berlin 1898. 8.]

PERSONERNE:

ØRNULF FRA FJORDENE, landnamsmand på Island.
SIGURD HIN STÆRKE, søkonge.
GUNNAR HERSE, rig bonde på Helgeland.
THOROLF, Ørnulfs yngste søn.
DAGNY, Ørnulfs datter.
HJØRDIS, hans fosterdatter.
KÅRE BONDE, en helgelænding.
EGIL, Gunnars søn, fire år gammel.
ØRNULFS sex ældre sønner.
ØRNULFS og SIGURDS MÆND.
GÆSTER, HUSKARLE, TERNER, FREDLØSE MÆND, O. S. V.

(Handlingen foregår i ERIK BLODØKSES tid på og i nærheden af GUNNARS gård på Helgeland i det nordlige Norge.)

FØRSTE AKT.

(En høj strand, der i baggrunden løber brat ned til søen. Til venstre et nøst, til højre fjelde og barskov. Masterne af to hærskibe ses nede i viken; langt ude til højre skær og høje holmer; søen er i stærkt oprør, det er vinter med snetykke og storm.)

(SIGURD kommer op fra skibene; han er klædt i hvid kjortel med sølvbelte, blå kappe, sokkebrog, lådne sko og stålhue, ved siden bærer han et kort sakssværd. ØRNULF viser sig straks efter oppe mellem fjeldene, klædt i mørk lammeskindskjortel, med brystplade og benskinner samt lådne sko og ulden brog, over skuldrene har han en brun vadmelskåbe med hætten trukken over stålhuen så at ansigtet for en del skjules. Han er høj og kæmpemæssigt bygget, med langt hvidt skæg, gammel og lidt bøjet; væbnet er han med rundt skjold, sværd og spyd.)

SIGURD

(træder først ind, ser sig om, får øje på nøstet, går raskt derhen og prøver at bryde døren op).

ØRNULF

(kommer tilsyne på fjeldet, studser ved at se SIGURD, synes at genkende ham, stiger ned og råber):

Vig marken, hærmand!

SIGURD

(vender sig om, lægger hånden på sværdet og svarer):

Det var første gang ifald jeg gjorde det!

ØRNULF.

Du skal og må! Jeg trænger nøstet til nattely for mine stivfrosne mænd.

SIGURD.

Og jeg for en mødig kvinde.

ØRNULF.

Mine mænd er mere værd end dine kvinder!

SIGURD.

Så må skoggangsmænd stå højt i pris på Helgeland!

ØRNULF

(hæver spydet).

Dyrt skal du bøde for de ord!

SIGURD

(drager sit sværd).

Nu vil det gå dig ilde, gubbe!

(ØRNULF styrter ind på ham, SIGURD forsvarer sig.)

(DAGNY og nogle af SIGURDS MÆND kommer fra stranden; ØRNULFS SEKS SØNNER fra fjeldene til højre.)

DAGNY

(der er lidt foran, klædt i rød kjortel, blå kåbe og forværks hætte, råber ned til skibene):

Op alle Sigurds mænd! Min husbond strides med en fremmed!

ØRNULFS SØNNER.

Til hjælp for gubben!

(de stiger ned.)

SIGURD

(til sine mænd).

Bliv hvor I er; jeg magter ham vel alene!

ØRNULF

(til sønnerne).

Lad mig slås i fred! (farer ind på Sigurd.) Jeg vil se dit blod!

Prazdnik v Solhaugě. Drama v 3-ch dčistvijach. Perevod N. Mirovič. [Trykt S. 81—137 i T. III. af „Sobranie sočinenij Henrika Ibsena. Izdanie I. Jurovskago.“ S. Peterb. 1896. 8.]

G. Brandes: Henrik Ibsen (Kbh. 1898), S. 133—136, jfr. samme Forf.'s Indledning til „Ibsens sämtliche Werke“, II. S. XVI fg.; H. Jæger: Henrik Ibsen (Kbh. 1888), S. 102—111; V. Vasenius: Ibsens dram. diktning (Hfors 1879), S. 76—112; V. Vasenius: Henrik Ibsen (Sthlm. 1882), S. 71—86; R. Woerner: Ibsens Jugenddramen (München 1895), S. 44—51; Ad. von Hanstein: Ibsen als Idealist (Lpz. 1897), S. 19—22); E. Reich: Ibsens Dramen (Dresden u. Lpz. 1894), S. 15—18; H. H. Boyesen: A Commentary on the Writings of Ibsen (New York 1894), S. 26 fg.; A. Ehrhard: Ibsen et le Théatre contemporain (Paris 1892), S. 38—40; Morgenbladet 1856, No. 76, 90 og 125 af Bjørnstjerne Bjørnson; Die Presse [Wien] 6. Decbr. 1891 af Emil Granichstaedten; Aftenposten 1897, No. 873 af T. Blanc. Kommentarer.

En Parodi paa Stykket er den norske Studenterkomedie „Gildet paa Mærrahaug“ [af Olaf Skavlan] 1857, 2. Udg. 1876.

Bergens Theater 2. Jan. 1856 (Musik af F. G. Schediwy); Kristiania Theater 13. Marts 1856 (Musik af Paolo Sperati) og i ny Indstudering 6. Decbr. 1897 (Musik af Lange-Müller); Kgl. Teatern i Stockholm 4. Novbr. 1857; Casinotheatret i Kbh. 6. Decbr. 1861 (Musik af Gläser); Dagmartheatret i Kbh. 2. Novbr. 1886; Burgtheater i Wien 22. Novbr. 1891; Deutsches Theater i München i April 1897. Opførelser.

Fru Inger til Østråt blev skrevet i Bergen om Vinteren 1854 og opført første Gang paa Theatret der den 2. Januar 1855. Forøvrigt blev det foreløbig liggende i Manuskript, indtil Digteren i Begyn-

delsen af 1857 sendte det ind til sin Ven P. Botten-Hansen, som foreslog Ibsen at lade det, mod et Honorar af 200 Kroner, trykke i det af ham redigerede „Illustreret Nyhedsblad“, hvor det ogsaa blev trykt i Nummerne for 31. Maj, 14. Juni, 5. Juli, 26. Juli og 23. August. Bladets Ejer, Bogtrykker H. J. Jensen, som ved Ibsens Bosættelse i Kristiania om Sommeren 1857, „til enhver Tid, naar Betaling skulde ske [af det omforenede Honorar], viste sig ude af Stand til at opfylde sine Forpligtelser,“ saa at Forf. maatte lade sig nøje med lidt over det halve af Honoraret, havde af Satsen i „Ill. Nyhedsbl.“ ladet tage nogle hundrede Særtryk til Salg for sin Regning i Boghandelen, og i denne Form udkom i i Septbr. 1857, i samme Maaned som Bjørnstjerne Bjørnsons „Synnøve Solbakken“,

Udgaver. **Fru Inger til Østeraad. Historisk Drama i fem Akter af Henr. Ibsen. Chra. 1857. 8. 148 S.**

Fru Inger til Østrat. Skuespil i fem handlinger af Henrik Ibsen. Anden gennemséte og rettede udgave. Kbh. 1874. 8. 181 S.

Fru Inger til Østråt. Skuespil i fem handlinger. Tredje udgave. Kbh. 1891. 8. 183 S.

Oversættelser. Die Herrin von Oestrot. Historisches Schauspiel in 5 Aufzügen. Unter Mitvirkung von Emma Klingenfeld veranstaltete deutsche Original-Ausgabe der „Frau Ingerd til Oestrot“. München 1877. 8. 171 S. [I revideret Skikkelse nu ogsaa trykt S. 35—143 i Bd. II. af „Henrik Ibsens Sämtliche Werke in deutscher Sprache“. Berlin 1898. 8.]

Frau Inger auf Östrot. Schauspiel in fünf Aufzügen. Deutsch von M. Borch. Lpz. [1891.] 8. 99 S. (O. m. T.: Reclams Univ.-Bibl. No. 2856.)

Lady Inger of Östråt. Drama in five Acts. Translated by Charles Archer. [Trykt S. 1—124 i Vol. III. af „Ibsen's Prose Dramas“. Authorized

English Edition, ed. by William Archer. London 1890. 8.]

Inger iz Östrota. Drama v 5-ti dĕistvijach. Perevod N. Mirovič. [Trykt S. 139—252 i T. III. af „Sobranie sočinenij Henrika Ibsena. Izdanie I. Jurovskago." S. Peterb. 1896. 8.]

(G. Brandes: Henrik Ibsen (Kbh. 1898), S. 44—47 og 136—142, jfr. samme Forf.'s Indledning til „Ibsens sämtliche Werke in deutscher Sprache" II. S. XII fg.; H. Jæger: Henrik Ibsen (Kbh. 1888), S. 90—102; H. Jæger: Henrik Ibsen og hans værker (Kra. 1892). S. 23—31; A. Schack: Udviklingsgangen i H. I.'s Digtning (Kbh. 1897), S. 10 fg.; V. Vasenius: Ibsens dram. diktning (Hfors 1879), S. 112—130; V. Vasenius: Henrik Ibsen (Sthlm. 1882), S. 46—70; R. Woerner: Ibsens Jugenddramen (München 1895), S. 38—44; L. Passarge: Henrik Ibsen (Lpz. 1893), S. 48—51; Ad. von Hanstein: Ibsen als Idealist (Lpz. 1897), S. 14—19; E. Reich: Ibsens Dramen (Dresden u. Lpz. 1894), S. 13—15; H. H. Boyesen: A Commentary on the Writings of Ibsen (New York 1894). S. 23—25; A. Ehrhard: Ibsen et le Théatre contemporain (Paris 1892), S. 34—38. Kommentarer.

Bergens Theater 2. Januar 1855; Theatret i Trondhjem 1857; Det norske Theater i Kristiania 11. April 1859; Kristiania Theater (hvor Stykket blev forkastet, da det indleveredes 1857) 20. Marts 1875; Kgl. dram. Teatern i Stockholm 27. Oktbr. 1877; Helsingfors svenske Theater 1880; Dagmartheatret i Kjøbenhavn 22. Novbr. 1895; Nationaltheatret i Berlin 13. Decbr. 1878; Volkstheater i Berlin i Novbr. 1888. Opførelser.

SIGURD.

Se først dit eget!

(sårer ham i armen, så at spydet falder.)

ØRNULF.

Godt var det hugget, hærmand!
Snygt du sværdet svinger,
hvast du véd at ramme;
Sigurd selv, hin stærke,
står for dig tilskamme!

SIGURD
(smilende).

Så er skammen ham til hæder!

ØRNULFS SØNNER
(med et udråb af forundring).

Sigurd selv! Sigurd hin stærke!

ØRNULF.

Men hvassere ramte du den nat, du rante Dagny, min datter!

(kaster hætten tilbage.)

SIGURD og HANS MÆND.

Ørnulf fra Fjordene! .

DAGNY
(glad, men dog med et udtryk af uro).

Min fader og mine brødre!

SIGURD.

Stil dig bag ved mig.

ØRNULF.

Det gøres ikke behov. (nærmer sig til Sigurd.) Jeg drog kendsel på dig så såre du kom mig for øje, derfor ypped jeg strid; prøve vilde jeg om rygtet

sagde sandt, når det nævnte dig som den djærveste idrætsmand i Norge. Nå, fred og forlig være mellem os!

SIGURD.

Bedst, ifald det så kunde føje sig.

ØRNULF.

Der er min hånd. Du er en ypperlig kæmpe; så ramme hug har ingen før skiftet med gamle Ørnulf.

SIGURD

(ryster hans fremrakte hånd).

Lad det være de sidste sværdhug, der skiftes mellem os to. Og hermed byder jeg dig selvdømme i den sag, der er os imellem; er du villig til at vælge de vilkår?

ØRNULF.

Det er jeg, og ret nu skal tvisten jævnes. (til de øvrige.) Så gøres da vitterligt for alle, hvad sagen gælder. For fem vintre siden lå Sigurd og Gunnar herse som vikinger på Island og havde fredland der den vinter tæt under min gård. Da rante Gunnar med vold og sned min fosterdatter, Hjørdis; men du, Sigurd, tog Dagny, mit eget barn, og sejlede bort med hende. For dette ran dømmes du til at bøde tre hundrede i sølv, og skal med det din ufredsgerning være sonet.

SIGURD.

Billige kår tykkes mig at være, hvad du der byder; de tre hundrede skal jeg udrede og lægger til en bræmmet silkekåbe; det er en kongegave fra Ædhelstan i England og så god, som nogen mand har båret den på Island.

DAGNY.

Ret så, min bolde husbond; og tak, du, min fader; nu først er jeg frejdig tilsinds!

(hun trykker faderens og brodrenes hænder og taler sagte med dem.)

ORNULF.

Så stå da forliget ved magt mellem os, og skal Dagny efter denne tid være fuldt så hæderlig at agte, som var hun dig lovligt fæstet med sine frænders minde.

SIGURD.

Og på mig kan du nu lide, som på din egen æt!

ORNULF.

Det tænker jeg forvisst jeg kan, og vil på stand friste, hvor god du er mig.

SIGURD.

Rede skal du finde mig; sig frem. — hvad kræver du?

ORNULF.

Din hjælp i råd og dåd. Jeg har stævnet hid til Helgeland for at søge Gunnar herse og kræve ransbøder for Hjørdis.

SIGURD
(overrasket).

Gunnar!

DAGNY
(ligeså).

Og Hjørdis, — hvor er de at finde?

ORNULF.

Hjemme på Gunnars gard, tænker jeg.

SIGURD.

Og den ligger —?

ØRNULF.

Ikke mange pileskud borte; har du ikke vidst det?

SIGURD
(med undertrykt bevægelse).

Tilvisse, nej! Sparsomt har jeg spurgt fra Gunnar siden vi sidst sejled fra Island sammen. Vidt foer jeg i viking og tjente mange konger udenlands, medens Gunnar sad hjemme. Hid under land kom jeg i dag i lysingen, fordreven af uvejret; at Gunnar havde sin fædrenegård her nordpå var mig nok vitterligt, men —

DAGNY
(til ØRNULF).

Og i det ærend foer du hjemmefra?

ØRNULF.

Så er det. (til SIGURD.) At vi to mødtes har været et værk af de vældige deroppe; de vilde det så. Havde jeg tænkt på at søge dig, så vidste jeg lidet hvor du var at finde.

SIGURD
(tankefuld).

Vel sandt, vel sandt! — Men nu den sag med Gunnar, — sig mig, Ørnulf, tænker du at drive den stærkt, af al formue, både med godt og ondt?

ØRNULF.

Det må jeg gøre. Hør til, Sigurd, hvad jeg vil sige dig. Isommer red jeg tilthings og der var mange hæderlige mænd tilstede. Da thingdagene var tilende, sad jeg i boden og drak sammen med mine herreds-

mænd, og så kom kvinderanet på tale: hånlige ord måtte jeg høre, fordi jeg lod den tort sidde uhævnet på mig så lang en tid. Da blev jeg vred, svor at fare til Norge, søge Gunnar og kræve bod eller hævn for ranet og aldrig fare hjem til Island igen, før jeg havde vidst at fremme min sag.

SIGURD.

Ja, ja! står det så, da skønner jeg nok at sagen må drives stærkt ifald det trænges om.

ØRNULF.

Det må den; men ubillig skal jeg ikke være, og Gunnar er mig nævnt som en hæderlig mand. Glad er jeg også at jeg foer i denne færd; tiden faldt mig lang på Island tilslut; derude på de blå vande var jeg bleven gammel og grå, det bares mig for som jeg måtte ud på dem engang til førend jeg —; nå ja, — Bergthora, min gode hustru, var jo død for længe siden, mine ældste sønner foer hver sommer i viking, og da nu Thorolf vokste til —

DAGNY
(glad).

Thorolf er med? Hvor er han?

ØRNULF.

Ude på skibet. (peger mod baggrunden til højre.) Der skal du se en gut; stor og stærk og fager er han bleven siden du sad hjemme. Det vil blive en ypperlig idrætsmand, Sigurd; han vil komme til at ligne dig.

DAGNY
(smilende).

Det er nu som før, skønner jeg; stedse stod Thorolf dit hjerte nærmest.

ØRNULF.

Han er den yngste og sin moder lig, deraf kommer det.

SIGURD.

Men sig mig nu, — dit ærend hos Gunnar herse, — tænker du alt idag —?

ØRNULF.

Heller idag end imorgen. Med rimelige bøder skal jeg være fornøjet; vægrer Gunnar sig ved sligt forlig, så får han friste de kår, som følger på.

(KÅRE BONDE kommer ilsomt ind fra højre; han er klædt i grå vadmelskofte og sid filthat; i hånden holder han en afbrudt gerdestav.)

KÅRE.

Godt møde, hærmænd!

ØRNULF.

Hærmænds møde skattes sjelden godt.

KÅRE.

Er I hæderlige mænd, så tilsiger I mig fred iblandt jer: Gunnar herses husfolk står mig efter livet!

ØRNULF.

Gunnar herse!

SIGURD.

Så har du øvet ondt imod ham!

KÅRE.

Min ret har jeg øvet. Vi holdt udgangskvæg sammen på en holme tæt under land; Gunnars folk tog mine bedste okser bort, og en af mændene skældte mig for en træl; så bar jeg våben på ham og fældte ham.

ORNULF.

Det var lovlig gerning.

KÅRE.

Men nu imorges kom hans karle mod mig med ufred; lykken var mig god, så jeg blev varslet itide og slap bort; dog, stakket frist kan jeg vente, for mine avindsmænd leder om mig.

SIGURD.

Lidet kan jeg tro dig, bonde! I fordums tid kendte jeg Gunnar så godt som mig selv, og det véd jeg: aldrig øved han uskel mod fredelig mand.

KÅRE.

Gunnar har ingen del i al den ufærd, han er sønderpå landet; nej, det er Hjørdis, hans hustru —

DAGNY.

Hjørdis!

ORNULF
(mumlende).

Ja, ja, det kunde ligne hende!

KÅRE.

Gunnar bød jeg bod for trællen, og den var han villig til at tage, men så kom Hjørdis til, ægged sin husbond med mange hånlige ord og hindred forliget; siden drog Gunnar sørpå, og imorges —

SIGURD
(ser ud til venstre).

Der kommer vejfarende mænd nordefter, er det ikke —?

KÅRE.

Det er Gunnar herse selv!

ØRNULF.

Vær du trøstig, jeg tænker nok, jeg skal få jer forligte.

(GUNNAR HERSE, med NOGLE MÆND, kommer fra venstre Han er klædt husdragt, brun kjortel, sokkebrog, blå kappe og bred hat; af våben har han kun en liden håndøkse.)

GUNNAR

(standser forundret og uviss ved synet af de forsamlede).

Ørnulf fra Fjordene! Ja forsandt —!

ØRNULF.

Der ser du ret nok.

GUNNAR

(træder nærmere).

Nu da, hil og sæl på min grund, ifald du kommer med fred.

ØRNULF.

Vil du som jeg, så skal ingen ufred øves.

SIGURD

(nærmer sig).

Vel mødt, Gunnar!

GUNNAR

(glad).

Sigurd — fosterbroder! (ryster hans hånd.) Ja, er du med, da véd jeg visst, at Ørnulf kommer med fred. (til ØRNULF.) Ræk mig hånden, gubbe! Hvad ærend du har her nordpå er ikke svært at skønne; det gælder Hjørdis, din fosterdatter.

ØRNULF.

Som du siger; stor tort voldtes mig, da du foer med hende fra Island uden at søge mit minde.

GUNNAR.

Du kommer med ret og skel; har svenden flængt, så får manden flikke. Længe har jeg ventet dig, Ørnulf, for den sags skyld, og kan bøder gøre det, så skal vi snart forliges.

SIGURD.

Det mener jeg med. Ørnulf vil være rimelig.

GUNNAR
(med varme).

Det må du, gubbe; skulde du værdsætte hende som det bør sig, da vilde ikke alt mit gods forslå!

ØRNULF.

Jeg skal rette mig efter lov og vedtægt, det kan du lide på. Men nu en anden sag; (peger på KÅRE.) ser du den mand der?

GUNNAR.

Kåre bonde! (til ØRNULF.) Du véd da, der er ufred mellem os?

ØRNULF.

Dine mænd har ranet hans kvæg, og for ran bør bødes.

GUNNAR.

For drab ligeså; han har dræbt min træl.

KÅRE.

Fordi han håned mig.

GUNNAR.

Jeg har sagt mig rede til forlig.

KÅRE.

Men det havde ikke Hjørdis sind til, og imorges,

mens du var borte, faldt hun over mig og står mig nu efter livet.

GUNNAR

(opbragt).

Er det sandt du siger; har hun —?

KÅRE.

Hvert ord er sandt.

ØRNULF.

Derfor bad bonden om min bistand, og den skal være ham sikret.

GUNNAR

(efter et øjebliks betænkning).

Hæderligt har du handlet mod mig, Ørnulf; det er derfor billigt, at jeg føjer mig efter din vilje. Hør mig, Kåre bonde, jeg er villig til at lade trællens drab og al den ulempe, der er voldt dig, gå op mod hinanden.

KÅRE

(rækker GUNNAR hånden).

Det er gode kår; dem tager jeg imod.

ØRNULF.

Og fred skal han have for dig og dine?

GUNNAR.

Fred hjemme og hvorhelst han ellers færdes.

SIGURD

(peger ud til højre).

Se der!

GUNNAR

(misfornøjet).

Det er Hjørdis!

ØRNULF.

Med væbnede karle!

KÅRE.

Hun søger mig!

(HJØRDIS med en flok HUSKARLE. Hun er sortklædt, i kjortel, kabe og hætte; KARLENE er væbnede med sværd og økser, selv bærer hun et let spyd i hånden).

HJØRDIS

(standser ved indgangen).

Mandstærke mødes vi her, som det lader!

DAGNY

(iler hende imøde).

Hil og sæl, Hjørdis!

HJØRDIS

(koldt).

Tak. Jeg har alt spurgt, at du ikke var langt borte.

(træder nærmere, idet hun kaster et skarpt blik over de forsamlede.)

Gunnar og — Kåre, min avindsmand, — Ørnulf og hans sønner, og —

(idet hun får øje på SIGURD, farer hun næsten umærkeligt sammen, tier lidt, men fatter sig og siger:)

Nu, mange ser jeg her, som jeg drager kendsel på, — men ikke véd jeg, hvem der er mig bedst sindet.

ØRNULF.

Vel nok sindet er vi dig alle.

HJØRDIS.

Hvis så er, da vil du ikke nægte at give Kåre i min husbonds vold.

ØRNULF.

Det gøres ikke behov.

GUNNAR.

Der er nu fred og forlig mellem os.

HJØRDIS
(med undertrykt spot).

Forlig? Nu ja, jeg véd du er en klog mand, Gunnar! Kåre har truffet mandstærke venner, og så skønner jeg nok det tyktes dig tryggest —

GUNNAR.

Det nytter lidet at ægge mig med hånord! (med vægt.) Kåre har fred for os!

HJØRDIS
(tvinger sig).

Godt og vel; har du tilsagt ham fred, så må løftet holdes.

GUNNAR
(stærkt, men dog uden heftighed).

Det må det og det skal det!

ØRNULF
(til HJØRDIS).

Og der blev så halvvejs sluttet et forlig til, før du kom.

HJØRDIS
(skarpt).

Mellem dig og Gunnar?

ØRNULF
(nikker).

Det gjaldt dig.

HJØRDIS.

Vel kan jeg vide hvad det gjaldt; men det siger jeg dig, min fosterfader, aldrig skal det spørges, at Gunnar herse lod sig skræmme, fordi du kom med våbenfolk til landet; var du kommen som enlig, vejfarende mand i vor stue, så kunde tvisten lettere jevnes.

GUNNAR.

Ørnulf og hans sønner kommer med fred.

HJØRDIS.

Kan så være, men på andet sæt vil det lyde i folkemunde, og du selv, Gunnar, stoled nok ikke så stærkt på freden igår, da du skikked Egil, vor søn, sørpå såsnart det spurgtes at Ørnulf la i fjorden med hærskib.

SIGURD
(til GUNNAR).

Du har skikket din søn sørpå?

HJØRDIS.

Ja, for at han kunde være tryg, ifald Ørnulf faldt over os!

ØRNULF.

Ikke skulde du spotte med det, Hjørdis; hvad Gunnar har gjort turde være klog mands gerning, såfremt du hindrer forliget.

HJØRDIS.

Lykken råder for livet. Lad times hvad der vil; men heller vil jeg falde, end frelse livet ved fejgt forlig.

DAGNY.

Sigurd giver bod og vil ikke kaldes ringere mand for det.

HJØRDIS.

Sigurd må selv vide bedst, hvad hans hæder kan tåle.

SIGURD.

Om det skal jeg aldrig trænge til at mindes.

HJØRDIS.

Sigurd er en navnkundig drabsmand, men djærvere dåd øved Gunnar, da han dræbte hvidbjørnen udenfor mit bur.

GUNNAR

(med et forlegent blik på SIGURD).

Ja ja, lad det så være!

ØRNULF.

Vel sandt, det er den djærveste dåd, nogen mand har øvet på Island, og derfor —

SIGURD.

Nu ja, lettere kan Gunnar da lempe sig uden at kaldes ræd.

HJØRDIS.

Skal bod gives, så skal og bod kræves. Gunnar, du drages til minde, hvad du engang har lovet!

GUNNAR.

Ilde betænkt var det løfte; kræver du at det skal holdes?

HJØRDIS.

Holdes skal det, ifald vi to skal leve under tag sammen efter denne dag. Så vid da, Ørnulf, skal bod gives for din fosterdatters ran, så skal du også bøde, fordi du dræbte Jøkul, min fader, og tog alt hans gods og eje!

ORNULF.

Jokul faldt i ærlig holmgang; værre tort gjorde dine frænder mig, da de skikked dig ukendt til Island og fik mig til at knæsætte dig.

HJORDIS.

Hæder og ingen tort havde du af at fostre Jokuls datter.

ORNULF.

Idel ufred har jeg havt deraf, det véd jeg.

HJØRDIS.

Værre ufred tor times dig nu, ifald —

ORNULF.

Ikke kom jeg hid for at kives med kvinder! — Gunnar, hør nu mit sidste ord; er du villig til at bode for kvinderanet?

HJORDIS
(til GUNNAR).

Kom det ihu, som du har lovet!

GUNNAR
(til ORNULF).

Du hører, jeg har gjort et løfte og det må jeg —

ØRNULF
(forbitret).

Nok, nok! Aldrig skal det siges mig på, at jeg gav bod for ærligt drab!

HJORDIS
(med kraft).

Så trodser vi dig og dine!

ØRNULF
(med stigende vrede).

Og hvem har her ret til at kræve bod for Jøkul? Hvor findes hans frænder? Ingen af dem er ilive! Hvo er hans lovlige eftermålsmand?

HJØRDIS.

Det er Gunnar på mine vegne!

ØRNULF.

Gunnar! Ja, var du fæstet til ham med din fosterfaders samtykke, eller havde han bødet for ranet, så var han lovlig eftermålsmand, men —

DAGNY
(angst og bønligt).

Fader, fader!

SIGURD
(hurtigt).

Tal ikke ud!

ØRNULF
(med hævet stemme).

Jo, højt skal det siges! Hærtagen kvinde har ingen lovlig husbond!

GUNNAR
(med heftighed).

Ørnulf!

HJØRDIS
(i vildt udbrud).

Forhånet! beskæmmet! (med dirrende stemme.) Det — det skal du komme til at angre!

ØRNULF
(vedblivende).

Hærtagen kvinde er kun at agte som frilleviv

efter loven! Vil du vinde hæderligere kar, sa må du —

HJØRDIS

(tvinger sig).

Nej, Ornulf, bedre véd jeg, hvad der skikker sig. Er jeg kun at agte for Gunnars frille, — godt og vel, så må han hædre sig med dåd, — hædre sig sa højt med dåd, at mine kår ingen skam volder mig! Og vogt dig nu, Ørnulf; her skilles vore veje, men våben skal jeg lade bære på dig og dine så tidt det så kan føje sig, utryg skal du være både på liv og lemmer, og det skal hver og en som — (med et hvast blik til KÅRE.) Kåre bonde! Nu ja, Ørnulf tog sig af din sag, og der er fred mellem os, men ikke vil jeg råde dig til at komme hjem med det første; den dræbte har mange hævnere, og let kunde det hænde sig at — ja, nu har jeg varet dig for faren, bær så hvad der følger på. Kom, Gunnar, ruste os må vi nu. En berømmelig dåd har du øvet på Island, men større dåd må her øves, ifald ikke din — din frille skal skamme sig over dig og over sig selv!

GUNNAR.

Vær sindig, Hjørdis; usømmeligt er det at te sig så!

DAGNY

(bedende).

Bliv, fostersøster, — bliv; jeg vil tale min fader tilrette!

HJØRDIS

(uden at høre på hende).

Hjemad, hjemad! Aldrig blev det mig spået, at jeg skulde friste livet som en ussel frilleviv; men skal jeg bære dette liv og denne skændsel, bære det en eneste dag længere, så må min husbond øve

noget — noget, som gør ham navnkundigere end alle andre mænd!

(går ud til højre.)

GUNNAR

(dæmpet).

Sigurd, ét må du love; vi tales ved, før du farer fra landet.

(går med sine mænd til højre.)

(Uvejret er under det foregående ophørt; middagssolen ses som en rød skive dybt nede ved havranden.)

ØRNULF

(truende).

Dyr skal den færd blive dig, fosterdatter!

DAGNY.

Fader, fader! Du har da ikke ondt isinde!

ØRNULF.

Slip mig du! Nu, Sigurd, nu vil der mere end bøder til mellem mig og Gunnar!

SIGURD.

Hvad agter du at gøre?

ØRNULF.

Det véd jeg ikke; men langvejs skal det sporges, at Ørnulf fra Fjordene har gæstet Gunnar herse!

SIGURD

(med rolig fasthed).

Kan hænde; men det siger jeg dig, Ørnulf, bære våben på ham skal du aldrig, sålænge jeg er ilive!

ØRNULF.

Ikke det! Om jeg nu så vil det!

SIGURD.

Ej skal det ske, — end ikke om du så vil det.

ØRNULF
(heftigt).

Godt; hold du sammen med mine uvenner, jeg drister mig endda til at gå mod jer alle!

SIGURD.

Hør mig vel, Ørnulf; den dag skal du ikke leve, da vi to strides sammen; hæderligt forlig er der mellem os, Dagny er mig kærere end våben og guld, og aldrig skal jeg glemme, at du er hendes nærmeste frænde.

ØRNULF.

Det vented jeg af dig, djærve Sigurd!

SIGURD.

Men Gunnar er min fosterbroder; fred og venskab har vi svoret hinanden. Både i strid og i fredsomme kår har vi fristet lykken tilhobe, og han er mig kærest af alle mænd; hærfærd huer han ikke, så bold han end er; — nu godt, mig kender I alle, om mig véd I, at jeg ikke ræddes for ufred; men her står jeg frem, Ørnulf, og beder om forlig for Gunnar. Gør mig til vilje i denne sag!

ØRNULF.

Det kan jeg ikke; jeg måtte jo gå til spot for alle kæmper, ifald jeg foer tomhændet til Island!

SIGURD.

Tomhændet skal du ikke fare. Her i viken ligger mine to langskibe med alt det gods, jeg har vundet i viking; der findes mange kostelige kongegaver, kister med gode våben og andet ypperligt

løsøre; tag du det ene skib, vælg det du tykkes bedst om, det skal være dit med alt hvad som findes ombord, — lad det være bod for Hjørdis og lad Gunnar fare med fred.

ØRNULF.

Brave Sigurd, det vil du gøre for Gunnar!

SIGURD.

For en fuldtro ven kan ingen mand gøre formeget.

ØRNULF.

Give dit halve gods og eje!

SIGURD
(indstændigt).

Tag det hele, begge mine skibe, alt hvad der er mit, og lad mig fare med dig til Island som den fattigste mand i dit følge; hvad jeg giver, kan jeg vinde ind igen; men øver du hærværk mod Gunnar, så bliver jeg aldrig glad mere. Nu, Ørnulf, hvad svarer du?

ØRNULF
(betænker sig).

To gode langskibe, våben og løsøre, — af gods får ingen mand for meget, men —, (heftigt) nej, nej. — Hjørdis har truet mig; jeg vil ikke! Uhæderligt var det, om jeg tog din ejendom!

SIGURD.

Men hør dog først —

ØRNULF.

Nej, siger jeg! Selv må jeg fremme min ret; lad så lykken råde.

KÅRE
(træder nærmere).

Vennesæle råd er det Sigurd giver, men vil du fremme din ret efter bedste evne, så kan jeg råde bedre. Regn aldrig på bøder, så længe Hjørdis har noget at sige; men hævn kan du få, ifald du vil lyde mig.

ØRNULF.

Hævn? Hvad råder du da til?

SIGURD.

Til ondt, det ser jeg nok!

DAGNY
(til ØRNULF).

Hør ikke på ham!

KÅRE.

Hjørdis har sagt mig fredløs, med list vil hun stå mig efter livet; lover du at værge mig siden, så vil jeg inat gå til Gunnars gård og brænde folkene inde. Er det efter dit sind?

SIGURD.

Niding!

ØRNULF
(roligt).

Efter mit sind? Véd du, Kåre, hvad der er mere efter mit sind? (tordnende) At hugge næse og øren af dig, du usle træl! Lidet kender du gamle Ørnulf, ifald du mener, at han vil være halvt om slig skændselsgerning!

KÅRE
(der er vegen tilbage).

Falder ikke du over Gunnar, så falder han over dig!

ØRNULF.

Det har jeg næver og vaben til at hindre.

SIGURD
(til KÅRE)

Og nu, bort fra os! Hæderlige mænd har skam af dit samkvem!

KÅRE
(ved udgangen).

Ja ja, jeg får da værge mig selv så godt jeg kan: men det siger jeg: angre vil I, om I farer frem med lempe; jeg kender Hjørdis, — og skal vel vide at ramme hende!

(går ned til søen.)

DAGNY.

Han pønser på hævn. Sigurd, det må hindres!

ØRNULF
(fortrædelig).

A, lad ham gøre hvad ham lyster; hun er ikke bedre værd!

DAGNY.

Det mener du ikke; kom ihu, du har dog fostret hende.

ØRNULF.

Usalig var den time jeg tog hende under mit tag; det begynder at gå som Jøkul sagde.

SIGURD.

Jøkul?

ØRNULF.

Jøkul, hendes fader. Da jeg gav ham banehugget, faldt han flad ned på græsvolden, så på mig og kvad:

Jøkuls æt skal Jøkuls bane
volde ve paa alle veje;
hvo der ejer Jøkuls skatte
skal ej glædes ved sit eje!

Da han så havde kvædet, taug han stille en stund og lo, og derpå døde han.

SIGURD.

Det skal du lidet agte.

ØRNULF.

Ja ja, hvem véd! Der går et sikkert sagn om at Jøkul engang gav sine børn et ulvehjerte at æde, sa at de blev gramme i hu; Hjørdis har forvisst fået sin del, det kendes på hende (standser ved at se ud til højre.) Gunnar! — Skal vi to stedes til møde igen!

GUNNAR
(kommer).

Ja, Ørnulf, du får tænke om mig hvad du vil; men jeg kan ikke skilles fra dig som din uven.

ØRNULF.

Hvad er din agt?

GUNNAR.

At række dig hånden til fred, før du rejser. Hør mig alle; følg mig hjem og bliv som gæster hos mig sålænge det lyster eder. På soverum og gildekost skorter det ikke, og om vor tvist skal hverken tales idag eller imorgen.

SIGURD.

Men Hjørdis?

GUNNAR.

Føjer sig efter min vilje; hun skifted sind pa hjemvejen og mente som jeg, at vi nok kunde forliges, ifald I vilde gæste os.

DAGNY.

Ja, ja; så må det være!

SIGURD
(tvivlrådig).

Men jeg véd dog ikke om —

DAGNY.

Gunnar er din fosterbroder; forsandt, jeg matte kende dig ilde, ifald du vægrer dig.

GUNNAR
(til SIGURD).

Venskab har du vist mig hvorhelst vi færdedes; du vil ikke dennegang være mig imod!

DAGNY.

Og at fare fra landet, medens Hjørdis sidder med had igen; — nej, nej, det må vi ikke!

GUNNAR.

Stor uret har jeg øvet mod Ørnulf; før det er gjort godt igen, får jeg ikke fred for mig selv.

SIGURD
(heftigt).

Alt andet kan jeg gøre for dig, Gunnar, kun ikke at blive her! (fatter sig.) Jeg er kong Ædhelstans håndgangne mand, og jeg må til ham i England endnu i vinter.

DAGNY.

Men det kan du jo lige godt!

GUNNAR.

Ingen véd hvad lod mænd kan møde; kan hænde, Sigurd, at det er sidste gang vi træffes, og angre vil du da, at du ikke var mig hjælpsom i det længste.

DAGNY.

Og sent vil du se mig glad. hvis du sejler bort idag.

SIGURD
(bestemt).

Vel, lad så være! Det skal ske som I ønsker. endskønt, — dog, nu står det fast; der er min hånd: jeg bliver her, og skal gæste dig og Hjørdis.

GUNNAR
(ryster hans hånd).

Tak, Sigurd. det vidste jeg vel. — Og du. Ørnulf, du siger som han?

ØRNULF
(tvær).

Jeg skal tænke på det; bittert har Hjørdis krænket mig; — idag vil jeg ikke svare.

GUNNAR.

Ja ja, gamle kæmpe, Sigurd og Dagny vil nok vide at glatte din pande. Nu bereder jeg gildet: far med fred sålænge, og vel mødt i min hal!

(går ud til højre.)

SIGURD
(for sig selv).

Hjørdis har skiftet sind, sagde han! Da kender han hende lidet; snarere må jeg tro, at hun pønser på — (afbryder og vender sig til mændene.) Nu, følg mig alle til skibene; gode gaver vil jeg vælge for Gunnar og hans husfolk.

DAGNY.

Gaver af det bedste vi ejer. Og du, min fader. — ja du får ikke fred for mig, før du føjer dig.

(Hun går med SIGURD og MÆNDENE ned til søen i baggrunden.)

ØRNULF.

Føjer mig? Ja, havde Gunnar ingen kvindfolk i huset, så — ha, vidste jeg ret at ramme hende! — Thorolf, kommer du hid!

THOROLF

(der raskt er trådt ind).

Som du ser! Er det sandt der spørges, har du været til møde med Gunnar herse?

ØRNULF.

Ja!

THOROLF.

Og har nu strid med ham?

ØRNULF.

Hm, i det mindste med Hjørdis.

THOROLF.

Så vær trøstig; nu får du hævn!

ØRNULF.

Hævn? Hvem hævner mig?

THOROLF.

Hør kun: jeg stod på skibet, da kom en mand løbende med en stav i handen og råbte: „Hører du til Ørnulfs hærskib, så hils ham fra Kåre bonde og sig, at nu tager jeg hævn for os begge." Derpå gik han i en båd og roede bort, idet han sagde: „Tyve fredløse mænd ligger i fjorden; med dem går jeg sørpå, og inden kvældstid skal ikke Hjørdis have nogen afkom at rose sig af."

ØRNULF.

Det sagde han! Ha, ha, nu skønner jeg; Gunnar har skikket sin søn bort, Kåre ligger i ufred med ham —

THOROLF.

Og nu roer han efter og dræber gutten!

ØRNULF

(rask besluttet).

Afsted alle; det bytte vil vi strides om!

THOROLF.

Hvad har du isinde?

ØRNULF.

Lad mig om det; det skal blive mig, og ikke Kåre, som tager hævn!

THOROLF.

Jeg går med dig!

ØRNULF.

Nej, du følger Sigurd og din søster til Gunnars gård.

THOROLF.

Sigurd? Er han her i landet?

ØRNULF.

Der ser du hans hærskibe; vi er forligte: — du følger ham.

THOROLF.

Til dine uvenner?

ØRNULF.

Gå du kun til gildet. Nu skal Hjørdis lære gamle Ørnulf at kende! Men hør, Thorolf, for ingen nævner du det, jeg nu har isinde; hører du, for ingen!

THOROLF.

Det lover jeg.

ØRNULF

(tager hans hånd og ser kærligt på ham).

Farvel da, min vakkre gut; te dig høvisk i gildehuset, så jeg har hæder af dig. Unødig tale skal du ikke føre; men det du mæler, skal være hvast som en sværdsæg. Vær vennesæl sålænge godt vises dig; men ægges du, da skal du ikke tie dertil. Drik ikke mere end du kan bære; men vis heller ikke hornet fra dig, når det bydes med måde, på det at du ikke skal holdes for en kvindekarl.

THOROLF.

Nej, vær du tryg!

ØRNULF.

Så, gå nu til gildet i Gunnars gård. Jeg kommer også til gilde, og det på den vis, som mindst ventes. (muntert til de andre.) Afsted, ulvunger; slib jeres tænder, — nu skal I få blod at drikke!

(Han går med de ældre sønner til højre i baggrunden.)

(SIGURD og DAGNY kommer i prægtige gildeklæder fra stranden, fulgte af to mænd, der bærer en kiste; mændene går straks tilbage igen.)

THOROLF

(ser efter faderen).

Nu farer de alle ud for at slåes, og jeg må ikke gå med; det er tungt at være den yngste i ætten. — Dagny, hil og sæl dig, søster min!

DAGNY.

Thorolf! Alle gode vætter, — du er jo bleven voksen!

THOROLF.

Nu ja, i fem år skulde jeg vel mene —

DAGNY.

Ja ja, du siger sandt.

SIGURD
(rækker ham hånden).

I dig får Ørnulf en rask svend, hvis jeg ikke fejler.

THOROLF.

Vilde han bare prøve mig, så —

DAGNY
(smilende).

Men han sparer dig mere, end du har sind til; jeg mindes nok, han har dig fast altfor kær.

SIGURD.

Hvor gik han hen?

THOROLF.

Ned til skibet; — afsted nu, han kommer siden!

SIGURD.

Jeg venter på mine mænd, de bringer varer op og fæster skibene.

THOROLF.

Der må jeg hjælpe til!
(går ned til søen.)

SIGURD
(efter en kort betænkning).

Dagny, min hustru, nu er vi i enrum; jeg har ting at sige dig, som ikke længer må dølges.

DAGNY
(forundret).

Hvad mener du?

SIGURD.

Farlig tør den blive, denne færd til Gunnars gård.

DAGNY.

Farlig? Tænker du at Gunnar —?

SIGURD.

Gunnar er bold og brav; nej nej, — men bedre var det, ifald jeg havde faret herfra uden at gæste ham.

DAGNY.

Du gør mig ræd! Sigurd, hvad er det!

SIGURD.

Svar mig først pa ét. Den guldring, som jeg engang gav dig, hvor har du den?

DAGNY
(viser den frem).

Her om armen; du bød mig bære den.

SIGURD.

Kast den på havets bund, så dybt at den aldrig findes; thi den kan blive mange mænds bane!

DAGNY,

Ringen!

SIGURD
(dæmpet).

Den kvæld, da kvinderanet gik for sig hos din fader, — du mindes vel —

DAGNY.

Om jeg mindes!

SIGURD.

Det er om d e t jeg vil tale.

DAGNY
(spændt).

Hvad er det; sig frem!

SIGURD.

Du véd, der havde været gilde; tidligt gik du til sovestuen; men Hjørdis blev siddende ved drikkebordet mellem mændene. Flittigt gik hornet rundt, og allehånde stærke løfter blev svorne. Jeg svor at føre en fager mø fra Island, når jeg rejste; Gunnar svor det samme som jeg og gav drikken til Hjørdis. Da tog hun ved hornet, stod op og gjorde det løfte, at ingen kæmpe skulde eje hende til viv, undtagen den, som gik til hendes bur, dræbte hvidbjørnen, som der stod bunden ved døren, og bar hende bort på sine arme.

DAGNY.

Ja ja, det véd jeg!

SIGURD.

Men alle mente de, at det var ugørligt; thi bjørnen var det vildeste udyr; ingen uden Hjørdis kunde komme den nær, og den havde tyve mænds styrke.

DAGNY.

Men Gunnar fældte den dog, og blev navnkundig over alle lande for den dåd.

SIGURD
(dæmpet).

Det blev han, — men — jeg øved daden!

DAGNY
(med et udråb).

Du!

SIGURD.

Da mændene gik fra gildestuen, bad Gunnar mig følge med til enetale i soverummet. Da sagde han: „Hjørdis er mig kærere, end alle kvinder; jeg kan ikke leve uden hende.“ Jeg svared ham; „Sa

gå til hendes bur; du véd de vilkår hun har sat.“ Men han sagde: „Kvindekær mand skatter livet højt; uvisst blev udfaldet, om jeg gik mod bjørnen, og jeg ræddes for at lade livet nu; thi så mistede jeg Hjørdis med.“ Længe talte vi sammen, og enden blev, at Gunnar gjorde sit skib rede, men jeg drog mit sværd, tog Gunnars hærklæder på og gik til buret.

DAGNY

(med stolt glæde).

Og du — du blev bjørnens bane!

SIGURD.

Det blev jeg. I buret var mørkt, som under ravnens vinger; Hjørdis mente det var Gunnar, som sad hos hende, — hed var hun af mjøden, — hun drog en ring af sin arm og gav mig; — det er den, du nu bærer.

DAGNY

(nølende).

Og du blev natten over i buret hos Hjørdis?

SIGURD.

Mit sværd lå draget mellem os. (kort ophold.) Før dagen gryede, bar jeg Hjørdis til Gunnars skib; vor list mærked hun ikke, og han sejled bort med hende. Derpå gik jeg til din sovestue og fandt dig der blandt dine kvinder; — nu, hvad siden fulgte, det véd du; jeg foer fra Island med en fager mø, som jeg havde svoret, og du har siden trofast fulgt mig, hvor jeg stævned hen.

DAGNY

(i bevægelse).

Bolde husbond! Du øved hin stordåd; — o, det burde jeg tænkt: ingen, uden du, var dertil istand!

Hjørdis, denne stolte og ypperlige kvinde, kunde du vundet, og kåred dog mig! Tifold kærere måtte du være mig nu, ifald du ikke alt var mig det kæreste i verden!

SIGURD.

Dagny, min gode hustru, nu véd du alt — hvad som trænges. Jeg måtte vare dig; thi ringen, — lad den aldrig komme Hjørdis for øje! Vil du gøre mig til vilje, så kast den ud — dybt på havbunden!

DAGNY.

Nej, Sigurd, dertil er den mig for kær; den er jo en skænk fra dig! Men vær du tryg, jeg skal dølge den for alles øjne, og aldrig skal jeg røbe. hvad du her har sagt mig.

(THOROLF kommer fra skibene med SIGURDS MÆND.)

THOROLF.

Alt er rede til gildefærden!

DAGNY.

Kom da. Sigurd, — du ædle, djærve kæmpe!

SIGURD.

Rolig, Dagny, — rolig! I din magt står det nu, om færden skal endes med fred eller mandefald! (raskt til de øvrige.) Afsted alle til gildet i Gunnars gård!

(går med DAGNY til højre; DE ANDRE følger efter.)

ANDEN AKT.

(Gildestuen hos GUNNAR HERSE. Udgangsdøren er i baggrunden; mindre døre på sidevæggene. I forgrunden til venstre det store højsæde, ligeoverfor dette, til højre, det mindre. Midt på gulvet brænder en stokild på en muret grue. I baggrunden på begge sider af døren er forhøjninger for husets kvinder. Fra begge højsæder langs stuevæggene op mod baggrunden strækker sig to lange borde med bænke om. Det er mørkt udenfor; stokilden oplyser stuen.)

(HJØRDIS og DAGNY kommer ind fra højre.)

DAGNY.

Nej, Hjørdis, jeg skønner mig ikke på dig; nu har du vist mig om i garden; jeg véd ikke den ting det skorter dig på, og alt det du ejer er skønt og ypperligt; — hvor kan du så klage?

HJØRDIS.

Hm, sæt en ørn i bur og den vil bide i stængerne, enten de så er af jern eller guld.

DAGNY.

I en ting er du dog rigere end jeg; du har Egil, din lille gut.

HJØRDIS.

Bedre ingen afkom, end en, der er uhæderlig født.

DAGNY.

Uhæderlig?

HJØRDIS.

Mindes du ikke, hvad din fader sagde? Egil er en frillesøn; så var hans ord.

DAGNY.

Et ord i vrede, — hvor vil du agte på det!

HJØRDIS.

Jo, jo, Ørnulf havde ret; Egil er veg; det kendes på ham, at han er ufrels født.

DAGNY.

Hjørdis, hvor kan du —!

HJØRDIS
(uden at agte på hende).

Således mægter da skændselen at suge sig ind i blodet, ligesom edderen efter et ormebid. Der er andet malm i fribårne heltesønner; jeg har hørt om en dronning, som tog sin søn og syede ham kjortelen fast i kødet, uden at han blinked med øjnene derved. (med et ondskabsfuldt udtryk.) Dagny, det vil jeg prøve med Egil!

DAGNY
(oprørt).

Hjørdis, Hjørdis!

HJØRDIS
(leende).

Ha, ha, ha! Tænker du, det var mit alvor? (forandrer tonen). Men du må nu tro mig eller ikke, så kommer der stundom over mig en — en fristende lyst til slige gerninger; det må vel ligge i ætten, — thi jeg er jo af jøtunslægt, siges der. — Nå, sæt

dig, Dagny; vidt har du faret om i de fem lange år; — sig mig, — i kongsgårdene var du vel mangengang til gæst?

DAGNY.

Det var jeg, — fornemmelig hos Ædhelstan i England.

HJØRDIS.

Og var højt hædret overalt; sad på de ypperste sæder ved bordet?

DAGNY.

Det kan du vide. Som Sigurds hustru —

HJØRDIS.

Ja, javist, — en berømmelig mand er Sigurd — skønt Gunnar står over ham.

DAGNY.

Gunnar?

HJØRDIS.

Én dåd øved Gunnar, medens Sigurd ikke turde prøve derpå; — nå, lad det være; — men sig mig, når Sigurd foer i viking og du var med, — når du hørte sværdene suse i den hvasse leg, når blodet damped rødt på skibsdækket, — kom der så ikke over dig en utæmmelig lyst efter at strides blandt mændene; klædte du dig så ikke i hærklæder og tog våben i hånd?

DAGNY.

Aldrig! Hvad tænker du på? Jeg, en kvinde?

HJØRDIS.

En kvinde, en kvinde, — hm, der er ingen, som véd, hvad en kvinde er istand til! — Nu, en

ting kan du dog sige mig, Dagny; thi det må du sikkert vide: Når en mand favner den kvinde, han har kær, — er det sandt, at da brænder hendes blod, hendes bryst banker, — svimler hun i sælsom fryd derved?

DAGNY

(rødmende).

Hjørdis, hvor kan du —!

HJØRDIS.

Nu da, sig mig —!

DAGNY.

Det tænker jeg forvisst du har fornummet.

HJØRDIS.

Ja, en gang, kun en eneste; det var hin nat, da Gunnar sad hos mig i buret; han krysted mig i favn, så brynjen brast, og da, da —!

DAGNY

(udbrydende).

Hvad! Sigurd —!

HJØRDIS.

Sigurd? Hvo taler om Sigurd? Jeg nævnte Gunnar, — hin nat, da kvinderanet —

DAGNY

(fatter sig).

Ja ja, jeg mindes, — jeg véd vel —

HJØRDIS.

Det var den eneste gang; aldrig, aldrig siden! Jeg tænkte, at jeg var slagen med trolddom; thi at Gunnar så kunde favne en kvinde, det — (standser og ser på Dagny.) Er du syg? Mig tykkes, du blir bleg og rød!

DAGNY.

Visst ikke, visst ikke!

HJØRDIS
(uden at agte på hende).

Nej, i lystig ledingsfærd skulde jeg gået; det havde været bedre for mig, og — kan hænde for os alle. Det havde været et liv, fuldt og rigt! Undres du ikke, Dagny, ved at finde mig levende her? Ræddes du ikke ved at være i enrum med mig i stuen, nu da det er mørkt? Får du ikke de tanker, at jeg må være død i den lange tid, og at det er en genganger, som her står hos dig?

DAGNY
(uhyggeligt tilmode).

Kom — lad os gå — til de andre!

HJØRDIS
(tager hende i armen).

Nej bliv! Skønner du det, Dagny, at et menneske kan leve efter at have siddet her i fem nætter?

DAGNY.

Fem nætter?

HJØRDIS.

Her nordpå er hver nat en vinter lang. (raskt med forandret udtryk.) Tro ellers ikke andet, end at her er vakkert nok! Du skal se syner her, som du aldrig har set i Englands kongsgarde; vi vil være sammen som søstre den tid du gæster mig; ned til havet skal vi gå, når uvejret ret begynder igen; du skal se bølgerne flyve mod land som vilde, hvidmankede heste, — og så hvalerne langt derude! De går mod hinanden, som kæmper i stål og plade!

Ha, hvilken lyst at sidde som heksekvinde på hvalens ryg, at ride foran snekken, vække uvejr og lokke mændene i dybet ved fagre galdrekvad!

DAGNY.

O fy, Hjørdis, hvor kan du tale så!

HJØRDIS.

Kan du kvæde galder, Dagny?

DAGNY
(med afsky).

Jeg!

HJØRDIS.

Ja, jeg tænkte det; hvormed lokked du da Sigurd?

DAGNY.

Skændigt taler du mig til; jeg vil gå!

HJØRDIS
(holder hende tilbage).

Fordi jeg skæmter! Nej, hør kun videre! Tænk dig, Dagny, at sidde om kvælden her ved lugen og høre på draugen, der græder i bådhuset; at sidde og vente og lytte på de døde mænds hjemfærd; thi her nordpå, her må de forbi. Det er de djærve mænd, der faldt i strid, de stærke kvinder, der ikke fristed livet tamt, som du og jeg; i storm og uvejr suser de gennem luften på sorte heste, med ringlende bjælder! (slår armene om hende og trykker hende vildt op til sig.) Ha, tænk dig, Dagny, at fare den sidste færd på så god en ganger!

DAGNY
(idet hun river sig løs).

Hjørdis, Hjørdis! Slip! Jeg vil ikke høre på dig!

HJØRDIS
(leende).

Veg er du af sind og let at skræmme!

(GUNNAR kommer fra baggrunden med SIGURD og THOROLF.)

GUNNAR.

Ja, forsandt, nu er mine kår de bedste jeg véd: dig, Sigurd, min ærlige bolde broder har jeg fundet igen, fuldt så trofast som før; jeg har Ørnulfs ætling under mit tag, og gubben selv følger snart efter, ej så?

THOROLF.

Det loved han.

GUNNAR.

Så fattes mig kun, at liden Egil sad hjemme.

THOROLF.

Du har nok gutten kær; thi du nævner ham så tidt.

GUNNAR.

Det har jeg; han er jo den eneste; og fager og vennesæl vil han blive.

HJØRDIS.

Men ingen kæmpe.

GUNNAR.

Nu, nu, — det skal du ikke sige.

SIGURD.

Men at du skikked ham fra dig —

GUNNAR.

Gid jeg ikke havde gjort det! (halv sagte.) Men, Sigurd, det véd du nok: umandigt handler stundom

den, der har en kær over alle ting. (højt.) Få mænd havde jeg på gården, og ingen af os kunde være tryg på livet, da det rygtedes, at Ørnulf lagde til landet med hærskib.

HJØRDIS.

En ting véd jeg, som bør frelses forst, livet siden.

THOROLF.

Og det er?

HJØRDIS.

Hæder og rygte blandt mænd.

GUNNAR.

Hjørdis!

SIGURD.

Ej skal det siges Gunnar på, at han har forspildt sin hæder ved denne gerning.

GUNNAR
(strengt).

Det lykkes ingen at ægge mig mod Ørnulfs frænder!

HJØRDIS
(smilende).

Hm; sig mig, Sigurd, — kan dit skib sejle med al slags vind?

SIGURD.

Ja, når det styres med kløgt.

HJØRDIS.

Godt, jeg vil også styre mit skib med kløgt, og skal vel komme did, jeg ønsker.

(går op i stuen.)

DAGNY
(sagte og urolig).

Sigurd, lad os fare herfra — endnu ikvæld!

SIGURD.

Nu er det for sent; det var dig selv, som —

DAGNY.

Dengang havde jeg Hjørdis kær; men nu —; jeg har hørt ord af hende, som jeg ræddes ved at tænke på.

(SIGURDS MÆND samt ANDRE GÆSTER, MÆND og KVINDER, HUSKARLE og TERNER fra baggrunden.)

GUNNAR
(efter en kort pause, der udfyldes med gensidige hilsninger o. s. v.).

Nu til drikkebordet! Min fornemste gæst, Ørnulf fra Fjordene, kommer siden; det har Thorolf tilsagt mig.

HJØRDIS
(til HUSFOLKENE).

Lad øl og mjød bæres om, så løses tungen og sindet gøres lystigt.

(GUNNAR fører SIGURD til højsædet til højre. DAGNY sætter sig ved SIGURDS højre side, HJØRDIS ligeover for ham på den anden side af samme bord. THOROLF anvises plads på samme måde ved det andet bord og sidder altså lige for GUNNAR, der sætter sig i det store højsæde. De øvrige tager plads opad mod baggrunden.)

HJØRDIS
(efter et ophold, hvori man drikker sammen og tales sagte ved over bordet).

Sjelden hændes, at så mange djærve mænd sidder sammen, som nu ikvæld i stuen her. Godt vilde det derfor sømme sig at øve den gamle morskab: Lad hver mand nævne sine bedrifter, så må alle dømme sig imellem, hvo der er den ypperste.

GUNNAR.

Den skik er ej god i drikkelag; tidt voldes ufred derved.

HJØRDIS.

Ikke tænkte jeg, at Gunnar herse var ræd.

SIGURD.

Det tænker forvisst ingen; men sent blev vi færdige, skulde vi nævne vore bedrifter, så mange vi her er. Fortæl os heller, Gunnar, om din Bjarmelandsrejse; det er fuldgod bedrift at fare så langt nord, og gerne hører vi på dig.

HJØRDIS.

Bjarmelandsrejsen er farmands værk og lidet sømmelig at nævne mellem kæmper. Nej, begynd du, Sigurd! Hvis jeg ikke skal tænke, at du nødig hører min husbond prises, så begynd! Sig frem; nævn den dåd du har øvet, og som du højest skatter.

SIGURD.

Nu, siden du tvinger mig, får det vel så være. Det er da at nævne, at jeg lå i viking under Orknø; der kom fiender imod os, men vi rydded skibene, og jeg stred alene mod otte mænd.

HJØRDIS.

God var den dåd; men var du fuldt rustet?

SIGURD.

Fuldt rustet, med økse, spyd og skjold.

HJØRDIS.

God var dåden endda. Nu må du, min husbond, nævne, hvad der tykkes dig hæderligst af dine bedrifter.

GUNNAR
(uvillig).

Jeg vog to bersærker, som havde rovet et handelsskib: derpå sendte jeg de fangne farmænd hjem og gav dem skibet frit uden løsepenge. Kongen i England tyktes godt om den bedrift, sagde, jeg havde handlet hæderligt, og gav mig tak og gode gaver derfor.

HJØRDIS.

Forsandt, Gunnar, bedre bedrift kunde du dog nævne.

GUNNAR
(heftigt).

Jeg roser mig ikke af anden bedrift! Siden jeg sidst foer fra Island, har jeg levet i fred og drevet farmandsfærd. Der skal ikke nævnes mere herom!

HJØRDIS.

Ifald du selv dølger din hæder, så skal din hustru tale.

GUNNAR.

Hjørdis, ti — jeg byder dig!

HJØRDIS.

Sigurd stred mod otte mænd og var fuldt rustet: Gunnar gik til mit bur ved mørk nat, fældte bjørnen, som havde tyve mænds styrke, og bar dog kun et kort sakssværd i hånden.

GUNNAR
(i stærkt oprør).

Kvinde, ikke et ord mere!

DAGNY
(sagte).

Sigurd, vil du tåle —!

SIGURD
(ligeså).

Vær rolig!

HJØRDIS
(til de øvrige).

Og nu, I gæve mænd. — hvo er djærvest. Sigurd eller Gunnar?

GUNNAR.

Stille!

HJØRDIS
(med hævet stemme).

Sig frem, det kræves med rette!

EN GAMMEL MAND
(blandt gæsterne).

Skal sandhed siges, så er Gunnars dåd ypperligere end alt, hvad mænd har øvet; Gunnar er den djærveste helt, og dernæst Sigurd.

GUNNAR
(med et blik over bordet).

Ha, Sigurd, Sigurd, ifald du vidste —!

DAGNY
(sagte).

Det er formeget — selv for en ven!

SIGURD.

Ti, min hustru! (højt til de øvrige.) Ja, visselig er Gunnar den hæderligste af alle mænd; og det vilde jeg holde ham for til min sidste dag, om han så aldrig havde øvet hin dåd; thi den agter jeg mindre højt end I.

HJØRDIS.

Der taler misundelsen af dig, Sigurd viking!

SIGURD
(smilende).

Storlig fejler du nu! (venligt til GUNNAR, idet han drikker ham til over bordet.) Hil dig, ædle Gunnar; fast skal vort venskab stå, hvo der end prøver på at bryde det.

HJØRDIS.

Det prøver ingen, såvidt jeg véd.

SIGURD.

Sig ikke det; næsten kunde jeg fristes til at tro, du bød os hid til drikkegilde for at vække ufred.

HJØRDIS.

Det ligner dig, Sigurd; nu er du vred, fordi du ikke må gælde for den ypperste mand i laget!

SIGURD.

Altid har jeg agtet Gunnar højere end mig selv.

HJØRDIS.

Nu ja, — bagefter Gunnar er jo også en god plads, og — (med et sideblik til THOROLF) havde Ørnulf været her, så kunde han fåt det tredje sæde.

THOROLF.

Da kom Jøkul, din fader, til at bænkes langt nede; thi han måtte dog bukke under for Ørnulf.

(Det følgende ordskifte føres fra begge sider under stigende men dog undertrykt ophidselse.)

HJØRDIS.

Det skal du dog ikke sige! Ørnulf er jo skald, og der mumles om, at han har prist sig selv for større bedrifter, end han har øvet.

THOROLF.

Da ve den, der mumler om sligt, så højt at det kommer for mine øren!

HJØRDIS
(med et tirrende smil).

Vilde du hævne det?

THOROLF.

Ja, så det langvejs skulde spørges!

HJØRDIS.

Så vil jeg tømme et horn på, at du først må få skæg på hagen.

THOROLF.

Selv skægløs karl er for god til at mundhugges med kvinder.

HJØRDIS.

Men for veg til at slås med mænd; det var derfor din fader lod dig ligge i gruen hjemme på Island, medens dine brødre foer i hærfærd.

THOROLF.

Ilde var det, at han ikke holdt ligeså godt øje med dig; thi så havde du ikke faret som hærtagen kvinde fra landet!

GUNNAR og SIGURD.

Thorolf!

DAGNY
(på samme tid).

Min broder!

HJØRDIS
(sagte og bævende af forbitrelse).

Ha, bi — bi kun!

THOROLF
(række GUNNAR hånden).

Vær ikke vred, Gunnar; — onde ord faldt mig på tungen; men din hustru ægged mig!

DAGNY

(sagte og bedende).

Fostersøster, såsandt du nogentid har havt mig kær, så væk ingen strid!

HJØRDIS

(leende).

Ved drikkebordet må der skemt til, ifald lystigheden skal trives.

GUNNAR

(der har talt sagte med THOROLF).

Du er en brav gut. (rækker ham et sværd, som hænger ved højsædet.) Der, Thorolf, der har du en god gave. Brug den vel, og lad os være venner.

HJØRDIS.

Ikke skulde du give dine våben bort, Gunnar; thi så vil folk sige, at du kun skiller dig ved de ting, du ikke selv har brug for!

THOROLF

(som imidlertid har undersøgt sværdet).

Tak for gaven, Gunnar; i uhæderlig færd skal den aldrig svinges.

HJØRDIS.

Skal du holde det løfte, så lån aldrig sværdet til dine brødre.

GUNNAR.

Hjørdis!

HJØRDIS

(vedblivende).

Men hæng det heller ikke på din faders stuevæg; thi der hænger det hos uhæderlige mænds våben.

THOROLF.

Sandt nok, Hjørdis, — din faders økse og skjold har hængt der i mange år.

HJØRDIS
(tvinger sig).

At Ørnulf vog min fader, — den bedrift fører du altid i munden; men mæler rygtet sandt, så er gerningen ikke så hæderlig, som du tænker.

THOROLF.

Hvad rygte taler du om?

HJØRDIS
(smilende).

Jeg tør ikke nævne det; thi du vilde blive vred derover.

THOROLF.

Så ti, — det ser jeg helst.

(vender sig fra hende.)

HJØRDIS.

Nu, det kan jo også gerne siges. Er det sandt, Thorolf, at din fader sad tre nætter i kvindestak hos gyvren i Smalserhorn og kogte sejd, før han turde gå til holmgang med Jøkul?

(Alle rejser sig; stærk bevægelse blandt gæsterne.)

GUNNAR, SIGURD og DAGNY.

Hjørdis!

THOROLF
(i højeste forbitrelse).

Så arg en løgn har du aldrig spurgt om Ørnulf fra Fjordene! Det har du selv digtet; thi giftig, som du, må den være, der kan finde på sligt! Den værste udåd, nogen mand kan øve, har du her

pasagt min fader! (kaster sværdet fra sig.) Der, Gunnar, der har du gaven igen; ingen skænk tager jeg med fra det hus, hvor min fader er forhånet!

GUNNAR.

Thorolf, så hør dog!

THOROLF.

Lad mig gå! Men se dig for skulde både du og Hjørdis; thi min fader har i denne stund den i sin vold, som er eder dyrest af alle!

HJØRDIS
(studsende).

Din fader har —!

GUNNAR
(med et udråb).

Hvad siger du!

SIGURD
(heftigt).

Hvor er Ørnulf?

THOROLF
(med hånlatter).

Sørpå, — med mine brødre!

GUNNAR.

Sørpå!

HJØRDIS
(udbrydende).

Gunnar! Ørnulf har dræbt Egil, vor søn!

GUNNAR.

Dræbt! — Egil dræbt! Da ve Ørnulf og al hans æt! Thorolf, sig frem; — er det sandt!

SIGURD.

Gunnar, Gunnar, — hør mig!

GUNNAR.

Sig frem, ifald du agter dit liv!

THOROLF.

Du skræmmer mig ikke! Vent til min fader kommer; nidstang skal han rejse mod Gunnars gård! Men du, Hjørdis, — glæd dig imens ved de ord jeg hørte idag: „Før det kvældes, skal Gunnar herse og hans hustru ikke have nogen afkom at rose sig af!"

(går ud i baggrunden.)

GUNNAR

(i dybeste smerte).

Dræbt, — dræbt! Min liden Egil dræbt!

HJØRDIS

(vildt).

Og du — du lader ham gå! Lader Egil, din ætling, ligge uhævnet! Hvermands niding skal du være ifald —!

GUNNAR

(som ude af sig selv).

Et sværd, — en økse! Det er det sidste bud han bringer!

(griber en økse fra en af de omstående og iler ud.)

SIGURD

(vil følge efter).

Gunnar, styr dig!

HJØRDIS

(holder ham tilbage).

Bliv, bliv! Mændene vil skille dem; jeg kender Gunnar!

(Et udråb høres fra mængden, der er stimlet sammen ved udgangen.)

SIGURD og DAGNY.

Hvad er det?

EN STEMME BLANDT MÆNGDEN.

Thorolf faldt!

SIGURD.

Thorolf! Ha, slip!

DAGNY.

Min broder! O, min broder!

(SIGURD vil ile ud; idetsamme skilles mængden ad, GUNNAR træder ind, og kaster øksen fra sig ved døren.)

GUNNAR.

Nu er det gjort. Egil er hævnet!

SIGURD.

Vel dig, ifald du ikke har været for rap på hånden.

GUNNAR.

Kan hænde, kan hænde; men Egil, Egil, min fagre gut!

HJØRDIS.

Væbne os må vi nu og søge hjælp hos vore venner; thi Thorolf har mange eftermålsmænd.

GUNNAR
(mørk).

Selv vil han blive sin værste hævner; han vil stå mig for sindet nat og dag.

HJØRDIS.

Thorolf fik sin løn. For frænders færd må frænder lide.

GUNNAR.

Vel sandt; men det véd jeg, at jeg var gladere i hu før drabet.

HJØRDIS.

Blodnatten er altid den værste; — når den er over, så går det nok. Ved skændig list har Ørnulf fremmet sin hævn; i åben strid vilde han ikke gå mod os, lod som han var forligeligt sindet, og falder så over vort værgeløse barn! Ha, jeg så mere grant end I; jeg tænkte nok, at Ørnulf var ond og underfundig; vel havde jeg årsag til at ægge dig mod ham og al hans falske æt!

GUNNAR
(ophidset).

Det havde du! Ringe er min hævn at regne mod Ørnulfs udåd. Han misted Thorolf, men har dog sex sønner igen, og jeg ingen — ingen!

EN HUSKARL
(ilsomt fra baggrunden).

Ørnulf fra Fjordene kommer!

GUNNAR.

Ørnulf!

HJØRDIS og FLERE MÆND.

Til våben! Til våben!

DAGNY
(på samme tid).

Min fader!

SIGURD
(som greben af en anelse).

Ørnulf —! Ha, Gunnar, Gunnar!

GUNNAR
(drager sværdet)

Op alle mænd! Hævn over Egils bane!

(ØRNULF kommer ind med EGIL på armen.)

GUNNAR
(med et skrig).

Egil!

ØRNULF.

Her har I liden Egil igen!

ALLE
(mellem hverandre).

Egil! Egil lever!

GUNNAR
(lader sværdet falde).

Ve mig; hvad har jeg gjort!

DAGNY.

O, Thorolf, min broder!

SIGURD.

Jeg tænkte det nok!

ØRNULF
(sætter EGIL ned).

Der, Gunnar, har du din vakkre gut!

EGIL.

Fader! Gamle Ørnulf vilde ikke gøre mig ondt, som du sagde, da jeg rejste!

ØRNULF
(til HJORDIS).

Nu har jeg givet bod for din fader; nu tænker jeg nok vi kan forliges.

HJØRDIS
(med undertrykt bevægelse).

Kan hænde!

GUNNAR
(ligesom opvågnende).

Er det en hæslig drøm. der forvilder mig! Du — du bringer Egil hjem!

ØRNULF.

Som du ser; men det må du vide, at han har været døden nær.

GUNNAR.

Det véd jeg.

ØRNULF.

Og glædes ikke mere over, at han kommer?

GUNNAR.

Var han kommen tidligere, så skulde jeg glædet mig mere derover. Men sig mig alt, — hvad der er hændt!

ØRNULF.

Det er snart sagt. Kåre bonde lagde onde råd op mod eder; med andre ugerningsmænd foer han sørpå efter Egil.

GUNNAR.

Kåre! (sagte) Ha, nu skønner jeg Thorolfs ord!

ØRNULF.

Hans færd kom mig for øre; slig udåd måtte aldrig øves. Bod for Jøkul vilde jeg ikke give, og gerne, Gunnar, havde jeg fældet dig i holmgang, ifald så skulde være, — men din æt måtte jeg dog frede om; med mine sønner foer jeg da efter Kåre.

SIGURD
(sagte).

En usalig dåd er her øvet!

ØRNULF.

Da jeg kom til, lå Egils følgesvende bundne, din søn var alt i dine uvenners magt, og længe skulde de ikke have sparet ham. Hed blev kampen da! Hvassere sværdhug har jeg sjeldent skiftet: Kåre og to mænd flygted op på landet; de andre sover trygt og vil være tunge at vække.

GUNNAR
(i stærk spænding).

Men du — du Ørnulf —!

ØRNULF
(mørk).

Sex sønner fulgte mig i striden.

GUNNAR
(åndeløs).

Men hjemad?

ØRNULF.

Ingen.

GUNNAR
(forfærdet).

Ingen! (sagte) Og Thorolf, Thorolf!

(Dyb bevægelse blandt mængden. HJØRDIS synes at kæmpe en stærk indre kamp; DAGNY græder stille ved højsædet til højre. SIGURD står smerteligt bevæget hos hende.)

ØRNULF
(efter et kort ophold).

Tungt er det at stå som en frodig gran, og så at kvistes af i et eneste uvejr. Dog, mand skal

leve efter mand; — ræk mig et horn; jeg vil drikke mine sønners minde. (En af SIGURDS mænd bringer et horn.) Hil eder der I nu rider, mine djærve sønner! Kobberportene skal ikke slå i på eders hæle, thi I kommer til hallen med mange mænds følge! (drikker og giver hornet fra sig.) Og nu hjem til Island; Ørnulfs heltefærd er forbi: det gamle træ har kun én grøn gren igen, og den må fredes om. Hvor er Thorolf?

EGIL

(til sin fader).

Ja vis mig Thorolf! Ørnulf har sagt, han skal skære et skib til mig med mange, mange hærmænd i stavnen.

ØRNULF.

Prise må jeg alle gode vætter, at ikke Thorolf fulgte med; thi hvis også han, — — nej, så stærk jeg end er, — det havde faldet mig for tungt at bære. Men hvi kommer han ikke? Altid var han den første til at møde sin fader; thi det tyktes os begge, som vi ikke kunde leve hinanden en dag foruden.

GUNNAR.

Ørnulf, Ørnulf!

ØRNULF

(med stigende uro).

Tause står I alle i stuen, det ser jeg nu: — hvad fattes, — hvor er Thorolf?

DAGNY.

Sigurd, Sigurd, — det blir ham det tungeste!

GUNNAR

(kæmpende med sig selv).

Gubbe! — Nej — — og dog, det kan jo ikke dølges --

ORNULF
(heftigt).

Min søn! Hvor er han?

GUNNAR.

Thorolf er dræbt!

ORNULF.

Dræbt! Thorolf? Thorolf? Ha, du lyver!

GUNNAR.

Jeg gav mit varmeste hjerteblod for at vide ham ilive!

HJØRDIS
(til ØRNULF).

Selv er Thorolf skyld i det som hændte; med mørke taler gav han tilkende, at du var falden over Egil og havde dræbt ham; — halvt i ufred skiltes vi sidst fra hverandre; du har før voldt mandefald i min æt; — og, foruden det, — som en kådmundet svend sad Thorolf ved gildet; han æggedes ved skemt, og gav mange onde ord fra sig; — først da var det, at Gunnar harmedes; først da bar han våben på din søn; vel skulde jeg mene, han havde skellig årsag til den gerning.

ORNULF
(rolig).

Det kendes på dig, at du er en kvinde; thi du bruger mange ord. Hvortil det? Er Thorolf dræbt, så er hans saga ude.

EGIL.

Når Thorolf er dræbt, så får jeg ingen hærmænd.

ØRNULF.

Nej, Egil, — nu har vi mistet vore hærmænd, både du og jeg. (til HJØRDIS.) Din fader kvad:

„Jøkuls æt skal Jøkuls bane
volde ve på alle veje“.

Godt har du nu sørget for, at hans ord kan sandes. (tier lidt og vender sig til en af mændene.) Hvor fik han banehugget?

MANDEN.

Tvers over panden.

ØRNULF
(tilfreds).

Hm; det er hæderligt sted; så har han ikke vendt ryggen til. Men faldt han mod siden, eller ind mod Gunnars fødder?

MANDEN.

Halvvejs mod siden og halvvejs mod Gunnar.

ØRNULF.

Det spår kun halv hævn; ja, ja, — vi skal se!

GUNNAR
(nærmer sig).

Ørnulf, vel véd jeg, at ikke alt mit gods kan veje tabet op; men kræv af mig, hvad du vil —

ØRNULF
(strængt, afbrydende).

Giv mig Thorolfs lig, og lad mig gå! Hvor ligger han?

GUNNAR
(peger taus mod baggrunden).

ØRNULF

(går et par skridt, men vender sig og siger tordnende til SIGURD, DAGNY og flere, der deltagende vil følge ham):

Bliv! Tænker I, at Ørnulf skal følges af sørgehuset, som en klynkende kvinde! Bliv, siger jeg! — Vel årker jeg Thorolf alene. (med rolig kraft) Sønneløs går jeg; men ingen skal sige, at han så mig bøjet!

(han går langsomt ud.)

HJØRDIS

(med tvungen latter).

Ja, lad ham gå, som han vil; mandstærke trænger vi ikke til at være, om han kommer med ufred igen! Nu, Dagny, — nu tænker jeg, det er sidste gang din fader stævner fra Island i sligt ærind!

SIGURD

(oprørt).

O, skændigt!

DAGNY

(ligeså)

Forhåne ham kan du! Forhåne ham — efter det, som her er øvet!

HJØRDIS.

Er gerningen gjort, så skal den også prises! Had og hævn svor jeg Ørnulf imorges; — Jøkuls drab kunde jeg glemme, alt andet, — kun ikke, at han skænded mine kar. Frilleviv kaldte han mig; er det så, da har jeg ingen skam deraf; thi Gunnar er nu mægtigere end din fader; han er ypperligere og mere navnkundig end Sigurd, din egen husbond!

DAGNY

(i stærkt oprør)

Der fejler du, Hjørdis, — og ret nu skal alle vide, at du lever under ræd mands tag!

SIGURD
(heftigt)

Dagny, hvad vil du!

GUNNAR.

Ræd!

HJØRDIS
(med hånlatter).

Vidløst taler du der!

DAGNY.

Fordølges skal det ikke mere; jeg taug indtil du håned min fader og mine faldne brødre; jeg taug mens Ørnulf var inde; thi han skulde ikke høre, at Thorolf faldt for en nidings hånd; men nu; — pris aldrig Gunnar for hin dåd på Island; thi Gunnar er ræd! Sværdet, som lå draget mellem dig og ransmanden, det hænger ved min husbonds side, — og ringen, som du drog af din arm, den gav du til Sigurd. (drager den af og holder den højt ivejret) her er den!

HJØRDIS
(vildt).

Sigurd!

MÆNGDEN.

Sigurd! Sigurd øved dåden!

HJØRDIS
(skælvende af sindsbevægelse).

Han, han! — Gunnar, er det sandt!

GUNNAR
(med ædel ro).

Sandt er alt; kun ikke, at jeg er ræd; — jeg er hverken ræd eller niding.

SIGURD

(bevæget).

Det er du ikke, Gunnar! Det har du aldrig været! (til de øvrige) Afsted, mine mænd! Afsted, herfra!

DAGNY

(ved udgangen, til HJØRDIS).

Hvem er nu den ypperste mand i laget, min husbond eller din!

(hun går ud med SIGURD og hans følge.)

HJØRDIS

(for sig selv).

Nu har jeg kun én gerning igen; — kun én dåd at pønse på: Sigurd eller jeg må dø!

TREDJE AKT.

(Stuen hos GUNNAR HERSE. Det er dag.)

(HJØRDIS sidder på bænken lige for det mindre højsæde beskæftiget med at flette en buesnor; på bordet ligger en bue og nogle pile.)

HJØRDIS

(idet hun strækker snoren).

Den er sejg og stærk; (med et blik på pilene.) kolven både skarp og tung — (lader hænderne synke ned i skødet) men hvor findes den hånd som —! (heftigt.) Forhånet, forhånet af ham, — af Sigurd! Jeg må hade ham mere end andre, det mærker jeg godt; men mange dage skal ikke gå med, før jeg har — (grublende) Ja, men armen, armen, som skal øve den dåd —?

(GUNNAR kommer taus og tankefuld fra baggrunden.)

HJØRDIS

(efter et kort ophold).

Hvor går det dig, min husbond?

GUNNAR.

Ilde, Hjørdis; dette her fra igår, det vil ikke ret glide ned; det ligger og tynger mig for hjertekulen.

HJØRDIS.

Gør som jeg; tag dig til at virke noget.

GUNNAR.

Det må jeg vel.

(Pause. GUNNAR går frem og tilbage, bliver opmærksom og nærmer sig hende.)

GUNNAR.

Hvad gør du der?

HJØRDIS
(uden at se op)

Binder en buesnor; det ser du nok.

GUNNAR.

En buesnor — af dit eget hår!

HJØRDIS
(smilende).

Der avles stordåd med hver time nuomstunder: du vog min fosterbroder, og jeg har bundet denne her siden daggry.

GUNNAR.

Hjørdis, Hjørdis!

HJØRDIS
(ser op).

Hvad er det?

GUNNAR.

Hvor var du inat?

HJØRDIS.

Inat?

GUNNAR.

Du var ikke i sovestuen.

HJØRDIS.

Det véd du?

GUNNAR.

Jeg kunde ikke sove; det voldte mig urolige drømme, dette — dette, som hændte med Thorolf: det bares mig for, som han kom — nå ja, jeg vågned; da hørtes det som en fager, forunderlig sang over huset; jeg stod op: glytted på døren; — herinde, her sad du ved stokilden, — den brændte blå og rød, — du skæfted pile og kvad galder over dem.

HJØRDIS.

Den gerning var nyttig; thi hårdt er brystet, som skal rammes idag.

GUNNAR.

Jeg skønner dig nok; du vil have Sigurd fældet.

HJØRDIS.

Hm, kan hænde.

GUNNAR.

Det sker dig aldrig til vilje. Med Sigurd holder jeg fred, så stærkt du end ægger mig.

HJØRDIS
(smilende.)

Mener du det?

GUNNAR.

Det véd jeg!

HJØRDIS
(rækker ham snoren).

Sig mig, Gunnar, — kan du løse den knude der?

GUNNAR
(forsøger det).

Nej, den er flettet for fast og kunstigt.

HJØRDIS
(rejser sig).

Nornens spind er kunstigere flettet; det kan du end mindre løse!

GUNNAR.

Krumme er de mægtiges veje; — dem kender hverken du eller jeg.

HJØRDIS.

Et véd jeg dog visst: at Sigurd vil volde usalige kår for os begge.

(Pause; GUNNAR står fordybet i sig selv.)

HJØRDIS
(der i stilhed har holdt øje med ham)

Hvad tænker du på?

GUNNAR.

På en drøm, jeg nylig havde. Det kom mig for, at jeg havde øvet det værk, du nu kræver: Sigurd lå slagen på marken; du stod hos og var såre bleg. Da sagde jeg: „Er du nu glad, da det er gjort, som du vilde?“ Men du lo og svared: „Gladere skulde jeg være, ifald du, Gunnar, lå der i Sigurds sted“.

HJØRDIS
(med tvungen latter).

Ilde må du kende mig, når slig uvittig drøm kan være dig hinderlig!

GUNNAR.

Hm! — Sig mig, Hjørdis, hvad tykkes dig om stuen her?

HJØRDIS.

Skal jeg sige sandt, Gunnar, — så tykkes det mig stundom for trangt herinde.

GUNNAR.

Ja ja, det har jeg tænkt; vi er en formange.

HJØRDIS.

Kan hænde to.

GUNNAR

(der ikke hørte hendes ytring).

Men det skal bødes på.

HJØRDIS

(ser spørgende på ham).

Bødes på? Du er da tilsinds at —?

GUNNAR.

At ruste mine hærskibe og fare fra landet; jeg vil vinde den hæder igen, som jeg nu har mistet, fordi du var mig kærere end alle ting.

HJØRDIS

(tankefuld).

Du farer fra landet? Ja, ja, det tør vel være bedst for os begge.

GUNNAR.

Alt fra den dag, vi stævned fra Island, så jeg nok, at det ikke vilde gå godt med os. Dit sind er stolt og stærkt; der er de tider, da jeg fast ræddes for dig; men, sælsomt, — derved er det mest, at jeg har dig så kær; der står en koglende skræk af dig, — det bæres mig for, at du kunde lokke mig til udåd, og at det vilde tykkes mig vel gjort, alt det du kræved. (med stille hovedrysten.) Ugrundeligt er nornens råd; Sigurd skulde blevet din husbond.

HJØRDIS

(udbrydende).

Sigurd!

GUNNAR.

Ja Sigurd. Det er had og hævn, som forblinder dig, ellers vilde du skatte ham bedre. Som Sigurd skulde jeg været, da kunde jeg gjort dig livet lysteligt at bære.

HJØRDIS
(i stærk men undertrykt bevægelse).

Og det — det mener du Sigurd kunde gjort?

GUNNAR.

Han er stærk af sind, og derhos stolt som du.

HJØRDIS
(heftigt).

Hvis så er — (fatter sig) ligegodt, ligegodt! (vildt udbrydende.) Gunnar, tag Sigurds liv!

GUNNAR.

Aldrig!

HJØRDIS.

Ved list og svig blev jeg din hustru; — det skal være glemt! Fem glædeløse år har jeg siddet her; — glemt skal alt være fra den dag, da Sigurd ikke lever mere!

GUNNAR.

Af min hånd skal ingen mén voldes ham (viger uvilkårligt tilbage.) Hjørdis, Hjørdis, du friste mig ikke!

HJØRDIS.

Så må jeg finde mig en anden hævner; længe skal ikke Sigurd tale forhånelsens ord over mig og dig! (knytter hænderne i krampagtig forbitrelse.) Hos hende — den enfoldige kvinde — hos hende sidder han kan hænde nu i enrum, leflende, og ler over os; mæler om al den tort, som overgik mig, da han raned mig

i dit sted; fortæller, at han listeligt lo, der han stod i det mørke bur, og jeg ikke kendte ham!

GUNNAR.

Det gør han ikke; det gør han ikke!

HJØRDIS
(stærkt).

Sigurd og Dagny må dø! Jeg kan ikke trække vejret, før de to er borte! (træder tæt hen til ham med funklende øjne og siger vildt, men hviskende.) Kunde du hjælpe mig med det, Gunnar, — da skulde jeg leve med elskov hos dig; da skulde jeg kryste dig i mine arme så varmt og så vildt, som du aldrig har drømt det!

GUNNAR
(vaklende).

Hjørdis! Vilde du —!

HJØRDIS.

Hånd på værket, Gunnar, — så skal de tunge dage være forbi; ikke skal jeg da længere gå af stuen, når du kommer; ikke tale umilde ord og døve dit smil, når du er glad; jeg skal klæde mig i pel og i kostelige silkeklæder; farer du i leding, jeg følger dig, — rider du i fredsom færd, jeg rider dig næst; ved gildet skal jeg sidde hos dig, fylde dit horn, drikke dig til og kvæde fagre kvad, der kan fryde dit hjerte!

GUNNAR
(næsten overvunden).

Er det sandt; du vilde —!

HJØRDIS.

Mere end det, tifold mere, tro du mig! Kun hævn! Hævn over Sigurd og Dagny, og så skal

jeg — (standser, da hun ser døren åbnes.) Dagny, — kommer du hid!

DAGNY

(fra baggrunden).

Du skynde dig, Gunnar herse: — lad dine mænd ruste sig!

GUNNAR.

Ruste sig? Mod hvem?

DAGNY.

Kåre bonde kommer med mange fredløse folk; han vil dig ilde; Sigurd hindred ham nylig; men hvo kan vide —

GUNNAR

(bevæget).

Det har Sigurd gjort for mig!

DAGNY.

Sigurd er dig forvisst en fuldtro ven.

GUNNAR.

Og vi, Hjørdis, — vi som tænkte på —; ja, det er som jeg siger, — trolddom ligger over al din tale; hver en dåd tykkes mig fager, når du nævner den.

DAGNY

(forundret).

Hvad mener du?

GUNNAR.

Intet, intet! Tak for budskabet, Dagny; nu går jeg at samle mine svende. (vender sig mod udgangen, men standser og nærmer sig igen.) Sig mig, — hvor går det Ørnulf?

DAGNY
(sænker hovedet).

Spørg ikke om det. Igår bar han Thorolfs lig til skibene; nu kaster han en haug ved stranden; — der skal hans sønner lægges.

(GUNNAR tier og går ud i baggrunden.)

DAGNY.

Før kvældstid er der ingen fare. (nærmer sig.) Hjørdis, jeg har et ærind til på gården; det er til dig jeg kommer.

HJØRDIS.

Til mig? Efter det, som gik for sig igår?

DAGNY.

Mest efter det. Hjørdis, fostersøster, bær ikke had til mig; glem de ord, som sorg og onde vætter lagde mig i munden; forlad mig al den tort jeg voldte dig; thi, tro du mig, jeg er nu tifold usaligere end du!

HJØRDIS.

Usalig — du; — Sigurds hustru?

DAGNY.

Mit værk er jo alt det, som øvedes, — at der blev yppet strid, at Thorolf faldt, at al den forhanelse overgik Gunnar og dig. Alt er jeg skyld i! Ve mig; — sa gode var mine kår; men aldrig blir jeg glad mere efter denne dag.

HJØRDIS
(som greben af en pludselig tanke).

Men før — i de fem lange år — i al den tid var lykken med dig?

DAGNY.

Kan du tvivle om det!

HJØRDIS.

Hm; igår tvivled jeg ikke, men —

DAGNY.

Hvad mener du?

HJØRDIS.

Å, ikke stort; lad os tale om andre ting.

DAGNY.

Nej visst ikke. Hjørdis, sig mig —!

HJØRDIS.

Det gavner dig lidet; dog, siden du så vil det — (med et ondskabsfuldt udtryk.) Kan du mindes engang, hist på Island: — vi var på thinget sammen med Ørnulf, din fader, og sad med vore legesøstre i thingboden, som kvinders skik er; da kom to fremmede mænd ind i boden.

DAGNY.

Sigurd og Gunnar.

HJØRDIS.

De hilste os med høviske lader, satte sig hos os på bænken, og megen skemtsom tale blev da ført mellem os. Nogle var der, som vilde vide, hvi de to hærmænd kom til landet, og om det ikke var for at hente sig hustruer der på øen. Da sagde Sigurd: „Tungt vil det falde mig at finde den kvinde, jeg kan fæste min hu til." Ørnulf lo, og mente det skorted ikke Island på højættede kvinder og heller ikke på dem, der var rige; men Sigurd svared: „Hugprud hustru har helten behov. Den, jeg vil

vælge, må ikke finde sig i at sidde i ringe kår; ingen hæder må tykkes hende så høj, at hun jo higer efter den; i viking må hun villig følge mig; hærklæder må hun bære; hun må ægge mig til strid og ikke blinke med øjnene, der sværdene lyner; thi er hun ræd af sind, da times mig liden hæder." Ej sandt, så talte Sigurd?

DAGNY
(usikker).

Det gjorde han — men —

HJØRDIS.

Slig skulde hun være, den kvinde, som kunde gøre ham livet fagert; og så — (med et foragteligt smil) så kåred han dig!

DAGNY
(smerteligt studsende).

Ha, du mener at —?

HJØRDIS.

Se, derfor har du vel vist dig stolt og højsindet, krævet hæder af alle, på det at Sigurd kunde hædres ved dig; — ej så?

DAGNY.

Nej, Hjørdis, men —

HJØRDIS.

Til stordåd har du dog ægget ham, fulgt ham i hærklæder, og fundet det godt at være, hvor striden brændte som stærkest; — har du ikke?

DAGNY
(dybt bevæget).

Nej, nej!

HJØRDIS.

Har du da været ræd af sind, så at Sigurd voldtes skam derved?

DAGNY
(overvældet).

Hjørdis, Hjørdis!

HJØRDIS
(hånligt smilende).

Men gode var dine kår i al den tid; — mener du, at Sigurd kan sige det samme!

DAGNY.

Lad mig være. Ve mig; du har gjort mig for klog på mig selv!

HJØRDIS.

Et skemtsomt ord, så græder du straks! Tænk nu ikke mere på det. Se her, hvad jeg har gjort idag; (tager nogle pile fra bordet) — hvor spidse og skarpe, du! Ej sandt, jeg forstår mig godt på at hvæsse pile!

DAGNY.

Og på at *bruge* dem med; du rammer sikkert, Hjørdis! Alt det du nys har sagt mig, — på det tænkte jeg aldrig før. (heftigere) Men at Sigurd —! At jeg i al den tid skulde gjort ham livet tungt og uhæderligt; — nej, nej, det kan ikke være sandt!

HJØRDIS.

Nå, nå, trøst dig, Dagny; det *er* jo heller ikke sandt. Ja, var Sigurd endnu tilsinds, som i fordums dage, da kunde det så være; dengang stod al hans hu og higen til at blive den ypperste mand i landet; — nu nøjes han med ringere lykke.

DAGNY.

Nej, Hjørdis, Sigurd er storsindet nu som før; jeg ser det vel, jeg er ikke den rette hustru for ham; han har dulgt det for mig; men således skal det ikke blive ved.

HJØRDIS.

Hvad vil du?

DAGNY.

Jeg vil ikke hænge som en tyngsel ved hans færd; jeg vil ikke længere være ham hinderlig.

HJØRDIS.

Du tænker da på —?

DAGNY.

Stille, der kommer folk!

(EN HUSKARL fra baggrunden.)

KARLEN.

Sigurd viking kommer til gården!

HJØRDIS.

Sigurd! Så lad Gunnar kalde hid.

KARLEN.

Gunnar red ud for at samle sine grander; thi Kåre bonde vil —

HJØRDIS.

Godt, godt, det véd jeg; gå da! (Karlen går; til Dagny, der ligeledes vil gå.) Hvor vil du hen?

DAGNY.

Ud for ikke at træffe Sigurd. Det bliver vel til det, at vi må skilles, det skønner jeg nok; men nu

at stedes til møde med ham, — nej, nej, det kan jeg ikke.

(går ud til venstre.)

HJØRDIS

(ser en stund taus efter hende).

Og hende var det jeg vilde — (fortsætter tanken ved et blik på buesnoren.) Ringe hævn havde det været; — nej, nu hug jeg bedre til! Hm; det er tungt at dø, men stundom er det dog værre at leve!

(SIGURD fra baggrunden.)

HJØRDIS.

Det er Gunnar du søger, kan jeg tænke; sæt dig ned, ret nu kommer han.

(vil gå.)

SIGURD.

Nej bliv; det er dig jeg søger mere end ham.

HJØRDIS.

Mig?

SIGURD.

Og vel var det, jeg traf dig alene.

HJØRDIS.

Kommer du for at krænke mig, så er det dig visst lidet hinderligt, om stuen stod fuld både af mænd og kvinder.

SIGURD.

Å ja, jeg kender så godt de tanker du har om mig.

HJØRDIS

(bittert).

Jeg gør dig uret kan hænde! Nej, nej, Sigurd, forgiftig har du været for alle mine levedage. Kom

ihu. det var dig, som øved hin skændige list: det var dig, som sad hos mig i buret, gogled elskov mens du listeligt lo derved, slængte mig bort til Gunnar, thi for ham var jeg god nok endda, — og foer så fra landet med den kvinde, du havde kær!

SIGURD.

Mangt værk mægter mænds vilje at fremme; men de store gerninger styres af skæbnen. — så er det gået med os to.

HJØRDIS.

Vel sandt: onde norner råder over verden; men deres magt er ringe, ifald de ikke finder hjælpere i vort eget bryst. Lykken times den, der er stærk nok til at stævne i strid mod nornen; — det er *det* jeg nu vil gøre.

SIGURD.

Hvad mener du?

HJØRDIS.

Jeg vil vove en styrkeprøve med dem — med dem, som er over mig. Men lad os ikke tale mere om det; jeg har meget at gøre idag.

(hun sætter sig ved bordet.)

SIGURD

(efter et kort ophold).

Du virker gode våben for Gunnar.

HJØRDIS

(med et stille smil).

Ikke *for* Gunnar, men *mod* dig.

SIGURD.

Det må vel komme ud på et.

HJØRDIS.

Å ja, det må vel så; thi er jeg nornen voksen, da skal du og Gunnar sent eller tidligt — (holder inde, læner sig bagover mod bordet, ser smilende på ham og siger med forandret udtryk i stemmen:) Hm; véd du, hvad mig stundom tykkes? Tidt finder jeg min fryd ved at male mig lystelige billeder i sindet; jeg sidder da og lukker øjnene og tænker: Nu kommer Sigurd hin stærke til landet; — han vil brænde os inde, mig og min husbond. Alle Gunnars mænd er faldne; kun han og jeg er igen; — de tænder taget udenfra; — „Et bueskud," siger Gunnar, „et eneste kan frelse os;" — da brister snoren — „Hjørdis, skær en fletning af dit hår og gør en buesnor deraf, — det gælder livet!" — Men jeg ler — „Lad brænde, lad brænde — livet er mig ikke en håndfuld hår værd!"

SIGURD.

Der er en sælsom magt i al din tale.

(nærmer sig.)

HJØRDIS

(ser koldt på ham).

Du sætter dig hos mig?

SIGURD.

Du tænker jeg er dig gram af hjertet. Hjørdis, det er sidste gang vi tales ved; der er noget, som nager mig lig en sot, og på den vis kan jeg ikke rejse; du må kende mig bedre.

HJØRDIS.

Hvad vil du?

SIGURD.

Fortælle dig en saga.

HJØRDIS.

Er den tung?

SIGURD.

Tung, som livet selv.

HJØRDIS
(bittert).

Véd du, at livet kan være tungt?

SIGURD.

Døm om det, når min saga er ude.

HJØRDIS.

Så fortæl; jeg arbejder imens.
(han sætter sig på en liden krak ved hendes højre side.)

SIGURD.

Der var engang to unge hærmænd, som sejled fra Norge for at vinde gods og hæder; de havde tilsagt hinanden venskab, og holdt ærligt sammen så vide de end foer om.

HJØRDIS.

Og de to unge hærmænd hed Sigurd og Gunnar?

SIGURD.

Å ja, vi kan kalde dem så. Langt om længe kom de til Island; der bode en gammel landnamsmand, som var faret fra Norge i kong Haralds tider. Han havde to fagre kvinder i sit hus; men den ene, hans fosterdatter, var dog den ypperligste; thi hun var forstandig og stærk af sind, og hærmændene talte om hende mellem sig, og ingen af dem havde set fagrere kvinde, så tyktes dem begge.

HJØRDIS
(spændt)

Begge? Vil du spotte mig!

SIGURD.

Gunnar tænkte på hende nat og dag, og det gjorde nok Sigurd med; men begge taug, og på hende var ikke at mærke, om Gunnar hued hende; men at hun ej var Sigurd god, det var lettere at skønne.

HJØRDIS

(åndeløs).

Bliv ved, det beder jeg —!

SIGURD.

Dog, desmere måtte Sigurd tænke på hende; men det var der ingen som vidste om. Da hændte det sig en kvæld, at der var drikkelag, og svor da hin stolte kvinde, at ingen mand skulde eje hende, uden den, der øved et storværk, som hun nævnte. Højt slog da Sigurds bryst af fryd; thi han kendte kraft i sig til at øve dåden; men Gunnar tog ham i enrum, nævnte om sin elskov; — Sigurd taug med sin, og gik så til —

HJØRDIS

(udbrydende).

Sigurd, Sigurd! (betvinger sig) Og den saga — er den sand?

SIGURD.

Det er den. En af os måtte jo vige; Gunnar var min ven; på anden vis kunde jeg ikke handle. Således blev du Gunnars viv, og jeg fæsted en anden kvinde.

HJØRDIS.

Og fik hende kær?

SIGURD.

Jeg lærte at skatte hende; men der er kun én kvinde, som Sigurd har elsket, og det er den kvinde,

som var ham gram fra den første dag de mødtes. (rejser sig.) Her ender min saga, lad os skilles nu. — Farvel, Gunnar herses hustru; vi mødes aldrig mere.

HJØRDIS

(springer op).

Nej bliv! Ve os begge; Sigurd, hvad har du gjort!

SIGURD

(studsende).

Jeg gjort? Hvad fattes dig?

HJØRDIS.

Og alt det siger du mig nu! Men nej, — det kan ej være sandhed!

SIGURD.

Det er sidste gang vi tales ved; hvert ord er sandhed; — du skulde lære at dømme mig mildere, derfor måtte jeg tale nu.

HJØRDIS

(folder uvilkårligt hænderne og ser på ham i stille forbauselse):

Elsket — elsket mig — du! (heftigt, idet hun træder tæt hen til ham:) Jeg tror dig ikke! (ser stivt på ham og udbryder i vild smerte.) Jo, det er sandt og — usaligt for os begge!

(slår hænderne for ansigtet og fjerner sig.)

SIGURD

(forfærdet).

Hjørdis!

HJØRDIS

(stille, kæmpende mellem gråd og latter).

Bryd dig ikke om mig! Det var kun det jeg mente, at — (lægger hånden på hans arm.) Sigurd, du har

ikke sagt din saga tilende; hin stolte kvinde, som du nævnte, — hun har elsket dig igen!

SIGURD

(farer tilbage).

Du!

HJØRDIS

(med fatning).

Ja Sigurd, jeg har elsket dig, dét skønner jeg nu. Du siger jeg var taus og umild mod dig; hvad kan da en kvinde bedre gøre? Kunde jeg byde min elskov frem, da var jeg dig lidet værdig. Du tyktes mig stedse at være den ypperligste af alle mænd; og så at vide dig som en andens husbond, — det voldte mig hin bitre ve, som jeg ikke selv forstod!

SIGURD

(rystet).

Et usaligt spind har nornen spundet om os to.

HJØRDIS.

Selv er du skyld deri; stærkt og kækt sømmer det sig manden at handle. Da jeg satte hint svære vilkår for den, der skulde vinde mig, da tænkte jeg forvisst på dig; — og dog kunde du —!

SIGURD.

Jeg kendte Gunnars sjælesot; jeg alene kunde læge den; — hvad var vel så for mig at vælge mellem? Og dog, havde jeg vidst det jeg nu véd, da tør jeg lidet svare for mig selv; thi elskov er så stærk en magt.

HJØRDIS

(rask).

Nu vel, Sigurd, — et usaligt spil har skilt os ad i lange år; nu er knuden løst; de tider, som kommer, skal give os vederlag.

SIGURD
(hovedrystende).

Det kan ej ske; vi må jo skilles igen.

HJØRDIS.

Det må vi ikke. Jeg elsker dig, det tør jeg nu sige uden at blues; thi min elskov er ikke leflende, som de vege kvinders; var jeg en mand, — ved alle vældige magter, jeg kunde endda elske dig således, som jeg nu gør det! Op da, Sigurd! Lykken er vel en stordåd værd; vi er begge fri, når vi selv vil det, og så er legen vunden.

SIGURD

Fri? Hvad mener du?

HJØRDIS.

Hvad er vel Dagny for dig? Hvad kan hun vel være for dig? Ikke mere end Gunnar gælder i mine lønlige tanker. Hvad magt ligger der på, om to usle liv forspildes!

SIGURD.

Hjørdis, Hjørdis!

HJØRDIS.

Lad Gunnar blive her; lad Dagny fare til Island med sin fader; jeg følger dig i stål og plade, hvor du stævner hen. (Bevægelse hos Sigurd.) Det er ikke som din hustru jeg vil følge dig; thi jeg har hørt en anden til, og den kvinde lever, som før har hvilet dig nær. Nej, Sigurd, ikke som din hustru, men som hine stærke kvinder, som Hildes søstre vil jeg følge dig, ildne dig til strid og til mandig færd, så at dit navn kan gå vidt over landene; i sværdlegen vil jeg stå dig næst, færdes blandt dine kæmper i uvejr og vikingstævne; og når dit drapa kvædes, da skal det bære bud om Sigurd og Hjørdis tilhobe!

SIGURD.

Så var engang min fagreste drøm, nu er det for sent: Gunnar og Dagny står mellem os, og der har de begge ret til at stå. Jeg ødte min unge elskov for Gunnars skyld: — skal jeg bære kviden derved, så må ikke min gerning være fåfængt. Og nu Dagny: — troskyldig og fuld af lid foer hun fra hjem og frænder; ingen tid må hun tænke, at jeg længtes mod Hjørdis, så tidt hun tog mig i favn.

HJØRDIS.

Og for slig sags skyld vil du lægge en tyngsel på dit liv! Hvad fik du da kraft og styrke til, og derhos alle sindets ypperlige gaver? Og mener du det nu længer kan være sømmelig lod for mig at sidde på Gunnars gård? Nej, Sigurd, tro du mig, her er mangt at tage hånd i for en mand som du. Erik styrer Norges rige, rejs dig mod ham; mange gode kæmper vil stille sig hen som dine håndgangne mænd; med utvingelig magt vil vi gå frem, stride og virke, og aldrig hvile før du sidder på Hårfagers kongestol!

SIGURD.

Hjørdis, Hjørdis, så har jeg drømt i min vilde ungdom; lad det være glemt; — frist mig ikke!

HJØRDIS

(med højhed).

Det er nornens råd, at vi to skal holde sammen; det kan ej ændres; grant ser jeg nu mit hverv i livet: at gøre dig berømmelig over alle lande. Du har stået for mig hver dag, hver time jeg leved her; jeg vilde rive dig ud af mit sind, men mægted det ikke: nu gøres det ej nødigt, nu da jeg véd du elsker mig.

SIGURD
(med tvungen kulde).

Hvis så er, — da vid, — jeg har elsket dig; nu er det forbi; — jeg har glemt de dage.

HJØRDIS.

Sigurd, der lyver du! Såmeget er jeg værd, at har du engang elsket mig, da kan du aldrig glemme det.

SIGURD
(heftigt).

Det må jeg; det vil jeg nu!

HJØRDIS.

Lad så være; men du kan det ikke! Hindre mig vil du; det lykkes ej: endnu for kvæld skal Gunnar og Dagny vide alt.

SIGURD.

Ha, det gør du ikke!

HJØRDIS.

Det gør jeg!

SIGURD.

Da måtte jeg kende dig ilde; højsindet tyktes du mig før at være.

HJØRDIS.

Onde dage føder onde tanker; for stor er den lid, du har sat til mig. Jeg vil, jeg må følge dig, — ud i livet og i striden; det er mig for lavt under loftet i Gunnar herses stue!

SIGURD
(med eftertryk).

Men hæder mellem mænd har du dog skattet højt; der er skellig grund til strid mellem mig og

Gunnar. Ifald nu han faldt for min hånd, — vilde du endda røbe alt og følge mig?

HJØRDIS

(studsende).

Hvi spørger du så?

SIGURD.

Svar mig først; hvad vilde du gøre, ifald jeg blev din husbonds banemand?

HJØRDIS

(ser stivt på ham).

Da måtte jeg tie og aldrig hvile, før jeg havde fået dig fældet.

SIGURD

(med et smil).

Godt, Hjørdis; — det vidste jeg vel.

HJØRDIS

(hastigt).

Men så kan ej ske!

SIGURD.

Det må ske; selv har du nu kastet tærning om Gunnars liv og om mit!

(GUNNAR med nogle HUSKARLE fra baggrunden.)

GUNNAR

(mørk, til HJØRDIS).

Se så: nu spirer den sæd du har sået!

SIGURD

(nærmer sig).

Hvad går dig imod?

GUNNAR.

Sigurd, er det dig? Hvad der går mig imod?

Ikke andet, end jeg vel måtte vente. Såsnart Dagny, din hustru, havde båret bud om Kåre bonde, sa tog jeg min hest og red til mine grander for at søge hjælp mod ham.

HJØRDIS
(spændt).

Nu?

GUNNAR.

Tvær lod talen hvorhelst jeg kom; min færd mod Kare var lidet hæderlig, blev der sagt: — hm, der blev sagt andre ting med, som jeg ikke kan nævne; — jeg er jo en forhånet mand; det er mig pasagt, at jeg har øvet nidingsværk; det holdes nu for skændsel at dele sag med mig.

SIGURD.

Længe skal ikke det holdes for skændsel; før kvælden kommer skal du være mandstærk nok mod Kåre.

GUNNAR.

Sigurd!

HJØRDIS
(sagte, triumferende).

Ha, det vidste jeg nok!

SIGURD
(med tvungen styrke).

Men sa er også freden ude mellem os; thi hør nu mit ord, Gunnar herse, — du har fældet Thorolf, min hustrus frænde, og derfor stævner jeg dig til holmgang imorgen, såsnart solen rinder!

HJØRDIS
(gør i heftig indre bevægelse et skridt henimod Sigurd, men fatter sig og bliver ubevægelig stående under det følgende).

GUNNAR
(i højeste overraskelse).

Til holmgang —! Mig! — Du skemter, Sigurd!

SIGURD.

Til holmgang er du lovligt stævnet: det blir et brikkespil på liv og død; en af os må falde!

GUNNAR
(bittert).

Ha, jeg skønner det vel. Du var til enetale med Hjordis, da jeg kom; hun har ægget dig påny!

SIGURD.

Kan hænde! (halvt mod Hjørdis.) Højsindet kvinde må jo værge om sin husbonds hæder. (til mændene i baggrunden.) Og I, karle, gå nu til Gunnars grander og sig dem, at imorgen skifter han sværdhug med mig; ræd vil ingen nævne den mand, som bærer våben på Sigurd viking!

(KARLENE går ud i baggrunden.)

GUNNAR
(går raskt hen til SIGURD og trykker hans hænder i stærk bevægelse).

Sigurd, min bolde broder, nu først forstår jeg dig! Du vover nu livet for min hæder, som du fordum voved det for min lykke!

SIGURD.

Tak din hustru; hun har mest del i min færd. Imorgen når Solen rinder —

GUNNAR.

Jeg møder dig. (blød.) Fosterbroder, vil du have et godt sværd af mig; det er en kostelig gave.

SIGURD.

Tak; men lad det hænge; — ingen véd, om jeg næste kvæld har brug for det.

GUNNAR
(ryster hans hand).

Farvel, Sigurd!

SIGURD.

Farvel igen og lykke til værket!

(De skilles. GUNNAR gar ud til venstre, SIGURD kaster et blik pa HJORDIS og gar ud i baggrunden.)

HJORDIS
(efter en pause, sagte og tankefuld).

Til holmgang imorgen? Hvem vil falde? (tier lidt og udbryder derpa, som greben af en stærk beslutning.) Lad falde hvem der vil. — Sigurd og jeg skal endda blive sammen!

FJERDE AKT.

(Ved strandbredden. Det er aften; månen ses fra og til mellem mørke sønderrevne uvejrsskyer. I baggrunden en sort, nylig opkastet gravhaug.)

(ØRNULF sidder på en sten til højre i forgrunden med blottet hoved, albuerne hvilende på knæerne og med ansigtet skjult i sine hænder. Hans mænd graver ved haugen, nogle lyser med tyrifakler. Efter et kort ophold kommer SIGURD og DAGNY ud fra bådhuset, hvor en stokild brænder.)

DAGNY

(dæmpet).

Der sidder han endnu. (holder SIGURD tilbage.) Nej, tal ikke til ham!

SIGURD.

Du har ret; det er for tidligt; lad ham heller sidde med sig selv.

DAGNY

(går over mod højre og betragter faderen med stille sorg).

Så stærk var han igår, da han tog Thorolfs lig på ryggen; stærk var han, mens de grov på haugen; men da de alle var lagt derinde, og jord og stene kastet over, — da tog sorgen ham; da var det som han sluknede. (tørrer tårerne af.) Sig mig, Sigurd, når tænker du at fare hjem til Island?

SIGURD.

Såsnart uvejret stilner af og jeg får endt min handel med Gunnar herse.

DAGNY.

Og så vil du købe land og bygge dig en gård og aldrig fare i leding mere?

SIGURD.

Ja ja, — det har jeg lovet dig.

DAGNY.

Og jeg tør forvisst tro, at Hjørdis bedrog mig, da hun sagde, at jeg lidet var dig værdig til viv?

SIGURD.

Ja ja, Dagny, lid du på mit ord.

DAGNY.

Så er jeg glad igen og vil prøve at glemme alt det onde værk, som her er øvet. I de lange vinterkvælde vil vi tale sammen om Gunnar og Hjørdis, og —

SIGURD.

Nej, Dagny, vil du vel mod os begge, så nævn aldrig Hjørdis, når vi sidder hjemme på Island!

DAGNY
(mildt bebrejdende).

Ubilligt er dit had til hende. Sigurd, Sigurd, det ligner dig lidet!

EN AF MÆNDENE
(nærmer sig)

Se så, nu er haugen istand.

ØRNULF
(ligesom opvågnende).

Haugen? Er den — nå ja —

SIGURD.

Tal nu til ham, Dagny!

DAGNY
(nærmer sig).

Fader, det er koldt herude; det trækker op til uvejr inat.

ØRNULF.

Hm; bryd dig ikke om det; haugen er bygget tæt og godt; de ligger lunt derinde.

DAGNY

Ja, men du —

ØRNULF.

Jeg? Jeg fryser ikke.

DAGNY.

Du har intet spist idag; vil du ikke gå ind? Natverdsbordet står rede.

ØRNULF

Lad natverdsbordet stå; jeg er ikke sulten.

DAGNY.

Men at sidde her så stille; tro mig, det bader dig ikke; du er lidet vant til det.

ØRNULF.

Vel sandt; der er noget, som klemmer mig for bringen; jeg kan ikke trække vejret.

(han skjuler igen ansigtet med sine hænder. Ophold. DAGNY sætter sig hos ham.)

DAGNY.

Imorgen ruster du vel dit skib og farer med til Island?

ØRNULF

(uden at se op).

Hvad skal jeg der? Nej, jeg vil til mine sønner.

DAGNY

(smerteligt).

Fader!

ØRNULF

(løfter hovedet).

Gå ind, og lad mig sidde; har uvejret legt om mig en nat eller to, så er det gjort, tænker jeg.

SIGURD.

Sligt kan du ikke tænke på!

ØRNULF.

Undres dig, at jeg vil hvile! Mit dagværk er jo endt: jeg har højlagt mine sønner. (heftigt.) Gå fra mig! — Gå, gå!

(han skjuler igen sit ansigt.)

SIGURD

(sagte til DAGNY, som rejser sig).

Lad ham sidde lidt endnu.

DAGNY.

Nej, jeg får friste et råd til; — jeg kender ham. (til ØRNULF.) Dit dagværk er endt, siger du; det er det dog ikke. Højlagt har du dine sønner; — men du er jo skald; det sømmer sig at kvæde til deres minde.

ØRNULF

(hovedrystende).

Kvæde? Nej, nej; igår kunde jeg det; idag er jeg for gammel.

DAGNY.

Det må du dog; hæderlige mænd var dine sønner alle: et kvæde må siges om dem, og det kan ingen i ætten uden du.

ØRNULF
(ser spørgende på SIGURD).

Kvæde? Hvad tykkes dig, Sigurd?

SIGURD.

Mig tykkes, at så er billigt; du får gøre som hun siger.

DAGNY.

Ilde vil det tykkes dine grander på Island, når arveøllet skal drikkes over Ørnulfs ætlinge, og intet kvad er digtet. Til at følge dine sønner har du tid nok.

ØRNULF.

Nu ja, jeg vil prøve det; og du, Dagny, lyt til, at du siden kan riste kvadet på kævle!

(Mændene nærmer sig med faklerne, så at der dannes en gruppe om ham; han tier lidt og tænker sig om, derpå siger han:)

Sind, som svær-mod stinger,
savner Brages glæde;
sorgfuld skald så såre
kvides ved at kvæde.

Skaldeguden skænked
evne mig at sjunge; —
klinge lad min klage
for mit tab, det tunge!

(rejser sig.)

Harmfuld norne hærged
hårdt mig verdens veje,
listed lykken fra mig,
ødte Ørnulfs eje.

Sønner syv til Ørnulf
blev af guder givet; —
nu går gubben ensom,
sønneløs i livet.

Sønner syv, så fagre,
fostret mellem sværde,
værned vikings hvide
hår, som gævest gærde.

Nu er gærdet jævnet,
mine sønner døde;
glædeløs står gubben,
og hans hus står øde.

Thorolf, — du, min yngste!
Boldest blandt de bolde!
Lidet gad jeg klage,
fik jeg dig beholde!

Vén du var, som våren,
mod din fader kærlig,
arted dig at ældes
til en helt så herlig.

Ulivs-sår, usaligt,
værste ve mon volde,
har min gamle bringe
klemt, som mellem skjolde.

Nidsyg norne nødig
nægted mig sit eje, —
dryssed smertens rigdom
over Ørnulfs veje.

Vegt er visst mit værge.
Fik jeg guders evne,
én da blev min idræt:
nornens færd at hævne.

Én da blev min gerning:
nornens fald at friste, —
hun, som har mig røvet
alt — og nu det sidste!

Har hun alt mig røvet?
Nej, det har hun ikke;
tidligt fik jo Ørnulf
Suttungs mjød at drikke.

(med stigende begejstring.)

Mine sønner tog hun;
men hun gav min tunge
evnen til i kvæder
ud min sorg at sjunge.

På min mund hun lagde
sangens fagre gave; —
lydt da lad den klinge,
selv ved sønners grave!

Hil jer, sønner gæve!
Hil jer, der I rider!
Gudegaven læger
verdens ve og kvider!

(han trækker et dybt åndedrag, stryger håret fra panden og siger roligt):

Se så; nu er Ørnulf stærk og sund igen. (til mændene.) Kom med til natverdsbordet, drenge: vi har havt et tungt dagværk!

(går med karlene ind i bådhuset.)

DAGNY.

Priset være de høje i himlen, som skænkte mig så godt et råd! (til SIGURD) Vil du ikke gå ind?

SIGURD.

Nej, jeg har liden lyst. Sig mig, er alle ting rede til imorgen?

DAGNY.

Det er de; et silkesømmet lin ligger inde på bænken; men jeg véd forvisst, at du vil stå dig mod Gunnar, så jeg har ej grædt derved.

SIGURD.

Det give alle gode magter, at du aldrig må græde for min skyld.

(han standser og ser ud.)

DAGNY.

Hvad lytter du på?

SIGURD.

Hører du ikke — der!

(peger til venstre.)

DAGNY.

Jo, der går som et sælsomt uvejr over havet!

SIGURD

(idet han går lidt op mod baggrunden).

Hm, der vil nok regne hårde hagl i det uvejr. (råber.) Hvem kommer?

KÅRE BONDE
(udenfor til venstre).

Kendte folk, Sigurd viking!

(KÅRE BONDE MED EN FLOK BEVÆBNEDE MÆND fra venstre.)

SIGURD.

Hvor agter I jer hen?

KÅRE.

Til Gunnar herses gård!

SIGURD.

Med ufred?

KÅRE.

Ja, det kan du lide på! Du hindred mig før; men nu tænker jeg det er dig kært nok!

SIGURD.

Kan vel være.

KÅRE.

Jeg har hørt om din handel med Gunnar; men går det som jeg vil, så kommer han med vege våben til mødet.

SIGURD.

Det er vovsomt værk du ponser på; agt dig, bonde!

KÅRE
(med trodsig latter).

Lad mig om det; vil du takle dit skib inat, så skal vi lyse op for dig! — Kom, alle mand, se her går vejen!

(de går alle ud til højre i baggrunden.)

DAGNY.

Sigurd, Sigurd, den ufærd må du hindre!

SIGURD

(går rask hen til døren og råber ind):

Op fra bordet, Ørnulf; tag hævn over Kåre bonde!

ØRNULF

(kommer ud med de øvrige).

Kåre bonde, — hvor er han?

SIGURD.

Han stævner mod Gunnars gård for at brænde folkene inde!

ØRNULF.

Ha, ha, — lad ham det, så får jeg hævn over Gunnar og Hjørdis med det samme; siden vil jeg søge Kåre.

SIGURD.

Nej, det er gavnløst råd; Kåre må du søge inat, hvis du vil ramme ham; thi er udåden øvet, så stævner han tilfjelds. Gunnar har jeg æsket til holmgang; han er dig viss nok, ifald ikke jeg selv — nå ja, ligegodt, — inat må han skærmes mod sine uvenner; ilde var det, om slig ugerningsmand, som Kåre, tog hævnen fra mig!

ØRNULF.

Sandt siger du der. Inat vil jeg skærme Thorolfs bane; men imorgen må han fældes!

SIGURD.

Han eller jeg, — det kan du lide på!

ØRNULF.

Så kom da til hævn for Ørnulfs æt!

(han går med mændene til højre i baggrunden.)

SIGURD.

Dagny, følg med; — jeg må blive; thi rygtet om tvekampen er alt på vandring mellem folk, og jeg kan ikke møde Gunnar før tiden kommer; men du, — styr og råd din fader; hæderligt må han fare frem; i Gunnars gård er mange kvinder; ingen mén må voldes Hjørdis eller de andre.

DAGNY.

Ja ja, jeg vil med. På Hjørdis tænker du dog; tak for det hjertelag!

SIGURD.

Gå, gå, Dagny!

DAGNY.

Jeg går; men for Hjørdis kan vi være trygge: hun har gyldne hærklæder i buret, og værger sig nok selv.

SIGURD.

Det tænker jeg med; men gå du endda; styr din faders færd; våg over alle og — over Gunnars hustru?

DAGNY.

Lid på mig. Vel mødt igen!
(hun går efter de forrige.)

SIGURD.

Det er første gang, fosterbroder, at jeg står våbenløs, mens du er stedt i fare. (lytter.) Jeg hører skrig og sværdhug; — de er alt ved gården. (vil over til højre, men standser og viger forbauset tilbage.) Hjørdis! Hun kommer hid!

(HJØRDIS, klædt i kort rød skarlagenskjortel, med gyldne våbenstykker: hjelm, pandser, arm- og benskinner. Hendes hår er udslået; på ryggen bærer hun et kogger, og ved beltet et lidet skjold; i hånden har hun buen med hårsnoren.)

HJØRDIS

(ilsomt og seende sig tilbage, som om hun ængstedes af noget, der forfulgte hende, går tæt hen til SIGURD, tager ham ved armen og siger dæmpet):

Sigurd, Sigurd, kan du se den?

SIGURD.

Hvem? Hvor?

HJØRDIS.

Ulven der — lige ved; den rører sig ikke; den ser på mig med to røde øjne! — Det er min fylgje, Sigurd! Tre gange har den vist sig for mig; det betyder, at jeg visselig skal dø inat!

SIGURD.

Hjørdis, Hjørdis!

HJØRDIS.

Der sank den i jorden! Ja, ja, nu har den varslet mig.

SIGURD.

Du er syg; kom og gå ind!

HJØRDIS.

Nej, her vil jeg vente; jeg har ikke lang tid igen!

SIGURD.

Hvad er der hændt med dig?

HJØRDIS.

Hvad der er hændt? Det véd jeg ikke; men sandt var det, du sagde idag, at Gunnar og Dagny stod mellem os; bort fra dem og fra livet må vi; da kan vi blive sammen!

SIGURD.

Vi? Ha, du mener —!

HJØRDIS
(med højhed).

Jeg blev hjemløs i verden fra den dag du tog en anden til viv. Ilde handled du dengang! Alle gode gaver kan manden give til sin fuldtro ven, — alt, kun ikke den kvinde han har kær; thi gør han det, da bryder han nornens lønlige spind og to liv forspildes. Der er en usvigelig røst i mig, som siger, at jeg blev til, for at mit stærke sind skulde løfte og bære dig i de tunge tider, og at du fødtes, for at jeg i én mand kunde finde alt det, der tyktes mig stort og ypperligt; thi det véd jeg, Sigurd, — havde vi to holdt sammen, da var du bleven navnkundigere og jeg lykkeligere end alle andre!

SIGURD.

Unyttig er den klage nu. Mener du det er lysteligt, det liv jeg har ivente? Hver dag at være Dagny nær og gøgle en elskov, som hjertet klemmes ved. Og dog, det må så være; ændres kan det ikke.

HJØRDIS
(under stigende vildhed).

Det skal det dog! Ud af livet vil vi begge gå! Ser du denne buesnor? Med den rammer jeg sikkert; thi jeg har galet fagre galdrekvad over den! (lægger en pil i buen, der er spændt.) Hør! Hør, hvor det suser højt oppe! Det er de dødes hjemfærd; jeg har hekset dem hid; — i lag med dem skal vi følges!

SIGURD
(viger tilbage).

Hjørdis, Hjørdis, — jeg ræddes for dig!

HJØRDIS
(uden at agte på ham).

Ingen magt kan ændre vor skæbne nu! O, ja

— det er også bedre så, end om du havde fæstet mig hernede i livet; end om jeg havde siddet på din gård for at væve lin og uld og føde dig afkom, — fy, fy!

SIGURD.

Hold op! Din trolddomskunst har været dig overmægtig; den har kastet en sjælesot på dig! (forfærdet.) Ha, se — se! Gunnars gård, — den brænder!

HJØRDIS.

Lad brænde, lad brænde! Skysalen deroppe er bedre end Gunnars bjælkestue!

SIGURD.

Men Egil, din søn, — de fælder ham!

HJØRDIS.

Lad fældes, — så fældes min skændsel med det samme!

SIGURD.

Og Gunnar, — de tager din husbonds liv!

HJØRDIS.

Det agter jeg ikke! Bedre husbond skal jeg følge hjem inat! Ja, Sigurd, så må det være; her i landet gror ikke lykken for mig; — den hvide gud kommer nordover; ham vil jeg ikke stedes til møde med; de gamle er ikke stærke, som før; — de sover, de sidder halvt som skygger; — med dem vil vi strides! Ud af livet, Sigurd; jeg vil sætte dig på himlens kongestol, og selv vil jeg sidde dig næst! (Uvejret bryder løs.) Hør, hør, der kommer vort følge! Kan du se de sorte jagende heste; en for mig og en for dig! (kaster buen til kinden og skyder.) Så far da den sidste færd!

SIGURD.

Vel truffet, Hjørdis!

(han falder.)

HJØRDIS

(jublende, idet hun iler hen til ham).

Sigurd, min broder, — nu hører vi hinanden til!

SIGURD.

Nu mindre end før. Her skilles vore veje; thi jeg er en kristnet mand.

HJØRDIS

(forfærdet).

Du —! Ha, nej, nej!

SIGURD.

Den hvide gud er min; kong Ædhelstan har lært mig ham at kende; — det er op til ham jeg nu går.

HJØRDIS

(i fortvivlelse).

Og jeg —! (slipper buen.) Ve, ve!

SIGURD.

Tungt var mit liv fra den stund jeg tog dig ud af mit eget hjerte og gav dig til Gunnar. Tak, Hjørdis; — nu er jeg så let og fri.

(dør.)

HJØRDIS

(stille).

Død! Så har jeg visselig forspildt min sjæl! (Uvejret vokser, hun udbryder vildt.) De kommer! Jeg har galdret dem hid! Men nej, nej; — jeg følger jer ikke; jeg vil ikke ride uden Sigurd! Det hjælper ej; — de ser mig; de ler og vinker, de sporer sine

heste! (iler ud på fjeldkanten i baggrunden.) Der er de over mig; — og intet ly, intet skjul! Jo, på havets bund kan hænde!

(hun styrter sig ud.)

(ØRNULF, DAGNY, GUNNAR med EGIL, samt SIGURDS mænd kommer efterhånden ind fra højre.)

ØRNULF
(vendt mod gravhaugen).

Nu kan I sove roligt; thi uhævnet ligger I ikke!

DAGNY
(kommer).

Fader, fader, — skrækken dræber mig; — al den blodige færd — og uvejret; — hør, hør!

GUNNAR
(med EGIL på armen).

Giv fred og ly for mit barn!

ØRNULF.

Gunnar herse!

GUNNAR.

Ja Ørnulf, min gård er jo brændt og mine svende faldne; jeg er i din vold; gør som dig tykkes!

ØRNULF.

Det står til Sigurd. Men ind under tag; det er utrygt herude!

DAGNY.

Ja, ind, ind! (går henimod bådhuset, får øje på liget og udstøder et skrig:) Sigurd, min husbond; — de har dræbt ham!

(kaster sig ned ved ham.)

ØRNULF
(iler til).

Sigurd!

GUNNAR
(sætter EGIL ned).

Sigurd dræbt!

DAGNY
(ser fortvivlet på mændene, der står om den døde).

Nej, nej, det er ikke så; — han må være ilive endnu! (bemærker buen.) Ha, hvad er det!

(rejser sig.)

ØRNULF.

Datter, det er nok, som du først sagde, — Sigurd er fældet.

GUNNAR
(som greben af en pludselig tanke).

Og Hjørdis! — Har Hjørdis været her?

DAGNY
(sagte og med fatning).

Jeg véd ikke; men det véd jeg, at hendes bue har været her.

GUNNAR.

Ja, jeg tænkte det nok!

DAGNY.

Ti, ti! (for sig selv.) Så bittert har hun da hadet ham!

GUNNAR
(sagte).

Fældet ham — natten for holmgangen; så har hun endda elsket mig.

(Alle farer forfærdede sammen; Asgardsrejden suser gennem luften.)

EGIL
(med skræk).

Fader! Se, se!

GUNNAR.

Hvad er det?

EGIL.

Deroppe — alle de sorte heste —!

GUNNAR.

Det er skyerne, som —

ØRNULF.

Nej, det er de dødes hjemfærd.

EGIL
(med et skrig).

Moder er med dem!

DAGNY.

Alle gode magter!

GUNNAR.

Barn, hvad siger du!

EGIL.

Der — foran — på den sorte hest! Fader, fader!

(EGIL klynger sig forfærdet op til faderen; kort pause; uvejret drager forbi, skyerne skilles, månen skinner fredeligt ud over landskabet.)

GUNNAR
(stille og smerteligt).

Nu er Hjørdis visselig død!

ØRNULF.

Det er vel så, Gunnar; — og på hende havde jeg mere at hævne end på dig. Dyrt blev mødet

for os begge; — — d e r er min hånd, fred og forsoning!

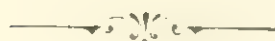
GUNNAR.

Tak, Ørnulf! Og nu tilskibs; jeg farer med til Island!

ØRNULF.

Ja, til Island, og sent vil vor hærfærd glemmes:

Højt om heltefærd og stærke
kæmpers leg på norske strande
skal til sildigst æt fra Island
sjunges over nordens lande!

KÆRLIGHEDENS KOMEDIE.

PERSONERNE:

FRU HALM, en embedsmands enke.

SVANHILD,
ANNA, } hendes døttre.

FALK, en ung forfatter,
LIND, theologisk student, } hendes logerende

GULDSTAD, grosserer.

STYVER, kopist.

FRØKEN SKÆRE, hans forlovede.

STRÅMAND, prest fra landet.

FRU STRÅMAND, hans kone.

STUDENTER, GÆSTER, FAMILJER og FORLOVEDE PAR.

PRESTEFOLKENES OTTE PIGEBØRN.

FIRE TANTER, EN HUSJOMFRU, EN OPPASSER, TJENESTEPIGER.

(Handlingen foregår på FRU HALMS løkke ved Drammensvejen.)

FØRSTE AKT.

(Scenen forestiller en smuk have med uregelmæssige men smagfulde anlæg; i baggrunden ses fjorden og øerne udover. Til venstre for tilskuerne hovedbygningen med en veranda og ovenover denne et åbent kvistvindu; til højre i forgrunden et åbent lysthus med bord og bænke. Landskabet ligger i stærk aftenbelysning. Det er tidligt på sommeren; frugttræerne blomstrer.)

(Når teppet går op, sidder FRU HALM, ANNA og FRØKEN SKÆRE på verandaen, de to første med håndarbejde, den sidste med en bog. I lysthuset ses FALK, LIND, GULDSTAD og STYVER; på bordet står punschmugge og glasse. SVANHILD sidder alene i baggrunden ved vandet.)

FALK

(rejser sig med hævet glas og synger).

Solglad dag i hegnet have
skabtes dig til lyst og leg;
tænk ej på, at høstens gave
tidtnok vårens løfter sveg.
Æbleblomsten, hvid og vakker,
breder over dig sit tjeld, —
lad den så langs alle bakker
drysses vejrslåt næste kveld!

KOR AF HERRERNE.

Lad den så langs alle bakker

O. S. V.

FALK.

Hvad vil du om frugten spørge
midt i træets blomstertid?
Hvorfor sukke, hvorfor sørge,
sløvet under slæb og slid?
Hvorfor lade fugleskræmmen
klappre dag og nat på stang!
Glade broder, fuglestemmen
ejer dog en bedre klang!

HERRERNE.

Glade broder, fuglestemmen
o. s. v.

FALK.

Hvorfor vil du spurven jage
fra din rige blomstergren!
Lad den før som sangløn tage
din forhåbning, en for en.
Tro mig, du ved byttet vinder,
tusker sang mod sildig frugt;
husk moralen „Tiden rinder“;
snart din friluftslund er lukt.

HERRERNE.

Husk moralen „Tiden rinder“
o. s. v.

FALK.

Jeg vil leve, jeg vil synge,
til den dør, den sidste hæk;
fej da trøstig alt i dynge,
kast så hele stadsen væk.
Grinden op; lad får og kviger
gramse grådigt, hver som bedst;
jeg brød blomsten; lidt det siger,
hvem der tar den døde rest!

HERRERNE.

Jeg brød blomsten; lidt det siger,
o. s. v.

(de klinker og tømmer glassene.)

FALK
(til damerne).

Se, det var visen, som De bad mig om; —
bær over med den; jeg er tanketom.

GULDSTAD.

Å, hvad gør det, når bare visen klinger?

FRØKEN SKÆRE
(ser sig om).

Men Svanhild, som så ivrig var især —?
Da Falk begyndte, fik med ét hun vinger;
nu er hun borte.

ANNA
(peger mod baggrunden).

Nej, hun sidder der.

FRU HALM
(med et suk).

Det barn! Gud véd, når jeg får skik på hende!

FRØKEN SKÆRE.

Men sig, herr Falk, mig syntes visens ende
var mindre rig på — sådan — poesi,
som ellers findes hist og her deri.

STYVER.

Ja, og det var dog ganske visst så let,
at få lidt mer mod slutningen placeret.

FALK
(klinker med ham).

Man kliner ind, lig kit i revnet bræt,
til den blir fed nok, spækket, marmoreret.

STYVER
(uforstyrret).

Ja, det går glat; jeg husker det så godt
ifra mig selv.

GULDSTAD.

Hvad? Har De Musen redet?

FRØKEN SKÆRE.

Min kæreste? Gud ja!

STYVER.

Å, kun så småt.

FRØKEN SKÆRE
(til damerne).

Han er romantisk af sig.

FRU HALM.

Jo, vi véd det!

STYVER.

Nu ikke mere; det er lang tid siden.

FALK.

Fernis og romantik går af med tiden.
Men forhen altså —?

STYVER.

Ja, det var nu i
den tid, jeg var forelsket.

FALK.

Er da den forbi?
jeg trode ej din elskovsrus udsovet!

STYVER.

Nu er jeg jo officielt forlovet;
det er jo mere end forelsket, véd jeg!

FALK.

Ret så, min gamle ven, jeg holder med dig!
Du avanceret har, bestått det sværeste:
forfremmelsen fra elsker og til kæreste.

STYVER
(med et behageligt erindringssmil).

Det er dog sært! Jeg skulde fast forsvoret
mit mindes faktiskhed i dette nu.

(vender sig til FALK.)

For syv år siden, — vil du tro det, du?
Jeg gjorde vers i stilhed på kontoret.

FALK.

Du gjorde vers — ved pulten?

STYVER.

Nej, ved bordet.

GULDSTAD
(slår på sit glas).

Silentium, nu har kopisten ordet!

STYVER.

Især om aftningen, når jeg var fri,
jeg konciperte remser poesi,
så lange, som — ja to-tre brukne ark.
Det gik!

FALK.

Du gav din Muse blot et spark,
så traved hun —

STYVER.

Ustemplet eller stemplet
papir, se det var hende ligegodt.

FALK.

Så poesien flommed lige flot?
Men hør, hvorledes brød du ind i templet?

STYVER.

Ved hjælp af kærlighedens brækjern, ven!
Med andre ord, så var det frøken Skære,
min kæreste, som hun blev senere hen,
for dengang var hun —

FALK.

Ret og slet din kære.

STYVER
(vedblivende).

Det var en sælsom tid; min jus jeg glemte;
min pen jeg spidsed ej, nej, jeg den stemte,
og når den i konceptpapiret rev,
det klang som melodi til hvad jeg skrev; —
omsider expederte jeg et brev
til hende — hun —

FALK.

Hvis kæreste du blev.

STYVER.

Tænk, samme dato indløb hendes svar;
andragendet bevilget, — sagen klar!

FALK.

Og du, du følte dig ved pulten større;
du havde bragt din elskov på det tørre!

STYVER.

Naturligvis.

FALK.

Og aldrig mer du digted?

STYVER.

Nej, jeg har aldrig siden mærket trang;
det var med ét, som om mig åren svigted;
og når jeg prøver nu en enkelt gang
at sætte sammen blot et nytårsvers,
så kommer rim og versemål påtvers,
og, — jeg forstår ej, hvad det stikker i, —
men det blir jus og ikke poesi.

GULDSTAD
(klinker med ham).

Og derfor er, min sjæl, De lige god!

(til FALK.)

De tror nu færgen over lykkens flod
er bare til, for Dem at sætte over;
men se Dem for, ifald De farten vover.
Hvad Deres vise angår, véd jeg ej
om den poetisk er i alle ender;
men hvordan end De visen snor og vender,
den har en slet moral, det siger jeg.
Hvad skal man kalde slig økonomi:
at lade alskens fugle æde karten
før den får tid til moden frugt at bli;
at lade kør og får få græsse fri
herinde sådan udpå sommerparten?
Jo, her blev vakkert næste vår, fru Halm!

FALK

(rejser sig).

Å, næste, næste! Tanken er mig kvalm,
som i det slappe ord „det næste“ ligger,
det gør hver glædens rigmand til en tigger!
Hvis jeg som sprogets sultan måtte råde
en time kun, det silkesnoren fik,
og skulde ud af verden uden nåde,
som b og g af Knudsens grammatik.

STYVER.

Hvad har du da imod det håbets ord?

FALK.

At det formørker os Guds fagre jord.
„Vor næste kærlighed“, „vor næste viv“,
„vort næste måltid“ og „vort næste liv“, —
se, den forsynlighed, som heri ligger,
den er det, som gør glædens søn til tigger.
Salangt du ser, forstygger den vor tid,
den dræber nydelsen af øjeblikket;
du har ej ro, før du får båden vrikket
imod den „næste“ strand med slæb og slid;
men er du fremme, — mon du da tør hvile?
Nej, du må atter mod et „næste“ ile.
Og sådan går det — fortvæk — udaf livet. —
Gud véd, om bag et stoppested er givet.

FRU HALM.

Men fy, herr Falk, hvor kan De tale så!

ANNA

(tankefuld).

O, det han siger, kan jeg godt forstå:
der må dog noget sandt på bunden være.

FRØKEN SKÆRE
(bekymret).

Sligt må min kæreste ej høre på,
han er excentrisk nok. — Å hør, min kære:
kom hid et øjeblik!

STYVER
(beskæftiget med at rense sin pibespids).

Jeg kommer snart.

GULDSTAD
(til FALK).

Ja, ét er mig dog idetmindste klart:
at De bør holde noget mer i ære
forsynligheden; tænk Dem blot, ifald
De skrev et digt idag og satte al
den dyre restbeholdning ind deri,
som De på lager har af poesi,
og fandt, De intet havde mer tilbedste,
når De imorgen digtede det næste; —
da fik kritiken Dem nok i kalotten.

FALK.

Jeg tvivler på, den mærked bankerotten;
da slentred arm i arm kritik og jeg
gemytligt frem jo på den samme vej.

(afbrydende og med overgang.)

Men sig mig, Lind, hvad går der dog af dig?
Du sidder her den hele tid så sturen;
studerer du måske arkitekturen?

LIND
(tar sig sammen).

Jeg? Hvorfor falder du på det?

FALK.

Jo visst;
du har ej øjet fra altanen hist.
Er det verandastilens brede buer,
som du med slig dybsindighed beskuer?
Hvad heller dørens kunstigt skårne hængsler,
og vindueslugerne med ditto stængsler?
For noget er det, som din tanke fængsler.

LIND

(med et strålende udtryk).

Nej, du tar fejl; jeg sidder her og lever.
Berust i nuet intet mer jeg kræver.
Jeg har en følelse, som om jeg stod
med verdens rigdom drysset for min fod!
Tak for din sang om glædens liv i våren;
den var som af mit eget indre skåren!

(hæver sit glas og vexler et blik med ANNA, umærkeligt for de øvrige.)

En skal for blomsten, der den dufter smukt,
foruden tanke på at vorde frugt!

(drikker tilbunds.)

FALK

(ser på ham, overrasket og greben, men tvinger sig under en let tone).

Vil mine damer høre; det var nyt!
Her har jeg letvindt gjort en proselyt.
Igår han gik med salmebog i lommen,
idag han kækt trakterer digtertrommen. —
Man påstår vel, at vi poeter fødes;
men stundom kan en prosaist dog gødes
så ubarmhjertigt, som en strasburgsk gås,
med rimet sludder og med metrisk vås,
så alt hans indre, lever, sjæl og krås,
når ud det krænges, findes ganske fuldt
af lyrisk ister og rethorisk smult.

(til LIND.)

Men tak forresten for din gode mening:
herefter slår vi harpen i forening.

FRØKEN SKÆRE.

Ja De, herr Falk, De er vel flittig nu?
I landlig ro, — her mellem blomstergrene,
hvor De kan færdes for Dem selv alene — —

FRU HALM
(smilende).

Nej, han er doven, så det er en gru.

FRØKEN SKÆRE.

Jeg havde tænkt, De, som fru Halms logerende,
var bleven rigtig stærkt poetiserende.

(peger ud til højre.)

Det lille havehus, bag løvet gemt,
det ligger for en digter så bekvemt;
der synes mig, De måtte blive stemt — —

FALK
(går over mod verandaen og læner sig med armene på rækværket).

Dæk mine øjnes spejl med blindheds skimmel,
så skal jeg digte om den lyse himmel.
Skaf mig, om blot en månedstid på borg,
en kval, en knusende, en kæmpesorg,
så skal jeg synge livets jubel ud.
Og helst, min frøken, skaf mig blot en brud,
som er mig alt, mit lys, min sol, min Gud.
Jeg har om den ting supplicert Vorherre,
men han har hidtil vist sig dov, desværre.

FRØKEN SKÆRE.

Fy, det er jo frivolt!

FRU HALM.

Ja hæsligt sagt!

FALK.

A, De må ikke tro det var min agt
at gå med hende under arm på „Kurland“;
nej, midt i lykkens vilde jubeljagt
hun måtte gå til evighedens urland.
Jeg trænger til lidt åndig gymnastik,
som jeg på den vis måske grundigst fik.

SVANHILD

(har under det foregående nærmet sig; hun står nu tæt ved FALK og siger med et bestemt men lunefuldt udtryk).

Godt, jeg skal be' for Dem om slig en skæbne;
men når den kommer, — bær den som en mand.

FALK

(har vendt sig overrasket).

Å, frøken Svanhild! — Jo, jeg skal mig væbne.
Men tror De også, at jeg stole kan
på Deres bøn, som noget rigtigt virkende?
Med himlen, ser De, må man omgås lirkende.
Jeg véd jo nok, De vilje har for to
til mig at skille ved min sjælero;
men om De også har behørig tro,
se, det er sagen.

SVANHILD

(mellem spøg og alvor).

Vent til sorgen kommer
og gulner livets lyse, grønne sommer, —
vent til den nager vågen og i drømme,
så kan om styrken af min tro De dømme.

(hun går over til damerne.)

FRU HALM
(dæmpet)

Men vil I to da aldrig holde fred?
Nu har du gjort herr Falk for alvor vred.
(vedbliver at tale sagte og formanende. FRØKEN SKÆRE blander sig i samtalen. SVANHILD står kold og taus.)

FALK
(går efter en kort, tankefuld stilhed over til lysthuset og siger hen for sig):

Der lyste visshed ud af hendes blikke.
Mon jeg skal tro, som hun det tror så trygt,
at himlen vil —

GULDSTAD.

Å nej-Gud vil den ikke!
Den var da, med respekt, og brav forrykt,
om den effektuerte slige ordres.
Nej, ser De, gode hode, — hvad der fordres,
det er motion for arme, ben og krop.
Lig ikke her og glo i løvet op
den lange dag; hug ved om ikke andet.
Det måtte også være rent forbandet,
om ikke inden fjorten dage De
for Deres gale nykker da var fri.

FALK.

Jeg står som æslet, snørt i valgets bånd;
til venstre har jeg kød, til højre ånd;
hvad var vel visest her at vælge først.

GULDSTAD
(idet han skænker i glassene).

Først et glas punsch, det slukker harm og tørst.

FRU HALM
(ser på sit uhr).

Men den er otte snart; nu tror jeg næsten
det er på tiden vi kan vente presten.
(rejser sig og rydder op på altanen.)

FALK.

Hvad? Skal her komme prester?

FRØKEN SKÆRE.

Gud, ja visst!

FRU HALM.

Det var jo det, som jeg fortalte sidst —

ANNA.

Nej moer, herr Falk var ikke da tilstede.

FRU HALM.

Nå, det er sandt. Men bliv dog ej så trist;
tro mig, af det besøg De høster glæde.

FALK.

Men sig, hvem er han da, den glædens såmand?

FRU HALM.

Å Herregud, det er jo presten Stråmand.

FALK.

Ja så. Jeg tror, at jeg har hørt hans navn,
og læst, at han skal ind og gøre gavn,
som storthingsmand, på politikens marker.

STYVER.

Ja, han er taler.

GULDSTAD.

Skade blot, han harker.

FRØKEN SKÆRE.

Nu kommer han med frue —

FRU HALM.

Og med arvinger —

FALK.

At more dem iforvejen lidt, de hulde. —
for siden får han begge hænder fulde
med svenske spørgsmål og med statsrådsgarvinger;
jo, jeg forstår.

FRU HALM.

Det er en mand, herr Falk!

GULDSTAD.

Ja, i sin ungdom var han nu en skalk.

FRØKEN SKÆRE
(fornærmet).

Nå så, herr Guldstad! Alt fra jeg var liden
har jeg hørt tale dog med stor respekt, —
og det af folk, hvis ord har megen vægt, —
om presten Stråmand og hans livs roman.

GULDSTAD
(leende).

Roman?

FRØKEN SKÆRE.

Roman. Jeg kalder sligt romantisk,
som ej af hverdagsfolk vurderes kan.

FALK.

De spænder min nysgærrighed gigantisk.

FRØKEN SKÆRE
(vedblivende).

Men Gudbevars, der gives altid visse,
som af det rørende sig lader hidse
til railleri! Det er jo velbekendt,
at her var en, som bare var student,
der var så fræk, så ryggesløs, så ussel,
at kritisere selve „William Russell“.

FALK.

Men sig, er oplandspresten da et digt,
et kristent drama eller noget sligt?

FRØKEN SKÆRE
(rørt til stille tårer).

Nej Falk, — et menneske, på hjerte rigt.
Men når en så at sige livløs ting
kan forårsage slige ondskabssting
og vække fæle lidenskabers mængde
af slig en dybde —

FALK
(deltagende).

Og af slig en længde —

FRØKEN SKÆRE.

Så vil, med Deres skarpe blik, De snart
begribe at —

FALK.

Ja, det er ganske klart.
Men hvad der hidtil er mig mindre tydeligt,
det er romanens indhold og dens art.
Jeg kan nok ane, det er noget nydeligt;
men hvis det lod sig sige i en fart —

STYVER.

Jeg skal af sagens fakta extrahere
det vigtigste.

FRØKEN SKÆRE.

Nej, jeg erindrer mere;
jeg kan fortælle —

FRU HALM.

Det kan også jeg!

FRØKEN SKÆRE.

Å nej, fru Halm, nu er jeg alt på vej.
Ser De, herr Falk. — han gjaldt, som kandidat,
for et af hovedstadens bedste hoder,
forstod sig på kritik og nye moder —

FRU HALM.

Og spillede komedie privat.

FRØKEN SKÆRE.

Ja bi nu lidt! Han musicerte, malte, —

FRU HALM.

Og husk, hvor pent historier han fortalte.

FRØKEN SKÆRE.

Ja giv dog tid; jeg kan det på en prik.
Han skrev og komponerte selv musik
til noget, som en — forelægger fik;
det kaldtes „Syv sonetter til min Maren".
Å Gud, hvor sødt han sang dem til guitaren!

FRU HALM.

Ja, det er visst, at han var genial!

GULDSTAD
(dæmpet).

Hm, somme mente nu, at han var gal.

FALK.

En gammel praktikus, som ikke henter
sin visdom blot af mugne pergamenter,
har sagt, at kærligheden gør Petrarker
så let, som fæ og ladhed patriarker.
Men hvem var Maren?

FRØKEN SKÆRE.

Maren? Det var h e n d e.
hans elskede, som snart De lærer kende.
Hun var en datter af et kompagni —

GULDSTAD.

Et trælasthus.

FRØKEN SKÆRE
(kort).

Ja, det må Herren vide.

GULDSTAD.

For det var hollandsk last de gjorde i.

FRØKEN SKÆRE.

Sligt hører til den trivielle side.

FALK.

Et kompagni?

FRØKEN SKÆRE
(vedblivende).

Som ejed store grunker.
De kan vel tænke, hvor der kur blev gjort:
der meldtes friere af første sort. —

FRU HALM.

Og mellem dem sågar en kammerjunker.

FRØKEN SKÆRE.

Men Maren værged kækt om kvindens ret.
Hun havde Stråmand mødt i „Dramatiken":
at se og elske ham, det var nu ét —

FALK.

Og bejlerskaren måtte stå i stikken?

FRU HALM.

Ja vil De tænke Dem den romantiken!

FRØKEN SKÆRE.

Og læg så til en gammel grusom far,
som bare gik omkring og skilte hjerter;
jeg tror der også en formynder var,
for endnu mer at øge deres smerter.
Men hun blev ham og han blev hende tro;
de drømte sammen om et stratækt bo,
et snehvidt får, som kunde nære to —

FRU HALM.

Ja i det højeste en liden ko, —

FRØKEN SKÆRE.

Kort sagt, som de for mig så tidt erklærte,
en bæk, en hytte og hinandens hjerte.

FALK.

Ak ja! Og så —?

FRØKEN SKÆRE.

Så brød hun med sin slægt.

FALK.

Hun brød —?

FRU HALM.

Hun brød med den.

FALK.

Se, det var kækt.

FRØKEN SKÆRE.

Og flytted til sin stråmand op på kvisten.

FALK.

Hun flytted op! Foruden — sådan — vielse?

FRØKEN SKÆRE.

Å fy!

FRU HALM.

Fy skam! Min salig mand på listen
står blandt forloverne —!

STYVER
(til frøkenen).

Ja, din fortielse
af faktum er det, som forvolder tvisten.
I referater har det megen vægt
at ordne kronologisk og korrekt.
Men jeg kan aldrig faa det i mit hode,
hvor de kom af det —

FALK
(fortsættende).

— thi man tør formode,
at får og ko ej med på kvisten bode.

FRØKEN SKÆRE
(til STYVER).

A, du skal vel betænke ét, min gode:
Man trænger ej, hvor kærligheden troner:
to ømme hjerter klarer sig med lidt.
(til FALK.)
Han elsked hende til guitarens toner,
og hun gav på klaver informationer —

FRU HALM.

og så, forstår sig, tog de på kredit —

GULDSTAD.

Et år, til handelshuset gik fallit.

FRU HALM.

Men så fik Stramand kald et steds der nordpå.

FRØKEN SKÆRE.

Og i et brev, jeg siden så, han svor på,
han leved blot for pligten og for hende.

FALK
(supplerende).
Og dermed var hans livs roman tilende.

FRU HALM
(rejser sig).
Ja nu jeg tror vi går i haven ned;
vi må jo se, om vi dem har ivente.

FRØKEN SKÆRE
(idet hun tar mantillen på).
Det er alt svalt.

FRU HALM.
Ja, Svanhild, vil du hente
mit uldne shavl.

LIND
(til ANNA, ubemærket af de øvrige).
Gå forud!

FRU HALM.
Kom så med!

(SVANHILD går ind i huset; de andre, undtagen FALK, går mod baggrunden og ud til venstre. LIND, der har fulgt med, standser og kommer tilbage.)

LIND.
Min ven!

FALK.
Iligemåde!

LIND.
Hånden hid!
Jeg er så glad; — jeg tror mit bryst må sprænges,
ifald jeg ikke får fortalt —

FALK.
Giv tid;
du skal forhøres først, så dømmes, hænges.

Hvad er nu det for adfærd? Lægge skjul
for mig, din ven, på skatten, du har fundet: —
for tilstå kun, formodningen er grundet:
Du trukket har et lod i lykkens hjul!

LIND.

Ja, jeg har fanget lykkens fagre fugl!

FALK.

Så? Levende, — og ej i snaren kvalt?

LIND.

Vent bare lidt; nu er det snart fortalt.
Jeg er forlovet! Tænk —!

FALK
(hurtigt).

Forlovet!

LIND.

Ja!
idag, — Gud véd, hvor jeg tog modet fra!
Jeg sagde, — a, sligt lar sig ikke sige;
men tænk dig, — hun, den unge, smukke pige,
blev ganske blussende, — slet ikke vred!
Nej, kan du skønne, Falk, hvad jeg har vovet!
Hun hørte på mig, — og jeg tror hun græd;
det er jo gode tegn?

FALK.

Ja visst; bliv ved.

LIND.

Og, ikke sandt, — da er vi jo forlovet?

FALK.

Jeg må formode det; men for at være
aldeles tryg, så rådspørg frøken Skære.

LIND.

O nej, jeg véd, jeg føler det så trygt!
Jeg er så klar, så sikker, uden frygt.

(strålende og hemmelighedsfuldt.)

Hør, jeg fik lov at holde hendes hånd,
da hun tog kaffetøjet bort fra bordet!

FALK

(løfter sit glas og tømmer det).

Nå, vårens blomster da i eders bånd!

LIND

(ligeså).

Og det skal være højt og helligt svoret,
at jeg vil elske hende til min død,
så varmt som nu: — ja, for hun er så sød!

FALK.

Forlovet! Derfor var det da, du slang
på hylden både loven og profeterne.

LIND

(leende).

Og du, som trode, at det var din sang —!

FALK.

Min ven, så stærk en tro har tidt poeterne.

LIND

(alvorligt).

Tro ellers ikke, Falk, at theologen
er fra min lykkes time dreven ud.
Der er den forskel kun, at ikke bogen
forslår som jakobsstige til min Gud.
Nu må jeg ud og søge ham i livet;
jeg føler mig i hjertet mere god,
jeg elsker strået, krybet for min fod;
det er jo også del i lykken givet.

FALK.

Men sig mig nu —

LIND.

Nu har jeg sagt det hele, —
min rige gåde, som vi tre vil dele.

FALK.

Ja, men jeg mener, har du tænkt lidt fremad?

LIND.

Jeg tænkt? Tænkt fremad? Nej, fra denne stund
jeg lever i det vårlige sekund.
Jeg vender øjet mod min lykke hjemad:
der holder skæbnens tømmer jeg og hun.
Ej du, ej Guldstad, — ja, ej selv fru Halm
tør sige til min friske livsblomst: „Falm!“
Thi jeg har vilje, hun har varme øjne,
og derfor må den, skal den opad højne!

FALK.

Ret så, min broder, dig har lykken brug for!

LIND.

Mit livsmod brænder lig en vilter sang;
jeg kender mig så stærk; lå der et slug for
min fod, — hvor gabende, — jeg over sprang!

FALK.

Det sige vil i simpelt prosasprog:
Din kærlighed har gjort dig til et rensdyr.

LIND.

Nå, — farer jeg med renens vilde tog,
jeg véd, til hvem min længselsfugl imens flyr!

FALK.

Så får den alt imorgen til at flyve;
du følger med kvartetten jo tilfjelds.
Jeg lover for, du trænger ingen pels —

LIND.

Kvartetten! Pyt, — lad den alene klyve!
For mig er højfjeldsluft i dalens bund:
her har jeg blomsterne og fjordens vidder,
her har jeg løvsalsang og fuglekvidder,
og lykkens huldre, — ja for her er hun!

FALK.

Ak, lykkens huldre her i Akersdalen
er sjelden, som en elg; hold fast i halen.

(med et blik mod huset.)

Hyss, — Svanhild —

LIND

(trykker hans hånd).

Godt; jeg går, — lad ingen kende,
hvad der er mellem dig og mig og hende.
Tak for du tog min hemlighed! Begrav den
i hjertet, — dybt og varmt, som jeg dig gav den.

(Han går ud i baggrunden til de andre.)

(FALK ser et øjeblik efter ham og går et par gange op og ned i haven, under synlig bestræbelse for at bekæmpe det opror, han er i. Lidt efter kommer SVANHILD ud fra huset med et torklæde på armen og vil gå mod baggrunden. FALK nærmer sig lidt og betragter hende ufravendt; SVANHILD standser.)

SVANHILD

(efter et kort ophold).

De ser så visst på mig —?

FALK

(halvt for sig selv).

Ja der er trækket;
i øjets sjø det skygger over bunden,
det leger skjul med spottens alf om munden,
det er der.

SVANHILD.

Hvad? De gør mig halvt forskrækket.

FALK.

De heder Svanhild?

SVANHILD.

Ja, det véd De vel.

FALK.

Men véd De, frøken, at det navn er latterligt?
Gør mig til vilje: kast det bort ikveld!

SVANHILD.

Fy, — det var egenmægtigt, lidet datterligt —

FALK
(ler).

Hm. „Svanhild" — „Svanhild" — —
(pludselig alvorlig.)
Hvorfor fik De sligt
memento mori alt fra De var liden?

SVANHILD.

Er det da stygt?

FALK.

Nej, dejligt som et digt,
men altfor stort og stærkt og strængt for tiden.
Hvor kan en nutidsfrøken fylde ud
den tanke, navnet „Svanhild" i sig fatter?
Nej, kast det bort, som et forældet skrud.

SVANHILD.

De tænker nok på sagakongens datter —

FALK.

Som skyldfri knustes under hestens hov.

SVANHILD.

Men sligt er jo forbudt i vor tids lov.
Nej, højt i sadlen! I min stille tanke

jeg drømte tidt mig båren på dens ryg,
jog ud i verden vidt, jog kæk og tryg,
mens vinden slog som frihedsflag dens manke!

FALK.

Ja det er gammelt. I den „stille tanke",
der ændser ingen af os grind og skranke,
der ræddes ingen for at bruge sporen; —
i *gerning* holder vi os smukt til jorden;
thi livet er igrunden hvermand kært,
og der er ingen, som et dødsspring vover.

SVANHILD
(livligt).

Jo, peg på målet, og jeg sætter over!
Men da må målet være springet værd.
Et Kalifornien bag ørkensandet, —
hvis ikke, blir man, hvor man er, i landet.

FALK
(spottende).

Nå, jeg forstår Dem; det er *tidens* fejl.

SVANHILD
(varm).

Ja netop tidens! Hvorfor sætte sejl,
når ingen luftning stryger over fjorden?

FALK
(ironisk).

Ja hvorfor slide pidsken eller sporen,
når ingen gylden indsats står som skænk
til den, der river sig fra bord og bænk
og jager fremad, båren højt i sadlen?
Slig færd *for færdens skyld* tilhører adlen,
og adelsfærd i vor tid kaldes tant;
så var nok meningen?

SVANHILD.

Ja, ganske sandt,
se pæretræet, som ved gærdet står, —
hvor det er goldt og blomsterløst iår.
Ifjor De skulde set, hvor det stod kækt
med kronen kroget under frugtens vægt.

FALK
(noget uviss).

Det vil jeg tro; men hvad er deraf læren?

SVANHILD
(med finhed).

Å, iblandt andet, at det fast er frækt,
når vor tids Zacharias kræver pæren.
Har træet overblomstret sig ifjor,
så må iår ej fordres samme flor.

FALK.

Jeg vidste nok, De fandt det rette spor igen
i romantiken — bagud i historien.

SVANHILD.

Ja — vor tids dyd er af en anden slags.
Hvem ruster sig for sandhed nutildags?
Hvem er personens indsats vel tillags?
Hvor findes helten?

FALK
(ser skarpt på hende).

Og hvor er valkyrien?

SVANHILD
(ryster på hovedet).

Valkyrien bruges ej i dette land!
Da troen truedes ifjor i Syrien,
gik De da did som korsets svorne mand?
Nej, på papiret var De varm som taler, —
og sendte „kirketidenden“ en daler.

(Pause. FALK synes at ville svare, men holder inde og går opover haven.)

SVANHILD
(betragter ham en stund, nærmer sig og spørger blidt).

Falk, er De vred?

FALK.

Nej visst; jeg går og sturer, —
se, det er alt.

SVANHILD
(med tankefuld deltagelse).

De er som to naturer, —
to uforligte — —

FALK.

Ja, det véd jeg vel.

SVANHILD
(heftigt).

Men grunden!

FALK
(med udbrud).

Grunden? Jo, fordi jeg hader
at gå omkring med frækt udringet sjæl,
lig godtfolks kærlighed i alle gader, —
at gå omkring med blottet hjertevarme,
som unge kvinder går med nøgne arme!
De var den eneste, — De, Svanhild, De —
så tænkte jeg, — nå, den ting er forbi —
(vender sig efter hende, idet hun går over mod lysthuset og ser ud.)
De lytter —?

SVANHILD.

Til en anden røst, som taler,
hys! Hører De! hver kveld, når solen daler,
da kommer flyvende en liden fugl, —
se der, — der kom den frem af løvets skjul —
véd De, hvad fuldt og fast jeg tror? Hver den,
som her på jord blev nægtet sangens gave,

hun fik af Gud en liden fugl til ven —
for én kun skabt og for den enes have.

FALK

(tager en sten op fra jorden).

Da gælder det, at fugl og ejer mødes,
skal ej dens sang i fremmed have ødes.

SVANHILD.

Ja det er sandt; men jeg har fundet min.
Jeg fik ej ordets magt, ej sangerstemme;
men kviddrer fuglen i sit grønne gemme,
det er som digte daled i mit sind — —
nu ja — de dvæler ej — de flyver bort —
(FALK kaster stenen med heftighed; SVANHILD udstøder et skrig.)
o Gud, der slog De den! Hvad har De gjort!
(iler ud til højre og kommer snart ind igen.)
O det var syndigt, syndigt!

FALK

(i lidenskabeligt oprør).

Nej — kun øje
for øje, Svanhild, — ikkun tand for tand!
Nu får De ingen hilsen fra det høje,
og ingen gave mer fra sangens land.
Se, det er hævnen over Deres værk!

SVANHILD.

Mit værk?

FALK.

Ja Deres! Indtil denne time
slog i mit bryst en sangfugl kæk og stærk.
Se — nu kan klokken over begge kime, —
De har den dræbt!

SVANHILD.

Har jeg?

FALK.

Ja, da De slog
min unge, glade sejrstro til jorden —
(foragteligt.)
da De forloved Dem!

SVANHILD.

Men sig mig dog!

FALK.

Å ja, den ting er sagtens i sin orden;
han tar examen, får sig strax en stilling, —
han går jo til Amerika som prest —

SVANHILD
(i samme tone).

Og arver nok en ganske vakker skilling; —
ja, for det er vel Lind De mener?

FALK.

Bedst
må De vel vide —

SVANHILD
(med dæmpet smil).

Ja, som brudens søster
bør jeg jo —

FALK.

Gud! Det er ej Dem — —!

SVANHILD.

Som høster
hin lykkens overflod? Ak nej desværre!

FALK
(med næsten barnlig glæde).

Det er ej Dem! O, priset være Gud!
O, han er god og kærlig dog, Vorherre!

Jeg får ej se Dem som en andens brud; —
det var kun smertens lys han vilde tænde —

(vil gribe hendes hånd.)

O hør mig, Svanhild — hør mig —

SVANHILD

(peger raskt mod baggrunden).

Se derhenne!

(hun går henimod huset. Fra baggrunden kommer i det samme FRU HALM, ANNA, FRØKEN SKÆRE, GULDSTAD, STYVER og LIND. Under det foregående optrin er solen gået ned; landskabet ligger i tusmørke.)

FRU HALM

(til SVANHILD).

Nu har vi prestens lige på minuttet.
Hvor blev du af?

FRØKEN SKÆRE

(efter et blik på FALK).

Du synes så betuttet.

SVANHILD.

Lidt ondt i hodet; det går over snart.

FRU HALM.

Og endda går du her med håret bart?
Hold theen færdig; ryd så op i stuen;
pent må her være, for jeg kender fruen.

(SVANHILD går ind i huset.)

STYVER

(til FALK).

Véd du besked om prestens politik?

FALK.

Jeg tror ej han for dyrtidstillæg stemmer.

STYVER.

Men dersom nu et lidet vink han fik
om versene, som jeg i pulten gemmer?

FALK.

Det muligt hjalp.

STYVER.

Ja gid, — for, tro du mig,
det kniber for os nu, vi bo skal sætte.
De elskovssorger, de er ikke lette.

FALK.

Tilpas; hvad vilde du på den gallej!

STYVER.

Er elskov en gallej?

FALK.

Nej ægteskabet,
med lænker, trælleliv og frihedstabet.

STYVER

(da han ser, at FRØKEN SKÆRE nærmer sig).

Du kender ej den kapital, som bor
i kvindens tanker og i kvindens ord.

FRØKEN SKÆRE

(sagte).

Tror du grossereren vil endossere?

STYVER

(gnaven).

Jeg véd ej visst endnu; jeg skal probere.
(de fjerner sig i samtale.)

LIND

(dæmpet til FALK, idet han nærmer sig med ANNA).

Jeg kan ej dy mig længer; i en fart
jeg forestille må —

FALK.

Du burde tie,
og ingen uvedkommende indvie
i det, som eders er —

LIND.

Nå, det var rart; —
for dig, min medlogerende i huset,
jeg skulde holdt min unge lykke skjult!
Nej, nu, mit hode har fåt håret gult, —

FALK.

Nu vil du gøre dig dit hode kruset?
Ja, kære bedste ven, hvis det er meningen,
så skynd dig blot og deklarer foreningen!

LIND.

Det har jeg også tænkt af flere grunde,
og deriblandt er en især af vægt;
sæt for exempel, at her findes kunde
en kurtisør, som lusked om fordækt;
sæt at hans hensigt trådte frem patageligt,
som frieri; det var dog ubehageligt.

FALK.

Ja, det er sandt; jeg havde ganske glemt,
du var til noget højere bestemt.
Som elskovs friprest står du midlertidigt;
sent eller tidligt skal der avanceres;
men det er selv mod skik og vedtægt stridigt,
om allerede nu du ordineres.

LIND.

Ja dersom ej grossereren —

FALK.

Hvad han?

ANNA
(undselig).

Å, det er noget, Lind kun ind sig bilder.

LIND.

Sig ikke det; det aner mig han skiller
mig ved min lykke, når og hvor han kan.
Den fyr er jo en daglig gæst herude,
er rig og ugift, fører jer omkring;
kort sagt, min elskte, der er tusind ting,
som ej kan andet os end ondt bebude.

ANNA
(med et suk).

O det var synd; her var så godt idag.

FALK
(deltagende til LIND).

Ja slip ej lykken for en rodløs grille;
vent i det længste før du toner flag.

ANNA.

Gud! Frøken Skære ser på os; ti stille!
(hun og LIND fjerner sig til forskellige kanter.)

FALK
(ser efter LIND).

Der går han til sin ungdoms nederlag.

GULDSTAD
(som imidlertid har stået ved trappen i samtale med FRU HALM og FRØKEN SKÆRE, nærmer sig og slår ham på skuldren).

Nå, står man her og grunder på et digt?

FALK.

Nej, på et drama.

GULDSTAD.

Det var da som fanden; —
jeg trode ej, De gav Dem af med sligt.

FALK.

Nej dette her er også af en anden,
en ven af mig, ja af os beggeto; —
en fejende forfatter kan De tro.
Tænk Dem, fra middagstider og til kveld
han digtet har en hel idyl tilende.

GULDSTAD
(polidsk).

Og slutningen er god!

FALK.

De véd da vel
at teppet falder først — med ham og hende.
Men det er blot en del af trilogien;
bagefter kommer nok forfattersvien,
når nummer to, forlovelsens komedie,
skal digtes gennem lange akter fem,
og stoffets tråd skal spindes ud af dem
til ægteskabets drama, som det tredje.

GULDSTAD
(smilende).

Man skulde tro forfatterlyst var smitsom.

FALK.

Så? Hvorfor det?

GULDSTAD.

Jeg mener forsåvidtsom
jeg også går og grunder på en digtning, —
(hemmelighedsfuldt.)
en faktisk en, — foruden alskens svigtning.

FALK.

Og hvem er helten, om man spørge tør?

GULDSTAD.

Det siger jeg imorgen, ikke før.

FALK.

Det er Dem selv!

GULDSTAD.

Tror De, som slig, mig duelig?

FALK.

En bedre helt var sikkert ikke mulig.
Men nu heltinden? Hun skal sikkert hentes
fra landets friluft, ej fra byens kvalm?

GULDSTAD
(truer med fingeren).

Hys, — det er knuden og med den må ventes! —
(slår over i en anden tone.)
Sig mig, hvad synes De om frøken Halm?

FALK.

Å, hende kender De visst meget bedre;
min dom kan hverken skæmme eller hædre. —
(smilende.)
Men vogt Dem bare, at det ej går galt
med dette „digt", hvorom De har fortalt.
Sæt at jeg kunde Deres tillid svige
og omkalfatre udfald og intrige.

GULDSTAD
(godmodigt).

Nå ja, så vilde jeg mit Amen sige.

FALK.

Det er et ord?

GULDSTAD.

De er jo mand af faget;
det var jo dumt, om Deres hjælp blev vraget
af en, der regnes må til fuskerlaget.

(går op mod baggrunden.)

FALK
(i forbigaende til LIND).

Du havde ret; grossereren går om
med morderplaner mod din unge lykke.

(fjerner sig.)

LIND
(dæmpet til ANNA).

Der kan du se, at ej min frygt var tom;
vi må på timen ud med sproget rykke.

(de nærmer sig FRU HALM, der tilligemed FRØKEN SKÆRE står ved huset.)

GULDSTAD
(i samtale med STYVER).

Et dejligt vejr ikveld.

STYVER.

A ja såmen,
når man er oplagt —

GULDSTAD
(spøgende).

Er der galt påfærde
med Deres kærlighed?

STYVER.

Ej just med den —

FALK
(der er kommen til).

Men med forlovelsen?

STYVER.

Det kunde være.

FALK.

Hurra; du er da ikke blank og har
for poesiens småmynt, kan jeg høre!

STYVER
(stødt).

Jeg skønner ej, hvad poesien har
med mig og min forlovelse at gøre.

FALK.

Du skal ej skønne det; hvis elskov grunder
sit eget væsen ud, da går den under.

GULDSTAD
(til STYVER).

Men er det noget, som kan rettes på,
så ud med det.

STYVER.

Ja, jeg har hele dagen
funderet på at foredrage sagen,
men kan ej frem til konklusjonen nå.

FALK.

Jeg hjælper dig og skal mig fatte kort:
Alt fra du op til kæreste var rykket,
så har du følt dig, så at sige, trykket —

STYVER.

Ja det til sine tider endog hårdt.

FALK
(vedblivende).

Har følt dig svært betynget af forpligtelser,
som du gav fanden, hvis det blot gik an;
se det er tingen.

STYVER.

Hvad er det for sigtelser!
Jeg har fornyet som en punktlig mand;
(henvendt til GULDSTAD.)
men mere kommer til i næste måned;
når man sig gifter, får man jo en kone —

FALK
(glad).

Nu er pány din ungdomshimmel blånet,
det var en genklang af din sangtids tone!
Så skal det være; jeg forstod det straks;
du trængte blot til vinger og en saks!

STYVER.

En saks?

FALK.

Ja, viljesaksen, for at klippe
hvert bånd itu, så bort du kunde slippe.
og flyve ud —

STYVER
(i vrede).

Nej, nu blir du for grov!
At sigte mig for brud på statens lov!
Jeg skulde tænke på at absentere mig?
Sligt er jo attentat på at blamere mig. —
verbalinjurier!

FALK.

Men er du gal!
Hvad er din mening da? Så tal dog — tal!

GULDSTAD
(leende til STYVER).

Ja, selv De kommer til at klare tanken!
hvad handles om?

STYVER
(griber sig sammen).
Et lån i sparebanken.

FALK.

Et lån!

STYVER
(hurtigt til GULDSTAD).
Ja egentlig en endossent
for hundred daler eller så omtrent.

FRØKEN SKÆRE
(der imidlertid har stået hos FRU HALM, LIND og ANNA).
Å nej, jeg gratulerer! Gud, hvor dejligt!

GULDSTAD.

Hvad er der nu!
(går hen til damerne.)
Det var da ubelejligt.

FALK
(slår overgivent armen om hans nakke).
Hurra; trompetens lyd forkynder sødt,
at dig en broder er i Amor født!
(drager ham med sig til de andre.)

FRØKEN SKÆRE
(overvældet til herrerne).
Tænk, Lind og Anna, — tænk Dem, han har fåt hende!
Nu er de kærester!

FRU HALM
(med rørelsens tårer, medens parret ønskes tillykke).
Det er den ottende,
som går forsørget ud fra dette hus; —
(rettet mod FALK.)
syv søsterdøttre, — alle med logerende — —
(angribes for stærkt og holder tørklædet for øjnene.)

FRØKEN SKÆRE
(til ANNA).

Nå, her vil komme nok af gratulerende!
(kæler for hende og er bevæget.)

LIND
(griber FALKS hænder).

Min ven, jeg går som i en salig rus!

FALK.

Hys; — som forlovet mand du medlem er
af salighedens mådeholdsforening;
lyd laugets love; — ingen orgier her!
(vender sig til GULDSTAD med et anstrøg af ondskabsfuld deltagelse.)
Nå, herr grosserer!

GULDSTAD
(fornøjet).

Efter min formening
spår dette lykke for dem beggeto.

FALK
(ser studsende på ham).

De bær jo sorgen med prisværdig ro.
Det glæder mig.

GULDSTAD.

Hvad mener De, højstærede?

FALK.

Jeg mener blot, at eftersom De nærede
forhåbning for Dem selv —

GULDSTAD.

Så? Gjorde jeg?

FALK.

Ja, idetmindste var De nær på vej;
De nævnte frøken Halm; her stod De jo
og spurgte —

GULDSTAD
(smilende).

Ja, men er der ikke to?

FALK.

Det er — den anden, søsteren, De mener!

GULDSTAD.

Ja, søsteren, den anden, — netop hende.
Lær denne søster nærmere at kende,
og døm så selv, om ikke hun fortjener
at lægges mærke til en smule mer,
end her i huset nu for tiden sker.

FALK
(koldt).

Hun har visst alle gode egenskaber.

GULDSTAD.

Just ikke alle; selskabstonen har
hun ej det rette greb på; der hun taber —

FALK.

Ja det er slemt.

GULDSTAD.

Men hvis fru Halm blot tar
en vinter til det, vædder jeg hun viger
for ingen anden.

FALK.

Nej, den ting er klar.

GULDSTAD
(leende).
Ja, det er mærkeligt med unge piger!

FALK
(lystig).
De er som vinterrugens sæd at se;
de spirer uformærkt i frost og sne.

GULDSTAD.
Fra jul er balsalonen deres hjem —

FALK.
Der godsles med skandaler og med blamer —

GULDSTAD.
Og når så forårsvarmen bryder frem —

FALK.
Så skyder op småbitte grønne damer!

LIND
(træder til og griber FALKS hænder).
Hvor klogt jeg gjorde; over al forstand —
jeg føler mig så lykkelig og sikker!

GULDSTAD.
Se der er kæresten; fortæl hvordan
man sig som nyforlovet elsker skikker!

LIND
(ubehageligt berørt).
Sligt drøftes nødigt med en tredjemand.

GULDSTAD
(spøgende).
I slet humør! Jeg skal til Anna klage.
(nærmer sig til damerne.)

LIND
(ser efter ham).

Hvor kan man sligt et menneske fordrage!

FALK.

Du tog forresten fejl af ham, —

LIND.

Ja så?

FALK.

Det var ej Anna, som han tænkte pa.

LIND.

Hvad! Var det Svanhild?

FALK.

Ja, det véd jeg ikke.
(med et lunefuldt udtryk.)
Tilgiv mig, martyr for en fremmed sag!

LIND.

Hvad mener du?

FALK.

Sig, har du læst idag
avisen?

LIND.

Nej.

FALK.

Jeg skal dig bladet skikke;
der står om en, som fik, på skæbnens bud.
sin gode friske kindtand trukket ud,
fordi en fætter af ham led af tandværk.

FRØKEN SKÆRE
(ser ud til venstre).

Der kommer presten!

FRU HALM.

Vil De se hvor mandstærk!

STYVER.

Fem, seks, syv, otte børn —

FALK.

Det var ubændigt!

FRØKEN SKÆRE.

Uf, sligt må næsten kaldes uanstændigt!

(Man har imidlertid hørt en vogn standse udenfor til venstre. Presten, hans kone og otte småpiger, alle i rejsetøj, kommer ind en for en.)

FRU HALM

(iler de kommende imøde).

Velkommen, hjerteligt velkommen!

STRÅMAND.

Tak!

FRU STRÅMAND.

Her er visst gæstebud —

FRU HALM.

Å, hvilken snak!

FRU STRÅMAND.

For gør vi bryderi —

FRU HALM.

Nej ingenlunde;
De kommer så tilpas, som tænkes kunde;
min datter Anna blev forlovet just.

STRÅMAND

(ryster ANNAS hånd med salvelse).

Så lad mig vidne; — elskov, — kærligheden, —
det er en skat, som ikke møl og rust
fortære kan, — hvis der er noget ved den.

FRU HALM.

Men hvor det dog var smukt. De tog de små
herind til byen med Dem.

STRÅMAND.

Fire spæde
vi har foruden disse her.

FRU HALM.

Ja så?

STRÅMAND.

Tre af dem er for små til allerede
at fatte tabet af en kærlig fader
i storthingstiden.

FRØKEN SKÆRE
(til FRU HALM, idet hun tager farvel).

Nu jeg Dem forlader.

FRU HALM.

A, hvorfor vil De alt så tidligt gå?

FRØKEN SKÆRE.

Jeg må til byen og fortælle nyheden;
hos Jensens véd jeg man går sent til ro:
jo, tanterne blir glade, kan De tro.
Min søde Anna, skil dig nu ved blyheden: —
imorgen er det søndag; gratulanter
vil strømme over dig fra alle kanter!

FRU HALM.

Godaften da!
(til de øvrige.)
De har vel ej imod
en dråbe the? Fru Stråmand, vær så god!

(FRU HALM, STRÅMAND, hans kone og børn, samt GULDSTAD, LIND og ANNA
går ind i huset.)

SIGURD.

Dagny, følg med; — jeg må blive; thi rygtet om tvekampen er alt på vandring mellem folk, og jeg kan ikke møde Gunnar før tiden kommer; men du, — styr og råd din fader: hæderligt må han fare frem; i Gunnars gård er mange kvinder; ingen mén må voldes Hjørdis eller de andre.

DAGNY.

Ja ja, jeg vil med. På Hjørdis tænker du dog; tak for det hjertelag!

SIGURD.

Gå, gå, Dagny!

DAGNY.

Jeg går; men for Hjørdis kan vi være trygge; hun har gyldne hærklæder i buret, og værger sig nok selv.

SIGURD.

Det tænker jeg med; men gå du endda; styr din faders færd; våg over alle og — over Gunnars hustru?

DAGNY.

Lid på mig. Vel mødt igen!

(hun går efter de forrige.)

SIGURD.

Det er første gang, fosterbroder, at jeg står vabenløs, mens du er stedt i fare. (lytter.) Jeg hører skrig og sværdhug; — de er alt ved garden. (vil over til højre, men standser og viger forbauset tilbage.) Hjørdis! Hun kommer hid!

(HJØRDIS, klædt i kort rød skarlagenskjortel, med gyldne vabenstykker: hjelm, pandser, arm- og benskinner. Hendes hår er udslaet; på ryggen bærer hun et kogger, og ved beltet et lidet skjold; i hånden har hun buen med hårsnoren.)

HJØRDIS

(ilsomt og seende sig tilbage, som om hun ængstedes af noget, der forfulgte hende, går tæt hen til SIGURD, tager ham ved armen og siger dæmpet):

Sigurd, Sigurd, kan du se den?

SIGURD.

Hvem? Hvor?

HJØRDIS.

Ulven der — lige ved: den rører sig ikke; den ser på mig med to røde øjne! — Det er min fylgje, Sigurd! Tre gange har den vist sig for mig; det betyder, at jeg visselig skal dø inat!

SIGURD.

Hjørdis, Hjørdis!

HJØRDIS.

Der sank den i jorden! Ja, ja, nu har den varslet mig.

SIGURD.

Du er syg; kom og gå ind!

HJØRDIS.

Nej, her vil jeg vente; jeg har ikke lang tid igen!

SIGURD.

Hvad er der hændt med dig?

HJØRDIS.

Hvad der er hændt? Det véd jeg ikke; men sandt var det, du sagde idag, at Gunnar og Dagny stod mellem os; bort fra dem og fra livet må vi; da kan vi blive sammen!

SIGURD.

Vi? Ha, du mener —!

Et sjæleliv i Deres årer banker,
De ejer varme ord for stærke tanker.
De vil ej tåle formens snørliv lagt
om Deres hjerte, frit må det pulsere;
De fik ej stemme til at sekundere
i fælleskoret efter vedtægts takt.

SVANHILD.

Og tror De ikke smerten mangengang
mit syn har mørknet og gjort barmen trang?
Jeg vilde bryde mine egne veje —

FALK.

Ja, i den stille tanke?

SVANHILD.

Nej, i dåd.
Men så kom tanterne med gode råd, —
de skulde sagen drøfte, granske, veje — —

(nærmere.)

den stille tanke, siger De; nej kækt et
forsøg jeg vovede — som malerinde.

FALK.

Og så?

SVANHILD.

Det glap, thi evnen var mig nægtet;
men frihedstrangen lod sig ikke binde:
bag stafeliet søgte den theatret —

FALK.

Den plan blev sagtens også omkalfatret?

SVANHILD.

Ja efter forslag af den ældste tante;
hun foretrak en plads som gouvernante — —

FALK.

Men dette h e r har ingen for mig sagt!

SVANHILD.

Naturligvis; de tog sig vel iagt.
(med et smil.)
De frygted nok, „min fremtid" skulde lide,
hvis unge herrer fik den sag at vide.

FALK
(ser en stund på hende med tankefuld deltagelse).

Jeg ante længst, at Deres lod blev slig. —
Jeg mindes grant, da førstegang jeg så Dem,
hvor lidt de tyktes mig de andre lig,
og hvor fast ingen evned at forstå Dem.
Om bordet sad det pyntelige lag,
hvor theen dufted, — passiaren surred,
mens frøkner rødmed og mens herrer kurred,
lig tamme duer på en lummer dag.
Religionens og moralens sag
blev talt af modne møer og matroner,
og husligheden prist af unge koner,
mens De stod ensom, lig en fugl på tag.
Og da så sladderen tilslut var steget
til thevandsbakkanal og prosasvir, —
da skinned De som sølvet, vægtigt præget,
imellem stemplet kobber og papir.
De var en mønt ifra et fremmed rige,
blev her beregnet efter anden kurs,
var neppe gangbar i en kvik diskurs
om vers og smør og kunst og mer deslige.
Da — just som frøken Skære havde ordet —

SVANHILD
(med et alvorligt anstrøg).

Mens kæresten stod bag, som ridder bold,
og bar sin hat på armen lig et skjold —

FALK.

Da nikked Deres moder over bordet:
„Drik, Svanhild, førend theen bliver kold“.
Og De drak theen ud, den lunkne, vamle,
som den blev nydt af unge og af gamle.
Men navnet tog mig i det samme nu;
den vilde Vølsungsaga med sin gru,
med sine faldne ætters lange række,
mig tyktes ind i vor tid sig at strække;
jeg så i Dem en Svanhild nummer to,
i andre former, efter tiden lempet.
Bag reglens løgnflag er forlænge kæmpet,
nu fordrer fylkingen forlig og ro;
men hånes loven i en samtids brøde,
da må for slægtens synd en skyldfri bløde.

SVANHILD
(med let ironi).

Jeg tænkte mindst, at slige fantasier,
så blodige, fik liv i thevandsdunst;
men det er sagtens Deres mindste kunst
at høre ånders røst, hvor ånden tier.

FALK
(bevæget).

Nej, le ej, Svanhild; bagved Deres spot
der glittrer tårer, — o, jeg ser det godt.
Og jeg ser mer; er De i støvet trådt,
og æltet til et ler, hvis form ej huskes,
da skal af hver en tusindkunstner fuskes
med modellerkniv plumpt og dumt og rat.
Vorherres gerning verden plagierer,
den skaber Dem påny — i eget billed;
den ændrer, lægger til, tar fra, formerer.
Og er De slig på postamentet stillet,

da jubler den: Se nu er hun normal!
Se hvilken plastisk ro; som marmor sval!
Bestrålt af lys fra lampen og fra kronen
hun passer dejligt til dekorationen!

(griber lidenskabelig hendes hånd.)

Men skal De åndigt dø, da lev forinden!
Vær min i Herrens vårlige natur;
De kommer tidsnok i det gyldne bur.
Der trives damen, men der sygner kvinden,
og ene hende elsker jeg i Dem.
Lad andre få Dem i det nye hjem;
men her, her sprang min første livsvår ud. —
her skød mit sangertræ de første skud;
her fik jeg vingers flugt; — hvis De ej svigter,
jeg véd det, Svanhild, — her, her blir jeg digter!

SVANHILD

(blidt bebrejdende, idet hun trækker hånden til sig).

O, hvorfor siger De mig dette nu?
Det var så smukt, når vi i frihed mødtes.
De skulde tiet; skal da lykken støttes
af løftets ord, for ej at gå itu!
Nu har De talt, og nu er alt forbi.

FALK.

Nej, jeg har pegt på målet, sæt nu over,
min stolte Svanhild, — hvis De springet vover.
Vær kæk; vis, De har mod at være fri!

SVANHILD.

At være fri?

FALK.

Ja, det er netop frihed,

at gøre heltud fyldest i sit kald:
og De, det véd jeg, blev af himlen viet
til værn for mig mod skønheds syndefald.
Jeg må, som fuglen jeg blev opkaldt efter,
mod vinden stige, skal jeg højden nå;
De er den luftning, jeg kan vugges på;
ved Dem får først min vinge bærekræfter.
Vær min, vær min, til De blir verdens eje, —
når løvet falder, skilles vore veje.
Syng Deres sjælerigdom i mig ind,
og jeg skal give digt for digt tilbage;
så kan De ældes under lampeskin,
som træet gulner, uden kval og klage.

SVANHILD
(med undertrykt bitterhed).

Jeg kan ej takke for den gode vilje,
skønt klart den viser Deres hjertelag.
De ser på mig, som barnet på en silje,
der skæres kan til fløjte for en dag.

FALK.

Ja, det er bedre end i sumpen stå,
til høsten kvæler den med tåger grå.
(heftigt.)
De må! De skal! Ja, det er Deres pligt
at skænke mig, hvad Gud Dem gav så rigt.
Hvad De kun drømmer, gror i mig til digt!
Se fuglen der, — uvittigt jeg den slog;
den var for Dem, som sangens bøgers bog.
O, svigt mig ikke; syng for mig som den, —
mit liv skal give digt for sang igen!

SVANHILD.

Og når De kan mig, og når jeg er tom
og sunget har min sidste sang fra grenen, —
hvad så?

FALK
(betragter hende).

Hvad så? Nå ja, så husk Dem om.

(peger ud i haven.)

SVANHILD
(sagte).

O ja, jeg husker De kan bruge stenen.

FALK
(ler hånligt).

Det er den frihedssjæl De pralte med, —
den, som gad vove, når kun målet var der!

(med styrke.)

Jeg har Dem målet vist; giv nu et svar, der
for evigt strækker til.

SVANHILD.

De svaret véd:
På Deres veje kan jeg aldrig nå Dem.

FALK
(koldt afbrydende).

Så nok om den ting: lad så verden få Dem.

SVANHILD
(har i taushed vendt sig fra ham. Hun støtter hænderne mod altanens rækværk og hviler hovedet på dem).

FALK
(går nogle gange frem og tilbage, tar en cigar op, standser nær ved hende og siger efter en pause):

De finder visst, at det er meget latterligt,
hvad jeg har underholdt Dem med ikveld?

(holder inde som for at vente på svar. SVANHILD tier.)

Jeg har forløbet mig, jeg ser det vel;
De kan kun føle søsterligt og datterligt; —

herefter taler jeg med handsker på,
slig vil vi to hinanden bedst forstå. — —

(venter lidt; men da SVANHILD blir ubevægelig stående, vender han sig og går over til højre.)

SVANHILD

(løfter hovedet efter en kort taushed, ser fast på ham og nærmer sig).

Nu vil jeg sige Dem et alvorsord
til tak for frelsens hånd. De vilde rakt mig.
De brugte før et billed, som har vakt mig
til klar forstand på Deres „flugt fra jord".
De ligned Dem med falken, der må stævne
mod vinden, dersom den skal højden nå:
jeg var det vift, der bar Dem mod det blå, —
foruden mig var magtløs Deres evne. —
Hvor jammerligt! Hvor småt i et og alt, —
ja latterligt, som selv tilslut De aned!
I frugtbar jordbund lignelsen dog faldt:
thi for mit syn en anden frem den maned,
der ej, som Deres, hinker lam og halt.
Jeg så Dem, ej som falken, men som dragen,
som digterdrage, dannet af papir,
hvis eget jeg en biting er og blir,
mens sejlgarnssnoren udgør hovedsagen.
Den brede brystning var som skreven fuld
af fremtidsveksler på poetisk guld;
hver vinge var en bundt af epigrammer,
som slår i vejr og vind, men ingen rammer:
den lange hale var et tidens digt,
der skulde synes slægtens fejl at pidske,
men som kun drev det til så småt at hviske
om et og andet, der har brudt sin pligt.
Slig lå De magtesløs for mig og bad:
„Å, sæt mig op i vester eller øster!
Å, lad tilvejrs mig gå med mine kvad,
selv om det koster skænd af mor og søster!"

FALK
(knytter hænderne i stærk indre bevægelse).

Ved Gud i himmelen —!

SVANHILD.

Nej, tro mit ord,
til slig en børneleg er jeg for stor:
men De, som fødtes til en åndens dåd, —
De nøjes med en flugt mod skyens kyster
og hænger Deres digtliv i en tråd,
som jeg kan slippe når og hvor jeg lyster!

FALK
(raskt).

Hvad skriver vi idag?

SVANHILD
(mildere).

Se, det er smukt;
lad denne Dag en mærkedag Dem være;
lad farten gå for egne vingers flugt,
så får det enten briste eller bære.
Papirets digtning hører pulten til,
og kun den levende er livets eje;
kun den har færdselsret på højdens veje;
men vælg nu mellem begge den De vil.

(nærmere ved ham.)

Nu har jeg gjort, som før De bad mig om:
jeg sunget har min sidste sang fra grenen;
det var min eneste; nu er jeg tom;
hvis nu De lyster, kan De kaste stenen!

(hun går ind i huset; FALK blir ubevægelig stående og ser efter hende; langt ude på vandet skimtes en båd, derfra høres fjernt og dæmpet følgende:)

KOR.

Jeg spiler min vinge, hejser mit sejl,
suser som ørn over livssjøens spejl;

agter går mågernes skare.
Overbord med fornuftens ballast kun!
Kanhænde jeg sejler min skude på grund;
men så e r det dog dejligt at fare!

FALK

(adspredt, farer op af sine tanker).

Hvad? sang? Nå ja — det er nok Linds kvartet.
den øver jublen ind; se det er ret!
(til GULDSTAD, som kommer ud med en støvfrakke på armen.)
Nå, herr grosserer, — lister man sig væk?

GULDSTAD.

Ja. Lad mig bare først få på mig frakken;
vi upoeter tåler ikke træk,
hos os slår aftenluften sig på nakken.
Godnat!

FALK.

Grosserer! Før De går, — et ord!
Peg på en gerning for mig, men en s t o r —!
På livet løs — —!

GULDSTAD

(med ironisk eftertryk).

Nå, gå De løs på livet,
så skal De se, det går på livet løs.

FALK

(ser tankefuld på ham og siger langsomt).

D e r er i kort begreb programmet givet.
(udbryder livligt.)
N u er jeg vågnet af den tomme døs,
nu har jeg kastet livets store tærning,
og De skal se, — ja fanden ta'e mig —

GULDSTAD.

Fy.

band ikke; sligt gør ej en flue sky.

FALK.

Nej, ikke ord, men gerning, bare gerning!
Vorherres arbejdsplan jeg vender om; —
seks ugedage spildtes med at gabe;
min verdensbygning ligger endnu tom; —
imorgen, søndag — hej, da vil jeg skabe!

GULDSTAD
(leende).

Ja, lad mig se, at De med kraft tar fat;
men gå nu ind og læg Dem først, godnat!

(går ud til venstre. SVANHILD ses i værelset over verandaen, hun lukker vinduet og ruller gardinet ned.)

FALK.

Nej, nu til dåd; forlænge har jeg sovet.

(ser op til SVANHILDS vindu og udbryder som greben af en stærk beslutning:)

Godnat! Godnat! Drøm sødt i denne nat;
imorgen, Svanhild, er vi to forlovet.

(går raskt ud til højre; fra vandet lyder atter:)

KORET.

Kanhænde du sejler din skude på grund;
men så e r det dog dejligt at fare!

(Båden glider langsomt videre, idet teppet falder.)

ANDEN AKT.

(Søndag eftermiddag. Pyntede damer og herrer drikker kaffe på altanen. Gennem de åbne glasdøre ses flere af gæsterne inde i havestuen; derfra høres følgende:)

KOR.

Velkommen i vort, de forlovedes, lag!
Nu kan I elske for åbne døre,
nu kan I favnes den lange dag,
nu kan I kysses efter behag; —
frygt ikke lytterens øre.

Nu kan I sværme så dejligt, I to;
det har I lov til ude og hjemme.
Nu kan jer kærlighed frit sætte bo;
plej den og vand den og lad den så gro;
vis os nu pent I har nemme!

FRØKEN SKÆRE
(inde i stuen).

Nej, at jeg ikke skulde vidst det, Lind;
jeg skulde drillet Dem!

EN DAME
(sammesteds).

Uf, ja hvor græmmeligt!

EN ANDEN DAME
(i døren).

Han skrev vel, Anna?

EN TANTE.

Nej!

FRØKEN SKÆRE.

Det gjorde min.

EN DAME
(på altanen).

Anna, hvor længe har det været hemmeligt?
(løber ind i stuen.)

FRØKEN SKÆRE.

Imorgen må du ud og købe ring.

FLERE DAMER
(ivrigt).

Vi skal ta'e mål af ham!

FRØKEN SKÆRE.

Snak om en ting;
det skal hun selv.

FRU STRÅMAND
(på altanen, til en dame med håndarbejde).

De syr med attersting?

HUSJOMFRUEN
(i døren, med en brikke).

En halv kop kaffe til?

EN DAME.

Ja tak, en dråbe.

FRØKEN SKÆRE.

Hvor heldigt, at du får din nye kåbe
til næste uge, når I skal omkring.

EN ALDRENDE DAME
(i stuen ved vinduet).

Når går vi så i udstyrsmagasinet?

FRU STRÅMAND.

Hvad er vel prisen nu på postelinet?

EN HERRE
(til nogle damer på altanen).

Læg mærke til herr Lind med Annas handske.

NOGLE AF DAMERNE
(med højrøstet glæde).

Ved Gud, han kyssed den!

ANDRE
(ligeså, idet de springer op).

Hvad! Er det sandt!

LIND
(viser sig, rød og forlegen indenfor døren).

Å hvilken snak!

(fjerner sig.)

FRØKEN SKÆRE.

Jo visst, jeg så det grant!

STYVER
(i døren med en kaffekop i den ene hand og en tvebak i den anden).

Nej, man må ikke faktum så forvanske;
jeg attesterer, vidnerne tar fejl.

FRØKEN SKÆRE
(indenfor og uden at ses).

Kom, Anna; stil dig foran dette spejl!

NOGLE DAMER
(råbende).

De også, Lind!

FRØKEN SKÆRE.

Ryg imod ryg! Lidt nøjere!

DAMERNE PÅ ALTANEN.

Kom, lad os se, hvor meget han er højere.

(Alle løber ind i havestuen; latter og højrøstet passiar høres en stund derinde.)

FALK

(som under det foregående optrin har spadseret omkring i haven, kommer nu frem i forgrunden, standser og ser ind, til larmen nogenlunde har lagt sig).

Der slagter de en elskovs poesi. —
Hin fusker, som stak koen ubehændigt,
så den i døden pintes unødvendigt,
han fik sit vand og brød i dage ti;
men disse — disse der —, de slipper fri.

(knytter hånden.)

Jeg kunde fristes til —; hys, tomt er ordet;
kun handling fra idag, det har jeg svoret.

LIND

(kommer hastigt og forsigtigt ud af døren).

Nå, Gud ske lov, nu taler de om smagen;
nu kan jeg slippe —

FALK.

Hej, du er da tryg
på lykken; ønskesværmen, tæt, som myg,
har surret op og ned her hele dagen.

LIND.

De mener det så vel, den hele flok;
skønt noget mindre kunde være nok.

Den andel, som de tar, er næsten trættende;
at slippe bort en stund vil være lettende.

(vil gå ud til højre.)

FALK.

Hvor går du?

LIND.

Ned på hyblen, har jeg tænkt.
Bank på, ifald du finder døren stængt.

FALK.

Men skal jeg ikke hente Anna ud til dig?

LIND.

Nej — vil hun noget, sender hun nok bud til mig.
Vi taltes ved igår til langt på nat;
da fik jeg hende sagt omtrent det vigtigste;
desuden synes jeg, det er det rigtigste,
at omgås sparsomt med sin lykkes skat.

FALK.

Ja, du har ret; man bør for dybt ej gribe
til dagligbrug —

LIND.

Hys, lad mig komme væk.
Nu skal jeg få mig en fornuftig pibe;
jeg har ej røgt tre hele døgn i træk.
Mit blod har været i en slig bevægelse;
jeg gik og skalv for at hun skulde vrage mig —

FALK.

Ja, du kan trænge til lidt vederkvægelse.

LIND.

Og du kan tro, at knasteren skal smage mig.

(går ud til højre. FRØKEN SKÆRE og NOGLE ANDRE DAMER kommer fra havestuen.)

FRØKEN SKÆRE
(til FALK).

Det var visst ham, der gik?

FALK.

Ja, det var vildtet.

NOGLE DAMER.

At løbe fra os!

ANDRE.

Fy, det er da skam!

FALK.

Han er lidt sky endnu, men blir nok tam,
når han en ugestid har båret skiltet.

FRØKEN SKÆRE
(ser sig om).

Hvor sidder han?

FALK.

Nu sidder han på kvisten
i havehuset, i vor fælles rede;

(bønligt.)

men De må ikke drive ham dernede;
å, lad ham puste ud!

FRØKEN SKÆRE.

Nu vel; men fristen
blir ikke lang.

FALK.

Å, giv ham et kvarter, —
så kan De forfra jo begynde legen.
Nu er han inde i en engelsk præken —

FRØKEN SKÆRE.

En engelsk —?

DAMERNE.

Å, De narrer os! De ler!

FALK.

For ramme alvor. Han er fast bestemt på
at modta'e kald etsteds blandt emigranterne,
og derfor —

FRØKEN SKÆRE
(forskrækket).

Gud, han har da ikke gemt på
det gale indfald?

(til damerne.)

Råb på alle tanterne!
Hent Anna og fru Stråmand og fru Halm!

NOGLE DAMER
(i bevægelse).

Ja, sligt må hindres!

ANDRE.

Vi må gøre kvalm!

FRØKEN SKÆRE.

Der er de; gudskelov;

(til ANNA, der kommer fra havestuen sammen med PRESTEN, HANS KONE og BØRN, STYVER, GULDSTAD, FRU HALM og DE ØVRIGE GÆSTER.)

Véd du, hvad Lind
er fast bestemt på i sit stille sind?
At gå som prest derover —

ANNA.

Ja, jeg véd.

FRU HALM.

Og du har lovet ham —!

ANNA
(forlegen).

At rejse med.

FRØKEN SKÆRE
(oprørt).

Så har han snakket for dig!

DAMERNE
(slår hænderne sammen).

Nej, — hvor snedig!

FALK.

Men husk den indre trang hos ham —!

FRØKEN SKÆRE.

Ja, Gud;
den følger man, når man er løs og ledig;
men en forlovet følger blot sin brud. —
Nej, søde Anna, tænk dig om itide;
du er i hovedstaden barnefødt —?

FALK.

At lide for ideen er dog sødt!

FRØKEN SKÆRE.

Skal man for kærestens ideer lide?
Til sligt er man, ved Gud, dog ikke nødt!

(til damerne.)

Kom allesammen!

(tar ANNA under armen.)

Vent; nu skal du høre; —
lad så ham vide, hvad han har at gøre.

(de går op mod baggrunden og ud til højre i ivrig samtale med flere af damerne; de øvrige gæster spreder sig i forskellige grupper rundt om i haven. FALK standser STRÅMAND, hvis kone og børn stedse holder sig i hans nærhed. GULDSTAD går fra og til under den følgende samtale.)

FALK.

Herr pastor, hjælp den unge troens kæmpe,
før de får frøken Anna stemt imod ham.

STRÅMAND
(i embedstone).

Ja kvinden bør sig efter manden lempe; — —
(betænkelig.)
Men dersom jeg i middags ret forstod ham,
så hviler kaldet på en uviss grund,
og offeret, som bringes, er nok tvilsomt —

FALK.

A nej, herr pastor, døm dog ej for ilsomt.
Jeg tør forsikkre Dem med hånd og mund,
hans kald er meget stort og ubestrideligt —

STRÅMAND
(opklaret).

Ja, — er han sikkret noget visst pålideligt
for året, — da er det en anden sag.

FALK
(utålmodig).

De stiller foran, hvad jeg sætter bag;
jeg mener kaldet, — trangen, — ikke gagen!

STRÅMAND
(med et følelsesfuldt smil).

Foruden den kan ingen vidne i
Amerika, Europa eller Asien, —
kort ingensteds. Ja, dersom han var fri,
min kære unge ven, — hvis han var enlig,
var løs og ledig, — nå, da gik det an;
men Lind, som er i fuld forlovet stand, —
for ham er slig bestilling ikke tjenlig.

Tænk efter selv; han er en kraftig mand,
med tiden må han stifte lidt familje; —
jeg forudsætter han har bedste vilje; —
men midlerne, min ven —? „Byg ej på sand“,
så siger skriften. Tingen var en anden,
hvis offeret — —

FALK.

Ja, det er ikke ringe,
det véd jeg nok.

STRÅMAND.

Ja se, — det hjælper manden!
Når offeret man villig er at bringe,
og rigeligt —

FALK.

Han villig er som få.

STRÅMAND.

Han? Hvordan skal jeg Deres ord forstå?
I standens medfør skal han offer tage,
men ikke bringe —

FRU STRÅMAND
(ser ud i baggrunden).

Der er de tilbage.

FALK
(stirrer et øjeblik forbauset på ham, forstår ham pludselig og brister i latter).

Hurra for offeret; — ja det, som blir
til højtids bragt — i struttende papir!

STRÅMAND.

For går man året rundt I tøm og trindse,
så har man det igen til jul og pindse.

FALK
(lystig).

Og „kaldet" lydes — når det er tilstrækkeligt, —
selv om man hører til familjeskafferne!

STRÅMAND.

Forstår sig; er man sikkret noget klækkeligt,
så bør man vidne selv blandt Zulukafferne.

(dæmpet.)

Nu skal jeg tage hende med det gode.

(til en af smapigerne.)

Min lille Mette, hent mig ud mit hode.
Klodshodet mener jeg, mit barn, forstå mig —

(føler bag i frakkelommen.)

nej, vent et øjeblik; — jeg har det på mig.

(går opover og stopper sin pibe, fulgt af kone og børn.)

GULDSTAD
(kommer nærmere).

De spiller nok en smule slange her
i elskovsparadiset, kan jeg skønne!

FALK.

A, kundskabstræets karter er så grønne;
de frister ingen.

(til LIND, som kommer fra højre.)

Nåda, — er du der?

LIND.

Men Gud forbarme sig, hvor der ser ud
på værelset: der ligger lampen knækket,
gardinet revet ned, vor stalpen brækket,
og over kakkelovnspladen flyder blækket —

FALK

(slår ham på skuldren).

Det hærværk bær min livsvårs første bud.
Forlænge har jeg siddet bag gardiner
og digtet skriftlig under lampen tændt;
nu er min døde stuedigtning endt; —
med Herrens solskin jeg i dagen triner; —
min vår er kommen og min sjæls forvandling;
herefter digter jeg i dåd og handling.

LIND.

Ja, digt for mig i hvad du vil; men vent
ej derfor, at min svigermor er tjent
med tabet af de malede gardiner.

FALK.

Hvad! Hun, som offrer alt på de logerende,
selv søsterborn og døttre, — skulde hun
ta'e slig en småting op med sure miner!

LIND

(vred).

Det er usømmeligt i bund og grund,
ja for os begge to kompromitterende!
Dog hun og du om det; men lampen var
m i n ejendom med både glas og kuppel —

FALK.

Å pyt, — d e n volder mig da ingen skruppel;
du har Vorherres sommer lys og klar, —
hvad skal så lampen til?

LIND.

Du er mærkværdig;
du glemmer rent, at sommeren er kort.
Jeg tænker nok, skal jeg til jul bli færdig,
det gælder, ej at sløse tiden bort.

FALK
(med store øjne).

Du tænker fremad?

LIND.

Ja, det gør jeg rigtignok;
jeg skulde tro, examen er en vigtig nok —

FALK.

Men husk iaftes! Husk: Du går og lever;
berust i nuet intet mer du kræver, —
selv ej et middelmådigt *haud* til jul; —
du har jo fanget lykkens fagre fugl;
du har en følelse, som om du stod
med verdens rigdom drysset for din fod!

LIND.

Det har jeg sagt; men sligt er at forstå,
naturligvis, *cum grano salis* —

FALK.

Nå!

LIND.

Om formiddagen vil jeg nyde lykken.
det er jeg fast bestemt på.

FALK.

Det er kækt!

LIND.

Jeg må jo hilse på min nye slægt,
så tiden går alligevel tilspilde;
men nogen yderligere forrykken
af timeplanen lønned sig nok ilde.

FALK.

Og endda vilde du i forrige uge
gå i den vide verden ud med sang.

LIND.

Ja, men jeg skønte turen blev for lang;
de fjorten dage kan jeg bedre bruge.

FALK.

Nej, du blev hjemme af en anden grund;
du snakked noget om at dalens bund
for dig har højfjeldsluft og fuglekvidder.

LIND.

Ja vistnok, — luften her er meget sund;
men den kan nydes, om man også sidder
i regelmæssigt arbejd med sin bog.

FALK.

Men bogen var det jo, der ej forslog,
som himmelstige —

LIND.

Uf, hvor du er stædig;
sligt siger man, når man er løs og ledig —

FALK
(ser på ham og folder hænderne i stille forbauselse).

Du også, Brutus!

LIND
(med et anstrøg af forlegenhed og ærgrelse).

Kom dog vel ihu,
at jeg har andre pligter, jeg, end du.
Jeg har min kæreste. Se alle andre
forlovede, selv folk med lang erfaring,
som du forhåbentlig dog ej vil klandre, —
de påstår alle, dersom to skal vandre
igennem livet, så —

FALK.

Spar din forklaring.
Hvem gav dig den?

LIND.

Å, for exempel Styver,
og det er dog en mand, som ikke lyver.
Og frøken Skære, som er så erfaren,
hun siger —

FALK.

Nå, men presten og hans Maren?

LIND.

Ja, det er mærkeligt med disse to;
der hviler over dem en sindets ro —
tænk dig, hun kan ej huske sin forlovelse,
har ganske glemt, hvad den ting er, at elske.

FALK.

Ja, det er følgen af enhver forsovelse, —
erindringsfuglene blir rent rebelske.
(lægger hånden pa hans skulder og ser ironisk på ham.)
Du, kære Lind, du sov visst sødt inat?

LIND.

Til langt på dag; jeg gik tilsengs så mat,
og dog på samme tid i slig en rørelse;
jeg frygted næsten, jeg var bleven gal.

FALK.

Å ja, du led jo af et slags forgørelse.

LIND.

Men Gud ske lov, så vågned jeg normal.

(Under dette optrin har STRÅMAND af og til vist sig spadserende i baggrunden i ivrig samtale med ANNA; FRU STRÅMAND og BØRNENE følger bagefter. FRØKEN SKÆRE viser sig nu også; tilligemed hende FRU HALM og endel andre damer.)

FRØKEN SKÆRE
(endnu før indtrædelsen).

Herr Lind!

LIND
(til FALK).

Der er de efter mig igen!
Kom, lad os gå.

FRØKEN SKÆRE.

Nej bi; hvor skal De hen?
Lad os ihast få ende på uenigheden,
som De og Deres kæreste er kommen i.

LIND.

Er vi uenige?

FRØKEN SKÆRE
(viser mod ANNA, som står længere inde i haven).

Ja, læs selv dommen i
hint tårerige blik. Det gælder menigheden
der over i Amerika.

LIND.

Men, Gud,
hun var jo villig —

FRØKEN SKÆRE
(spodsk).

Jo, det ser så ud!
Nej, kære, De vil anderledes dømme,
når vi får drøftet sagen mer i ro.

LIND.

Men denne strid for troen, den er jo
min fremtids bedste drøm!

FRØKEN SKÆRE.

Å, hvem vil tro
i vor civiliserte tid på drømme?
Se, Styver drømte nu forleden nat,
der kom et brev, som var så selsomt kantet —

FRU STRÅMAND.

At drømme sligt er forbud for en skat.

FRØKEN SKÆRE
(med et nik).

Ja, — næste dag han blev for byskat pantet.

(Damerne slår kreds om LIND og går samtalende med ham opover i haven.)

STRÅMAND
(fortsættende til ANNA, der næsten søger at undgå ham).

Af disse grunde, kære unge barn,
af disse grunde, hentet fra fornuften,
ja fra moralen og tildels fra skriften,
De indser nu, at slig en meningsskiften
må kaldes ganske greben ud af luften.

ANNA
(halvt grædende).

Ja, Gud, — jeg er endnu så uerfaren — —

STRÅMAND.

Og det er så naturligt, at man har en
utidig frygt for faren og for snaren;
men lad ej tvivlen få Dem i sit garn, —
vær uforsagt; spejl Dem i mig og Maren!

FRU STRÅMAND.

Ja, jeg har hørt idag af Deres Moder,
at jeg var ligeså forknyt, som De,
da vi fik kaldet —

STRÅMAND.

Det var og fordi
hun skulde bort fra hovedstadens goder;
men da vi havde samlet nogle skillinger,
og da vi havde fåt de første tvillinger,
så gik det over.

FALK

(sagte til STRÅMAND).

Bravo! De er stor

som taler!

STRÅMAND

(nikker til ham og vender sig atter til ANNA).

Hold De derfor Deres ord!
Skal mennesket forsage? Falk fortæller,
at kaldet ikke er så ringe heller; —
så var det jo?

FALK.

Nej, pastor —

STRÅMAND.

Jo, ved Gud —!

(til ANNA.)

Så noget visst kan deraf gøres ud.
Og er det så, hvi skal vi da forsage?
sku om Dem i de længst fremfarne dage!
Se Adam, Eva, dyrene i arken —
se liljerne i luften — fuglene på marken —
de fugle små — de fugle små — de fiske — —

(vedbliver dæmpet, idet han fjerner sig med ANNA.)

FALK

(idet FRØKEN SKÆRE og TANTERNE kommer med LIND).

Hurra! Der kommer kærnetropper friske;
den hele gamle garde i gevær!

FRØKEN SKÆRE.

Nå, det er godt vi finder hende her.

(dæmpet.)

Vi har ham, Falk! — nu til veninden der.

(nærmer sig ANNA.)

STRÅMAND

(med en afværgende bevægelse).

Hun trænger ingen verdslig overtalelse;
ej gøres der, hvor ånden har gjort sit,
behov at verden —

(beskeden.)

har jeg virket lidt,
så fik jeg kraft — —!

FRU HALM.

Nå, uden al forhalelse
forsoning da!

TANTERNE

(rørte).

O Gud, hvor det er smukt!

STRÅMAND.

Ja, gives vel et sind, så døvt og lukt,
at ej det finder sligt et optrin gribende?
det er så skærpende, det er så slibende,
det er så vækkende, at se et ungt
umyndigt barn, som bringer offret, tungt,
men villigt dog på pligtens alter.

FRU HALM.

Ja,
men hendes slægt har også været virksom.

FRØKEN SKÆRE.

Ja, jeg og tanterne, — det véd jeg da!
De, Lind, De ejer hendes hjertes nøgle;
men vi, veninderne, vi har en dirk, som
kan lukke op, hvor nøglen ej forslår; —

(trykker hans hånd).

og hvis det trænges i de senere år,
så kom til os, — vort venskab kan ej gøgle.

FRU HALM.

Ja, vi er om jer, hvor I står og går —

FRØKEN SKÆRE.

Og skærmer jer mod tvedragts fæle ogle.

STRÅMAND.

O. denne klynge! Kærlighed og venskab!
en stund, så glad, og dog så vemoddryssende!

(vender sig til LIND.)

Men, unge mand, lad tingen få en endskab?

(fører ANNA til ham.)

Tag hen din brud, — din brud tag hen — og kys
hende!

LIND
(rækker ANNA hånden).

Jeg rejser ej!

ANNA
(på samme tid).

Jeg følger med!

ANNA
(forbauset).

Du rejser ej?

LIND
(ligeså).

Du følger?

ANNA
(med et hjælpeløst blik på de omstående).

Men, Gud, så skilles vi jo ligefuldt!

LIND.

Ja, hvad er det?

DAMERNE.

Hvad nu!

FRØKEN SKÆRE
(ivrig).

Nej, her sig dølger en misforståelse —

STRÅMAND.

Hun loved huldt, at rejse med!

FRØKEN SKÆRE.

Og Lind svor højt at blive!

FALK
(leende).

De begge føjed sig; hvad fattes da?

STRÅMAND.

Nej, de forviklinger er mig for stive!
(går op mod baggrunden.)

TANTERNE
(i munden på hverandre).

Men Herregud, hvem kommer striden fra?

FRU HALM
(til GULDSTAD og STYVER, som har spadseret udenfor i haven og nu nærmer sig).

Her er uenighed på alle kanter.
(taler sagte med dem.)

FRU STRÅMAND
(til FRØKEN SKÆRE, idet hun ser, at havebordet dækkes).

Nu får vi thevand.

FRØKEN SKÆRE
(kort).
Gudskelov.

FALK.
Hurra
for venskab, thevand, kærlighed og tanter!

STYVER.
Men dersom sagen hænger sådan sammen,
så kan den endes let til alles gammen.
Processen hviler på en paragraf,
som siger: konen skal sin husbond følge.
Dens ord er klare, det kan ingen dølge —

FRØKEN SKÆRE.
Ja så; men hvor blir da forliget af?

STRÅMAND.
Hun lyde må en lov, som kom fraoven —

STYVER.
Men så kan Lind jo eludere loven; —
(henvendt til LIND.)
Hal rejsen ud, og rør Dem ej af pletten.

TANTERNE
(glade).
Ja det går an!

FRU HALM.
Ja visst!

FRØKEN SKÆRE.
Så skilles trætten.

(SVANHILD og pigerne har imidlertid dækket thebordet nedenfor altantrappen. På FRU HALMS opfordring sætter damerne sig om bordet. Det øvrige selskab tager plads dels på altanen og i lysthuset, dels rundt om i haven. FALK sidder på altanen. Under det følgende drikkes the.)

FRU HALM
(smilende).

Så trak det lille uvejr da forbi.
Slig sommerregn gør godt, når den er over;
da skinner solen dobbelt smukt, og lover
en eftermiddagsstund for skyer fri.

FRØKEN SKÆRE.

Ja, kærlighedens blomst behøver større
og mindre regnskyl for at holdes frisk.

FALK.

Den dør, såsnart den bringes på det tørre;
for såvidt har den lighed med en fisk —

SVANHILD.

Nej, kærligheden lever jo af luften —

FRØKEN SKÆRE.

Og den må fisken dø i —

FALK.

Ganske sandt.

FRØKEN SKÆRE.

Der kan De se, vi Deres tunge bandt!

FRU STRÅMAND.

Den the er god, det kender man på duften.

FALK.

Na, lad det blive da ved blomsterlignelsen.
Den er en blomst; thi nægtes den velsignelsen
af himlens regn, så hartad den går fløjten — —
(standser.)

FRØKEN SKÆRE.

Hvad da?

FALK
(med et galant buk).

Da kommer tanterne med sprøjten. —
Men lignelsen har digterne nu brugt,
og godtfolk gennem snese slægter slugt, —
og endda er den for de fleste tåget;
thi blomstervrimmelen er stor og broget.
Sig, hvilken særlig blomst er kærligheden?
Nævn den, som har den største lighed med den.

FRØKEN SKÆRE.

Den er en rose; Gud, det véd enhver; —
den låner livet jo et rosenskær.

EN UNG DAME.

Den er en hvidvejs, vokser under sneen;
først når den springer ud, får verden se'en.

EN TANTE.

Den er en løvetand, som trives bedst,
når den blir knust af mandshæl eller hest,
ja skyder skud, når nedtrådt den er blevet,
som digter Pedersen så smukt har skrevet.

LIND.

Vårklokken er den; i dit unge sind
den ringer livets pindsehøjtid ind.

FRU HALM.

Nej, den er eviggrønt, som ej står brun i
december selv, så lidt som midt i juni.

GULDSTAD.

Nej, den er islandsk mos i godvejr høstet:
den læger frøkener med ondt for brystet.

EN HERRE.

Den er en vild kastanje, — meget priselig
som kakkelovnsved, men frugten er uspiselig.

SVANHILD.

Nej, en kamelia; som før konvallerne,
den er jo damers hovedpynt på ballerne.

FRU STRAMAND.

Nej, den er lig en blomst, som var så net; —
bi lidt — den var nok grå — nej, violet; —
hvad hed den nu —? Lad se — den ligned dem,
som — —;
nej, det er mærkeligt, hvor jeg er glemsom.

STYVER.

Hvert blomsterbilled går på halte ben.
Den ligner snarere en blomsterpotte;
ad gangen har den ikkun plads for en,
men efterhånden kan den rumme otte.

STRAMAND
(i børneflokken).

Nej, kærligheden er et pæretræ;
om våren pære-blomster-hvid, som sne:
lidt udpå året blomsterne sig arter
til fler og flere store grønne karter;
af faderstammens safter de sig nærer; —
med gudshjælp blir de allesammen pærer.

FALK.

Så mange hoveder, så mange sind!
Nej, alle famler de på gale veje.
Hver lignelse er skæv: men hør nu min; —
den kan på hver en vis De sno og dreje.

(rejser sig i talerstilling.)

Der gror en plante i det fjerne øst;
dens odelhjem er solens fætters have —

DAMERNE.

Å, det er theen!

FALK.

Ja.

FRU STRÅMAND.

Han har en røst,
som Stråmand, når han —

STRÅMAND.

Bring ham ej af lave.

FALK.

Den har sit hjem i fabellandets dale,
vel tusind mile bagom ørkner golde; —
fyld koppen, Lind! Så tak. Nu skal jeg holde
om the og kærlighed en thevandstale.

(Gæsterne rykker nærmere sammen.)

Den har sit hjem i eventyrets land;
ak, der har også kærligheden hjemme.
Kun solens sønner, véd vi, fik forstand
på urtens dyrkning, på dens røgt og fremme.
Med kærligheden er det ligeså.
En dråbe solblod må i åren slå,
hvis kærlighed skal skyde rod derinde,
skal grønnes, gro, og frem til blomstring vinde.

FRØKEN SKÆRE.

Men Kina er et meget gammelt land,
så theens ælde deraf sluttes kan —

STRÅMAND.

Den var visst til for Tyrus og Jerusalem.

FALK.

Ja den var kendt, da salig herr Methusalem
i billedbogen bladed på sin skimmel —

FRØKEN SKÆRE
(triumferende).

Og kærlighedens væsen er jo ungt!
at finde lighed her, vil falde tungt.

FALK.

Nej, kærligheden er og meget gammel;
den læresætning underskriver vi jo
så troende, som folk i Kap og Rio; —
ja, fra Neapel og til nord for Brevig
der gives dem, der påstår den er evig; —
nå, deri er vel nogen overdrivelse, —
men gammel er den over al beskrivelse.

FRØKEN SKÆRE.

Men kærlighed og kærlighed er et;
af the der gives både god og slet.

FRU STRÅMAND.

Ja, man har the i mange kvaliteter.

ANNA.

De grønne forårsspirer allerførst —

SVANHILD.

Den slags er kun for solens døttres tørst.

EN UNG DAME.

Man skildrer den berusende som æther —

EN ANDEN.

Som lotos duftende, og sød som mandelen.

GULDSTAD.

Den forekommer aldrig her i handelen.

FALK

(som imidlertid er trådt ned fra altanen).

Ak, mine damer, hver i sin natur
har og et særligt lidet „himmelsk rige“.
Der knopped sig af spirer tusind slige
bag blyheds faldende kinesermur.
Men fantasiens små kineserdukker,
som sidder i kioskens ly og sukker,
som drømmer vidt — så vidt —, med slør om
lænderne,
med gyldne tulipaners flor i hænderne, —
til dem I førstegrødens knopper sanked;
jer var det et, hvad høst der siden vanked.
Se, derfor når til os, med grus og stilke, —
en efterslæt, mod hin, som hamp mod silke, —
en høst, som fås af træet ved at sparke det —

GULDSTAD.

Det er den sorte the.

FALK

(med et nik).

Den fylder markedet.

EN HERRE.

Så taler Holberg om en the de beuf —

FRØKEN SKÆRE

(snærpet).

Den er visst ubekendt for nutidsganer.

FALK.

Der gives og en kærlighed de beuf;
den slår sin mand for panden — i romaner,

og skal nok spores fra og til i tøf-
felhæren under ægteskabets faner.
Kort, der er lighed, hvor De mindst det tror.
Således siger jo et gammelt ord,
at theen lider, mister noget af et
aroma, som i plantens indre bor,
ifald til os den føres over havet.
Igennem ørknen må den, over bakkerne, —
må svare told til Russen og Kosakkerne; —
de stempler den, så får den vidre fare,
så gælder den blandt os for ægte vare.
Men går ej kærligheden samme vej?
Igennem livets ørk? Hvad blev vel følgerne,
hvad skrig, hvad verdens dom, hvis De, hvis jeg
har kækt vor elskov over frihedsbølgerne!
„Gud, den har tabt moralens krydderi!"
„Legalitetens duft er rent forbi!"

STRAMAND

(rejser sig).

Ja, gudskelov — i sædelige lande
er slige varer endnu kontrabande!

FALK.

Ja, skal den hertillands passere frit,
så må den gennem reglernes Siberien,
hvor ingen havluft skade kan materien; —
så må den vise segl og sort på hvidt
fra kirkeværge, organist og klokker,
fra slægt og venner, kendinger og pokker,
og mange andre brave mænd, foruden
det fripas, som den fik af selve guden. —
Og så det sidste store lighedspunkt;
se, hvor kulturens hand har lagt sig tungt
på „himmelriget" i det fjerne østen;
dets mur forfalder, og dets magt er sprængt,

den sidste ægte mandarin er hængt.
profane hænder alt besørger høsten.
Snart „himlens rige“ er en saga blot,
et eventyr, som ingen længer tror på;
den hele verden er et gråt i gråt; —
vidunderlandet har vi kastet jord på.
Men har vi det, — hvor er da kærligheden?
Ak, da er også den jo vandret heden!

(løfter koppen ivejret.)

Nå, lad forgå, hvad tiden ej kan bære; — —
en thevandsskål til salig Amors ære!

(drikker ud; stærk uvilje og bevægelse i selskabet.)

FRØKEN SKÆRE.

Det var en meget sælsom brug af ordet!

DAMERNE.

At kærligheden skulde være død —!

STRÅMAND.

Her sidder den jo sund og rund og rød
i alskens skikkelser om thevandsbordet.
Her har vi enken i sin sorte dragt —

FRØKEN SKÆRE.

Et trofast ægtepar —

STYVER.

Hvis elskovspagt
kan lægge mangt et håndfast pant irette.

GULDSTAD.

Derefter kommer kærlighedens lette
kavalleri, — de mange slags forlovede.

STRÅMAND.

Først veteranerne, hvis forbund vovede
at trodse tidens tand —

FRØKEN SKÆRE
(afbryder).

Og så eleverne
i første klasse. — parret fra igar —

STRAMAND.

Kort, her er sommer, vinter, høst og vår;
den sandhed kan De tage på med næverne,
med øjne se, og høre den med øren —

FALK.

Nu ja?

FRØKEN SKÆRE.

Og endda viser De den døren!

FALK.

De har nok højlig misforstået mig, frøken.
Når har jeg nægtet disse ting var til?
Men De må komme vel ihug, at røgen
er ikke altid just bevis på ild.
Jeg véd så såre vel, man tar til ægte,
familje stiftes, og deslige ting;
De skal visst aldrig høre mig benægte,
at der i verden findes kurv og ring,
at rosenrøde små billetter skrives
og lukkes med et duepar, som — kives,
at der går kærester i hver en gade,
at gratulanterne får chocolade,
at skik og brug har formet et reskript
med egne regler for enhver „forliebt“; — —
men Herregud, vi har jo og majorer,
et arsenal med stort materiel,
her findes trommer, huggerter og sporer, —
men hvad beviser så det hele vel?
Blot at vi ejer folk med sværd ved belte,
men ingenlunde at vi ejer helte.

Ja, selv om hele lejren fuld af telte stod, —
var det da derfor sagt der gaves heltemod?

STRÅMAND.

Nå, billighed i alt; oprigtigt talt
det er ej altid just i sandheds tjeneste,
når unge folks forelskelse blir malt
så stærk og så, — ja, som det var den eneste.
På den er ej til hver en tid at bygge;
nej, først i ægteskabets huslig-hygge
står kærligheden grundet på en klippe,
som aldrig svigter og som ej kan glippe.

FRØKEN SKÆRE.

Da er jeg af en ganske anden mening.
Jeg skulde tro to hjerters fri forening,
som løses kan idag, men årvis varer,
dog kærlighedens ægthed bedst forsvarer.

ANNA
(med varme).

O, nej, — et forhold, som er friskt og ungt,
er dog på kærne mere rigt og tungt.

LIND
(tankefuld).

Hvem véd om ej det dufter af ideen,
som frøknens hvidvejs, ikkun under sneen.

FALK
(pludselig udbrydende).

Du faldne Adam! Det var hjemve-tanken,
som søgte Eden bagom gærdeplanken!

LIND.

Hvad snak!

FRU HALM
(krænket, til FALK, idet hun rejser sig).

Det er just intet venskabsstykke,
at vække tvist, hvor vi har stiftet fred;
frygt ej for Deres ven og for hans lykke —

NOGLE DAMER.

Nej, den er viss!

ANDRE.

Ja, det vi sikkert véd.

FRU HALM.

Vel har hun ej lært kogebog i skolen,
men det skal læres endnu denne høst.

FRØKEN SKÆRE.

Til bryllupet hun selv broderer kjolen.

EN TANTE
(klapper ANNA på hovedet).

Og blir fornuftig så det er en lyst.

FALK
(ler højt).

O, du fornuft-karrikatur, som dræber
med galskabs hallingdans på vennelæber!
Var det fornuftighed, han vilde finde?
Var det en kogebogs professorinde?
Han kom herind som vårens glade svend,
han kåred havens unge vilde rose.
I drog den op for ham; — han kom igen; —
hvad bar så busken? Hyben!

FRØKEN SKÆRE
(stødt).

Vil De skose?

FALK.

En nyttig frugt til husbrug, — ja, ved Gud!
Men hybnen var dog ej hans vårdags brud.

FRU HALM.

Ja, hvis herr Lind har søgt en balheltinde,
så er det slemt; hun er ej her at finde.

FALK.

O ja, — jeg véd, der drives jo et døgn-
koketteri med huslighedens tanke;
det er et rodskud af den store løgn,
der gror i højden, lig en humleranke.
Jeg tar ærbødig hatten af, min frue,
for „balheltinden"; hun er skønhedsbarn, —
og idealet spænder gyldne garn
i ballets sal, men knapt i ammens stue.

FRU HALM
(med undertrykt forbittrelse).

Herr Falk, slig adfærd har en nem forklaring.
Forlovet mand er tabt for venners lag;
det er nok kærnen i den hele sag;
jeg har i det kapitel god erfaring.

FALK.

Naturligvis; — syv søsterdøttre gifte —

FRU HALM.

Og gifte lykkeligt!

FALK
(med eftertryk).

Ja, er det visst?

GULDSTAD.

Hvad nu!

FRØKEN SKÆRE.

Herr Falk!

LIND.

Er det din agt at stifte uenighed!

FALK
(med udbrud).

Ja, krig og splid og tvist!

STYVER.

Du, som er lægmand, en profan i faget!

FALK.

Ja, lad det gå; jeg hejser endda flaget!
Ja, krig jeg vil med hænder og med fødder,
en krig mod løgnen med de stærke rødder,
mod løgnen, som I røgtet har og vandet,
så frækt den knejser og ser ud som sandhed!

STYVER.

Jeg protesterer mod alt ubevist,
og forbeholder mig regres — —

FRØKEN SKÆRE.

Ti stille!

FALK.

Så det er kærlighedens friske kilde,
som hvisker om, hvad enken har forlist, —
hin kærlighed, som sletted „savn“ og „klage“
af sproget ud i lykkens lyse dage!
Så det er kærlighedens sejersflod,
som ruller gennem ægteparrets årer, —
hin kærlighed, som kækt på skandsen stod,
og trådte skik og vedtægt under fod,
og lo af alle verdens kloge dårer!

Så det er kærlighedens skonhedsflamme,
som holder en forlovelse igang
i lange år! Ja så! Det er den samme,
som ildned selv kontorets søn til sang!
Så det er kærlighedens unge lykke,
som frygter farten over havets hvælv,
som kræver offer, skønt i fagrest smykke
den skulde stråle — offrende sig selv! —
O nej, I løgnens dagligdagsprofeter,
kald tingen en gang med sit rette navn;
kald enkestandens rørelser for savn,
og ægtestandens vane, som de heder!

STRÅMAND.

Nej, unge mand, slig frækhed er for stor!
Der er bespottelse i hvert et ord!

(træder FALK tæt under øjnene.)

Nu aksler jeg mit gamle skind til striden
for arvet tro imod den nye viden!

FALK.

Jeg går til kampens højtid som til fest.

STRÅMAND.

Godt! De skal se mig trodse kugleregnen! —

(nærmere.)

Et viet par er helligt, som en prest —

STYVER

(på FALKS anden side).

Og et forlovet —

FALK.

Halvt om halvt, som degnen.

STRAMAND.

Se disse børn; — De ser den — denne klynge?
Den kan på forhånd mig Viktoria synge!
Hvor var det muligt at — hvor var det gørligt — — ;
nej, sandheds ord er mægtigt, ubønhørligt; —
at stoppe øret til, kan kun en tabe.
Se, — disse børn er elskovsbørn tilhobe — — —!

(standser forvirret.)

Ja det vil sige — nej, naturligvis —!

FRØKEN SKÆRE
(vifter sig med lommetørklædet).

Det er en meget uforståelig tale.

FALK.

Se der leverer De jo selv bevis;
et af de ægte, gode, nationale.
De skelner mellem ægteskabets panter,
og elskovs ditto; — deri gør De klogt;
der forskel er, som mellem råt og kogt,
som mellem markens blomst og potteplanter.
Hos os er kærligheden snart en videnskab;
forlængst den hørte op at være lidenskab.
Hos os er kærligheden som et fag;
den har sit faste laug, sit eget flag;
den er en stand af kærester og ægtemænd, —
de passer tjenesten og kan nok magte den;
thi der er samhold, som i havets tangforgrening.
Alt, hvad etaten mangler, er en sangforening —

GULDSTAD.

Og en avis!

FALK.

Godt! I skal få avisen!
Det var en god ide; vi har jo blade

for børn og damer, troende og skytter.
Jeg håber ingen spørger efter prisen.
Der skal I få at se, som på parade,
hvert bånd, som Per og Povl i byen knytter;
der rykkes ind hvert rosenfarvet brev,
som Vilhelm til sin ømme Laura skrev;
der trykkes blandt ulykkelige hændelser, —
som ellers mord og krinolinforbrændelser, —
hvert opslag, som fandt sted i ugens løb;
der averteres under salg og køb
hvor brugte ringe billigst kan bekommes;
der annonceres tvillingen og trillingen, —
og er der vielse, så sammentrommes
det hele laug at se på forestillingen; —
og vanker der en kurv, så prentes den
i bladet mellem andre nyhedsstoffer;
det lyde skal omtrent som så: „Igen
har elskovsdjævlen krævet her et offer!“
Jo, I skal se, det går; thi når det lider
imod den tid, da abonnenten bider,
da bruger jeg en madding, som ej dræber den; —
da slagter jeg, på storbladsvis, en pebersvend.
Jo, I skal se mig kækt til laugets nytte stridende;
som tiger, ja, som redaktør mit bytte bidende —

GULDSTAD.

Og bladets titel?

FALK.

„Amors norske skyttetidende“!

STYVER

(nærmer sig).

Det er dog ej dit alvor vel? Du vil
ej sætte slig dit gode navn på spil!

FALK.

Mit ramme alvor. Tidtnok påstod man,
at ingen kan af kærligheden leve;
jeg vise skal, den påstand er ej sand;
thi jeg skal leve af den som en greve,
især hvis frøken Skære, som jeg håber,
levere vil herr Stråmands „livsroman“
til skænkning ud, som feuilleton, i dråber.

STRÅMAND
(forskrækket).

Gud stå mig bi! Hvad er nu det for plan?
Mit livs roman? Når var mit liv romantisk?

FRØKEN SKÆRE.

Det har jeg aldrig sagt!

STYVER.

En misforståelse!

STRÅMAND.

Jeg skulde gjort mig skyldig i forgaelse
mod skik og brug! Der lyver De gigantisk!

FALK.

Nu godt.

(slår STYVER på skulderen.)

Her står en ven, som ej vil svigte.
Jeg åbner bladet med kopistens digte.

STYVER
(efter et forfærdet blik på presten).

Men er du gal! Nej, må jeg be' om ordet! —
Du tør beskylde mig for vers — —

FRØKEN SKÆRE.

Nej Gud —!

FALK.

Det rygte går dog ud ifra kontoret.

STYVER

(i høj vrede).

Fra vort kontor går aldrig noget ud!

FALK.

Ja, svigt mig også du; jeg har endda
en trofast bror, som ikke falder fra.
„Et hjertes saga“ venter jeg fra Lind,
hvis elskov er for fin for havets vind,
som offrer landsmænds sjæle for sin kærlighed, —
sligt viser følelsen i al dens herlighed!

FRU HALM.

Herr Falk, nu er mit tålmods rest tilende.
Vi kan ej leve under samme tag; —
jeg håber, at De flytter end idag —

FALK

(med et buk, idet fruen og selskabet går ind).

Det var jeg forberedt på ville hænde.

STRÅMAND.

Imellem os er krig på død og liv:
De har fornærmet mig med samt min viv,
ja mine børn, fra Trine ned til Ane; — —
gal kun, herr Falk, — gal, som ideens hane —

(går ind med kone og børn.)

FALK.

Og skrid De fremad på apostlens bane
med Deres kærlighed, som De har mægtet
at få, før tredje hanegal, fornægtet!

FRØKEN SKÆRE
(får ondt).

Følg med mig, Styver! hjælp mig at få hægtet
korsettet op; — kom, skynd dig, — denne vej.

STYVER
(til FALK, idet han går med FRØKEN SKÆRE under armen).

Jeg siger op vort venskab!

LIND.

Også jeg.

FALK
(alvorlig).

Du også, Lind!

LIND.

Farvel!

FALK.

Du var min næreste — —

LIND.

Det hjælper ej; hun ønsker det, min kæreste.

(han går ind; SVANHILD er bleven stående ved altantrappen.)

FALK.

Se så: nu har jeg plads på alle kanter, —
nu har jeg ryddet om mig!

SVANHILD.

Falk, et ord!

FALK
(viser høfligt mod huset).

Den vej, min frøken; — der gik Deres moer
med alle venner og med alle tanter.

SVANHILD
(nærmer sig).

Ja, lad dem gå; min vej er ikke deres;
ved mig skal ikke flokkens tal forfleres.

FALK.

De går ej?

SVANHILD.

Nej. Vil De mod løgnen stride,
jeg står, som væbner, tro ved Deres side.

FALK.

De, Svanhild; De, som —

SVANHILD.

Jeg, som end igår — ?
O, var De selv da, Falk, igår den samme?
De bød mig, som en lykke, siljens kår —

FALK.

Og siljen fløjted, fløjted mig tilskamme!
Nej De har ret; da var det børneværk;
men De har vakt mig til et bedre virke; —
midt indi stimlen står den store kirke,
hvor sandheds røst skal runge ren og stærk.
Det gælder ej at skue, som Asynjen,
fra højden over al den vilde dyst; —
nej, bære skønhedsmærket i sit bryst,
som Hellig-Olaf bar sit kors på brynjen, —
at se med langsyn over slagets vidder,
skønt hildet han i kampens virvar sidder, —
et skimt af sol bag tågen at bevare,
det er det livsenskrav, en mand skal klare!

SVANHILD.

Og De vil klare det, når De står fri,
og står alene.

FALK.

Stod jeg da i stimlen?
Og det er kravet. Nej, den er forbi,
hin isolerthedspagt med mig og himlen.
Endt er min digtning indfor stuevæg;
mit digt skal leves under gran og hæg,
min krig skal føres midt i døgnets rige; —
jeg eller løgnen — en af os skal vige!

SVANHILD.

Så gå da signet frem fra digt til dåd!
Jeg har Dem miskendt; De har hjertevarme;
tilgiv, — og lad os skilles uden harme —

FALK.

Nej, den har plads for to, min fremtids bad!
Vi skilles ikke. Svanhild, har De mod,
så følges vi i kampen fod for fod!

SVANHILD.

Vi følges?

FALK.

Se, jeg står forladt af alle,
har ingen ven, har krig med hver bekendt,
mod mig er hadets hvasse spydsod vendt; —
sig, har De mod, med mig at stå og falde?
min fremtidsvej går gennem skik og brug,
hvor tusind hensyns lænker foden tvinger; —
der breder jeg, som alle andre, dug,
og sætter ringen på min elsktes finger!

(drager en ring af sin hånd, og holder den ivejret.)

SVANHILD

(i åndeløs spænding).

Det vil De?

FALK.

Ja, og vi skal vise verden,

at kærligheden har en evig magt,
som bær den uskadt og i al sin pragt
igennem døgnets dynd på hverdagsfærden.
Igår jeg pegte mod ideens bål,
der brandt, som baun på bergets bratte tinde; —
da blev De ræd, De skalv, thi De var kvinde;
nu peger jeg mod kvindens sande mål!
En sjæl, som Deres, holder hvad den lover;
se sluget for Dem, — Svanhild, sæt nu over!

SVANHILD
(neppe hørligt).

Og hvis vi faldt —!

FALK
(jublende).

O nej, jeg ser et skær
i Deres øje, som vor sejr forkynder!

SVANHILD.

Så tag mig hel og holden, som jeg er!
Nu springer løvet ud; min vår begynder!

(hun kaster sig med kækhed i hans arme, idet teppet falder.)

TREDJE AKT.

(Aften og klart måneskin. Rundt om på træerne brænder farvede lamper. I baggrunden borde med opdækning af vinflasker, glasse, kager o. s. v. Inde fra huset, hvor alle vinduer er oplyste, høres dæmpet pianofortespil og sang under de følgende optrin. SVANHILD står ved altanen. FALK kommer fra højre med nogle bøger og en skrivemappe under armen. OPPASSEREN følger efter med en kuffert og en vadsæk.)

FALK.

Det er jo resten?

OPPASSEREN.

Ja, nu tror jeg neppe
det fattes andet, end en liden skræppe
og sommerfrakken.

FALK.

Godt; det tar jeg med
på ryggen, når jeg går. Kom så afsted; —
se her er mappen.

OPPASSEREN.

Der er lås for, ser jeg.

FALK.

Ja, der er lås for, Sivert.

OPPASSEREN.

Godt.

FALK.

Den ber jeg,
du straks vil brænde.

OPPASSEREN.

Brænde?

FALK.

Ja, til kul —

(smilende.)

med alle veksler på poetisk guld.
Og bøgerne, — dem kan du selv beholde.

OPPASSEREN.

Å nej da; skal jeg slig bekostning volde?
Men når herr Falk kan bøger bortforære,
så er han færdig da med al sin lære?

FALK.

Alt, hvad af bøger læres, har jeg lært —
og endda mere.

OPPASSEREN.

Mere? Det var svært.

FALK.

Ja, skynd dig; bærerne står udfor døren; —
nu får du hjælpe dem at læsse børen.

(OPPASSEREN går ud til venstre.)

FALK

(nærmer sig SVANHILD, som kommer ham imode).

Vi har en time, Svanhild, for os selv,
i lys af Gud og sommernattens stjerner.

Se, hvor de glittrer gennem løvets hvælv,
lig frugt på gren, de verdenstræets kerner.
Nu har jeg brudt det sidste trældomsbånd,
nu har for sidste gang mig svøben rammet;
som Jacobs æt, med vandringsstav i hånd
og rejseklædt, jeg står for påskelammet.
Du sløve slægt, hvis syn er stængt og lukt
for løftets land bag ørkensandets flugt,
du travle ridderslagne træl af tiden,
mur du kun kongegrav i pyramiden, —
jeg går til frihed gennem døgnets ørk,
for mig er fremkomst selv i havets fjære;
men fiendens fylking, løgnens fule lære,
skal finde der sin gravtomt, dyb og mørk!

(kort ophold; han ser på hende og tar hendes hånd.)

Du er så stille, Svanhild!

SVANHILD.

Og så glad!
O, lad mig drømme, lad mig stille drømme.
Tal du for mig; frem går da, som på rad,
min tankes knopper, sprungne ud til kvad,
lig modne liljer over tjernets strømme.

FALK.

Nej, sig det engang til med sandheds rene
usvigelige røst, at du er min!
O, sig det, Svanhild, sig —

SVANHILD

(kaster sig om hans hals).

Ja, jeg er din!

FALK.

Du sangfugl, sendt af Gud til mig alene!

SVANHILD.

Jeg var en hjemløs i min moders hus,
jeg var en ensom i mit eget indre,
en ubedt gæst i glædens glans og sus, —
gjaldt intet der — ja stundom endnu mindre.
Se da kom du! For første gang på jord
jeg fandt min tanke bag en andens ord;
hvad spredt jeg drømte, vidste du at samle!
du ungdomskække mellem livets gamle!
Halvt stødte du mig bort med hvas forstand,
halvt vidste du med solblink mig at drage,
som havet drages af en løvklædt strand,
og skæret skyver sjøerne tilbage.
Nu har jeg set til bunden af din sjæl,
nu har du mig udelelig og hel;
du løvtræ over bølgeleg, du kære,
mit hjertes flugt har flod, men aldrig fjære!

FALK.

Og takket være Gud, at han har døbt
min kærlighed i smertens bad. Jeg vidste
knapt selv hvad trang mig drog, før dyrekøbt
jeg så i dig den skat, jeg skulde miste.
Ja priset han, som i min livsensbog
med sorgens indsegl har min elskov adlet,
som gav os fribrev på vort sejerstog,
og bød os jage hjemad gennem skog,
som adelspar, på vingehesten sadlet!

SVANHILD
(peger mod huset).

Derinde er der fest i alle sale,
der lyser lamper for de unge to,
der lyder glade venners sang og tale.

Fra alfarvejen skulde hvermand tro,
at der er lykken — blandt de glade røster.

(medlidende.)

Du verdens lykkebarn, — du stakkels søster!

FALK.

Du siger stakkels?

SVANHILD.

Har hun ikke delt
sit sjæleguld med ham og alle frender,
sat ud sin kapital på hundred hænder,
så ingen skylder hende summen helt?
Hos ingen af dem har hun alt at kræve,
for ingen af dem har hun helt at leve.
O, jeg er tifold rigere end hun;
jeg har en eneste i verden kun.
Tomt var mit hjerte, da med sejersfaner,
med tusindfoldig sang du drog derind;
du råder der på alle tankens baner;
lig vårens vellugt fylder du mit sind.
Ja, jeg må takke Gud i denne time,
at jeg var ensom indtil dig jeg fandt, —
at jeg var død og hørte klokken kime,
som kaldte mig til lys fra livets tant.

FALK.

Ja vi, de venneløse to i verden,
vi er de rige; vi har lykkens skat,
vi, som står udenfor og ser på færden
igennem ruden i den stille nat;
lad lamper lyse og lad toner klinge,
lad dem derinde sig i dansen svinge; —
se opad, Svanhild, — opad i det blå; —
der lyser også tusind lamper små —

SVANHILD.

Lyt, stilt, du elskte, — i den svale kveld
går gennem lindens løv et tonevæld —

FALK.

Det er for os de tindrer højt i salen —

SVANHILD.

Det er for os det synger gennem dalen!

FALK.

Jeg føler mig som Guds forlorne barn;
jeg svigted ham og gik i verdens garn.
Da vinked han mig hjem med milde hænder;
og nu, jeg kommer, nu han lampen tænder,
bereder højtid for den fundne søn,
og skænker mig sit bedste værk i løn.
Fra denne stund jeg sværger, ej at svigte, —
men stå som væbnet vagt i lysets lejr.
Vi holder sammen, og vort liv skal digte
en højsang stærk om kærlighedens sejr!

SVANHILD.

Og se, hvor let det er for to at vinde,
når han er mand —

FALK.

Og hun er heltud kvinde; —
det var ugørligt at to slige faldt!

SVANHILD.

Så op til kamp mod savnet og mod sorgen;
(viser FALKS ring, som hun bær på fingeren.)
i denne stund fortæller jeg dem alt!

FALK

(hurtigt).

Nej, Svanhild, ikke nu; vent til imorgen!
Ikveld vi plukker lykkens roser røde;
at gå til dagværk nu, var helligbrøde.

(Døren til havestuen åbnes.)

Din moder kommer! Skjul dig! Som min brud
skal intet øje dig iaften møde!

(de går ud mellem træerne ved lysthuset. FRU HALM og GULDSTAD kommer ud på altanen.)

FRU HALM.

Han flytter virkelig!

GULDSTAD.

Det ser så ud.

STYVER

(kommer).

Han flytter, frue!

FRU HALM.

Ja, du gode Gud, —
vi véd det nok!

STYVER.

Det er en slem omstændighed.
Han holder ord; jeg kender hans ubændighed.
Han sætter os i bladet allesammen;
min kæreste blir trykt i flere oplag,
imellem kurve, tvillinger og opslag.
Hør, véd De hvad: hvis ej det var for skammen,
jeg foreslog forlig, en våbenstilstand —

FRU HALM.

Det tror De han går ind på?

STYVER.

Ja, jeg tror.
Der er indicier, der er visse spor,
som viser, at da nys det store ord
han førte, var han i beskænket tilstand.
Ja, der er et prov, som, om just ikke fældende,
dog taler meget stærkt imod angældende:
det er ham overført, at efter bordet
han indfandt sig i Linds og egen bolig,
og viste der en adfærd højst urolig,
slog sønder — —

GULDSTAD

(ser et glimt af FALK og SVANHILD, som skilles, idet FALK går op mod baggrunden; SVANHILD blir stående skjult ved lysthuset.)

Stop, vi er på rette sporet!
Et øjeblik, fru Halm! Falk flytter ikke,
og gør han det, da gør han det som ven.

STYVER.

Så? Tror De også —?

FRU HALM.

Å, hvor vil De hen!

GULDSTAD.

Ej længer, frue, end det kan sig skikke:
jeg klarer sagen til gensidigt held.
Blot et minut på tomandshånd —

FRU HALM.

Nu vel!

(de går sammen ud i haven; under det følgende ser man dem fra og til i baggrunden i ivrig samtale.)

STYVER

(stiger ned i haven, idet han opdager FALK, som står og ser ud over vandet).

De herrer digtere er hævns- og hads-mænd;
men vi regeringsfolk er fine statsmænd;
jeg vil arbejde for mig selv —

(ser PRESTEN, som kommer fra havestuen.)

Se så!

STRÅMAND

(på altanen).

Han flytter virkelig!

(går ned til STYVER.)

Å, kære, — gå,
gå ind et lidet øjeblik i stuen
og hold min kone —

STYVER.

Skal jeg holde fruen!

STRÅMAND.

Med selskab, mener jeg. Vi og de små,
vi er så vante til at være sammen,
og aldrig —

(idet fruen og børnene viser sig i døren.)

Nå, der er de alt på trammen!

FRU STRÅMAND.

Hvor er du, Stråmand?

STRÅMAND

(sagte til STYVER).

Find på et par ord, som
kan fængsle dem, — en ting, som er lidt morsom!

STYVER
(går op på altanen).

Har fruen læst departementets bønskrift?
Det er et mønster på stilistisk skønskrift;
(tar en bog op af lommen.)
nu skal jeg in extenso referere —

(nøder dem høfligt ind i stuen, og går selv med. FALK kommer frem i haven; han og STRÅMAND mødes; de ser en stund på hinanden.)

STRÅMAND.

Nu?

FALK.

Nu?

STRÅMAND.

Herr Falk!

FALK.

Herr pastor!

STRÅMAND.

Er De mere
medgørlig nu, end da vi skiltes?

FALK.

Nej,
jeg går min ufravigelige vej —

STRÅMAND.

Selv om De træder næstens lykke ned?

FALK.

Jeg planter sandheds urt i lykkens sted.
(smilende.)
Forresten tænker De nok på avisen
for elskende?

STRAMAND.

Nå, var det kanske spøg?

FALK.

Ja, trøst Dem med, det værk går op i røg:
i gerning, ej på prent, jeg bryder isen.

STRÅMAND.

Og om De sparer mig, så véd jeg visst en
person, som ikke slipper mig så let;
han nytter overtaget, han, kopisten, —
og det er Deres skyld, og det er slet.
De rørte op i gamle sværmerier,
og De kan bande på, han ikke tier
med dem, ifald jeg mukker blot et ord
mod kravet, som de skråler på i kor.
Regeringsfolket har en svare magt
i pressen nuomstunder, er mig sagt.
En styverfængeropsats kan mig fælde,
hvis den blir prentet i det store blad,
som slår med Samsons håndgevær og vælde,
og går ivej med både hov og vad,
besynderlig mod slutten af kvartalerne

FALK

(indrommende).

Ja — hørte Deres saga til skandalerne — —

STRÅMAND

(forsagt).

Alligevel. Det blad har mange spalter;
pas på: der offres jeg på hævnens alter.

FALK

(med lune).

På straffens, mener De, — og vel fortjent.
Der går en Nemesis igennem livet;

den rammer sikkert, skønt den rammer sent, —
at rømme væk fra den, er ingen givet.
Har en forsyndet sig imod ideen,
så kommer pressen, dens årvågne vagt,
og man får finde sig i efterveen.

STRÅMAND.

Men Herregud, når slutted jeg kontrakt
med den „ide“, som føres her i munden!
Jeg er jo ægtemand, familjefar, —
husk på, at tolv umyndige jeg har; —
jeg er jo af min dagliggerning bunden,
jeg har annexer og en vidtstrakt gård,
en talrig stamhjord, åndelige får, —
se, de skal plejes, klippes, røgtes, fores;
der tærskes skal og i komposten klores;
man spør om mig i stalden og i kveen; —
når får jeg tid at leve for ideen?

FALK.

Ja, så rejs hjem igen jo før jo heller;
kryb ind, før vinter, under tørvetaget.
Se, i det unge Norge er det daget;
den kække fylking tusind stridsmænd tæller,
og morgenvindens strømning fylder flaget.

STRÅMAND.

Og, unge mand, ifald jeg rejste hjem
med alle mine, ja med alle dem,
som var igår mit lille kongerige, —
har ikke mangt idag da vendt sig om?
Tror De jeg rejser rig, som da jeg kom —

(da FALK vil svare.)

Nej vent, og hør på, hvad jeg har at sige.

(træder nærmere.)

Der var en tid, da jeg var ung, som De,
og ikke mindre kæk og uforfærdet,
Jeg sled for brød og der gik år forbi;
se, sligt gør ånden ej, som hånden, hærdet.
Jeg kom dernord; mit hjem lå stilt bag fjeldet,
og verdens ring for mig blev prestegeldet. —
Mit hjem — herr Falk! Ja, véd De hvad et hjem er?

FALK
(kort).

Det har jeg aldrig vidst.

STRÅMAND.

Det vil jeg tro.
Et hjem er der, hvor dejligt rum for fem er,
skønt der blandt fiender tykkes trangt for to.
Et hjem er der, hvor alle dine tanker
kan lege frit, som børn på faders fang,
hvor ej din røst på hjertedøren banker,
før svaret lyder i beslægtet sang.
Et hjem er der, hvor dine hår kan gråne,
og ingen mærker, at du ældes dog,
hvor kære minder dæmrer for at blåne,
som åsens rygning blåner bagom skog.

FALK
(med tvungen spot).

De blir jo varm —

STRÅMAND.

Ved det, som De kun ler af!
Så uligt har Vorherre os to skabt.
Mig fattes det, som De fik desto mer af;
men jeg har vundet der, hvor De har tabt.
Fra skyen skimtet, ser ud som en skrone
mangt sandhedskorn ved landevejens kant;
De vil tilvejrs, jeg knapt til tagets mone,
én fugl blev skabt til ørn —

FALK.

Og én til høne.

STRAMAND.

Ja, le De kun, og lad det være sandt.
Jeg er en høne; — godt; men under vingen
jeg har en kyllingflok, og De har ingen!
Og jeg har hønens mod og hjerterum,
og jeg slår fra mig, når det mine gælder.
Jeg véd jo nok, De mener jeg er dum,
ja muligt, at en værre dom De fælder,
og holder mig for gridsk på verdens gods; —
godt, ingen strid om sligt imellem os!

(griber FALKS arm og tilføjer dæmpet, men med stigende styrke.)

Ja, jeg er gridsk og dum og sløv tillige;
men jeg er gridsk for dem, som Gud mig gav,
og jeg fordummedes i trængselskrige,
og jeg blev sløv på ensomhedens hav.
Dog, alt som ungdomssnekken, sejl for sejl,
gik under bag den endeløse dønning,
da stak en anden op på havets spejl,
og bar før landvind ind med livets lønning.
For hver en drøm, som gik i strævet under,
for hver en svingfjær, som på flugten knak,
jeg fik til skænk et lidet Guds vidunder,
og Herrens skænk jeg tog med pris og tak.
For dem jeg stred, for dem jeg bar i dynge,
for dem jeg tyded selv den hellige skrift; —
det var min blomstergård, min børneklynge; —
nu har De plettet dem med spottens gift!
De har bevist, æsthetisk og forfatterligt,
at al min lykke var en dåres tro,
at det, jeg tog for alvor, det var latterligt; —
nu kræver jeg, giv mig igen min ro,
men giv mig den foruden bræk og mén —

FALK.

De kræver, jeg skal lykkens hjemmel drøfte? —

STRÅMAND.

Ja, De har kastet på min vej en sten,
en tvivlens sten, som ikkun De kan løfte.
Tag væk det stængsel mellem mig og mine,
som De har bygt, tag grimen af min hals —

FALK.

De tror, at jeg har løgnens lim tilfals,
for lykkens sprukne kar med det at kline?

STRÅMAND.

Jeg tror, at troen, som De rev omkuld
med ord, den kan med ord igen De rejse;
jeg tror De kan den brukne lænke svejse; — —
døm om igen, — tal sandhed hel og fuld,
bevis pånyt, — så jeg kan flaget hejse —

FALK
(stolt).

Jeg stempler lykkens messing ej som guld.

STRÅMAND
(ser fast på ham).

Så kom ihug, her nys blev sagt et ord
af en, som vejrer sandhedsharens spor:
(med opløftet finger.)
Der går en Nemesis igennem livet;
at rømme væk fra den, er ingen givet!
(han går mod huset.)

STYVER
(kommer ud med briller på og med den åbne bog i handen).

Herr pastor, De må være som en vind!
De unge græder —

BØRNENE
(i døren).

Far!

STYVER.

Og fruen venter!

(STRÅMAND går ind i huset.)

STYVER.

Den dame har ej sands for argumenter.

(putter bogen og brillerne i lommen og kommer nærmere.)

Falk!

FALK.

Ja!

STYVER.

Jeg håber du har skiftet sind.

FALK.

Og hvorfor?

STYVER.

Å, det er da let forklarligt;
du indser sagtens, det er uforsvarligt
at gøre brug af konfidentielle
meddelelser; — dem må man ej fortælle.

FALK.

Nej, jeg har hørt, at det skal være farligt.

STYVER.

Ja død og pine!

FALK.

Ja, men blot for storfolk.

STYVER
(ivrig).

Det farligt er for alle slags kontorfolk.
Du kan vel tænke dig, hvor det formindsker
hver udsigt for mig, dersom chefen tror,
jeg har en pegasus som går og vrinsker
i arbejdstiden i et sligt kontor.
Du véd, fra „revisjonen“ og til „kirken“
man ynder ikke vingehestens virken.
Men værst det blir, ifald det kommer ud,
at jeg har brudt kontorets første bud,
og åbenbaret skjulte ting af vigtighed.

FALK.

Så den er strafbar, slig en uforsigtighed?

STYVER
(hemmelighedsfuldt).

Den tvinge kan en offentlig person
til at begære straks sin demission.
Det er et lovbud for os, statens mandfolk,
at gå med lås for munden selv blandt grandfolk.

FALK.

Men det er jo tyrannisk af en hersker
at binde mund på den — kopist, som tærsker.

STYVER
(trækker på skuldrene).

Det er legalt; må lydes uden knur.
Desuden, i et tidspunkt, som nærværende,
da gagerevisjonen står for tur,
det er ej klogt at yttre sig belærende
om arbejdstidens brug og dens natur.
Se, derfor er det, at jeg ber dig: ti dog; —
et ord kan skille mig ved —

FALK.

Portefoljen?

STYVER.

Officielt benævnes det „kopibog“.
Den protokol er egentlig som søljen,
der lukker linet for kontorets barm;
at gætte gåder der, forvolder harm.

FALK.

Og dog det var dig selv, som bad mig tale,
og kaste ud et vink om pultens skat.

STYVER.

Ja, vidste jeg, at presten kunde dale
så dybt i dynd, han, som har lykken fat,
som er i embed, som har kone, børn,
og penge til at trodse livets torn?
Men kan han falde ned til slig filister,
hvad skal man sige da om os kopister,
om mig, som er i uforfremmet stand
og har en kæreste, og snart skal giftes,
og passe på, at der familje stiftes,
etcetera!

(heftigere.)

O, var jeg velstandsmand,
jeg skulde spænde pandseret om hærden
og slå i bordet til den hele verden.
Og var jeg enligt mandfolk, jeg, som du,
da kan du tro, at gennem prosa-sneen
jeg skulde bryde bane for ideen!

FALK.

Så berg dig, mand!

STYVER.

Hvad?

FALK.

Der er tid endnu!
Agt ikke verdens uglekloge dommerfugl:
husk, frihed gør en kalorm selv til sommerfugl!

STYVER
(træder tilbage).

Du mener, at jeg skulde bryde —?

FALK.

Ja; —
er perlen væk, hvad gælder skallet da?

STYVER.

Sligt forslag kunde stilles til en rus,
ej til en mand med karakter i jus!
Jeg regner ej, hvad Kristian den femte
i sin tid om trolovelser bestemte, —
thi det slags forhold findes ej berørt i
„lov om forbrydelser" af to-og-fyrti;
for så vidt var ej sagen kriminel,
det var jo intet brud på det legale —

FALK.

Der kan du se!

STYVER
(fast).

Ja, men alligevel, —
om slig en exception blir aldrig tale.
I trange tider holdt vi trofast sammen;
hun fordrer ikke stort af livets gammen,
og jeg er nøjsom, har alt længe sporet,
at jeg blev skabt for hjemmet og kontoret.
Lad andre følge svaneflokkens flugt;
liv i det små kan også være smukt.

Hvad siger ej etsteds geheimerad Göthe
om mælkevejen, skinnende og hvid?
Af den kan ingen skumme lykkens fløde,
og endnu mindre hente smørret hid —

FALK.

Nå, var end målet lykkesmørrets kærning,
må ånden råde dog i al din slid; —
en mand skal være borger af sin tid,
men adle tidens borgerlige gerning.
Ja visstnok er der skønhed i det små;
men kunsten er at skue og forstå.
Ej hver, som ynder at håndtere sølen,
må derfor tro sig ligemand med „Dølen".

STYVER.

Så lad os gå med fred vor jævne vej;
vi stænger ikke stierne for dig,
vi følger gaden, du i højden svæver.
Hm, der foer også hun og jeg engang;
mens dagens krav er arbejd, ikke sang, —
den dør man fra, alt eftersom man lever.
Se, ungdomslivet er en stor proces
og den unødigste af alle trætter; —
gå på akkord, og tænk ej på regres;
thi sagen taber du for alle retter.

FALK
(kæk og trøstig, idet han kaster et øje på lysthuset).

Nej, er den end for sidste domstol kommen, —
jeg véd, der er benådning bagom dommen!
Jeg véd, et liv kan leves ud af to,
med frelst begejstring og med reddet tro;
men du forkynder tidens usle lære:
at idealet er det sekundære!

STYVER.

Nej, det primære; thi dets hverv er ude,
som blomstens hverv — når frugten sætter knude.

(Inde ved pianoet spiller og synger FRØKEN SKÆRE: „Ach, du lieber Augustin“. STYVER standser og lytter i stille bevægelse.)

Hun kalder på mig med den samme sang,
som talte, da vi mødtes første gang.

(lægger hånden på FALKS arm og ser ham ind i øjet.)

Så tidt hun den til liv i længsel henter,
går ud ifra min kærestes tangenter
bekræftet genpart af det første ja.
Og når vor kærlighed tilslut har endskab,
og afdør, til opstandelse som venskab,
skal sangen binde mellem før og da.
Og kroges end min ryg iflugt med pulten,
og blir mit dagværk kun en krig mod sulten,
så går jeg glad dog vejen til mit hjem,
hvor det forsvundne står i toner frem.
Er der en stakket kveldstund helt vor egen, —
da er jeg sluppen skadesløs fra legen!

(han går ind i huset. FALK vender sig mod lysthuset. SVANHILD kommer frem; hun er bleg og oprørt. De ser en stund i taushed på hinanden og kaster sig med heftighed i hinandens arme.)

FALK.

O, Svanhild, lad os holde trofast ud!
Du friske friluftsblomst på kirkegården, —
der ser du, hvad de kalder liv i våren!
Der lugter lig af brudgom og af brud;
der lugter lig, hvor to går dig forbi
på gadehjørnet, smilende med læben,
med løgnens klumre kalkgrav indeni,
med dødens slaphed over hver en stræben.
Sligt kalder de at leve! Himlens magter,
er slig en lod da værd de tusind fagter?

At drætte bornehjorder op til sligt,
at fede dem med retsind og med pligt,
at gøde dem med tro en stakket sommer, —
til brug, når sjæleslagtningstiden kommer!

SVANHILD.

Falk, lad os rejse!

FALK.

Rejse? Og hvorhen?
Er ikke verden overalt den samme,
og findes ej på hvermands væg igen
den samme løgn i sandheds glas og ramme?
Nej, vil vi blive, nydende spektaklet,
tragikomedien, harlekinsmiraklet, —
et folk, som tror — hvad hele folket lyver!
Se presten og hans kone, Lind og Styver,
som kærlighedens julebukke taklet,
med løgn i hjertet og med tro i munden, —
og endda respektable folk i grunden!
De lyver for sig selv og for hverandre;
men løgnens indhold, det tør ingen klandre; —
hver regner sig, skønt havsnødsmand på kølen,
for lykkens Krøsus, salig som en gud;
selv drev de sig af paradiset ud,
og bums til ørerne i svovelpølen;
men ingen af dem skønner, hvor han sidder,
og hvermand tror sig paradisets ridder,
og hvermand smiler under ak og uf;
og kommer Belzebub med brøl og gluf,
med horn og bukkeben og noget værre, —
da muntrer man sin nabo med et puf:
tag hatten af dig; se, der går Vorherre!

SVANHILD
(efter en kort tankefuld stilhed).

Hvor underfuld en kærlig hånd har pegt
på vejen for mig til vort vårdagsstævne.

Det liv, jeg har i spredte drømme legt,
skal jeg fra denne stund mit dagværk nævne.
O, gode Gud! Hvor famled jeg iblinde; —
da bød du lys, — da lod du ham mig finde!

(ser på FALK med stille, kærlig forundring.)

Hvad kraft er dog i dig, du stærke træ,
som står i vindfaldsskogen rank og frodig,
som står alene, og som dog har læ
for mig —?

FALK.

Guds sandhed, Svanhild; — den gør modig.

SVANHILD

(ser mod huset med et udtryk af skyhed).

De kom som onde fristere, de to,
hver talsmand for sin halve del af slægten.
En spurgte: hvor kan ungdomselskov gro,
når sjælen luder under velstandsvægten?
Den anden spurgte: hvor har elskov liv,
når kravet er en evig armodskiv?
Forfærdeligt — at præke denne lære
som sandheds ord, og endda livet bære!

FALK.

Og hvis det nu gjaldt os?

SVANHILD.

Gjaldt os? — Hvad da?
Kan ydre vilkår gøre til og fra?
Jeg har alt sagt dig det; hvis du vil stride,
da vil jeg stå og falde ved din side.
O, intet er så let som biblens bud,
at lægge hjemmet bag sig, juble, lide,
og følge den, man elsker, frem til Gud.

FALK
(favner hende).

Så kom da, vintervejr, med vold og vælde!
Vi står i stormen; os kan ingen fælde!

(FRU HALM og GULDSTAD kommer ind fra højre i baggrunden. FALK og SVANHILD blir stående ved lysthuset.)

GULDSTAD
(dæmpet).

Se, frue!

FRU HALM
(overrasket).

Sammen!

GULDSTAD.

Tvivler De endnu?

FRU HALM.

Det var mærkværdigt!

GULDSTAD.

Å, jeg har nok mærket,
at han så stilt har ruget over værket.

FRU HALM
(hen for sig).

Hvem skulde tænkt, at Svanhild var så slu?
(livligt til GULDSTAD.)
Men, nej, jeg kan ej tro —

GULDSTAD.

Vel; det skal prøves.

FRU HALM.

Nu straks på stedet?

GULDSTAD.

Ja, og eftertrykkeligt.

FRU HALM
(rækker ham hånden).
Gud være med Dem!

GULDSTAD
(alvorlig).
Tak, det kan behøves.
(kommer nedover.)

FRU HALM
(ser sig tilbage, idet hun går).
Hvad udfald sagen får, blir barnet lykkeligt.
(går ind i huset.)

GULDSTAD
(nærmer sig til FALK).
Det er vel knapt med tiden?

FALK.
Et kvarter,
så går jeg.

GULDSTAD.
Der behøves ikke mer.

SVANHILD
(vil fjerne sig).
Farvel!

GULDSTAD.
Nej bi!

SVANHILD.
Skal jeg?

GULDSTAD.
Til De har svaret.
Imellem os må alting være klaret; —
vi tre får tale ud af hjertet sammen.

FALK
(overrasket).

Vi tre?

GULDSTAD.

Ja, Falk, — nu må vi kaste hammen.

FALK
(undertrykker et smil).

Til tjeneste.

GULDSTAD.

Så hør. Det er omtrent
er halvt års tid vi har hinanden kendt;
vi kævled —

FALK.

Ja.

GULDSTAD.

Fast aldrig var vi enige;
vi gav hinanden tidt det glatte lag;
De stod som hovding for en stortænkt sag,
jeg var kun en af døgnbedriftens menige.
Og endda var det som en streng, der bandt
imellem os, som tusind glemte sager
ifra min egen ungdoms tankelager,
De stoved op og frem for dagen fandt.
Ja ja, De ser pa mig; men grasprængt hår
har også flommet frit og brunt en vår,
og panden, som ens dagliggerning dynker
med trældomssved, bar ikke altid rynker.
Dog nok om det! jeg er forretningsmand —

FALK
(let spottende).

De er den sunde praktiske forstand.

GULDSTAD.

Og De er håbets unge glade sanger.
(træder mellem dem.)
Se derfor, Falk og Svanhild, står jeg her.
Nu må vi tale; thi den stund er nær,
som bær i skjoldet lykke eller anger.

FALK
(spændt).

Så tal!

GULDSTAD
(smilende).

Jeg sagde Dem igår, jeg grunded
på et slags digtning —

FALK.

På en faktisk.

GULDSTAD
(nikker langsomt).

Ja!

FALK.

Og hvis man spør, hvor De tar stoffet fra —?

GULDSTAD
(ser et øjeblik på SVANHILD og vender sig atter mod FALK).

Det er et fælles stof vi to har fundet.

SVANHILD.

Nu må jeg gå.

GULDSTAD.

Nej, bliv og hør tilende.
En anden kvinde bad jeg ej om sligt;
Dem, Svanhild, har jeg lært tilbunds at kende;
til snærperi er Deres sind for rigt.

Jeg så Dem vokse, så Dem foldes ud;
De ejed alt, hvad jeg hos kvinden skatter; —
men længe så jeg kun i Dem en datter; —
nu spør jeg — vil De være mig en brud?

(SVANHILD viger sky tilbage.)

FALK
(griber ham ved armen).

Tal ikke mere!

GULDSTAD.

Rolig; hun skal svare.
Spørg også De, — — så kan hun vælge frit.

FALK.

Jeg — siger De?

GULDSTAD
(ser fast på ham).

Det gælder at bevare
tre liv for lykken, — ej alene mit.
Forstil Dem ej, det nytter Dem kun lidt;
thi skønt min gerning ligger i det lave,
så fik jeg endda et slags klarsyns-gave.
Ja, Falk, De elsker hende. Glad jeg så
den unge kærlighed i blomst at stå;
men denne kærlighed, den stærke, kække,
den er det, som kan hendes lykke knække.

FALK
(farer op).

Det tør De sige!

GULDSTAD
(rolig).

Med erfarings ret.
Hvis nu De hende vandt —

FALK
(trodsende).

Hvad så?

GULDSTAD
(langsomt og med eftertryk).

Ja sæt
hun turde alt på denne grundvold bygge,
og vove alt på dette ene kort, —
og livets storm så fejed grunden bort,
og blomsten falmed under tidens skygge?

FALK
(forglemmer sig og udbryder):

Ugørligt!

GULDSTAD
(ser betydningsfuldt på ham).

Hm, så tænkte også jeg,
da jeg var ung, som De. I gamle dage
jeg brandt for en; da delte sig vor vej.
Igår vi mødtes; — intet er tilbage.

FALK.

Igår?

GULDSTAD
(smiler alvorligt).

Igår. De kender prestefruen —

FALK.

Hvad? Det var hende, som —

GULDSTAD.

Som tændte luen.
For hende sørged jeg i mange år,
og i dem alle stod hun for mit minde,
som den hun var, hin unge fagre kvinde,
dengang vi mødtes i den friske vår.

Nu tænder I den samme darskabsild,
nu frister I det samme vovespil, —
se, derfor er det, at jeg siger: Varlig!
Stands lidt, og tænk jer om; — jer leg er farlig!

FALK.

Nej, jeg har sagt det hele thevandslag
min stærke tro, som ingen tvivl kan fælde —

GULDSTAD

(udfylder meningen).

At kærligheden efter frit behag
kan trodse vane, nød og sorg og ælde.
Nå, lad så være; muligt er det sandt;
men se nu sagen fra en anden kant.
Hvad elskov er, véd ingen at forklare;
hvori den stikker, denne glade tro,
at én blev skabt til saligt liv i to —
se, det kan ingen mand på jord besvare.
Men ægteskabet, det er noget praktisk,
og ligeså forlovelse, min ven;
og let det lar sig eftervise faktisk,
at en er skikket just for den og den.
Men kærligheden kårer jo iblinde,
den vælger ej en hustru, men en kvinde;
og hvis nu denne kvinde ej er skabt
til viv for Dem —?

FALK

(spændt).

Nu?

GULDSTAD

(trækker på skuldrene).

Så er sagen tabt.

En lykkelig forlovelse betinges
ej blot af elskov, men af meget mer,
familjelemmer, som man gerne ser,
af sind, som under samme hat kan bringes.
Og ægteskabet? Ja, det er et hav
af lutter fordringer og lutter krav,
som lidet har med elskov at bestille.
Her kræves huslighed og dyder milde,
her kræves kokkensands og andet sligt,
forsagelse og agt for bud og pligt, —
og meget som i frøkenens nærværelse
ej gøres kan til genstand for belærelse.

FALK.

Og derfor —?

GULDSTAD.

Lyd et råd, så godt som guld.
Brug lidt erfaring; hør Dem om i livet,
hvor hvert par elskende tar munden fuld,
som hele millionen dem var givet.
For alteret skal de sporenstregs, de to;
de får et hjem og er i lykkens kridthus;
så går en tid i sejersrus og tro;
så kommer der en opgørsdag; — jo, jo!
Da er det hele bo et stort fallithus!
Fallit er ungdoms blomst på konens kind,
fallit er tankens flor i hendes indre;
fallit er sejrens mod i mandens sind,
fallit hver glød, som fordum sås at tindre;
fallit, fallit er hele boets masse;
og slige to gik dog i livet ind
som elskovs handelshus af første klasse!

FALK
(i stærkt udbrud).

Det er en løgn!

GULDSTAD
(urokkelig).

For nogle timer siden
var det dog sandhed. Det var Deres ord,
da her de stod, som han i brabantstriden,
og sloges med det ganske thevandsbord.
Da lød benægtelsen fra alle kanter,
som nu fra Dem; nå ja, det fattes nemt;
vi finder alle jo, det klinger slemt
at høre døden nævne, når vi skranter.
Se presten, han, som komponerte, malte,
i frierdagene med ånd og smag; —
hvor kan De undres på, at manden dalte,
da han og hun kom under fælles tag?
Hun var jo skabt for ham til elskerinde, —
til viv for ham hun skabtes ingensinde.
Og så kopisten, som skrev gode vers?
Da fyren var i Herrens navn forlovet,
kom hele rimeriet straks påtvers,
og siden den tid har hans muse sovet
ved rokkeduren af en evig jus.
Der ser I — —
(betragter SVANHILD.)
Fryser De?

SVANHILD
(sagte).

Jeg fryser ikke.

FALK
(tvinger sig ind under en spøgende tone).

Og når det aldrig ender med et plus,
men kun med minus, — hvorfor vil De stikke
den kapital, De råder over, i
sligt lidet fordelagtigt lotteri?
Det lader næsten, som De har den tro,
at De blev særlig skabt for bankerotten?

GULDSTAD

(ser på ham, smiler og ryster på hovedet).

Min kække unge Falk, — gem lidt på spotten. —
På to slags vis et par kan sætte bo.
Det grundes kan ved illusjonskreditten,
ved langsigtsveksler på en evig rus,
på permanents af aldren atten-nitten,
og på umulighed af gigt og snus; —
det grundes kan på rosenrøde kinder,
på klare øjne og på lange hår,
på tryghed for, at aldrig sligt forsvinder,
og at parykkens time aldrig slår.
Det grundes kan på stemningsfulde tanker,
på blomsterflor i ørkenstøvet tørt,
på hjerter, der, et livsløb gennem, banker,
som da det første ja blev sagt og hørt.
Hvad kaldes slig trafik? De navnet kender; —
det kaldes humbug, — humbug, kære venner!

FALK.

Nu skønner jeg, De er en farlig frister, —
De, velstandsmanden, kanske millionær,
mens alt, hvad mit i denne verden er,
blev båret bort af to artillerister.

GULDSTAD

(skarpt).

Hvad mener De med det?

FALK.

Det ligger nær;
thi den solide grundvold, kan jeg tænke,
er sagtens mønt, — mirakelmidlet mønt,
som låner mangen middelaldersk enke
sankt Gertruds gyldenglorie til pynt.

GULDSTAD.

Å nej, den er dog noget, som er bedre.
Den er den stille, hjertevarme strøm
af venlig agt, der kan sin genstand hædre,
så fuldt, som jublen i en ørskedrøm.
Den er en følelse af pligtens lykke,
af omsorgs velbehag, af hjemmets fred,
af viljers bøjning mod hinanden ned,
af vågen for at ingen sten skal trykke
den kårnes fod, hvor hun i livet skred.
Den er en mildhedshånd, som læger sårene,
den mandekraft, som bær med villig ryg,
den ligevægt, som rækker gennem årene,
den arm, som støtter tro og løfter tryg. —
Det er det indskud, Svanhild, jeg kan byde
til Deres lykkes bygning; svar mig nu.

(SVANHILD gør en stærk anstrængelse for at tale; GULDSTAD løfter hånden og hindrer hende.)

Betænk Dem vel, at ej De skal fortryde!
Vælg mellem os med klar og sindig hu.

FALK.

Og hvoraf véd De —

GULDSTAD.

At De elsker hende!
Det har jeg læst på Deres øjnes bund.
Sig også hende det i denne stund.

(trykker hans hånd.)

Nu går jeg ind. Lad legen få en ende.
Og tør De love mig med hånd og mund,
at være hende slig en ven i livet,
slig stav på vejen, slig en trøst i nød,
som jeg kan være det, —

(vender sig til SVANHILD.)

Nu godt, så skriv et
udsletningsmærke over det, jeg bød.
Da har jeg sejret, sejret i det stille;
De vinder lykken; det var det, jeg vilde.

(til FALK.)

Og, det er sandt, — De talte før om mønt;
tro mig, den er lidt mer, end flitterpynt.
Jeg står alene, kender ingen kære;
alt det, som mit er, det skal Deres være;
De blir som søn for mig, og hun min datter.
De véd, ved grændsen ejer jeg et brug;
did flytter jeg. De sætter disk og dug,
og er så året omme, ses vi atter. —
Nu kender De mig, Falk; gransk nu Dem selv,
glem ej, at farten nedad livets elv
er ingen leg, er ej at nyde, svælge; —
og så, i Herrens navn, — så får I vælge!

(går ind i huset. Ophold. FALK og SVANHILD ser sky mod hinanden.)

FALK.

Du er så bleg.

SVANHILD.

Og du så stille.

FALK.

Ja.

SVANHILD.

Han var os værst.

FALK
(hen for sig).

Han stjal mig styrken fra.

SVANHILD.

Hvor hårdt han slog.

FALK.

Han vidste godt at ramme.

SVANHILD.

Det var, som alt gik under i det samme.

(nærmere ved ham.)

Hvor vi var rige, rige i hinanden,
da hele verden havde os forladt,
da vore tanker steg, som slag mod stranden
af bølgebrydning i den stille nat.
Da var der sejersmod i vore sjæle,
og lid på evig elskov mellem to; —
han kom med verdens gaver, tog vor tro,
og planted tvivl, — og så forgik det hele!

FALK

(med vild heftighed).

Riv det af mindet ud! Alt, hvad han sagde,
var sandt for andre, men en løgn for os!

SVANHILD

(ryster stille på hovedet).

Det kornaks, som et tvivlens haglslag lagde,
kan aldrig svaje mer i livsenstrods.

FALK

(med udbrydende angst).

Jo, vi to, Svanhild —!

SVANHILD.

Slip et håb, som dårer;
Ifald du løgnen såer, du høster tårer.
De andre, siger du? Og tror du ej,
at hver og en har tænkt, som du og jeg,
at han var den, som turde trodse lynet, —
hvem ingen storm til jorden kunde slå,

hvem tågebanken fjernt i himmelsynet
på uvejrsvinger aldrig kunde nå?

FALK.

De andre delte sig mod spredte mål:
jeg vil din elskov kun, og den alene.
Se, de forskriger sig i livets skrål,
jeg stilt skal støtte dig med stærke grene.

SVANHILD.

Men dersom den alligevel gik under,
den kærlighed, som skulde bære alt, —
har du da det, som endda lykken grunder?

FALK.

Nej, med min kærlighed det hele faldt.

SVANHILD.

Og tør du helligt love mig for Gud,
at aldrig den, lig visnet blomst, skal hænge,
men dufte, som idag, og holde ud
for hele livet?

FALK
(efter et kort ophold).

Den vil holde længe.

SVANHILD
(smerteligt).

O, „længe“, „længe“; — usle armodsord!
Hvad gælder „længe“ vel for kærligheden?
Det er dens dødsdom, meldugg over sæden.
„På evigt liv for kærlighed jeg tror“ —
den sang skal altså tie, og isteden
det lyde skal: Jeg elsked dig ifjor!

(som løftet af en stærk indskydelse.)

Nej; så skal ej vor lykkes dag gå under,
ej dø med solgråd bag en sky i vest; —
vor sol skal slukkes, lig et luftvidunder,
i middagsstunden, der den glittrer bedst!

FALK
(forfærdet).

Hvad vil du, Svanhild?

SVANHILD.

Vi er børn af våren;
bag den skal ikke komme nogen høst,
da sangerfuglen tier i dit bryst
og aldrig længes did, hvor den er båren.
Bag den skal aldrig noget vinterdække
slå linet over alle drømmes lig; —
vor kærlighed, den glade, sejerskække,
skal sot ej tære på, ej ælde svække, —
dø skal den, som den leved, ung og rig!

FALK
(i dyb smerte).

Og langt fra dig, — hvad blev mig der vel livet!

SVANHILD.

Hvad blev det nær mig — uden kærlighed?

FALK.

Et hjem!

SVANHILD.

Hvor lykkens alf med døden stred.

(med styrke.)

Til viv for dig blev evnen ej mig givet,
det ser jeg nu, det føler jeg og véd!
Jeg kunde elskovs glade leg dig lære,
men tør din sjæl ej gennem alvor bære.

([illegible] i stilhed [illegible].)

Nu har vi jublet i en vårdags rus;
nu ingen søvnig dos på slapheds puder!
Giv alfen vinger, lad for sangens sus
ham gå på flugt i flok med unge guder!
Og er den kantret end, vor fremtids båd, —
et brett er oven vande, — jeg véd råd;
den kække svømmer rækker paradiset!
Lad lykken synke, gå i graven våd;
vor kærlighed skal dog, Gud være priset,
nå sejersfrelst iland ifra forliset!

FALK.

O, jeg forstår dig! Men at skilles så!
Just nu, den fagre verden står os åben, —
her, midt i våren, under himlen blå,
den samme dag vor unge pagt fik dåben!

SVANHILD.

Just derfor må vi. Efter denne stund
vort jubeltog går ned ad bakke kun!
Og ve, når engang regnskabsdagen kommer,
og når vi stædes for den store dommer,
og når han kræver, som retfærdig Gud,
den skat han lånte os i livsenshaven —
da, Falk, et svar, som sletted nåden ud:
„Den har vi mistet undervejs til graven!“

FALK

(i stærk bevægelse).

Kast ringen!

SVANHILD

(ildfuldt).

Vil du!

FALK.

Kast den! Jeg forstår dig!
Ja, det er kun på denne vej, jeg når dig!
Som grav er vej til livets morgenskær,
så er og elskov først til livet viet,
når løst fra længsler og fra vild begær
den flyver til mindets åndehjem befriet!
Kast ringen, Svanhild!

SVANHILD
(jublende.)

Jeg har løst min pligt!
Nu har jeg fyldt din sjæl med lys og digt!
Flyv frit! Nu har du dig til sejer svunget, —
nu har din Svanhild svanesangen sunget!

(tar ringen af og trykker et kys på den.)

Til verdens fald imellem havets siv
duk ned, min drøm, — dig offrer jeg istedenl!

(går et par skridt opover, kaster ringen ud i fjorden og nærmer sig Falk med et forklaret udtryk.)

Nu har jeg mistet dig for dette liv, —
men jeg har vundet dig for evigheden!

FALK
(stærkt).

Og nu til dagens gerning hver for sig!
På jorden krydses aldrig mer vor vej.
Hver går til sit, hver strider uden klage.
Vi smittet var af tidens feberdamp;
vi vilde sejrens løn foruden kamp,
sabbatens fred foruden virkedage,
skønt kravet er at kæmpe og forsage.

SVANHILD.

Men ikke sygt.

FALK.

Nej, nej, — med sandheds mod.
Os truer ingen flom af straffens flod;
det minde, vi to har for livet arvet,
skal stråle smukt fra mørke skyer ud,
og stå som fagrest regnbue, syvfold farvet, —
som pagtens tegn imellem os og Gud.
I skær af det du går til stille pligter —

SVANHILD.

Og du går opad mod dit mål som digter!

FALK.

Som digter; ja, thi det er hver den mand,
i skolestue, thingsal eller kirke,
hver den, i højheds som i ringheds stand,
der øjner idealet bag sit virke.
Ja, opad går jeg; flugtens hest er sadlet;
jeg véd, min gerning er for livet adlet!
Og nu, farvel!

SVANHILD.

Farvel!

FALK

(favner hende).

Et kys!

SVANHILD.

Det sidste!

(river sig løs.)

Nu kan jeg glad for dette liv dig miste!

FALK.

Om alle lys i verden slukkes ud, —
lystanken lever dog; thi den er Gud.

SVANHILD
(fjerner sig mod baggrunden).

Farvel!

(går videre.)

FALK.

Farvel! — Jeg råber glad endda —
(svinger hatten.)
Guds fagre kærlighed på jord, hurra!

(Døren åbnes. FALK går over mod højre; de unge blandt gæsterne kommer ud under latter og glæde.)

DE UNGE PIGER.

Til dans i haven!

EN ENKELT.

Livet er at danse!

EN ANDEN.

En vårdags blomsterdans med friske kranse!

NOGLE.

Ja, danse, danse!

ALLE.

Ja, og aldrig standse!

(STYVER kommer med STRÅMAND under armen. FRU STRÅMAND og børnene følger efter.)

STYVER.

Ja, du og jeg er venner fra idag.

STRÅMAND.

Og jeg og du vil slå for fælles sag.

STYVER.

Når begge statens magter slår sig sammen —

STRAMAND.

Blir resultatet alles —

STYVER

(hurtigt).

Tarv!

STRAMAND.

Og gammen.

(FRU HALM, LIND, ANNA, GULDSTAD og FRØKEN SKÆRE, samt resten af gæsterne kommer ud. Hele familjens øjne søger FALK og SVANHILD. Almindelig studsen, da man ser dem hver for sig.)

FRØKEN SKÆRE

(mellem tanterne, slår hænderne sammen).

Hvad? Sig mig, om jeg drømmer eller våger!

LIND

(som intet har mærket).

Jeg får vel hilse på min nye svoger.

(han, tilligemed flere af gæsterne, nærmer sig FALK, men farer uvilkårligt et skridt tilbage ved at se på ham og udbryder):

Hvad er der hændt med dig? Du har, som Janus, to ansigter!

FALK

(med et smil).

Jeg råber, som Montanus:
Jorden er flak, Messieurs; — mig skuffed øjet;
flak, som et fladbrød; — er I nu fornøjet!

(går raskt ud til højre.)

FRØKEN SKÆRE.

En kurv!

TANTERNE.

En kurv?

FRU HALM.

Hys, lad det bli fortiet!

(går opover til SVANHILD.)

FRU STRÅMAND

(til presten).

Tænk dig, en kurv!

STRÅMAND.

Men er det muligt?

FRØKEN SKÆRE.

Ja!

DAMERNE

(fra mund til mund).

En kurv! En kurv! En kurv!

(de samler sig i klynge længere inde i haven.)

STYVER

(som forstenet).

Hvad? Har han friet?

STRÅMAND.

Ja. tænk dig, du! Han lo af os, ha, ha, —

(de ser målløse pa hinanden.)

ANNA

(til LIND).

Na, det var rigtig godt. Uf, han var fæl!

LIND

(omfavner og kysser hende).

Hurra, nu èr du min i alle dele!

(de går opover i haven.)

GULDSTAD

(ser tilbage mod SVANHILD).

Her er nok noget brustet i en sjæl;
men det, som endnu lever, vil jeg hele.

STRÅMAND

(får mælet igen og omfavner STYVER).

Nu kan du trøstig blive ved at være
forlovet med din elskte frøken Skære!

STYVER.

Og du kan skue gladelig din slægt
forøget årligårs med unge Stråmænd!

STRÅMAND

(gnider sig fornøjet i hænderne og ser ud efter FALK).

Det var tilpas for ham, den frække knægt; —
så skal de ha'e det, disse kloge spåmænd!

(de går opover i samtale, idet FRU HALM nærmer sig med SVANHILD.)

FRU HALM

(dæmpet og ivrig).

Og intet binder dig?

SVANHILD.

Nej, intet binder.

FRU HALM.

Nu godt; så kender du en datters pligt —

SVANHILD.

Råd over mig.

FRU HALM.

Tak, barn.

(med et tegn mod GULDSTAD.)

Han er et rigt
parti, og når der intet er til hinder —

SVANHILD.

Jo, ét forlanger jeg ved denne pagt:
at flytte bort —

FRU HALM.

Det er jo just hans agt.

SVANHILD.

Og frist —

FRU HALM.

Hvorlænge da? Husk, lykken kalder.

SVANHILD
(smiler stille).

Å, ikke længe; blot til løvet falder.

(hun går hen imod altanen; FRU HALM opsøger GULDSTAD.)

STRÅMAND
(mellem gæsterne).

Et, kære venner, har vi lært idag:
om tvivlsmål tidt os hårdelig belejrer,
så vinder over slangen sandheds sag,
og kærligheden sejrer.

GÆSTERNE.

Ja, den sejrer!

(de omfavnes og kysses parvis. Udenfor til venstre høres latter og sang.)

FRØKEN SKÆRE.

Hvad er nu det?

ANNA.

Studenterne!

LIND.

Kvartetten,
som går tilfjelds; — og jeg, som rent har glemt
at sende afbud —

(STUDENTERNE kommer ind til venstre og blir stående ved indgangen.)

EN STUDENT
(til LIND).

Her er vi på pletten!

FRU HALM.

Så det er Lind, De søger?

FRØKEN SKÆRE.

Det er slemt;
han er forlovet nu —

EN TANTE.

Så De kan skønne,
han intet har at gøre i det grønne.

STUDENTEN.

Forlovet!

ALLE STUDENTERNE.

Gratulerer!

LIND.

Mange tak.

STUDENTEN
(til kammeraterne).

Der ligger altså sangerskuden bak.
Hvad gør vi nu? Vi mangler vor tenor.

FALK
(der kommer fra højre, sommerklædt, med studenterhue, skræppe og stav).

Den synger jeg i Norges ungdoms kor!

STUDENTERNE.

Du, Falk! Hurra!

FALK.

Tilfjelds i Guds natur,
som bien jager fra sit vinterbur!
Jeg har en dobbelt sangbund i mit bryst,
en langelek med underspundne strenge,
med tvefold klang, en høj for livets lyst,
og en, som dirrer under, dybt og længe.

(til enkelte mellem studenterne.)

Du har paletten? — Du papir til noder?
Godt; sværm da, biflok, i det grønne løv,
hjem bær vi engang hjemmets blomsterstøv
til kubens dronning, til vor store moder!

(henvendt til selskabet, idet studenterne går og koret fra første akt istemmes dæmpet udenfor.)

Tilgiv mig alt, det større, som det mindre,
jeg intet huske vil;

(sagte.)

men alt erindre.

STRÅMAND
(i overstadig glæde).

Pyt, nu er lykkepotten atter hel!
Min kone har et håb, et sødt, forjættende —

(trækker ham hviskende tilside.)

Nyss hun betroede mig, den kære sjæl —

(uhørligt imellem.)

Hvis alt går godt . . . til mikkelsdag . . . det trettende!

STYVER
(med FRØKEN SKÆRE under armen, vender sig til FALK, smiler hoverende, og siger, idet han tyder mod presten):

Jeg får de hundred daler, sætter bo —

FRØKEN SKÆRE
(nejer ironisk).

Ved juletider kaster jeg min pigekjole.

ANNA
(ligeså, idet hun tar kærestens arm).

Min Lind blir her, lad troen være tro —

LIND
(dølger sin forlegenhed).

og søger plads som lærer på en pigeskole.

FRU HALM.

Jeg øver Anna op i alskens dueligheder —

GULDSTAD
(alvorlig).

Jeg går til arbejds med et bramfrit digt —
om en, som lever for en hellig pligt.

FALK
(med et smil udover mængden).

Og jeg går opad — til en fremtids muligheder!
Farvel!

(dæmpet til SVANHILD.)

Gud signe dig, min livsvårs viv; —
hvor langt jeg går, skal dog min gerning nå dig!

(svinger huen og følger studenterne.)

SVANHILD
(ser en kort stund efter ham og siger stille men stærk).

Nu er jeg færdig med mit friluftsliv;
nu falder løvet; — lad nu verden få mig.

(I dette øjeblik spilles op til dans ved pianoet, og champagnen knalder i baggrunden. Herrerne flyver om mellem hverandre med sine damer under armen; GULDSTAD nærmer sig SVANHILD og bukker for hende; hun farer et øjeblik sammen, men fatter sig og rækker ham hånden. FRU HALM og den nærmeste familje, som spændt har iagttaget scenen, iler til

og omringer dem under høj glæde, der overdøves af musiken og munterheden blandt de dansende længere inde i haven.)

(Men langt oppe fra landet, og klingende igennem dansemusiken, lyder kraftigt og kækt):

KOR AF FALK og STUDENTERNE.

Og har jeg end sejlet min skude på grund,
o, så var det dog dejligt at fare!

DE FLESTE PÅ SCENEN.

Hurra!

(dans og jubel; teppet falder.)

KONGS-EMNERNE.

PERSONERNE:

HÅKON HÅKONSSON, kongevalgt af Birkebejnerne.
INGA FRA VARTEJG, hans moder.
SKULE JARL.
FRU RAGNHILD, hans hustru.
SIGRID, hans søster.
MARGRETE, hans datter.
GUTHORM INGESSØN.
SIGURD RIBBUNG.
NIKOLAS ARNESSØN, bisp i Oslo.
DAGFINN BONDE, Håkons stallare.
IVAR BODDE, hans hirdprest.
VEGARD VÆRADAL, en af hans hirdmænd.
GREGORIUS JONSSØN, lendermand.
PÅL FLIDA, lendermand.
INGEBJØRG, Andres Skjaldarbands hustru.
PETER, hendes søn, en ung prest.
SIRA VILJAM, huskapellan hos bisp Nikolas.
MESTER SIGARD fra Brabant, en læge.
JATGEJR SKALD, en Islænding.
BÅRD BRATTE, en høvding fra det Trondhjemske.
ALMUE og BYMÆND i Bergen, Oslo og Nidaros.
KORSBRØDRE, PRESTER, MUNKE og NONNER.
GÆSTER, HIRDMÆND og FRUER.
KRIGSFOLK O. S. V.

Handlingen foregår i første halvdel af det trettende århundrede.

FØRSTE AKT.

(Kristkirkegården i Bergen. I baggrunden ligger kirken, hvis højportal vender fremover mod tilskuerne. Til venstre i forgrunden står HÅKON HÅKONSSØN, DAGFINN BONDE, VEGARD AF VÆRDALEN, IVAR BODDE samt flere lendermænd og høvdinger. Lige over for ham står SKULE JARL, GREGORIUS JONSSØN, PÅL FLIDA og andre af jarlens mænd. Længere tilbage på samme side ses SIGURD RIBBUNG med sit følge og bortenfor ham GUTHORM INGESSON med flere høvdinger. Kirkens tilgange er besatte med vagt; almuen fylder hele kirkegården; mange sidder oppe i træerne og på kirkemuren; alle synes i højeste spænding at vente på noget, som skal ske. Fra byens kirketårne ringer det fjern og nær.)

SKULE JARL

(dæmpet og utålmodig til GREGORIUS JONSSØN).

Hvad bier de efter så længe derinde?

GREGORIUS JONSSØN.

Stille; nu begynder salmen.

(Inde fra den lukkede kirke høres til basuners lyd:)

KOR AF MUNKE og NONNER.

Domine coeli etc. etc.

(Under sangen åbnes kirkedøren indenfra; i forhallen ses bisp NIKOLAS omgiven af prester og klosterbrødre.)

BISP NIKOLAS

(træder frem i døren og forkynder med opløftet stav):

Nu bærer Inga fra Vartejg jernbyrd for Håkon kongs-emne!

(Kirken lukkes igen; sangen vedbliver derinde.)

GREGORIUS JONSSON
(dæmpet til jarlen).

Kald på den hellige kong Olaf for det, som ret er.

SKULE JARL
(hurtigt og afværgende).

Ikke nu. Bedst, ikke at minde ham om mig.

IVAR BODDE
(griber HÅKON om armen).

Bed til Herren din Gud, Håkon Håkonssøn.

HÅKON.

Behøves ikke; jeg er viss på ham.

(Sangen fra kirken lyder stærkere; alle blotter hovederne, mange falder på knæ og beder.)

GREGORIUS JONSSON
(til jarlen).

Dette er en stor time for dig og mange.

SKULE JARL
(ser spændt mod kirken).

En stor time for Norge.

PÅL FLIDA
(nær ved jarlen).

Nu holder hun jernet.

DAGFINN BONDE
(over hos HÅKON).

De kommer kirkegulvet nedover.

IVAR BODDE.

Krist skærme dine skære hænder, Inga kongsmoder!

HÅKON

Denne stund skal hun visselig lønnes for al min tid.

SKULE JARL
(som spændt har lyttet, udbryder pludseligt).

Skreg hun? Slap hun jernet?

PÅL FLIDA
(går opover).

Jeg véd ikke, hvad det var.

GREGORIUS JONSSØN.

Kvinderne græder højt i forhallen.

KORET FRA KIRKEN
(falder jublende ind).

Gloria in excelsis deo!

(Portalen springer op; INGA kommer ud, fulgt af NONNER, PRESTER og MUNKE.)

INGA
(på kirketrappen).

Gud har dømt! Se disse hænder; med dem bar jeg jernet!

STEMMER BLANDT MÆNGDEN.

De er skære og hvide, som før!

ANDRE STEMMER.

Endda fagrere!

HELE ALMUEN.

Han er visselig Håkon Sverressøns søn!

HÅKON
(omfavner hende).

Hav tak, tak, du højt velsignede!

BISP NIKOLAS
(stryger forbi jarlen).

Uklogt var det at fremme jernbyrden.

SKULE JARL.

Nej, herre bisp, Gud måtte tale i denne sag.

HÅKON

(dybt bevæget, holder INGA ved hånden).

Nu er det da altså gjort, det, som hver en evne i mig har råbt højt imod, — det, som mit hjerte har vridt og vendt sig under —

DAGFINN BONDE

(ud mod mængden).

Ja, se på denne kvinde og tænk jer om, så mange som I her er! Hvo har tvivlt om hendes ord, før enkelte havde brug for at der skulde tvivles?

PÅL FLIDA.

Tvivlen har hvisket i hvert kot fra den stund Håkon kongs-emne blev båren som barn ind i kong Inges gård.

GREGORIUS JONSSØN.

Og sidste vinter vokste den til et skrig og gik lydt over landet, nord og sør; det tænker jeg hver mand kan vidne.

HÅKON.

Bedst kan jeg selv vidne det. Derfor har jeg også givet efter for mange trofaste venners råd og bøjet mig så dybt, som ingen anden kongevalgt mand har gjort på lange tider. Jeg har bevist med jernbyrd min fødsel, bevist min ret, som Håkon Sverressons søn, til at tage land og rige i arv. Ikke vil jeg her granske nøjere, hvem der har fostret tvivlen og gjort den så højmælt, som jarlens frænde siger; men det véd jeg, at bittert har jeg lidt under den. Jeg har været kongevalgt fra barn af, men liden kongsære blev mig vist, selv d e r, hvor det skulde

tykkes, at jeg tryggest turde vente det. Jeg vil kun minde om sidst palmesøndag i Nidaros, da jeg gik op til alteret for at ofre, og erkebispen vendte sig om og lod som han ikke så mig, for at slippe at hilse, som det er skik at hilse konger. Dog, sligt skulde jeg let vidst at bære, men åben krig var nær ved at bryde løs i landet og den måtte jeg hindre.

DAGFINN BONDE.

Godt kan det være for konger at lytte til kloge råd; men var mit råd hørt i denne sag, da havde det ikke været med hedt jern men med koldt stål, at Håkon Håkonssøn skulde skiftet ret mellem sig og sine uvenner.

HÅKON.

Styr dig, Dagfinn; det sømmer sig for den mand, som skal styre fremst i riget.

SKULE JARL

(med et let smil).

Kongens uven er det så nemt at kalde hver den, som er kongens vilje imod. Jeg mener nu, den er kongen værst, som råder ham fra at godtgøre sin ret til kongsnavnet.

HÅKON.

Hvem véd. Var det min ret alene, som her handledes om, så kunde det hænde, at jeg ikke havde købt den så dyrt; men vi får se højere op; her gælder det kald og pligt. Jeg kender det højt og varmt indeni mig, og jeg blyges ikke ved at sige det, — jeg alene er den, som kan styre landet frem til det bedste i disse tider; — kongefødsel avler kongepligt —

SKULE JARL.

Der er flere her, som giver sig selv sligt fagert skudsmål.

SIGURD RIBBUNG.

Jeg gør det, og med ligeså fuld grund. Min farfader var kong Magnus Erlingssøn —

HÅKON.

Ja, hvis din fader, Erling Stejnvæg, var kong Magnus's søn; men de fleste nægter det, og endnu er der ikke båret nogen jernbyrd i den sag.

SIGURD RIBBUNG.

Ribbungerne tog mig til konge og gjorde det med fri vilje, mens Dagfinn Bonde og andre Birkebejnere truede sig til et kongsnavn for dig.

HÅKON.

Ja, så ilde havde I stellt med Norge, at Sverres ætling måtte true sig frem.

GUTHORM INGESSØN.

Sverres ætling er jeg ligeså fuldt som du —

DAGFINN BONDE.

Men ikke i lige række mand efter mand.

BISP NIKOLAS.

Der er kvindeled imellem, Guthorm.

GUTHORM INGESSØN.

Det véd jeg dog, at Inge Bårdssøn, min fader, var lovligt tagen til konge over Norge.

HÅKON.

Fordi der ikke var nogen, som kendte til at Sverres sønnesøn var ilive. Fra den dag det blev

vitterligt, styrede han riget som værge for mig, ikke anderledes.

SKULE JARL.

Så kan ikke siges med sandhed; Inge var hele sin tid konge med al lovlig magt og uden forbehold. At Guthorm liden ret har, kan være sandt nok; thi han er uægte født; men jeg er kong Inges ægtefødte broder, og loven er for mig, når jeg kræver og tager fuld arv efter ham.

DAGFINN BONDE.

Å, herre jarl, fuld arv har I visselig taget, og det ikke eders faders slægtseje alene, men alt, hvad Håkon Sverressøn af gods lod efter sig.

BISP NIKOLAS.

Ikke alt, gode Dagfinn. Ær sandheden; — kong Håkon har beholdt en sylgje og den guldring, han bærer om armen.

HÅKON.

Lad det være som det vil; med Guds hjælp skal jeg vinde gods igen. Og nu, I lendermænd og lagmænd, I kirkebrødre og høvdinger og hirdfolk, nu er det tid at sætte rigsmødet, som vedtaget er. Med bundne hænder har jeg siddet til denne dag; jeg mener ingen mand vil fortænke mig i, at jeg længter efter at få dem løste.

SKULE JARL.

Det går flere, som jer, Håkon Håkonssøn.

HÅKON

(blir opmærksom).

Herre jarl, hvad mener I?

SKULE JARL.

Jeg mener, at alle vi kongs-emner har samme skel til at længte. Alle har vi været lige stramt bundne; thi ingen af os har vidst hvor langt hans ret strak.

BISP NIKOLAS.

Utrygt har det været med kirkens sager som med landets; men nu får den hellige kong Olafs lov dømme.

DAGFINN BONDE
(halvlydt).

Nye kneb!

(HÅKONS MÆND rykker nærmere sammen.)

HÅKON
(tvinger sig til rolighed og går et par skridt frem mod jarlen).

Jeg vil tro, at jeg ikke har fattet eders mening. Jernbyrden har godtgjort min odelsret til riget, og derfor skønner jeg ikke bedre, end at rigsmødet kun har at give lovskraft til mit kongevalg, som alt gik for sig på Örething for seks år siden.

FLERE BLANDT JARLENS og SIGURDS MÆND.

Nej, nej, — det nægter vi!

SKULE JARL.

Så var aldrig tanken, da det blev vedtaget at holde rigsmøde her. Ved jernbyrden har I endnu ikke vundet riget, men kun bevist eders adkomst til idag at møde frem med os andre kongs-emner og gøre gældende det krav, som I mener at have —

HÅKON
(tvinger sig).

Det vil da kort og grejdt sige, at i seks år har jeg urettelig båret kongsnavn, og i seks år har I, herre jarl, urettelig rådet landet som værge for mig.

SKULE JARL.

Ingenlunde så. En måtte bære kongsnavnet, da min broder var død. Birkebejnerne, og mest Dagfinn Bonde, var virksomme for eders sag og fik jert valg fremmet, før vi andre kunde komme frem med vore fordringer.

BISP NIKOLAS
(til HÅKON).

Jarlen mener, at hint valg kun gav jer brugsret ikke ejendomsret til kongemagten.

SKULE JARL.

I har siddet inde med alle rettigheder; men både Sigurd Ribbung og Guthorm Ingessøn og jeg mener os at være fuldt så nære arvinger, som I, og nu skal loven dele mellem os og sige, hvo der skal tage arven fast for alle tider.

BISP NIKOLAS.

Sandt at sige har nok jarlen god grund for sin mening.

SKULE JARL.

Både jernbyrd og rigsmøde har mere end engang været på tale i disse år, men altid er der kommet noget imellem. Og, herr Håkon, dersom I mente, at eders ret stod uryggelig fast ved det første kongevalg, hvorfor gav I da jert minde til at jernbyrden nu blev fremmet?

DAGFINN BONDE
(forbitret).

Brug værget, kongsmænd, og lad d e t dele!

MANGE AF HIRDEN
(stormer frem).

Bær våben på kongens uvenner!

SKULE JARL

(råber til sine).

Dræb ingen! Sår ingen! Bare hold dem fra livet.

HÅKON

(holder sine tilbage).

Ind med værget hver mand, som drog det! — Ind med værget, siger jeg! (rolig.) I gør det tifold værre for mig med slig fremfærd.

SKULE JARL.

Slig farer mænd frem mod mænd hele landet rundt. Der ser I, Håkon Håkonssøn; nu tænker jeg det bedst viste sig, hvad I har at gøre, ifald landets fred og mænds liv ligger jer på hjerte.

HÅKON

(efter en kort betænkning).

Ja — jeg ser det. (tager INGA ved handen og vender sig til en af dem, som står om ham.) Torkell, du var en trofast mand i min faders hird; tag denne kvinde hjem i dit herberge og vær god mod hende; — hun var Håkon Sverressøn såre kær. — Gud signe dig, min moder, — jeg får møde til rigsstævne nu. (INGA trykker hans hånd og går med TORKELL. HÅKON tier lidt, træder derpå frem og siger med klarhed:) Loven skal dømme; den alene. I Birkebejnere, som var med på Örething og tog mig til konge, I er nu løste fra den ed, I svor mig der. Du, Dagfinn, er ikke min stallare mere; jeg vil ikke møde frem med stallare eller med hird, ikke med kongsmænd eller med svorne kæmper; jeg er en fattig mand; al min arv er en sylgje og denne guldring; — det er ringe gods at lønne så mange gode mænds tjeneste med. Nu, I andre kongs-emner, nu står det lige mellem os; jeg vil intet have forud for jer undtagen den ret, som jeg har ovenfra, — den

hverken kan eller vil jeg dele med nogen. — Lad blæse til rigsstævne, og så dømme Gud og den hellige kong Olafs lov.

(Går ud med sine mænd til venstre der blæses horn og lur langt borte.)

GREGORIUS JONSSØN

(til jarlen, idet mængden holder på at gå).

Ved jernbyrden tyktes du mig ræd, og nu ser du så glad og trøstig ud

SKULE JARL

(fornøjet).

Så du, han havde Sverres øjne, da han talte? Godt blir valget enten de gør ham eller mig til konge.

GREGORIUS JONSSØN

(urolig).

Men vig ikke. Tænk på alle dem, som falder med din sag.

SKULE JARL.

Her står jeg på rettens grund; nu gemmer jeg mig ikke for helgenen.

(Går ud til venstre med sit følge.)

BISP NIKOLAS

(haster efter DAGFINN BONDE).

Det går nok, gode Dagfinn, det går nok; — men hold jarlen langt borte fra kongen, når han er kåret; — hold ham bare langt borte!

(Alle går ud til venstre bag kirken.)

(En hal i kongsgården. Til venstre i forgrunden er et lavt vindu; til højre indgangsdør; i baggrunden en større dør, som fører ind til kongshallen. Ved vinduet står et bord; forresten stole og bænke.)

(FRU RAGNHILD og MARGRETE kommer fra den mindre dør; SIGRID følger straks efter.)

FRU RAGNHILD.

Her ind.

MARGRETE.

Ja, her er mørkest.

FRU RAGNHILD
(går til vinduet).

Og her kan vi se ned på thingvolden.

MARGRETE
(ser forsigtigt ud).

Ja, dernede bag kirken er de alle samlede. (vender sig i gråd.) Dernede skal nu det ske, som vil drage så meget efter sig.

FRU RAGNHILD.

Hvem råder her i hallen imorgen?

MARGRETE.

O ti. Så tung en dag havde jeg aldrig tænkt at skulle leve.

FRU RAGNHILD.

Den måtte komme; at stå som kongsværge var ikke fuld gerning for ham.

MARGRETE.

Ja — den måtte komme; kongsnavnet alene kunde ikke være ham nok.

FRU RAGNHILD.

Hvem taler du om?

MARGRETE.

Om Håkon.

FRU RAGNHILD.

Jeg talte om jarlen.

MARGRETE.

Der lever ikke ypperligere mænd, end de to

FRU RAGNHILD.

Ser du Sigurd Ribbung? Hvor lumsk han sidder, — ret som en ulv i lænke.

MARGRETE.

Ja se —! Han folder hænderne foran sig over sværdknappen og hviler hagen på dem.

FRU RAGNHILD.

Han bider sig i mundskægget og ler —

MARGRETE.

Hvor stygt han ler.

FRU RAGNHILD.

Han véd, at ingen vil fremme hans sag; — det er det, som gør ham ond. — Hvem er den lagmand, som taler nu?

MARGRETE.

Det er Gunnar Grjonbak.

FRU RAGNHILD.

Er han for jarlen?

MARGRETE.

Nej, han er nok for kongen —

FRU RAGNHILD
(ser på hende).

For hvem er han, siger du?

MARGRETE.

For Håkon Håkonssøn.

FRU RAGNHILD
(ser ud; efter et kort ophold).

Hvor sidder Guthorm Ingessøn, — ham ser jeg ikke.

MARGRETE.

Bag sine mænd, der nederst — i fodsid kappe.

FRU RAGNHILD.

Ja der.

MARGRETE.

Han ser ud som han skammer sig —

FRU RAGNHILD.

Det er på moderens vegne.

MARGRETE.

Så gjorde ikke Håkon.

FRU RAGNHILD.

Hvem taler nu?

MARGRETE
(ser ud).

Tord Skolle, lagmanden i Ranafylke.

FRU RAGNHILD.

Er han for jarlen?

MARGRETE.

Nej — for Håkon.

FRU RAGNHILD.

Hvor uryggelig jarlen sidder og hører til.

MARGRETE.

Håkon tykkes stille — men stærk alligevel. (livfuldt.) Stod en langfarende mand her, han skulde kende de to blandt alle de tusende andre.

FRU RAGNHILD.

Se, Margrete; Dagfinn Bonde flytter en forgyldt stol frem for Håkon —

MARGRETE.

Pål Flida sætter magen til den bag jarlen —

FRU RAGNHILD.

Håkons mænd vil hindre det!

MARGRETE.

Jarlen holder fast i stolen —!

FRU RAGNHILD.

Håkon taler vredt til ham — (flygter med et skrig fra vinduet.) O, Jesus Kristus! Så du øjnene — og smilet —! Nej, det var ikke jarlen!

MARGRETE
(som med rædsel har fulgt efter).

Ikke Håkon heller! Hverken jarlen eller Håkon!

SIGRID
(ved vinduet).

O usselt, usselt!

MARGRETE.

Sigrid!

FRU RAGNHILD.

Er du her!

SIGRID.

Så dybt må de lægge vejen nedenom, for at vinde op på kongssædet.

MARGRETE.

O, bed med os, at alt må vendes til det bedste.

FRU RAGNHILD
(bleg og forfærdet til SIGRID).

Så du ham —? Så du min husbond —? Øjnene og smilet, — jeg skulde ikke kendt ham.

SIGRID.

Ligned han Sigurd Ribbung!

FRU RAGNHILD
(sagte).

Ja, han ligned Sigurd Ribbung!

SIGRID.

Lo han som Sigurd?

FRU RAGNHILD.

Ja, ja!

SIGRID.

Så får vi alle bede.

FRU RAGNHILD
(med fortvivlet styrke).

Jarlen må kåres til konge! Han tager skade på sin sjæl, blir han ikke første mand i landet!

SIGRID
(stærkere).

Så får vi alle bede!

FRU RAGNHILD.

Hys, hvad er det! (ved vinduet.) Hvilke råb! Alle mænd har rejst sig; alle bannere og mærker svinger for vinden.

SIGRID

(griber hende om armen).

Bed, kvinde! Bed for din husbond!

FRU RAGNHILD.

Ja, hellig Olaf, giv ham al magten i dette land!

SIGRID

(vildt).

Ingen — ingen! Ellers frelses han ikke!

FRU RAGNHILD.

Han må have magten. Alt godt i ham vil gro og blomstre, får han den. — Se ud, Margrete! Hør efter! (viger et skridt tilbage.) Der løftes alle hænder til ed!

MARGRETE

(lytter ved vinduet).

FRU RAGNHILD.

Gud og hellig Olaf, hvem gælder det?

SIGRID.

Bed!

MARGRETE

(lytter og giver med opløftet hånd tegn til taushed).

FRU RAGNHILD

(om lidt).

Tal!

(Fra thingvolden blæses højt i lur og horn.)

FRU RAGNHILD.

Gud og hellig Olaf, hvem galdt det?

(kort ophold.)

MARGRETE

(vender hovedet om og siger):

Nu tog de Håkon Håkonssøn til konge.

(Musiken til kongstoget falder ind, først dæmpet, siden nærmere og nærmere. FRU RAGNHILD klynger sig grædende op til SIGRID, som fører hende stille ud til højre; MARGRETE blir ubevægelig stående lænet op til vinduskarmen. Kongens svende åbner de store døre; man ser ind i hallen, som lidt efter lidt fyldes af toget fra thingvolden.)

HÅKON

(vender sig i døren til IVAR BODDE).

Bring mig skrivefjæren og voks og silke, — pergament har jeg herinde. (Går i livlig bevægelse frem til bordet og lægger nogle pergamentruller frem.) Margrete, nu er jeg konge!

MARGRETE.

Jeg hilser min herre og konge.

HÅKON.

Tak! — (ser på hende og tager hendes hånd.) Tilgiv; jeg tænkte ikke på, at det måtte krænke eder.

MARGRETE

(drager hånden til sig).

Det krænkte mig ikke; — I er visselig kongefødt.

HÅKON

(med liv).

Ja, må ikke hver mand sige det, som kommer ihug, hvor vidunderligt Gud og de hellige har berget mig mod alt ondt? Årsgammel bar Birkebejnerne mig over fjeldet i frost og uvejr og midt imellem dem, som stod mig efter livet. I Nidaros slap jeg

uskadt fra Baglerne den tid de brændte byen og dræbte så mange af vore, mens kong Inge selv med nød frelste sig ombord ved at entre opefter ankertovet.

MARGRETE.

I har fristet en hård opvækst.

HÅKON
(ser visst på hende).

Det bæres mig nu for, at I kunde gjort den mildere.

MARGRETE.

Jeg?

HÅKON.

I kunde været mig så god en fostersøster alle de år vi vokste op sammen.

MARGRETE.

Men det faldt sig ikke slig.

HÅKON.

Nej — det faldt sig ikke slig; — vi så på hinanden, hver fra vor krog, men sjelden taltes vi ved — (utålmodig) hvor blir han af? (IVAR BODDE kommer med skrivesager.) Er du der; giv hid!

(HÅKON sætter sig ved bordet og skriver. Lidt efter kommer SKULE JARL ind; derpå DAGFINN BONDE, BISP NIKOLAS og VEGA VÆRADAL.)

HÅKON
(ser op og lader pennen synke).

Herre jarl, véd I hvad jeg her skriver! (Jarlen nærmer sig.) Det er til min moder; jeg takker hende for alt godt og kysser hende tusende gange — her i brevet, forstår I. Hun skal sendes øster til Borgasyssel og leve der med al kongelig ære.

SKULE JARL.

I vil ikke beholde hende i kongsgården?

HÅKON.

Hun er mig altfor kær, jarl; — en konge må ikke have nogen om sig, som er ham altfor kær; en konge må handle med frie hænder, stå alene, ikke ledes, ikke lokkes. Her er så meget at bøde på i Norge. (vedbliver at skrive.)

VEGARD VÆRADAL
(sagte til BISP NIKOLAS).

Det var mit råd, dette med Inga kongsmoder.

BISP NIKOLAS.

Jeg kendte jer straks på rådet.

VEGARD VÆRADAL.

Men lige for lige nu.

BISP NIKOLAS.

Vent. Jeg holder det jeg lovede.

HÅKON
(giver pergamentet til IVAR BODDE).

Læg det sammen og bring hende det selv med mange kærlige hilsninger —

IVAR BODDE
(som har kastet et øje i pergamentet).

Herre — allerede idag, skriver I —!

HÅKON.

Nu er vinden god, den stryger leden nedover.

DAGFINN BONDE
(langsomt).

Kom ihug, herre konge, at hun har ligget natten over på altertrinet i bøn og faste.

IVAR BODDE.

Og det turde hænde hun var træt efter jernbyrden.

HÅKON.

Sandt nok, sandt nok; — min gode kærlige moder —! (tar sig sammen.) Ja, er hun altfor træt, så venter hun til imorgen.

IVAR BODDE.

Eders vilje skal ske. (lægger et nyt pergament frem.) Men så det andet, herre.

HÅKON.

Det andet? — Ivar Bodde, jeg kan ikke.

DAGFINN BONDE
(peger på brevet til INGA).

I kunde dog hint.

IVAR BODDE.

Alt, hvad syndigt er, må brydes.

BISP NIKOLAS
(som imidlertid har nærmet sig).

Bind jarlens hænder nu, kong Håkon.

HÅKON
(dæmpet).

Mener I *det* trænges?

BISP NIKOLAS.

I får aldrig købt landets fred på billigere vilkår.

HÅKON.

Så kan jeg. Hid med pennen! (skriver.)

SKULE JARL
(til bispen, der går over til højre).

I har kongens øre, som det lader.

BISP NIKOLAS.

Til gavn for jer.

SKULE JARL.

Siger I det?

BISP NIKOLAS.

Før kveld vil I takke mig. (han fjerner sig.)

HÅKON
(rækker pergamentet frem).

Læs dette, jarl.

SKULE JARL
(læser, ser forbauset på kongen og siger med halv stemme):

I bryder alt forhold til Kanga hin unge?

HÅKON.

Til Kanga, som jeg har elsket over alt i verden. Fra idag af tør hun aldrig træffes på den vej, hvor kongen går frem.

SKULE JARL.

Stort er det, som I der gør, Håkon; — jeg véd godt fra mig selv, hvad det må koste —

HÅKON.

Bort må hver den, som er kongen altfor kær. — Bind brevet sammen. (giver det til IVAR BODDE.)

BISP NIKOLAS
(bøjer sig over stolen).

Herre konge, nu vandt I langt frem mod jarlens venskab.

HÅKON
(rækker ham hånden).

Tak, bisp Nikolas; I rådede mig til det bedste. Bed om en nåde, og den skal vises jer.

BISP NIKOLAS.

Vil I?

HÅKON.

Det tilsiger jeg eder med mit kongeord.

BISP NIKOLAS.

Så gør Vegard Væradal til sysselmand på Hålogaland.

HÅKON.

Vegard? Han er fast den troeste ven jeg har; nødig skikkede jeg ham så langt fra mig.

BISP NIKOLAS.

Kongens ven bør kongeligt lønnes. Bind jarlen på den vis, som jeg har rådet til. så er I tryg for alle tider.

HÅKON
(tager et pergamentblad).

Vegard skal have syssel på Hålogaland. (skrivende.) Her giver jeg ham mit kongelige brev derpå.

(Bispen fjerner sig.)

SKULE JARL
(nærmer sig bordet).

Hvad skriver I der?

HÅKON
(rækker ham bladet).

Læs.

SKULE JARL
(læser og ser visst på kongen).

Vegard Væradal? På Hålogaland?

HÅKON.

På det nordre, som er ledigt.

SKULE JARL.

I mindes da ikke, at Andres Skjaldarband også har syssel der nord? De to er bittre avindsmænd; — Andres Skjaldarband holder sig til mig —

HÅKON
(smiler og rejser sig).

Og Vegard Væradal til mig. Derfor må de se til at blive forligte jo før jo heller. Der må ingen splid være mellem kongens og jarlens mænd herefterdags.

BISP NIKOLAS.

Hm, dette her turde snart gå galt!
(nærmer sig urolig.)

SKULE JARL.

I tænker klogt og dybt, Håkon.

HÅKON
(varm).

Skule jarl, jeg tog riget fra jer idag, — men lad eders datter dele det med mig!

SKULE JARL.

Min datter!

MARGRETE.

Gud!

HAKON.

Margrete, — vil I være dronning?

MARGRETE

(tier).

HAKON

(tager hendes hånd).

Svar mig.

MARGRETE

(sagte).

Jeg vil gerne være eders hustru.

SKULE JARL

(med et håndslag).

Fred og forlig af hjertet!

HAKON.

Tak!

IVAR BODDE

(til DAGFINN).

Himlen være lovet; nu dages det.

DAGFINN BONDE.

Jeg tror det næsten. Så godt har jeg aldrig likt jarlen før.

BISP NIKOLAS

(bagved).

Stadig på vagt, gode Dagfinn, — stadig på vagt.

IVAR BODDE

(til VEGARD).

Nu er I sysselmand på Hålogaland; her har I kongens hånd for det. (giver ham brevet.)

VEGARD VÆRADAL.

Jeg skal siden takke kongen for hans nåde.

(vil gå.)

BISP NIKOLAS

(standser ham).

Andres Skjaldarband er en hård hals, lad jer ikke kue.

VEGARD VÆRADAL.

Det har aldrig lykkets for nogen før. (går.)

BISP NIKOLAS

(følger efter).

Vær som fjeld og flint mod Andres Skjaldarband. — og tag min velsignelse med jer forresten.

IVAR BODDE,

(som har ventet bag kongen med pergamenterne i hånden).

Her er brevene, herre —

HÅKON.

Godt; giv dem til jarlen.

IVAR BODDE.

Til jarlen? Vil I ikke sætte seglet for?

HÅKON.

Det plejer jo jarlen gøre; — han har seglet.

IVAR BODDE

(dæmpet).

Ja hidindtil. — sålænge han førte værgemålet for eder; — men nu!

HÅKON.

Nu som før; — jarlen har seglet. (fjerner sig.)

SKULE JARL.

Giv mig brevene, Ivar Bodde.

(Går over til bordet med dem, tager frem rigsseglet, som han bærer gemt i beltet, og forsegler under det følgende.)

BISP NIKOLAS
(halvlydt).

Håkon Håkonssøn er konge — og jarlen har kongens segl; — det går nok, det går nok.

HÅKON.

Hvad siger I, herre bisp?

BISP NIKOLAS.

Jeg siger, Gud og Sankt Olaf våger over sin hellige kirke. (Går ind i kongshallen.)

HÅKON
(nærmer sig MARGRETE).

En klog dronning kan virke store ting i landet; eder turde jeg tryggelig kåre, thi jeg véd I er klog.

MARGRETE.

Kun det!

HÅKON.

Hvad mener I?

MARGRETE.

Intet, intet, herre.

HÅKON.

Og I bærer ikke nag til mig, om I end har sluppet fagre ønsker for min skyld?

MARGRETE.

Jeg har ingen fagre ønsker sluppet for eders skyld.

HÅKON.

Og I vil stå mig nær, og give mig gode råd.

MARGRETE.

Jeg vilde så gerne stå eder nær.

HÅKON.

Og give mig gode råd. Tak for det; kvinders råd bader hver mand, og jeg har herefter ingen anden end eder; — min moder måtte jeg sende bort —

MARGRETE.

Ja, hun var eder altfor kær.

HÅKON.

Og jeg er konge. Farvel da, Margrete! I er så ung endnu; men næste sommer skal vort bryllup stå, — og fra den stund lover jeg at holde eder hos mig i al sømmelig tro og ære.

MARGRETE
(smiler sørgmodigt).

Ja, jeg véd det vil vare længe, før I sender mig bort.

HÅKON
(levende).

Sende eder bort? Det vil jeg aldrig gøre!

MARGRETE
(med tårefyldte øjne).

Nej, det gør Håkon kun med dem, som er ham altfor kære.

(Går mod udgangsdøren. HÅKON ser tankefuld efter hende.)

FRU RAGNHILD
(fra højre side).

Kongen og jarlen så længe herinde! Angsten dræber mig; — Margrete, hvad har kongen sagt og gjort?

MARGRETE.

O, så meget! Sidst tog han en sysselmand og en dronning.

FRU RAGNHILD.

Du, Margrete!

MARGRETE
(om moderens hals).

Ja!

FRU RAGNHILD.

Du blir dronning!

MARGRETE.

Kun dronning; — men jeg tror jeg er glad ved det endda. (Hun og moderen følges ud til højre.)

SKULE JARL
(til IVAR BODDE).

Her er vore breve; bring dem til kongsmoderen og til Kanga. (IVAR BODDE bøjer sig og går.)

DAGFINN BONDE
(i salsdøren).

Erkebispen af Nidaros begærer at måtte bringe kong Håkon Håkonssøn sin hylding!

HÅKON
(ånder af fuldt bryst).
Endelig er jeg da konge i Norge.
(Går ind i hallen.)

SKULE JARL
(gemmer kongens segl i beltet).
Men jeg råder land og rige.

Teppet falder.

ANDEN AKT.

(Gildehallen i Bergens kongsgård. Et stort buevindu midt på bagvæggen. Langsmed denne er en forhøjning med sæder for kvinderne. Ved den venstre langvæg står kongsstolen nogle trin over gulvet; midt på den modsatte væg stor indgangsdør. Bannere, mærker, skjolde og våben samt brogede tepper hænger ned fra vægstolperne og fra det udskårne træloft. Rundtom i hallen står drikkeborde med kander, horn og bægre.)

(Kong HÅKON sidder på forhøjningen hos MARGRETE, SIGRID, FRU RAGNHILD og mange fornemme kvinder. IVAR BODDE står bag kongens stol. Om drikkebordene er kongens og jarlens mænd samt gæster bænkede. Ved det fremste bord til højre sidder blandt andre DAGFINN BONDE, GREGORIUS JONSSON og PÅL FLIDA. SKULE JARL og BISP NIKOLAS spiller bretspil ved et bord til venstre. Jarlens husfolk går fra og til og bærer drikkesager frem. Fra en tilstødende stue høres musik under de følgende optrin.)

DAGFINN BONDE.

Nu lider det alt på femte dagen, og endda er madsvendene lige rappe til at sætte de fyldte krus frem.

PÅL FLIDA.

Det var aldrig jarlens vis at svelte sine gæster.

DAGFINN BONDE.

Nej, det ser slig ud. Så gildt et kongsbryllup har ikke været spurgt i Norge før.

PÅL FLIDA.

Skule jarl har heller ikke giftet bort nogen datter før.

DAGFINN BONDE.

Sandt nok; jarlen er en mægtig mand.

EN HIRDMAND.

Sidder inde med tredjedelen af riget. Det er mere, end nogen jarl havde før i tiden.

PÅL FLIDA.

Kongens del er dog større.

DAGFINN BONDE.

Det snakker vi ikke om her; nu er vi venner og vel forligte. (drikker PÅL til.) Lad så kongen være konge og jarlen jarl.

PÅL FLIDA

(ler).

Grejdt høres det på dig, at du er kongsmand.

DAGFINN BONDE.

Det pligter også jarlsmændene at være.

PÅL FLIDA.

Aldrig det. Vi har svoret *jarlen* ed, men ikke kongen.

DAGFINN BONDE.

Det kan ske endnu.

BISP NIKOLAS

(dæmpet til JARLEN under spillet).

Hører I, hvad Dagfinn Bonde siger?

SKULE JARL
(uden at se op).

Jeg hører nok.

GREGORIUS JONSSØN
(ser visst på DAGFINN).

Tænker kongen på sligt?

DAGFINN BONDE.

Nå nå, — lad fare; — ingen splid idag.

BISP NIKOLAS.

Kongen vil tage eders mænd i ed, jarl.

GREGORIUS JONSSØN
(stærkere).

Tænker kongen på sligt, spørger jeg?

DAGFINN BONDE.

Jeg svarer ikke. Lad os drikke på fred og venskab mellem kongen og jarlen. Øllet er godt.

PÅL FLIDA.

Det har også fået god tid til at ligge.

GREGORIUS JONSSØN.

Tre gange har jarlen beredt bryllupet, tre gange lovede kongen at komme, — tre gange svigtede han.

DAGFINN BONDE.

Last jarlen for det; han gav os fuldt op at tage vare i viken.

PÅL FLIDA.

Sigurd Ribbung gav jer nok mere at tage vare i Vermeland, efter hvad der siges.

DAGFINN BONDE
(opfarende).

Ja, hvem var det, som slap Sigurd Ribbung løs?

GREGORIUS JONSSØN.

Sigurd Ribbung rømte fra os i Nidaros, det er vitterligt for alle.

DAGFINN BONDE.

Men det er ikke vitterligt for nogen, at I hindrede ham.

BISP NIKOLAS
(til jarlen, der betænker sig på et træk).

Hører I, jarl, — det var jer, som slap Sigurd Ribbung.

SKULE JARL
(trækker).

Den vise er gammel.

GREGORIUS JONSSØN
(til DAGFINN).

Jeg tænkte dog, du havde hørt om Islændingen, Andres Torstejnssøn, Sigurd Ribbungs ven —

DAGFINN BONDE.

Ja; da Sigurd var rømt, hængte I Islændingen, det véd jeg.

BISP NIKOLAS
(trækker og siger leende til jarlen).

Nu slår jeg bonden, herre jarl.

SKULE JARL
(lydt).

Slå ham; en bonde gælder ikke stort.
(flytter en brikke.)

DAGFINN BONDE.

Nej, det fik Islændingen sande, den tid Sigurd Ribbung rømte til Vermeland.

(Undertrykt latter mellem kongsmændene; samtalen fortsættes dæmpet; straks efter kommer en mand ind og hvisker til GREGORIUS JONSSØN.)

BISP NIKOLAS.

Og så trækker jeg hid; og så har I tabt.

SKULE JARL.

Det lader så.

BISP NIKOLAS
(lægger sig tilbage i stolen).

I værgede ikke godt om kongen på det sidste.

SKULE JARL
(stryger brikkerne overende og rejser sig).

Jeg er længesiden træt af at være kongsværge.

GREGORIUS JONSSØN
(nærmer sig og siger dæmpet).

Herre jarl, Jostejn Tamb lader melde, at nu ligger skibet klar til at gå under sejl.

SKULE JARL
(sagte).

Godt. (tager et forseglet pergament frem.) Her er brevet.

GREGORIUS JONSSØN
(ryster på hovedet).

Jarl, jarl, — er det rådeligt?

SKULE JARL.

Hvilket?

GREGORIUS JONSSØN.

Kongens segl er for.

SKULE JARL.

Det er til kongens bedste jeg handler.

GREGORIUS JONSSØN.

Så lad kongen selv vise tilbudet fra sig.

SKULE JARL.

Det gør han ikke, om han får råde. Al hans hug og tanke er rettet på at kue Ribbungerne, derfor vil han sikre sig på andre kanter.

GREGORIUS JONSSØN.

Klogt kan det være, det som I her gør, — men det er farligt.

SKULE JARL.

Lad mig om det. Bring brevet, og sig Jostejn, at han sejler straks.

GREGORIUS JONSSØN.

Det skal ske, som I byder.

(går ud til højre og kommer ind igen om lidt.)

BISP NIKOLAS

(til jarlen).

I har mangt at skøtte, lader det til.

SKULE JARL.

Men liden tak for det.

BISP NIKOLAS.

Kongen har rejst sig.

(HAKON kommer nedover; alle mænd står op fra bordene.)

HAKON

(til bispen).

Højlig må det glæde os, hvor frisk og stærk I har holdt ud i alle disse lystige dage.

BISP NIKOLAS.

Det blaffrer op engang imellem, herre konge; men længe varer det nok ikke. Jeg har ligget syg hele vinteren udover.

HÅKON.

Ja, ja, — I har levet et stærkt liv, rigt på mangen rygtbar gerning.

BISP NIKOLAS
(ryster på hovedet).

Å, der er måde med det; jeg har mangt ugjort endnu. Den som vidste, om en fik tid til det altsammen.

HÅKON.

De levende får tage arv efter dem, som går bort, ærværdige herre; alle vil vi jo det bedste for land og folk. (vender sig til jarlen.) Et undrer mig højlig; ingen af vore sysselmænd på Halogaland er mødt frem til bryllupet.

SKULE JARL.

Sandt nok; Andres Skjaldarband havde jeg så sikkert ventet.

HÅKON
(smilende).

Og Vegard Væradal også.

SKULE JARL.

Også Vegard, ja.

HÅKON
(spøgende).

Og jeg håber, I havde taget bedre imod min gamle ven nu, end for syv år siden på Oslo brygge, da I stak ham i kinden, så sværdet skar sig selv ud.

SKULE JARL

(ler tvungent).

Ja, dengang Gunnulf, eders morbroder, hug højre hånd af Sira Ejliv, min bedste ven og rådgiver.

BISP NIKOLAS

(muntert).

Og da Dagfinn Bonde og hirdmændene satte stærk nattevagt på kongsskibet, og sagde, at kongen var utryg i jarlens værge!

HÅKON

(alvorligt).

De dage er gamle og glemte.

DAGFINN BONDE

(nærmer sig).

Nu kan der blæses til våbenlegen nede på volden, hvis det lyster eder, herre.

HÅKON.

Godt. Idag vil vi tage al glæde med; imorgen får vi begynde igen at tænke på Ribbungerne og Orknøjarlen.

BISP NIKOLAS.

Ja, han nægter jo at svare skatten?

HÅKON.

Havde jeg Ribbungerne vel fra halsen, så foer jeg selv vestover.

(HÅKON går op mod forhøjningen, rækker MARGRETE hånden og fører hende ud til højre; lidt efter lidt følger de øvrige efter.)

BISP NIKOLAS

(til IVAR BODDE).

Hør lidt her. Hvem er den mand, som heder Jostejn Tamb?

IVAR BODDE.

Her er en farmand fra Orkno, som heder slig.

BISP NIKOLAS.

Fra Orkno? Ja så. Og nu sejler han hjem?

IVAR BODDE.

Ja, han gør nok det.

BISP NIKOLAS
(sagtere).

Med dyr ladning, Ivar Bodde!

IVAR BODDE.

Korn og klæde, tror jeg.

BISP NIKOLAS.

Og et brev fra Skule jarl.

IVAR BODDE
(studser).

Til hvem?

BISP NIKOLAS.

Véd ikke; — der var kongssegl for —

IVAR BODDE
(griber ham om armen).

Herre bisp, — er det som I siger!

BISP NIKOLAS.

Hys, bland ikke mig op i den sag. (fjerner sig.)

IVAR BODDE.

Da må jeg straks —! Dagfinn Bonde! Dagfinn, Dagfinn —! (trænger sig gennem mængden ved udgangsdøren.)

BISP NIKOLAS
(deltagende til GREGORIUS JONSSØN).

Ingen dag uden en eller anden fanger ulempe på gods og frihed!

GREGORIUS JONSSØN.

Hvem gælder det nu?

BISP NIKOLAS.

En stakkels farmand, — Jostejn Tamb synes jeg de kaldte ham.

GREGORIUS JONSSØN.

Jostejn —?

BISP NIKOLAS.

Dagfinn Bonde vil nægte ham at sejle.

GREGORIUS JONSSØN.

Vil Dagfinn nægte ham, siger I?

BISP NIKOLAS.

Ret nu gik han.

GREGORIUS JONSSØN.

Tilgiv, herre, jeg må skynde mig —

BISP NIKOLAS.

Ja, gør det, gode lendermand; — Dagfinn Bonde er så ilsindet.

(GREGORIUS JONSSØN iler ud til højre blandt resten af de tilstedeværende; kun SKULE JARL og BISP NIKOLAS bliver tilbage i hallen.)

SKULE JARL
(går tankefuld op og ned; pludselig er det ligesom han vågner; han ser sig om og siger):

Hvor stilt her blev med engang.

BISP NIKOLAS.

Kongen gik.

SKULE JARL.

Og alle mænd fulgte ham efter.

BISP NIKOLAS.

Alle, undtagen vi.

SKULE JARL.

Det er noget stort, det, at være konge.

BISP NIKOLAS
(forsigtig).

Gad I prøve det, jarl?

SKULE JARL
(smiler alvorligt).

Jeg har prøvet det; hver søvnsvanger nat er jeg konge i Norge.

BISP NIKOLAS.

Drømme varsler.

SKULE JARL.

De frister også?

BISP NIKOLAS.

Neppe jer. Før i tiden, det kan jeg skønne; — men nu, da I har tredjedelen af riget, råder som første mand i landet og er dronningens fader —

SKULE JARL.

Mest nu, — mest nu.

BISP NIKOLAS.

Dølg intet! Skrift; thi I bærer visselig på en stor kval.

SKULE JARL.

Mest nu, som jeg siger. Det er den store forbandelse, som ligger over alt mit liv, dette, at stå det højeste så nær — bare et slug imellem — et spring over, — på den anden side er kongsnavn og purpurkåbe og trone og magt og alt; daglig har jeg det for øje — men vinder aldrig over.

BISP NIKOLAS.

Sandt, sandt, jarl.

SKULE JARL.

Da de tog Guthorm Sigurdssøn til konge. stod jeg i min ungdoms fuldeste kraft; da var det som det skreg lydt i mig: væk med barnet, — jeg er den voksne, stærke mand! — men Guthorm var kongssøn; der lå et slug mellem mig og tronen.

BISP NIKOLAS.

Og I vovede ikke —

SKULE JARL.

Så blev Erling Stejnvæg hyldet af Slittungerne. Da skreg det i mig igen: Skule er en større høvding end Erling Stejnvæg! Men jeg måtte brudt med Birkebejnerne, — det var sluget dengang.

BISP NIKOLAS.

Og Erling blev konge for Slittungerne, og for Ribbungerne siden, og I ventede!

SKULE JARL.

Jeg ventede på Guthorms død.

BISP NIKOLAS.

Og Guthorm døde, og Inge Bårdssøn, eders broder, blev konge.

SKULE JARL.

Så ventede jeg på min broders død. Han var syg fra første færd af; hver morgen, når vi mødtes i den hellige messe, sad jeg og skottede efter, om ikke sotten tog til. Hvert drag af smerte, som strøg over hans ansigt, var mig som et vindpust i sejlet og bar mig nærmere mod tronen. Hvert suk, han lettede sin ve og vånde i, lød for mig, som horn og lur langt bortunder liderne, som sendebud, der kom langvejs fra for at melde, at nu fik jeg snart tage rigsstyret. Slig rykkede jeg hver kærlig brodertanke op med rod og trevler; og Inge døde og Håkon kom, — og Birkebejnerne tog ham til konge.

BISP NIKOLAS.

Og I ventede.

SKULE JARL.

Mig tykkedes der måtte komme hjælp ovenfra. Jeg kendte kongskraften i mig, og jeg ældedes; hver dag, der gik, var en dag, som toges bort fra min livsgerning. Hver kveld tænkte jeg: imorgen sker der et jertegn, som fælder ham og sætter mig på det tomme sæde.

BISP NIKOLAS.

Ringe var Håkons magt dengang; han var kun et barn; det galdt ikke andet, end et skridt af eder, men I tog det ikke.

SKULE JARL.

Det skridt var svært at tage; det havde skilt mig fra al min slægt og fra alle venner.

BISP NIKOLAS.

Ja, der er sagen, Skule jarl, — der er forbandelsen, som har ligget over eders liv. I vil vide

hver vej åben i nødsfald, — I vover ikke at bryde alle broer af og kun beholde én igen, værge den alene, og sejre eller falde der. I stiller snarer for eders uven, I bygger fælde for hans fod og hænger hvasse sværd over hans hoved, I strør gift i alle fade og I har hundrede garn ude; men vil han ind i et af dem, så vover I ikke at trække i tråden; griber han efter giften, så tykkes det jer tryggere, at han falder for sværd; er han ved at lade sig fange om morgenen, så finder I det bedre, at det sker ved kveldstid.

SKULE JARL
(ser alvorligt på ham).

Og hvad vilde I gøre, herre bisp?

BISP NIKOLAS.

Tal ikke om mig; min gerning er at tømre kongsstolene i dette land, ikke at sidde deroppe og styre folk og rige.

SKULE JARL
(efter et kort ophold).

Svar mig på ét, ærværdige herre, men svar mig med al sandhed. Hvorfor går Håkon så uryggelig frem på den lige vej? Han er ikke kløgtigere end I, ikke djærvere end jeg.

BISP NIKOLAS.

Hvem gør den største gerning i verden?

SKULE JARL.

Det gør den største mand.

BISP NIKOLAS.

Men hvem er den største mand?

SKULE JARL.

Den modigste.

BISP NIKOLAS.

Så siger høvdingen. En prest vilde sige, det er den mest troende, — en vismand, at det er den kyndigste. Men det er ingen af dem, jarl. Den lykkeligste mand er den største mand. Den lykkeligste er det, som gør de største gerninger, han, hvem tidens krav kommer over ligesom i brynde, avler tanker, dem han ikke selv fatter, og som peger for ham på den vej, han ikke selv véd hvor bær hen, men som han dog går og må gå, til han hører folket skrige i glæde, og han ser sig om med spilte øjne og undrer sig og skønner, at han har gjort et storværk.

SKULE JARL.

Ja, der er dette uryggelig sikre ved Håkon.

BISP NIKOLAS.

Det er det, som Romerne kaldte *ingenium.* — Jeg er ikke stiv i latinen forresten; men det kaldtes *ingenium.*

SKULE JARL

(først tankefuld, siden i stigende bevægelse).

Håkon skulde være skabt af et andet stof end jeg? Være af de lykkelige? — Ja, trives ikke alting for ham? Føjer ikke alting sig til det bedste, når det gælder ham? Selve bonden mærker det; han siger, at træerne bær togange frugt, og fuglene ruger æg togange hver sommer, mens Håkon er konge. Vermelandsbygden, som han brændte og hærgede, den står og lyser med tømrede huse igen, og alle akre svinger tungt for vinden. Det er som blodet og asken gødsler, der Håkon farer frem i hærfærd;

det er som Herren dækker over med grøde, hvad Håkon tramper ned; det er som de hellige magter skynder sig at slette ud hver skyld efter ham. Og hvor let gik han ikke til at blive konge! Han trængte til at Inge skulde dø tidligt, og Inge døde; han trængte til værn og værge, og hans mænd værnede og værgede ham; han trængte til jernbyrd, og hans moder kom og bar den for ham.

BISP NIKOLAS
(i uvilkårligt udbrud).

Men vi — vi to —!

SKULE JARL.

Vi?

BISP NIKOLAS.

Ja I — I da!

SKULE JARL.

Håkon har retten, bisp.

BISP NIKOLAS.

Har han retten, fordi han er den lykkelige; — den største lykke er *den*, at have retten. Men med hvilken ret fik Håkon retten og ikke I?

SKULE JARL
(efter et kort ophold).

Der er ting, som jeg vil bede Gud frelse mig fra at tænke på.

BISP NIKOLAS.

Så I aldrig et gammelt billede i Nidaros kristkirke? Det viser syndfloden, som vokser og højner sig op over alle berge, så der kun er en eneste tind igen. Opover der klyver en hel slægt, fader og moder og søn og søns hustru og børn; — og sønnen

river faderen ned i vandflommen for at vinde bedre fæste, og han vil rive moderen med, og hustru og alle børn, for at vinde op til toppen selv; — thi deroppe er en fodsbred land, der kan han holde sig en time. — Det, jarl, det er visdommens saga og hver vismands saga.

SKULE JARL.

Men retten!

BISP NIKOLAS.

Sønnen havde retten. Han havde styrke og lyst til livet; — føj din lyst og brug din evne, den ret har hvermand.

SKULE JARL.

Til det, som godt er, ja.

BISP NIKOLAS.

Leg og spil med ord! Der gives ikke godt og ondt, ikke op og ned, ikke højt og lavt. Slige ord må I glemme, ellers gør I aldrig det sidste skridt. sætter aldrig over sluget. (dæmpet og indtrængende.) I skal ikke hade flok eller sag, fordi flokken eller sagen vil dette og ikke hint; men I skal hade hver mand i flokken, fordi han er eder imod, og I skal hade hver den, som står rundt om en sag, fordi sagen ikke fremmer eders vilje. Alt det, som I kan bruge, det er godt, — alt det, som lægger bråte på eders vej, det er ondt.

SKULE JARL

(ser grublende frem for sig).

Hvad har ikke jeg kostet på den kongsstol, som jeg dog ikke rak op til; — og hvad har Håkon kostet på den, han, som nu sidder der så tryg! Jeg var ung og slap min fagre lønlige kærlighed,

for at gifte mig ind i en mægtig æt. Jeg bad til de hellige, at der måtte skænkes mig en søn, — jeg fik kun døtre.

BISP NIKOLAS.

Håkon får sønner, jarl, — se til!

SKULE JARL
(går over mod vinduet til højre).

Ja, — alt føjer sig for Håkon.

BISP NIKOLAS
(følger efter ham).

Og I, I vil lade jer jage fredløs fra lykken alt eders liv igennem! Er I da blind? Ser I ikke, at det er en stærkere magt end Birkebejnerflokken, som står bagved Håkon og fremmer al hans gerning? Han får hjælpen deroppefra, fra dem — dem, som står eder imod — fra dem, som var eders avindsmænd fra fødselen af! Og for disse avindsmænd bøjer I eder! Rejs jer, mand; skyd ryg! Hvad fik I ellers eders ubændige sjæl til? Kom ihug, at det første storværk i verden blev øvet af en, som rejste sig mod et stærkt rige!

SKULE JARL.

Hvem?

BISP NIKOLAS.

Engelen, som rejste sig mod lyset!

SKULE JARL.

Og som blev slængt i afgrundens gab —

BISP NIKOLAS
(vildt).

Og skabte et rige der, og blev konge, en mægtig konge, — mægtigere end nogen af de titusende — jarler deroppe! (synker ned på bænken ved drikkebordet.)

SKULE JARL
(ser længe på ham og siger):

Bisp Nikolas, er I noget mere eller noget mindre end et menneske?

BISP NIKOLAS
(smiler).

Jeg er i uskyldighedsstand: jeg kender ikke forskel mellem godt og ondt.

SKULE JARL
(halvt til sig selv).

Hvorfor satte de mig ind i verden, når de ikke vilde stelle det bedre for mig? Håkon har så fast og uryggelig en tro på sig selv, — alle hans mænd har så fast og uryggelig en tro på ham —

BISP NIKOLAS.

Dølg, at I ikke har slig tro på eder selv! Tal, som om I havde den; sværg højt og dyrt på, at I har den, — og alle vil tro på jer.

SKULE JARL.

Havde jeg en søn! Havde jeg en søn, som kunde tage al den store arv efter mig!

BISP NIKOLAS
(livfuldt).

Jarl — hvis I havde en søn?

SKULE JARL.

Jeg har ingen.

BISP NIKOLAS.

Håkon får sønner.

SKULE JARL
(knuger hænderne).

Og er kongefødt!

BISP NIKOLAS
(rejser sig).

Jarl, — hvis han ikke var det?

SKULE JARL.

Han har jo godtgjort det; jernbyrden —

BISP NIKOLAS.

Og hvis han ikke var det — trods jernbyrden?

SKULE JARL.

Vil I sige, at Gud løj, da han lod jernbyrden lykkes?

BISP NIKOLAS.

Hvad var det Inga fra Vartejg trøstede sig til at æske Gudsdom for?

SKULE JARL.

At det barn, hun fødte øster i Borgasyssel, var Håkon Sverressøns søn.

BISP NIKOLAS
(nikker, ser sig om og siger sagte):

Og hvis nu kong Håkon ikke var dette barn?

SKULE JARL
(farer et skridt tilbage).

Almægtige —! (fatter sig.) Det er utænkeligt.

BISP NIKOLAS.

Hør mig, jarl. Jeg er seks og syvti år; det tar til at bære brat nedover bakke nu, og denne sag drister jeg mig ikke til at tage med derover —

SKULE JARL.

Tal, tal! Er han ikke Håkon Sverressøns søn?

BISP NIKOLAS.

Hør mig. Det gjordes ikke vitterligt for nogen, den tid Inga var med barn. Håkon Sverresson var nylig død, og sagtens frygtede hun for Inge Bårdsson, som da var konge, og for eder, — nå ja, for Baglerne med, kan jeg tænke. Hun fødte lønligt i Trond prests hus, øster i Heggen herred, og ni dage efter rejste hun hjem; men kongsbarnet blev et helt år hos presten, uden at hun turde se til det, og uden at nogen vidste det, undtagen Trond og hans to sønner.

SKULE JARL.

Ja, ja, — og så?

BISP NIKOLAS.

Da barnet var årsgammelt kunde det ikke godt dølges længere. Inga røbede da sagen for Erlend af Huseby, — en gammel Birkebejner fra Sverres tider — véd I.

SKULE JARL.

Nu?

BISP NIKOLAS.

Han og andre høvdinger fra Oplandene tog barnet, rejste midtvinters over fjeldet med det, og bragte det til kongen, som den tid sad i Nidaros.

SKULE JARL.

Og endda kan I sige, at —?

BISP NIKOLAS.

Stor fare kan I vel skønne det måtte være for en ringe prest at fostre et kongsbarn. Straks barnet var født, skriftede han derfor for en af sine overmænd i kirken og spurgte om hans råd. Denne

hans overmand bød da Trond lønligt at forbytte barnet, sende den rette kongssøn til et trygt sted og give Inga den urette, om hun eller Birkebejnerne siden krævede kongssønnen.

SKULE JARL
(oprørt).

Og hvem var den hund, som rådede til sligt?

BISP NIKOLAS.

Det var mig.

SKULE JARL.

I? Ja, I har altid hadet Sverres æt.

BISP NIKOLAS.

Utrygt tyktes det mig for kongssønnen at komme i eders hænder.

SKULE JARL.

Men presten?

BISP NIKOLAS.

Lovede at gøre, som jeg bød.

SKULE JARL
(griber ham om armen).

Og Håkon er den urette?

BISP NIKOLAS.

Hvis presten har holdt sit løfte.

SKULE JARL.

Hvis han har holdt det?

BISP NIKOLAS.

Trond prest rejste fra landet samme vinter barnet kom til kong Inge. Han foer til Thomas Becketts grav, og blev siden i England til han døde.

SKULE JARL.

Han rejste fra landet, siger I! Da har han forbyttet barnet og frygtet hævn af Birkebejnerne.

BISP NIKOLAS.

Eller han har ikke forbyttet det, og frygtet hævn af mig.

SKULE JARL.

Hvilken af delene tror I?

BISP NIKOLAS.

Begge dele er lige trolige.

SKULE JARL.

Men prestesønnerne, som I nævnte?

BISP NIKOLAS.

De gik med korsfarerne til det hellige land.

SKULE JARL.

Og ingen har spurgt til dem siden?

BISP NIKOLAS.

Jo.

SKULE JARL.

Hvor er de?

BISP NIKOLAS.

De druknede i Grækerhavet pa udrejsen.

SKULE JARL.

Og Inga —?

BISP NIKOLAS.

Véd intet, hverken om prestens skrifte eller om mit råd.

SKULE JARL.

Hendes barn var kun ni dage, da hun rejste, sagde I?

BISP NIKOLAS.

Ja; og det barn, hun så igen, var over årsgammelt —

SKULE JARL.

Så er der ingen i verden, som kan lyse op her! (går nogle gange stærkt op og ned.) Almægtige Gud, kan dette være sandhed? Håkon — kongen — han, som styrer over alt land og rige, han skulde ikke være den odelsbårne! — Og hvorfor er det ikke rimeligt nok? Har ikke alt held vidunderligt fulgt ham, — — hvorfor da ikke også det, at tages som barn ud af en fattig kotkarls hus og lægges i kongsbarnets vugge —

BISP NIKOLAS.

Mens hele folket tror, han er kongens søn —

SKULE JARL.

Mens han selv tror det, bisp, — det er det meste af lykken, det er styrkebeltet! (går til vinduet.) Se, hvor fager han sidder på hesten. Ingen sidder som han. Det ler og glitrer som solskin i hans øjne, han ser udad i dagen, som om han vidste sig skabt til at gå fremad, altid fremad. (vender sig om mod bispen.) Jeg er en kongsarm, kan hænde et kongshoved også; men han er den hele konge.

BISP NIKOLAS.

Og er det kanske endda ikke.

SKULE JARL.

Nej, — kanske endda ikke.

BISP NIKOLAS
(lægger hånden på hans skulder).

Jarl, hør mig —

SKULE JARL
(vedbliver at se ud).

Der sidder dronningen. Håkon taler mildt til hende; hun blir rød og bleg af glæde. Han tog hende til hustru, fordi det var klogt at kåre datteren af den mægtigste mand i landet. Der var ikke en varm tanke i hans hjerte for hende dengang; — men det vil komme; Håkon har lykken med sig. Hun vil lyse over hans liv — (standser og udbryder forundret:) Hvad er det?

BISP NIKOLAS.

Hvilket?

SKULE JARL.

Dagfinn Bonde brød voldsomt gennem flokken, som står rundt om. Nu melder han noget for kongen.

BISP NIKOLAS
(ser ud bag ved jarlen).

Håkon tykkes at blive vred; — gør han ikke? Han knytter hånden —

SKULE JARL.

Han ser herop, — hvad kan det være? (vil gå.)

BISP NIKOLAS
(holder ham tilbage).

Jarl, hør mig, — der turde findes et middel til at blive viss på Håkons ret.

SKULE JARL.

Et middel, siger I?

BISP NIKOLAS.

Trond prest har før han døde opsat et brev om sin fremfærd og taget sakramentet på, at det han der skriver, er sandt.

SKULE JARL.

Og dette brev, — for Guds barmhjertigheds skyld, — hvor er det?

BISP NIKOLAS.

I må da vide, at — (ser mod døren.) Hys, kongen kommer!

SKULE JARL.

Brevet, bisp, — brevet!

BISP NIKOLAS.

Der er kongen.

(Hakon kommer ind, fulgt af sin hird og mange gæster. Straks derefter viser MARGRETE sig; hun er i ængstelig bevægelse og vil ile frem til kongen, men hindres af FRU RAGNHILD, som med flere kvinder har fulgt hende. SIGRID holder sig lidt for sig selv opimod baggrunden. Jarlens mænd synes urolige og samler sig i flok på højre side, hvor SKULE står, men noget tilbage.)

HÅKON

(i stærkt indre oprør).

Skule jarl, hvem er konge i dette land?

SKULE JARL.

Hvem der er konge?

HÅKON.

Så spurgte jeg. Jeg har kongsnavnet, men hvem har kongsmagten?

SKULE JARL.

Kongsmagten bør være der, hvor kongsretten er.

HÅKON.

Så burde det være; men er det så?

SKULE JARL.

Stævner I mig her tildoms?

HÅKON.

Det gør jeg; thi den ret har jeg mod hver mand i riget.

SKULE JARL.

Jeg tröster mig til at svare for mine gerninger.

HÅKON.

Godt for os alle, hvis så er. (stiger et trin op hvor kongestolen står, og støtter sig til stolarmen.) Her står jeg som eders konge og spørger: véd I, at Jon jarl på Orknø har rejst sig mod mig?

SKULE JARL.

Ja.

HÅKON.

At han nægter at betale mig skatten?

SKULE JARL.

Ja.

HÅKON.

Og er det sandt, at I, herre jarl, idag har skikket brev til ham?

SKULE JARL.

Hvem siger så?

IVAR BODDE.

Så siger jeg.

DAGFINN BONDE.

Jostejn Tamb turde ikke nægte at tage det med, siden kongens segl var for.

HÅKON.

I skriver til kongens uvenner og sætter kongens segl for, skjønt kongen ikke véd, hvad der står skrevet!

SKULE JARL.

Så har jeg gjort i mange år med eders minde.

HÅKON.

Ja, den tid, I førte værgemålet for mig.

SKULE JARL.

Aldrig har I havt skade deraf. Jon jarl skrev mig til og bad om min mellemkomst; han bød forlig, men på uhæderlige vilkår for kongen. Vermelandstoget har sært trykket eders sind; havde I selv fået handle nu, så var Jon jarl sluppet for let. — jeg kan grejde sagen bedre.

HÅKON.

Vi ønskede helst at grejde sagen selv. — Og hvad har I svaret?

SKULE JARL.

Læs mit brev.

HÅKON.

Giv hid!

SKULE JARL.

Jeg tænkte I havde det?

DAGFINN BONDE.

I véd visst bedre end så. Gregorius Jonssøn

var rappere på foden; da vi kom ombord, var brevet borte.

SKULE JARL
(vender sig til GREGORIUS JONSSON).

Herr lendermand, giv kongen brevet.

GREGORIUS JONSSØN
(nærmer sig urolig).

Hør mig —!

SKULE JARL.

Hvad nu?

GREGORIUS JONSSON
(dæmpet).

I vil mindes, der stod skrevet hvasse ord om kongen.

SKULE JARL.

Dem skal jeg vide at svare for. Brevet!

GREGORIUS JONSSØN.

Jeg har det ikke.

SKULE JARL.

I har det ikke!

GREGORIUS JONSSØN.

Dagfinn Bonde var i hælene pa os. Jeg greb brevet fra Jostejn Tamb, bandt en sten til det —

SKULE JARL.

Nu?

GREGORIUS JONSSØN.

Det ligger på bunden af fjorden.

SKULE JARL.

Ilde — ilde har I der handlet.

HÅKON.

Jeg venter på brevet, herre jarl!

SKULE JARL.

Jeg kan ikke lægge det frem.

HÅKON.

I kan ikke?

SKULE JARL
(går et skridt nærmere mod kongen).

Jeg er for stolt til at skyde mig ind under. hvad I og eders mænd vilde kalde for udflugter —

HÅKON
(tvinger sin opbrusende vrede).

Og sa —?

SKULE JARL.

Kort og godt: — jeg lægger det ikke frem: — jeg vil ikke lægge det frem!

HÅKON.

I trodser mig altså!

SKULE JARL.

Hvis det ikke kan være andet, — nu ja, jeg trodser eder.

IVAR BODDE
(stærkt).

Nu, herre konge, nu tænker jeg ikke nogen mand har mere vidnesbyrd behov!

DAGFINN BONDE.

Nej, nu tænker jeg, vi kender jarlens sindelag.

HÅKON
(koldt til jarlen).

Vil I give kongsseglet til Ivar Bodde.

MARGRETE
(iler med foldede hænder frem mod forhøjningen, hvor kongen står).

Håkon, vær mig en mild og nådig husbond!

HÅKON
(gør en bydende armbevægelse mod hende; hun skjuler ansigtet i sit slør og går opover mod moderen igen.)

SKULE JARL
(til IVAR BODDE).

Her er kongsseglet.

IVAR BODDE.

Dette skulde være gildets sidste kveld. Det endte med en tung sorg for kongen; men det måtte komme slig engang, og jeg mener, hver trofast mand må glæde sig ved, at det kom.

SKULE JARL.

Og jeg mener, hver trofast mand må harmes dybt over, at en prest på slig vis stiller sig mellem os Birkebejnere; — ja, jeg siger Birkebejnere, thi jeg er Birkebejner fuldt så godt som kongen og hans mænd. Jeg er af samme æt, Sverres æt, kongsætten, — men I, prest, I har bygget en mur af mistro rundt om kongen og stængt mig ude fra ham; det har været eders gerning i mange år.

PÅL FLIDA
(opægget til de omstående).

Jarlsmænd! Skal vi tale sligt længere?

GREGORIUS JONSSØN
(træder frem).

Nej, vi kan ikke og vil ikke tåle det længer. Her må det siges lydt, — ingen af jarlens mænd kan tjene kongen med fuld tro og kærlighed, sålænge Ivar Bodde går ind og ud i kongsgården og lægger ondt for os.

PAL FLIDA.

Prest! Jeg undsiger dig på liv og lemmer, hvor jeg træffer dig, på fri mark, ombord, eller i uhelligt hus!

MANGE JARLSMÆND.

Jeg også! Jeg også! Du skal være fredløs for os!

IVAR BODDE.

Gud forbyde, at jeg skulde stå mellem kongen og så mange mægtige høvdinger. — Håkon, min høje herre, jeg véd med mig selv, at jeg har tjent eder med al troskab. Jarlen har jeg været jer imod, det er sandt; men hvis jeg nogen tid gjorde ham uret, da får Gud forlade mig det. Nu er der ikke mere for mig at gøre i kongsgården; her er eders segl; tag det i egne hænder; for længe siden skulde det ligget der.

HÅKON
(der er stegen ned fra forhøjningen).

I bliver!

IVAR BODDE.

Jeg kan ikke. Samvittigheden vilde bide og nage mig nat og dag, om jeg gjorde det. Større ulykke kan ingen mand volde i disse tider, end at stille sig mellem kongen og jarlen.

HÅKON.

Ivar Bodde, jeg byder dig at blive!

IVAR BODDE.

Om den hellige kong Olaf stod op af sølvkisten og bød mig blive, så måtte jeg dog gå nu. (lægger seglet i kongens hånd.) Farvel, min ædle herre! Gud fremme og signe al eders gerning!

(Går mellem mængden ud til højre.)

HÅKON
(mørk, til jarlen og hans mænd).

Der mistede jeg en trofast ven for eders skyld; stort vederlag må I byde, skal I veje tabet op.

SKULE JARL.

Jeg byder mig selv og alle mine.

HÅKON.

Næsten er jeg ræd der må mere til. Jeg trænger nu til at samle om mig alle dem, som jeg fuldt kan lide på. Dagfinn Bonde, lad straks gå bud nordover til Hålogaland; Vegard Væradal skal kaldes her ned igen.

DAGFINN BONDE
(der har stået noget tilbage i samtale med en rejseklædt mand, som er trådt ind i hallen, nærmer sig og siger rystet):

Vegard kan ikke komme, herre.

HÅKON.

Hvoraf véd du det?

DAGFINN BONDE.

Ret nu er her bud om ham.

HÅKON.

Hvad melder det?

DAGFINN BONDE.

At Vegard Væradal er dræbt.

MANGE STEMMER.

Dræbt!

HÅKON.

Hvem dræbte ham?

DAGFINN BONDE.

Andres Skjaldarband, jarlens ven.

(Kort ophold: mændene hvisker uroligt indbyrdes.)

HÅKON.

Hvor er budet?

DAGFINN BONDE
(fører manden frem).

Her, herre konge.

HÅKON.

Hvad årsag var der til drabet?

BUDET.

Det véd nok ingen. De taltes ved om finneskatten og med ét sprang Andres op og gav ham banesår.

HÅKON.

Og havde der før været trætte mellem dem?

BUDET.

Stundom. Andres sagde tidt, at en klog rådgiver her sorfra havde skrevet ham til, at han skulde være som fjeld og flint mod Vegard Væradal.

DAGFINN BONDE.

Sælsomt nok; — før Vegard rejste, fortalte han mig, at en klog rådgiver havde sagt, han skulde være som fjeld og flint mod Andres Skjaldarband.

BISP NIKOLAS
(spytter).

Tvi vorde slige rådgivere!

HÅKON.

Vi vil ikke nøjere granske, hvad rod dette stammer fra. To trofaste sjæle har jeg mistet idag. Jeg kunde græde for Vegard; men her skal mere end gråd til; her får det gælde liv for liv. Herre jarl, Andres Skjaldarband er eders håndgangne mand; I bød mig al hjælp, som vederlag for Ivar Bodde. Jeg tager jer på ordet og venter I vil virke for, at straffen fremmes over denne ugerning.

SKULE JARL.

Onde engle stiller sig visselig mellem os to idag. På hversomhelst anden af mine mænd skulde jeg tilstedet, at I lod drabet hævne —

HÅKON
(spændt).

Nu?

SKULE JARL.

Men ikke på Andres Skjaldarband.

HÅKON
(opbrusende).

Vil I værge om drabsmanden!

SKULE JARL.

Om denne drabsmand må jeg værge.

HÅKON.

Og årsagen —?

SKULE JARL.

Den får ingen vide uden Gud i himlen.

BISP NIKOLAS
(sagte til DAGFINN).

Jeg véd den.

DAGFINN BONDE.

Og jeg aner den.

BISP NIKOLAS.

Sig ingenting, gode Dagfinn!

HÅKON.

Jarl, jeg vil tro i det længste, at det ikke er alvor, det I her siger mig —

SKULE JARL.

Var det min egen fader, Andres Skjaldarband havde dræbt, — han skulde endda gå fri. I må ikke spørge mere.

HÅKON.

Godt. Så får vi selv tage os tilrette!

SKULE JARL
(med et udtryk af angst).

Konge! det blir blodværk på begge sider!

HÅKON.

Lad gå; straffen skal dog fremmes.

SKULE JARL.

Den skal ikke fremmes! — Den kan ikke fremmes!

BISP NIKOLAS.

Nej, der har jarlen ret.

HÅKON.

Og det siger I, ærværdige herre?

BISP NIKOLAS.

Andres Skjaldarband har taget korset.

HÅKON og SKULE JARL.

Taget korset!

BISP NIKOLAS.

Og er alt faret fra landet.

SKULE JARL.

Godt var det for os alle.

HÅKON.

Dagen helder; bryllupsgildet får nu være endt. Jeg takker eder, herre jarl, for al ære, som er mig vist i denne tid. — I drager til Nidaros, kan jeg tænke?

SKULE JARL.

Det er så min agt.

HÅKON.

Og jeg til Viken. — Hvis du, Margrete, heller ønsker at blive her i Bergen, så gør det.

MARGRETE.

Hvor du farer, vil jeg følge, indtil du forbyder mig det.

HÅKON.

Godt, så følg.

SIGRID.

Vidt spredes ætten nu. (knæler for HÅKON.) Vis mig en nåde, herre konge!

HÅKON.

Rejs eder, fru Sigrid; hvad I beder om, skal ske.

SIGRID.

Jeg kan ikke følge jarlen til Nidaros. Nonneklostret på Rejn skal indvies; skriv til erkebispen, — virk for, at jeg bliver abbedisse der.

SKULE JARL.

Du, min søster?

HÅKON.

I vil gå i kloster!

SIGRID
(rejser sig).

Siden blodnatten i Nidaros, da mit bryllup stod, og Baglerne kom og hug min brudgom ned, og mange hundrede med ham, mens byen brandt i alle hjørner, — da var det ligesom blodet og branden gjorde mit syn sløvt og slukt for verden udenom. Men jeg fik kraft til at skimte det, som ingen anden øjner, — og ét ser jeg nu — en stor skrækkens tid for landet!

SKULE JARL
(heftigt).

Hun er syg! Agt ikke på hende!

SIGRID.

Rig grøde vil modnes for ham, som høster i

mørke. Alle kvinder i Norge skulle kun have én gerning nu, — knæle i klostre og kirker, og bede — bede ved dag og nat!

HÅKON
(rystet).

Er det spådomsgave eller sjælesot, som taler så?

SIGRID.

Farvel, min broder, — vi mødes engang til.

SKULE JARL
(uvilkårligt).

Når?

SIGRID
(sagte).

Når du tager kronen; når der er al fare, — når du trænger mig i din højeste nød!

(Går ud til højre med MARGRETE, FRU RAGNHILD og kvinderne.)

HÅKON
(efter et kort ophold, drager sværdet og siger med fast og rolig bestemthed):

Alle jarlens mænd skal tages i ed.

SKULE JARL
(heftigt).

Er det eders fulde agt! (næsten bedende.) Kong Håkon, gør det ikke!

HÅKON.

Ingen jarlsmand slipper fra Bergen, før han har svoret kongen troskab.

(Går med sin hird. Alle, undtagen bispen og jarlen, følger efter.)

BISP NIKOLAS.

Han har taget på jer med hårde hænder idag.

SKULE JARL
(tier og ser målløs efter kongen).

BISP NIKOLAS
(stærkere).

Og er kanske endda ikke kongefødt.

SKULE JARL
(vender sig pludselig i stærk bevægelse og griber bispens arm).

Trond prests skriftemål — hvor er det?

BISP NIKOLAS.

Han sendte mig det fra England, før han døde; jeg véd ikke med hvem, — og jeg har ikke fået det.

SKULE JARL.

Men det må findes!

BISP NIKOLAS.

Det tror jeg fuldt og fast.

SKULE JARL.

Og finder I det, da vil I give det i mine hænder?

BISP NIKOLAS.

Det lover jeg.

SKULE JARL.

Det sværger I ved eders sjæls salighed?

BISP NIKOLAS.

Det sværger jeg ved min sjæls salighed!

SKULE JARL.

Godt; til den tid vil jeg stå Håkon imod, hvor det kan ske stilt og i løndom. Det må hindres, at han er mægtigere end jeg, når kampen skal begynde.

BISP NIKOLAS.

Men hvis det viser sig, at han er den rette kongssøn, — hvad så?

SKULE JARL.

Så får jeg prøve på at bede — bede om ydmygt sind til at tjene ham som ærlig høvding og af al min evne

BISP NIKOLAS.

Og hvis han er den urette?

SKULE JARL.

Da skal han vige for mig! Kongsnavn og kongsstol, hird og hær, skat og flåde, byer og borge, alt vil jeg have!

BISP NIKOLAS.

Han vil ty til Viken —

SKULE JARL.

Jeg jager ham fra Viken!

BISP NIKOLAS.

Så sætter han sig fast i Nidaros.

SKULE JARL.

Jeg stormer Nidaros!

BISP NIKOLAS.

Han stænger sig inde i Olafs hellige kirke

SKULE JARL.

Jeg bryder kirkefreden

BISP NIKOLAS.

Han flygter op på højalteret og hænger sig fast ved Olafs skrin —

SKULE JARL.

Jeg trækker ham ned fra alteret, om jeg så skal trække helgenskrinet med — —

BISP NIKOLAS.

Men han har endda kronen på hovedet, jarl!

SKULE JARL.

Jeg slår kronen af med mit sværd!

BISP NIKOLAS.

Men dersom den sidder altfor fast —?

SKULE JARL.

Nu da, i Guds eller Satans navn — da slår jeg hovedet med! (går ud til højre.)

BISP NIKOLAS

(ser efter ham, nikker langsomt og siger):

Ja — ja; — — slig kan jeg like jarlen!

Teppet falder.

TREDJE AKT.

(En stue i Oslo bispegard. På højre side er indgangsdøren. I baggrunden fører en liden åbentstående port ind til kapellet, som er oplyst. En dør, med teppe for på den venstre væg, går ind til bispens soveværelse. Foran på samme side står en stoppet hvilebænk. Over til højre er et skrivebord med breve, dokumenter og en brændende lampe.)

(Stuen er i førstningen tom; indenfor forhænget til venstre høres sang af munke. Lidt efter kommer PAL FLIDA rejseklædt ind fra højre, standser indenfor døren, venter, ser sig om og banker derpå tre gange i gulvet med sin stav.)

SIRA VILJAM
(kommer ud fra venstre og udbryder med dæmpet stemme):

Pal Flida! Gud være lovet; — så er jarlen ikke langt borte.

PAL FLIDA.

Skibene sejler alt frem ved Hovedø; jeg foer i forvejen. Og hvorledes går det med bispen?

SIRA VILJAM.

Han får den sidste olje nu.

PAL FLIDA.

Så er der al fare.

SIRA VILJAM.

Mester Sigard fra Brabant har sagt, at han ikke kan leve natten over.

PAL FLIDA.

Da mener jeg, han har stævnet os for sent til sig.

SIRA VILJAM.

Nej, nej, — han har fuld samling og lidt kræfter også, — hvert øjeblik spørger han, om ikke jarlen snart kommer.

PAL FLIDA.

I kalder ham endnu for jarl; véd I ikke, at kongen har givet ham navn af hertug?

SIRA VILJAM.

Jo, jo visst; — det er bare slig en gammel vane. Hys — (han og PAL FLIDA slår kors og bøjer sig. Ud fra bispens kammer kommer to kordrenge med lys, derefter to andre med røgelsekar; efter dem prester, der bærer kalk, disk, et krusifiks og en kirkefane; bagefter følger et tog af prester og munke; kordrenge med lys og røgelsekar slutter processionen, der langsomt bevæger sig ind i kapellet, hvis dør lukkes efter dem.)

PAL FLIDA.

Nu har da den gamle herre gjort op med denne verden.

SIRA VILJAM.

Jeg kan vel sige ham, at hertug Skule kommer så snart ske kan?

PAL FLIDA.

Han går lige fra bryggen og her op i bispegården. Farvel! (går.)

(Flere prester, hvoriblandt PETER, samt tjenere hos bispen kommer ud fra venstre med tepper, puder og et stort fyrfad.)

SIRA VILJAM.

Hvad skal dette til?

EN PREST
(reder op på bænken)

Bispen vil ligge herude.

SIRA VILJAM.

Men er det rådeligt?

PRESTEN.

Mester Sigard mener, vi kan gerne føje ham. Der er han alt.

(BISP NIKOLAS kommer ud, støttet af MESTER SIGARD og en prest. Han er i bispedragt, men uden stav og hue.)

BISP NIKOLAS.

Tænd flere lys! (Han bringes til sæde på bænken ved fyrfadet og dækkes til med tepperne.) Viljam! Nu har jeg fået forladelse for alle mine synder! De tog dem med allesammen; — jeg synes jeg er så let nu.

SIRA VILJAM.

Hertugen har budsendt jer, herre; han er alt indenfor Hovedø.

BISP NIKOLAS.

Det er godt, meget godt. Kongen vil vel også snart være her. Jeg har været en syndig hund i mine dage, Viljam; jeg har forbrudt mig svarlig mod kongen. Presterne derinde de sagde, at alle mine synder skulde være mig forladt; — ja, det kan være vel nok; men de har så godt for at love, de; det er ikke d e m, jeg har forbrudt mig imod. Nej, nej — det er nok tryggest, at få det fra kongens egen mund. (udbryder heftigt:) Lys, siger jeg! Her er så mørkt herinde.

SIRA VILJAM.

Her er tændt —

MESTER SIGARD
(standser ham med et tegn og nærmer sig bispen).

Hvorledes har I det, herre?

BISP NIKOLAS.

A jo, — à jo; jeg er kold på hænder og fødder.

MESTER SIGARD
(halvhøjt, idet han flytter fyrfadet nærmere).

Hm, — det er begyndelsen til enden.

BISP NIKOLAS
(angst til VILJAM).

Jeg har sagt, at otte munke skal synge og bede for mig i kapellet inat. Hav øje med dem; der er dovne svende iblandt.

SIRA VILJAM
(peger taus mod kapellet, hvorfra høres sang, som vedbliver under det følgende).

BISP NIKOLAS.

Så meget ugjort endnu, og så gå fra det altsammen! Så meget ugjort, Viljam!

SIRA VILJAM.

Herre, tænk på det himmelske!

BISP NIKOLAS.

Jeg har tiden for mig; — udpå morgenstunden, mener mester Sigard —

SIRA VILJAM.

Herre, herre!

BISP NIKOLAS.

Giv mig mitra og stav! — Du har godt ved at sige jeg skal tænke — (en prest bringer det forlangte.) Så, sæt huen der, den er mig for tung; giv mig staven i hånd; så, nu er jeg rustet. En bisp! — Den onde tør ikke gå mig på livet nu!

SIRA VILJAM.

Vil I ellers noget?

BISP NIKOLAS.

Nej. Jo, sig mig; — Peter, Andres Skjaldarbands søn, — alle taler så godt om ham —

SIRA VILJAM.

Han er visselig en skyldfri sjæl.

BISP NIKOLAS.

Peter, du skal våge hos mig til kongen eller hertugen kommer. Gå ud salænge, I andre, men vær ved hånden.

(Alle, undtagen PETER, går ud til højre.)

BISP NIKOLAS
(efter et kort ophold).

Peter!

PETER
(nærmer sig).

Herre?

BISP NIKOLAS.

Har du aldrig set gamle mænd dø?

PETER.

Nej.

BISP NIKOLAS.

Rædde er de allesammen; det tør jeg sværge

på! Der på bordet ligger et stort brev med segl for; giv mig det. (Peter bringer brevet.) Det er til din moder.

PETER.

Til min moder?

BISP NIKOLAS.

Du får rejse nordover til Hålogaland med det. Jeg har skrevet til hende om en stor og vigtig sag: der er kommet tidende fra din fader.

PETER.

Han strider som en herrens kæmpe i det hellige land. Falder han der, så falder han på vigslet grund: thi der er hver fodsbred jord hellig. Jeg minder Gud om ham i alle mine bønner.

BISP NIKOLAS.

Er Andres Skjaldarband dig kær?

PETER.

Han er en hæderlig mand; men der lever en anden mand, hvis storhed min moder ligesom fostrede og nærede mig med.

BISP NIKOLAS

(hurtig og spændt).

Er det hertug Skule?

PETER.

Ja, hertugen. — Skule Bårdssøn. Min moder har kendt ham i yngre dage. Hertugen må visselig være den ypperste mand i landet!

BISP NIKOLAS.

Der er brevet: rejs nordover med det straks! — Synger de ikke derinde?

PETER.

Jo, herre!

BISP NIKOLAS.

Otte svære karle med struber som basuner, det må dog vel hjælpe noget, véd jeg?

PETER.

Herre, herre, jeg vilde bede selv!

BISP NIKOLAS.

Jeg har for meget ugjort, Peter. Livet er altfor kort; desuden så vil nok kongen tilgive mig, når han kommer — (farer sammen i smerte).

PETER.

I lider visst?

BISP NIKOLAS.

Jeg lider ikke; men det ringer for mine øren; det lyser og blinker for øjnene —

PETER.

Det er de himmelske klokker, som ringer eder hjem; — det, som blinker, er alterlysene, dem Guds engle har tændt for eder.

BISP NIKOLAS.

Ja visst er det så; — det har ingen fare, når de kun holder godt ud i bøn derinde. — Farvel, rejs straks med brevet.

PETER.

Skal jeg ikke først —?

BISP NIKOLAS.

Nej, gå; jeg er ikke ræd for at være alene.

PETER.

Vel mødt igen da, når de himmelske klokker engang har lyd for mig også. (går ud til højre.)

BISP NIKOLAS.

De himmelske klokker, — ja, sligt siges så let, når en går om på to friske ben. — Så meget ugjort! Men der vil leve mangt efter mig alligevel. Jeg lovede hertugen ved min sjæls salighed, at give ham Trond prests skriftemål, hvis det kom mig ihænde; — godt, at jeg ikke har fået det. Havde han visshed, så vilde han sejre eller falde; da blev en af dem den mægtigste mand, som nogensinde havde levet i Norge. Nej, nej, — hvad jeg ikke kunde nå, skal ingen anden nå. Det er bedst med uvissheden; sålænge hertugen tynges af den, vil de to ødelægge hinanden, hvor de kan komme til; byer vil brændes, bygder hærges, — ingen af dem vinder ved den andens tab — — (forfærdet.) Nåde, forbarmelse! Det er jo mig, som bærer skylden — mig, som fra første færd gav stødet til det hele! (beroligende sig.) Ja, ja, ja! men nu kommer kongen, — det er jo ham, det mest går ud over, — han tilgiver mig nok — der skal læses bønner og messer; det har ingen nød; — jeg er jo bisp, og jeg har aldrig dræbt nogen med egen hånd. — Godt er det, at Trond prests skriftemål ikke kom; de hellige er med mig, de vil ikke friste mig til at bryde mit løfte. — Hvem banker på døren? Det må være hertugen! (gnider sig fornøjet i hænderne.) Han vil trygle om beviser for kongsretten, — og jeg har ingen beviser at give ham!

(INGA fra Vartejg kommer ind; hun er sortklædt, med kåbe og hætte.)

BISP NIKOLAS

(farer sammen).

Hvem er det?

INGA.

En kone fra Vartejg i Borgasyssel, ærværdige herre.

BISP NIKOLAS.

Kongsmoderen!

INGA.

Så kaldtes jeg engang.

BISP NIKOLAS.

Gå, gå! Jeg rådede ikke Hakon til at skille sig af med jer!

INGA.

Hvad kongen gør, er velgjort! det er ikke derfor jeg kommer.

BISP NIKOLAS.

Og hvorfor da?

INGA.

Gunnulf, min broder, er kommen hjem fra Englandsfærden —

BISP NIKOLAS.

Fra Englandsfærden —!

INGA.

Han har været borte i mange år, som I véd, og flakket vidt omkring; nu førte han brev hjem —

BISP NIKOLAS

(åndeløs).

Brev —?

INGA.

Fra Trond prest. Det er til eder, herre.

(rækker ham det.)

BISP NIKOLAS.

Ja så; — og I bringer det?

INGA.

Så var Tronds ønske. Stor tak skylder jeg ham fra den tid, han fostrede Håkon. Jeg fik spurgt, at I var syg; derfor gav jeg mig straks på rejsen; jeg har gået hid på min fod —

BISP NIKOLAS.

Det havde ikke hastet så brat, Inga!

DAGFINN BONDE

(kommer ind fra højre).

Guds fred, ærværdige herre!

BISP NIKOLAS.

Kommer kongen?

DAGFINN BONDE.

Nu rider han Ryenbergene nedover med dronningen og kongsbarnet og stort følge.

INGA

(iler frem mod DAGFINN).

Kongen, — kongen! kommer han hid?

DAGFINN BONDE.

Inga! Er I her, I hardt prøvede kvinde?

INGA.

Den er ikke hardt prøvet, som har så stor en søn.

DAGFINN BONDE.

Nu skal hans harde hjerte smeltes.

INGA.

Ikke et ord til kongen om mig. O, men se ham må jeg dog; — hør, — kommer han hid?

DAGFINN BONDE.

Ja, snart.

INGA.

Og det er mørk kveld. Kongen skal vel lyses frem med fakler.

DAGFINN BONDE.

Ja.

INGA.

Så vil jeg stille mig i et bislag, hvor han går forbi; — og så hjemover til Vartejg. Men først ind i Hallvards kirke; der brænder lys inat; der vil jeg bede godt for kongen, for min fagre søn.

(Går ud til højre.)

DAGFINN BONDE.

Jeg har røgtet mit ærinde; jeg går for at møde kongen.

BISP NIKOLAS.

Hils ham kærligst, gode Dagfinn!

DAGFINN BONDE
(idet han går ud til højre).

Ikke vilde jeg være bisp Nikolas imorgen.

BISP NIKOLAS.

Trond prests skriftemål —! Altså kom det da alligevel; — her holder jeg det i min hånd. (grubler og stirrer ud for sig.) — En skulde aldrig love noget på sin sjæls salighed, når en er så gammel som jeg. Havde jeg år igen, så skulde jeg altid vride mig fra sligt et løfte; men ikveld, den sidste kveld, — nej, det er ikke rådeligt. — Kan jeg da holde det? Er det ikke at sætte på spil alt det, jeg har virket for hele mit liv igennem? — (hviskende.) O, kunde jeg snyde den onde, bare denne eneste gang til! (lytter.) Hvad er det? (råber:) Viljam, Viljam!

SIRA VILJAM

(kommer ind fra højre).

BISP NIKOLAS.

Hvad er det, som suser og tuder så stygt?

SIRA VILJAM.

Det er uvejret, som tager til.

BISP NIKOLAS.

Tager uvejret til! — Jo visst vil jeg holde mit løfte! Uvejret, siger du —? Synger de derinde?

SIRA VILJAM.

Ja, herre.

BISP NIKOLAS.

Sig, de skal gøre sig al flid; — broder Aslak især; han gør altid så stutte bønner: han kniber undaf, når han kan komme til; han springer over, den hund! (slår i gulvet med bispestaven.) Gå ind og sig ham, det er den sidste nat, jeg har igen; han skal gøre sig flid, ellers kommer jeg over ham og spøger!

SIRA VILJAM.

Herre, skal jeg ikke hente mester Sigard?

BISP NIKOLAS.

Gå ind, siger jeg! (VILJAM går ind i kapellet.) Det må visselig være himlens vilje, at jeg skal forlige kongen og hertugen, siden den sender mig Trond prests brev nu. Dette er hårdt at gå på, Nikolas; rive ned med et eneste ryk, hvad du har brugt hele dit liv til at bygge. Men der er ikke andet for; jeg får gøre himlens vilje denne gang. — Dersom jeg endda bare kunde læse, hvad der står i brevet; men jeg kan ikke se et ord! Der driver tåger for mine øjne, det gnistrer og sprætter —; og ingen anden tør jeg

lade læse det for mig! At love sligt —! Er menneskets kløgt da så ussel, at det ikke mægter råde over andet og tredje led af sin egen gerning? Jeg talte så længe og så indtrængende til Vegard Væradal om at få kongen til at sende Inga fra sig, at det omsider skede. Den gerning var klog i første led; men havde jeg ikke rådet slig, så havde ikke Inga været på Vartejg nu, brevet var ikke kommet tidsnok i mine hænder, og jeg havde ikke havt noget løfte at holde, — altså uklog i andet led. Havde jeg endda tiden for mig; men kun denne ene nat tilende, og knapt nok det. Jeg må, jeg vil leve længer! (banker med staven; en prest træder ind fra højre.) Mester Sigard skal komme! (presten går; bispen knuger brevet i hænderne.) Her, indenfor dette tynde segl ligger Norges saga for hundrede år! Den ligger og drømmer, som fugleungen i ægget! O, den, som nu havde flere end én sjæl — eller også ingen! (trykker brevet vildt op til sit bryst.) O, var ikke enden så rap over mig, — og dommen og straffen, — jeg skulde ruge dig ud til en høg, som skulde kaste skyggende rædsel over alt landet og hugge sine hvasse kloer i hver mands hjerte! (farer sammen.) Men den sidste time er nær! (skrigende.) Nej, nej, — du skal blive til en svane, en hvid svane! (kaster brevet bortover gulvet og råber:) Mester Sigard, mester Sigard!

MESTER SIGARD
(fra højre).

Hvorledes går det, ærværdige herre?

BISP NIKOLAS.

Mester Sigard, — sælg mig tre dages liv!

MESTER SIGARD.

Jeg har sagt jer —

BISP NIKOLAS.

Ja, ja; men det var ikke alvor; det var en liden straf. Jeg har været en urimelig herre mod jer; derfor vilde I skræmme mig. Fy, det var stygt, — nej, nej, — det var tilpas for mig! Men vær nu god og snild! Jeg skal betale godt; — tre dages liv, mester Sigard, bare tre dages liv!

MESTER SIGARD.

Om jeg så selv skulde gå bort i samme stund, som I, kunde jeg dog ikke lægge tre dage til.

BISP NIKOLAS.

Én dag da; bare én dag! Lad det være lyst, lad solen skinne, når jeg skal afsted! Hør, Sigard! (vinker ham hen til sig og drager ham ned på bænken.) Jeg har givet næsten alt mit guld og sølv til kirken, for at få store messer læst bagefter. Jeg vil gøre det om igen; I skal få det altsammen! Hvad, Sigard, skal vi to narre dem derinde? He, he, he! I bliver rig, Sigard, og rejser af landet; jeg får frist og kan område mig lidt og hjælpe mig med færre bønner. Hvad, Sigard, skal vi —? (SIGARD føler hans puls; bispen udbryder angst:) Nå, hvorfor svarer I ikke?

MESTER SIGARD
(rejser sig)

Jeg har ikke tid, herre. Jeg vil lave jer en drik, som kan lette jer lidt på det sidste.

BISP NIKOLAS.

Nej, vent med det! Vent — og svar mig!

MESTER SIGARD.

Jeg har ikke tid; drikken må være færdig inden en time. (går ud til højre.)

BISP NIKOLAS.

Inden en time! (banker vildt.) Viljam! Viljam!

SIRA VILJAM
(kommer ud fra kapellet).

BISP NIKOLAS.

Tag flere til hjælp derinde! De otte forslår ikke!

SIRA VILJAM.

Herre —?

BISP NIKOLAS.

Flere til hjælp, siger jeg! Kolbejn korsbroder har ligget syg i fem uger, — han kan ikke have syndet stort i den tid —

SIRA VILJAM.

Han var til skrifte igår.

BISP NIKOLAS
(ivrig).

Ja, han må være god; tag ham! (VILJAM går ind i kapellet igen.) Inden en time! (tørrer sveden af panden.) Puh, hvor her er varmt! — Den usle hund, — hvad hjælper al hans lærdom, når han ikke kan lægge en time til. Der sidder han dagstødt i sin stue og sætter kunstige hjul og lodder og løftestænger sammen; han vil skabe et værk, som skal gå og gå, og aldrig standse, — *perpetuum mobile* kalder han det. Hvorfor øver han ikke heller sin kunst og sin kløgt på at gøre mennesket til sligt *perpetuum mobile* —? (standser og tænker; det lysner i hans øjne.) *Perpetuum mobile,* — jeg er ikke stiv i latinen, — men det betyder noget, som har evnen til at virke evigt, udover gennem alle tider. Om jeg nu selv kunde —? Det var en gerning at ende med, det! Det var at

gøre sin største gerning i sin sidste stund! At sætte igang hjul og lodder og loftestænger i kongens og hertugens sjæle; sætte dem slig igang, at ingen magt på jorden kan standse dem; kan jeg det, da bliver jeg jo ved at leve, leve i mit værk, — og når det kommer til stykket, så er det kanske det, som kaldes udødelighed. — Trostelige, svalende tanker, hvor I gør den gamle mand godt! (puster ud og strækker sig behageligt på bænken.) Diabolus har været hårdt efter mig ikveld. Det er følgen af at ligge ledig; *otium est pulvis — pulveris* — nå, ligegodt med latinen. — Diabolus skal ikke få magt over mig mere; jeg vil være virksom til det sidste; jeg vil —; hvor de belger derinde — (banker; VILJAM kommer ud.) Sig dem, de skal tie, de forstyrrer mig. Kongen og hertugen kommer snart, jeg har store ting at tænke på.

SIRA VILJAM.

Herre, skal jeg da —?

BISP NIKOLAS.

Byde dem hold op en stund, så jeg kan tænke i ro. Se der, tag op det brev, der ligger på gulvet. — Godt. Giv mig så hid papirerne —

SIRA VILJAM
(går til skrivebordet).

Hvilke, herre?

BISP NIKOLAS.

Ligegodt —; de med segl for; de, som ligger øverst. Så; gå nu ind og sig, de skal være stille. (VILJAM går.) — Dø, og dog råde i Norge! Dø, og stelle det så, at ingen mand kommer til at højne sig et hoved op over alle andre. Tusende veje kunde bære frem til det mål; men der kan kun være én, som duger; — den gælder det at finde, — den gælder

det at slå ind på. — Ha! Vejen ligger jo så nær, så nær! Ja, slig skal det være. Jeg holder løftet; hertugen skal få brevet i sine hænder; — men kongen — hm, han skal få tvivlens brod i sit hjerte. Håkon er ærlig, som de kalder det; med troen på sig selv, og på sin ret, vil meget falde i ham. Begge skal tvivle og tro, vippe op og ned, aldrig finde fast grund under foden, — *perpetuum mobile!* — Men vil Håkon fæste lid til mit udsagn? Det vil han; jeg er jo en døende mand; jeg skal fodre ham med sandhed iforvejen. — Kræfterne svigter, men sjælen friskner; — jeg ligger ikke på sottesengen længer, jeg sidder i min arbejdsstue, jeg vil arbejde den sidste nat, arbejde — til lyset slukner —

HERTUG SKULE

(kommer ind fra højre og går frem mod bispen).

Fred og hilsen, ærværdige herre! Jeg hører, det står ilde med jer.

BISP NIKOLAS.

Jeg er et lig i knop, gode hertug; inat springer jeg ud; imorgen kan det kendes, hvor jeg dufter.

HERTUG SKULE.

Alt inat, siger I?

BISP NIKOLAS.

Mester Sigard siger: om en time.

HERTUG SKULE.

Og Trond prests brev —?

BISP NIKOLAS.

Tænker I endnu på det?

HERTUG SKULE.

Det kommer aldrig af mine tanker.

BISP NIKOLAS.

Kongen har gjort eder til hertug; ingen mand har båret hertugnavn i Norge, før I.

HERTUG SKULE.

Strækker ikke til. Er Håkon den urette, så må jeg have alt!

BISP NIKOLAS.

Hu, her er koldt herinde; det isner mig igennem alle lemmer.

HERTUG SKULE.

Trond prests brev, herre! For Guds, den almægtiges skyld, — har I det?

BISP NIKOLAS.

Jeg véd ialfald, hvor det kan findes.

HERTUG SKULE.

Så sig det, sig det!

BISP NIKOLAS.

Vent —

HERTUG SKULE.

Nej, nej, — nyt tiden; jeg ser det lakker stærkt. — og kongen kommer jo hid. er mig sagt.

BISP NIKOLAS.

Ja. kongen kommer; deraf ser I bedst. at jeg sørger for eders sag, selv nu.

HERTUG SKULE.

Hvad er eders agt?

BISP NIKOLAS.

Mindes I ved kongens bryllup, — da sagde I, at det, som gør Håkon stærk, er hans uryggelige tro på sig selv?

HERTUG SKULE.

Nu?

BISP NIKOLAS.

Hvis jeg skrifter og rejser tvivlen i ham, så falder troen, og styrken med den.

HERTUG SKULE.

Herre, det er syndigt, syndigt, ifald han er den rette!

BISP NIKOLAS.

Det vil stå i eders magt at gøre ham troende igen. Før jeg går herfra, skal jeg sige jer, hvor Trond prests brev er at finde.

SIRA VILJAM
(fra højre).

Nu kommer kongen med fakler og følge opover gaden.

BISP NIKOLAS.

Velkommen skal han være. (VILJAM går.) Hertug, den sidste villighed beder jeg eder om. Vær min eftermålsmand mod alle mine uvenner. (tager et brev frem.) Her har jeg skrevet dem op. De, som står øverst, vilde jeg gerne have hængt, om det kunde føje sig så.

HERTUG SKULE.

Tænk ikke på hævn nu; I har ikke langt igen —

BISP NIKOLAS.

Ikke på hævn, men på straf. Lov mig, at svinge straffens sværd over alle mine uvenner, når jeg er borte. De er eders avindsmænd så fuldt som mine; når I bliver konge, må I tugte dem; lover I mig det?

HERTUG SKULE.

Jeg lover og sværger; — men Trond prests brev —!

BISP NIKOLAS.

I skal få at vide, hvor det er; — men, se her —; kongen kommer; — gem listen over vore uvenner!

(Hertugen gemmer dokumentet; i det samme kommer HÅKON ind fra højre.)

BISP NIKOLAS.

Vel mødt ved gravøllet, herre konge!

HÅKON.

Hårdt har I stået mig imod til alle tider; men det skal være glemt og tilgivet nu; døden stryger selv den største regning ud.

BISP NIKOLAS.

Det lettede! O, hvor kongens mildhed er forunderlig stor! Herre, hvad I har gjort mod en gammel synder ikveld, det skal tifold —

HÅKON.

Lad det være godt; men jeg må sige eder, at jeg højligen undres. I stevner mig hid for at få min tilgivelse, og så bereder I mig sligt et møde.

BISP NIKOLAS.

Møde, herre?

HERTUG SKULE.

Det er mig, kongen sigter til. Vil I, herre bisp, forsikre kong Hakon, ved min tro og ære, at jeg intet vidste om hans komme, før jeg satte foden på Oslo brygge.

BISP NIKOLAS.

Ak, ak; al skyld hviler på mig! Jeg har været en sygelig, sengeliggende mand hele det sidste år; jeg har lidet eller intet spurgt til landets sager; jeg tænkte, det var godt og vel mellem de høje frænder nu!

HÅKON.

Jeg har mærket, at venskabet mellem hertugen og mig trives bedst, når vi holder os fra hinanden; derfor farvel, bisp Nikolas, og Gud være med eder, der I nu går hen. (vil gå.)

HERTUG SKULE
(sagte og urolig).

Bisp, bisp; han går!

BISP NIKOLAS
(pludselig og med vild kraft).

Bliv, kong Håkon!

HÅKON
(standser).

Hvad nu?

BISP NIKOLAS.

I får ikke gå ud af denne stue, før gamle bisp Nikolas har talt sit sidste ord!

HÅKON
(lægger uvilkårlig hånden på sværdet).

Er I kanske kommen mandstærk til Viken, hertug?

HERTUG SKULE.

Jeg har ingen del i dette.

BISP NIKOLAS.

Det er med ordets magt, jeg skal vide at holde jer. Hvor der er ligfærd i huset, der er den døde første mand i laget; han kan gøre og lade, hvad han vil — så langt hans evne strækker. Derfor vil jeg holde min egen ligtale nu; før i tiden var jeg altid så ræd for at kong Sverre skulde komme til at holde den —

HÅKON.

Tal ikke så vildt, herre!

HERTUG SKULE.

I knapper af den dyre stund. I har igen!

HÅKON.

Eders øje er alt sløvt!

BISP NIKOLAS.

Ja, mit syn er sløvt; jeg kan knapt se jer, der I står; men indeni mig drager mit liv lysende klart forbi. Jeg ser syner der —; hør og lær, konge! — Min æt var den mægtigste i landet; mange store høvdinger gik ud fra den; jeg vilde være den største af dem alle. Jeg var ikke mere end gut, da jeg begyndte at hungre efter storværk; jeg tyktes, jeg umuligt kunde vente til jeg blev voksen; — der rejste sig konger med mindre ret end jeg. — Magnus Erlingsson, Sverre prest —; jeg vilde også være konge; men høvding først, — det var nødvendigt. Så skulde slaget stå på Ilevoldene; der var det førstegang jeg var med. Solen randt, og der gik glitrende lyn fra tusende blanke våben. Magnus og alle hans mænd gik frem, som til en leg; jeg alene kendte

mig klemt om hjertet. Hårdt foer vor fylking frem: men jeg kunde ikke vinde med — jeg var ræd! Alle Magnus's andre høvdinger stred mandelig, og mange faldt, der de stred; men jeg flygtede stenberget opover, løb og løb, og standsede ikke før jeg kom ned til fjorden igen, langt ude. Mangen mand måtte vaske sine blodige klæder i Trondhjemsfjorden den kveld; — jeg måtte også vaske mine, men det var ikke for blod. Ja, konge, jeg var ræd; skabt til høvding — og ræd! Det slog ned som et lyn i mig; jeg blev hver mand ond fra den time; jeg bad lønligt i kirkerne, jeg græd og knælte for altrene, jeg gav rige gaver, gjorde hellige løfter; jeg fristede og prøvede i slag efter slag, ved Saltosund, på Jonsvoldene den sommer Baglerne lå i Bergen, — altid fåfængt. Sverre var den, som skønte det først, han talte det højt ud og med spot, og fra den dag lo hver mand i flokken, når Nikolas Arnessøn gik frem i hærklæder. — Ræd, ræd —, og endda vilde jeg være høvding, vilde være konge, følte mig skabt til konge forresten, kunde fremmet Guds rige på jorden; men det var de hellige selv, som stængte bommen for mig.

HÅKON.

For ikke klage over himlen, bisp! I har hadet meget!

BISP NIKOLAS.

Ja, jeg har hadet meget; hadet hvert hoved i dette land, som højnede sig op over mængden. Men jeg hadede, fordi jeg ikke kunde elske. Fagre kvinder, — o, jeg kunde sluge dem med gnistrende øjne endnu! Jeg er otti år, og endnu står min hug til at fælde mænd og favne kvinder; — men det gik mig der, som i slaget; bare vilje og begær, magtstjålen fra fødselen af; — lystens sydende gave

og dog krobling! Så blev jeg da prest; konge eller prest må den mand være, som vil råde for al magten. (ler.) Jeg prest! Jeg en kirkelig mand! Jo, én kirkelig gerning havde himlen særligt skabt mig til. — den, at tage de høje toner, — synge med kvinderøst på de store kirkefester. Og endda kræver de deroppe af mig — halvmanden , hvad de har ret til at kræve af hver den, der fik evnen fuldt ud til sin livsgerning! Der har været tider, da det tyktes mig, sligt krav kunde være billigt; her har jeg ligget på sottesengen slagen af rædsel for straf og dom! Nu er det over; jeg har marg i sjælsknoklerne igen! Jeg har intet forbrudt; det er *mig* uretten er ovet imod; *jeg* er klageren!

HERTUG SKULE
(dæmpet).

Herre — brevet! I har ikke langt igen!

HÅKON.

Tænk pa eders sjæl og ydmyg eder!

BISP NIKOLAS.

En mands gerning er hans sjæl, og min gerning skal blive ved at leve på jorden. Men I, kong Håkon, I skulde vogte jer; thi ligesom himlen har stået *mig* imod og fanget skade til løn, således står I den mand imod, der holder landets lykke i sin hånd —

HÅKON.

Ha — hertug, hertug! Nu skønner jeg modet her!

HERTUG SKULE
(heftigt til bispen).

Ikke et ord mere af sligt!

BISP NIKOLAS
(til HÅKON).

Han vil stå jer imod salænge hans hoved sidder fast på akslerne. Del med ham! Jeg får ikke fred i kisten, jeg kommer igen, hvis ikke I to deler! Ingen af jer skal lægge den andens højde til sin egen vækst; her blev en kæmpe i landet, hvis det skede, og her skal ingen kæmpe være; thi jeg var aldrig nogen kæmpe! (synker mat tilbage på bænken.)

HERTUG SKULE
(kaster sig på knæ ned ved bænken og råber til HÅKON):

Skaf hjælp! For Guds barmhjertigheds skyld, bispen må ikke dø endnu!

BISP NIKOLAS.

Hvor det tager til at skumre for mine øjne! — Konge, for sidste gang, — vil I dele med hertugen?

HÅKON.

Ikke en skærv skænker jeg bort af det, som Gud gav mig!

BISP NIKOLAS.

Godt og vel. (dæmpet.) Troen skal I ialfald miste. (råber:) Viljam!

HERTUG SKULE
(dæmpet).

Brevet! brevet!

BISP NIKOLAS
(uden at høre på ham).

Viljam! (VILJAM kommer; bispen trækker ham tæt hen til sig og hvisker:) Da jeg fik den sidste olje, så blev jo alle mine synder mig forladte?

SIRA VILJAM.

Alle synder, fra eders fødsel og til den stund, I fik oljen.

BISP NIKOLAS.

Ikke længer? Ikke helt til jeg går bort?

SIRA VILJAM.

Herre, I synder ikke inat.

BISP NIKOLAS.

Hm, ingen kan vide —; tag guldbægret, jeg fik efter bisp Absalon, — giv det til kirken — og læs syv store kirkebønner til.

SIRA VILJAM.

Herre, Gud vil være eder nådig!

BISP NIKOLAS.

Syv bønner til, siger jeg — for hvad jeg synder inat! Gå, gå! (VILJAM går; bispen vender sig til SKULE.) Hertug, om I engang læser Trond prests brev, og det muligt skulde vise sig, at Håkon var den rette, — hvad vil I så gøre?

HERTUG SKULE.

I Guds navn, — da skal han også være konge.

BISP NIKOLAS.

Tænk jer om; det gælder meget her. Gransk hver fold i eders hjerte; svar, som om I stod tildoms! Hvad vil I gøre, hvis han er den rette?

HERTUG SKULE.

Bøje mig og tjene ham.

BISP NIKOLAS
(mumler).

Ja, ja, tag så følgerne. (til SKULE.) Hertug, jeg er svag og træt; det kommer så mildt og forsonligt over mig —

HERTUG SKULE.

Det er døden! Trond prests brev! Hvor er det?

BISP NIKOLAS.

Først en anden sag; — jeg gav jer listen over mine uvenner —

HERTUG SKULE
(utålmodig).

Ja, ja; jeg skal hævne alt på dem —

BISP NIKOLAS.

Nej, jeg er så mild nu; jeg vil tilgive, som skrevet står. Ligesom I forsager magten, således vil jeg forsage hævnen. Brænd listen.

HERTUG SKULE.

Godt, godt; som I vil.

BISP NIKOLAS.

Her i fyrfadet, så jeg ser på det —

HERTUG SKULE
(kaster papiret i ilden).

Se så, nu brænder den! Og nu, tal, tal! Det gælder tusenders liv, dersom I ikke taler nu.

BISP NIKOLAS
(med funklende øjne).

Tusenders liv! (skriger:) Lys! luft!

HÅKON
(iler til døren og råber):

Til hjælp! Bispen dør!

(SIRA VILJAM og flere af bispens folk kommer ind.)

HERTUG SKULE
(ryster bispens arm).

Norges lykke gennem hundrede år, dets storhed for evige tider kanhænde!

BISP NIKOLAS.

Evige tider! (triumferende:) *Perpetuum mobile!*

HERTUG SKULE.

Ved vore sjæles salighed, — hvor er Trond prests brev!

BISP NIKOLAS
(råbende):

Syv bønner til, Viljam!

HERTUG SKULE
(ude af sig selv).

Brevet! brevet!

BISP NIKOLAS
(smiler i dødskampen).

Det var d e t I brændte, gode hertug.

(Falder tilbage på bænken og dør.)

HERTUG SKULE
(udstøder et uvilkårligt skrig, idet han farer tilbage og bedækker ansigtet med sine hænder).

Gud, du almægtige!

MUNKENE
(kommer flygtende ud fra kapellet).

Frelse sig, hvo kan!

ENKELTE STEMMER.

Alt ondt er løst inat!

ANDRE.

Det lo højt fra krogen! — Det skreg: „vi har ham!“ — Alle lys sluktes!

HÅKON.

Nu døde bisp Nikolas.

MUNKENE
(flygter ud til højre).

Pater noster, — pater noster!

HÅKON
(nærmer sig SKULE og siger dæmpet).

Hertug, jeg vil ikke granske efter, hvilke lønlige råd I lagde op med bispen, før han døde; — men fra imorgen må I lægge eders magt og værdighed i mine hænder igen; det ser jeg grant nu, — vi to kan ikke gå frem sammen.

HERTUG SKULE
(ser åndsfraværende på ham).

Gå frem sammen —?

HÅKON.

Imorgen holder jeg thing i kongsgården; der må alt blive grejdt mellem os. (Går ud til højre.)

HERTUG SKULE.

Bispen død og brevet brændt! Et liv fuldt af tvivl og kamp og rædsel! O, kunde jeg bede! — Nej, — handle må jeg; — ikveld må skridtet gøres helt ud! (til Viljam:) Hvor gik kongen?

SIRA VILJAM
(forskrækket).

Krist fri mig, — hvad vil I ham?

HERTUG SKULE.

Tror I kanske jeg agter at dræbe ham inat?
(Går ud til højre.)

SIRA VILJAM
(ser hovedrystende efter ham, medens husfolkene bære liget ud til venstre).

Bispen sagde: syv bønner til; — jeg mener det er tryggest, at vi læser fjorten.

(Følger efter de øvrige.)

En stue i kongsgården.

(I baggrunden er indgangsdøren; på hver af sidevæggene mindre døre; forrest på højre side et vindu. En lampe brænder under taget. Tæt ved døren til venstre står en bænk, og længere tilbage en vugge, hvori kongsbarnet sover; MARGRETE sidder knælende hos barnet.)

MARGRETE
(vugger og synger):

Nu løftes laft og lofte
til stjernehvælven blå;
nu flyver lille Håkon
med drømmevinger på.

Der er en stige stillet
fra jord til himlen op;
nu stiger lille Håkon
med englene til top.

Guds engle små, de våger
for vuggebarnets fred;
Gud sign' dig, lille Håkon,
din moder våger med.

(Kort ophold. HERTUG SKULE kommer ind fra baggrunden.)

MARGRETE
(farer op med et glædesskrig og iler ham imøde).

Min fader! — O, hvor jeg har sukket og længtet efter dette møde!

HERTUG SKULE.

Guds fred med dig, Margrete! Hvor er kongen?

MARGRETE.

Hos bisp Nikolas.

HERTUG SKULE.

Hm, — ja, så må han snart være her.

MARGRETE.

Og vil I tales ved og forliges, blive venner igen, som i gamle dage?

HERTUG SKULE.

Det vilde jeg gerne.

MARGRETE.

Håkon vil det også gerne; og jeg beder hver dag til Gud, at det må ske. O, men kom her og se — (griber hans hånd og fører ham hen til vuggen.)

HERTUG SKULE.

Dit barn!

MARGRETE.

Ja, det dejlige barn er mit; — er det ikke forunderligt? Han heder Håkon, ligesom kongen!

Se her, hans øjne — nej, du kan ikke se dem nu han sover, — men han har store blå øjne; og så kan han le og række hænderne ud og gribe efter mig, — og han kender mig allerede!

(Lægger vuggeklæderne omhyggeligt tilrette.)

HERTUG SKULE.

Håkon får sønner, spåde bispen.

MARGRETE.

Dette lille barn er mig tusende gange kærere end land og rige, — og slig er det for Håkon også. — Nej, det er ligesom jeg ikke rigtig kan tro på lykken; jeg har vuggen stående foran min seng; hver nat, når jeg vågner, ser jeg efter, om den er der, — jeg er ligesom ræd for at det skal være en drøm —

HERTUG SKULE

(lytter og går til vinduet).

Er det ikke kongen —?

MARGRETE.

Jo; han går op den anden trappe; jeg vil hente ham! (Fatter faderens hånd og fører ham spøgende hen til vuggen igen.) Hertug Skule! Stå vagt hos kongsbarnet imens, — ja, for han er kongsbarn tillige — det husker jeg aldrig på! Og vågner han, så bøj dig dybt og hils ham, som konger skal hilses! Nu henter jeg Håkon; o Gud, Gud! nu skal der da endelig komme lys og fred over ætten!

(Går ud til højre.)

HERTUG SKULE

(efter en kort og mørk taushed).

Håkon har en søn. Hans æt skal leve efter ham. Dør han, så er der et kongs-emne, som står

tronen nærmere end alle andre. Alt trives for Håkon. Kanhænde han er den urette; men hans tro på sig selv står fast som før; bispen vilde rygget den, men fik ikke tid for døden, ikke lov for Gud. Gud skærmer Håkon, han fik beholde styrkebeltet. Nu at sige ham det? Nu at sværge på bispens udsagn? Hvad vilde det nytte? Ingen vilde tro mig, hverken Håkon eller de andre. Bispen vilde han troet i dødstimen; tvivlen vilde have forgiftet ham; men det måtte ikke ske. Og så urykkelig som trygheden sidder hos Håkon, så urykkelig sidder tvivlen hos mig; hvilket menneske på jorden kan luge den væk? Ingen, ingen. Jernbyrd er båren, Gud har talt, og endda kan Håkon være den urette, mens jeg forspilder mit liv. (Sætter sig grublende ned ved et bord på højre side.) Og om jeg nu vandt land og rige, vilde så ikke tvivlen sidde der ligefuldt og gnage og tære og hule mig ud med sine evige isdryp? — Jo, jo; men det er bedre at sidde deroppe på kongssædet og tvivle på sig selv, end at stå nede i flokken og tvivle på ham, som sidder deroppe. — Det må ende mellem mig og Håkon! Ende? Men hvorledes? (rejser sig.) Almægtige, du, som har stelt det slig for mig, du må tage skylden for det, som følger efter! (går frem og tilbage, standser og tænker efter.) Det gælder at bryde alle broer af, beholde én igen, og sejre eller falde der, — sagde bispen ved kongsbrylluppet i Bergen; det er nu på tredje året siden, og i al den tid har jeg spildt og splittet mine kræfter ved at værge for alle broerne. — (raskt.) Nu må jeg følge bispens råd; nu eller aldrig! Vi er begge her i Oslo; jeg er mandstærkere end Håkon dennegang; hvorfor da ikke nytte overtaget, — det er så sjelden på min side. (vaklende.) Men nu inat — straks —? Nej, nej! Ikke inat! — Ha, ha, ha, — der er det igen, overlægget — ustøheden! Håkon kender ikke til

sligt; han går bent frem, han, og så sejrer han! (Gør nogle skridt bortover gulvet og standser pludselig ved vuggen.) Kongsbarnet! — Hvor fager en pande. Han drømmer. (Breder teppet bedre over og ser længe på barnet.) En slig, som du, kan berge meget i en mands sjæl. Jeg har ingen søn. (Bøjer sig ned over vuggen.) Han ligner Hakon. — (Viger med engang tilbage.) Kongsbarnet, sagde dronningen! Bøj dig dybt og hils ham, som konger skal hilses! Dør Håkon før jeg, så løftes dette barn på kongsstolen; og jeg — jeg skal stå nedenfor og bøje mig dybt og hilse ham som konge! (i stigende opror.) Dette barn, Håkons søn, skal sidde deroppe på det sæde, som jeg, kanhænde, er nærmere til, — og jeg skal stå for hans fodskammel, med hvide hår, krøget af ælde, se al min livsgerning ligge ugjort, — dø uden at have været konge! — Jeg er mandstærkere end Håkon, — der blæser en storm ikveld, vinden står udefter fjorden —! Om jeg tog kongsbarnet? Trønderne kan jeg lide på. — Hvad turde vel Håkon vove, når hans barn var i min magt! Mine mænd vil følge mig, vil slå for mig og sejre. Jeg får lønne dem kongeligt, så gør de det. — Lad ske! Skridtet ud; sluget over for første gang! — Kunde jeg se, om du har Sverres øjne — eller Håkon Sverressøns —! Han sover. Jeg kan ikke se det. (Ophold.) Søvn er værn. Sov med fred, du lille kongs-emne! (Går over til bordet.) Håkon skal dømme; engang til vil jeg tale med ham.

MARGRETE

(kommer med kongen fra stuen på højre side).

Bispen død! O, tro mig, al ufred dør med ham.

HÅKON.

Gå tilsengs, Margrete; du kan være træt efter rejsen.

MARGRETE.

Ja, ja! (til hertugen:) Fader, vær mild og føjelig, — Håkon har lovet at være det! Tusende godnat, beggeto!

(Giver et vink i døren til venstre og går; et par piger flytter vuggen ind.)

HERTUG SKULE.

Kong Håkon, vi må ikke skilles som uvenner dennegang. Alt ondt vil følge på; der vil komme en rædselens tid over landet.

HÅKON.

Det har landet været vant til gennem slægter nu; men I ser, Gud er med mig; hver fiende falder, som står mig imod. Der gives ikke Bagler, ikke Slittunger, ikke Ribbunger mere; Jon Jarl er dræbt, Guthorm Ingessøn er død, Sigurd Ribbung ligeså, — alle krav, som kom frem på rigsmødet i Bergen, har vist sig magtesløse, — hvem skulde så rædselens tid komme fra nu?

HERTUG SKULE.

Håkon, jeg er ræd, den kunde komme fra mig!

HÅKON.

Da jeg blev konge, gav jeg eder tredjedelen af riget —

HERTUG SKULE.

I beholdt selv to tredjedele!

HÅKON.

Altid tørstede I efter mere; jeg øgede eders del; nu sidder I inde med det halve rige.

HERTUG SKULE.

Der mangler ti skibreder.

HÅKON.

Jeg gjorde eder til hertug; det har ingen mand været i Norge før!

HERTUG SKULE.

Men I er konge! Der må ingen konge være over mig! Jeg er ikke skabt til at tjene eder; jeg må styre og råde selv!

HÅKON

(ser et øjeblik på ham og siger koldt):

Himlen skærme eders forstand, herre. Godnat!

(vil gå.)

HERTUG SKULE

(træder ivejen for ham).

I slipper ikke fra mig pa slig vis! Vogt jer, eller jeg siger mig løs fra eder; I kan ikke blive ved at være min overherre længer; vi to ma dele!

HÅKON.

Det vover I at sige mig!

HERTUG SKULE.

Jeg er kommen mandstærkere til Oslo end I, Håkon Hakonssøn.

HÅKON.

Kanhænde det er eders agt —

HERTUG SKULE.

Hør mig! Husk bispens ord! Lad os dele: giv mig de ti skibreder til; lad mig tage min del som frit kongedømme, uden skat og udredsler til jer. Norge har været delt i to riger før; — vi vil holde usvigelig sammen —

HÅKON.

Hertug, I må være sjælesyg, at I kan kræve sligt!

HERTUG SKULE.

Ja, jeg er sjælesyg, og der er ingen helsebod for mig på anden vej. Vi to må være ligemænd; der må ingen være over mig!

HÅKON.

Hver trælos holme er en sten i den bygning, som Harald Hårfager og den hellige kong Olaf rejste; og I vil, at jeg skal bryde fra hinanden, hvad de har føjet sammen? Aldrig!

HERTUG SKULE.

Nu, så lad os skiftes til om magten; lad os råde tre år hver! I har rådet længe; nu er min tid kommen. Drag af landet i tre år; — jeg vil være konge imens; jeg vil jævne vejen for jer til I vender hjem, styre og lede alt til det bedste; — det tærer og sløver at sidde stadig på vagt. Håkon, hører I, — tre år hver; lad os byttes til om kronen!

HÅKON.

Tror I, at min krone vil passe om eders tindinger?

HERTUG SKULE.

Ingen krone er for vid for mig!

HÅKON.

Der skal Guds ret og Guds kald til at bære kronen.

HERTUG SKULE.

Og I tror så visst, at I har Guds ret?

HÅKON.

Det har jeg Guds dom for.

HERTUG SKULE.

Stol ikke så trygt på den. Havde bispen fået tale, — dog, nu vilde det være forgæves; I vilde ikke tro mig. Ja visselig har I mægtige forbundsfæller deroppe; men jeg trodser alligevel! — I vil ikke skiftes til om kongsmagten? Ja, ja — så får vi vælge den sidste udvej; — Håkon, lad os to kæmpe mod hinanden, mand mod mand, med tunge våben, på liv og død!

HÅKON.

Taler I alvor, herre?

HERTUG SKULE.

Jeg taler for min livsgerning og for min sjæls frelse!

HÅKON.

Da er der lidet håb om frelse for eders sjæl.

HERTUG SKULE.

I vil ikke kæmpe med mig? I skal, I skal!

HÅKON.

Forblindede mand! Jeg kan ikke andet end ynke eder. I tror det er herrens kald, som driver eder op på kongssædet, I ser ikke, at det kun er hovmod. Hvad er det, som lokker jer! Kongsringen, kaben med purpurbræm, retten til at sidde bænket tre trin over gulvet; — usselt, usselt, — var det at være konge, da kastede jeg kongedømmet i eders hat, som jeg kaster en skærv til en tigger.

HERTUG SKULE.

I har kendt mig fra I var barn, og dømmer mig slig!

HÅKON.

I har alle sindets ypperlige gaver, kløgt og mod, I er skabt til at stå kongen nærmest, men ikke til at være konge selv.

HERTUG SKULE.

Det vil vi prøve nu!

HÅKON.

Nævn mig et eneste kongsværk, I har øvet, i alle de år I styrede riget for mig! Var Baglerne eller Ribbungerne nogentid mægtigere end da? I var den modne mand, men landet hærgedes af oprorske flokke; — fik I bugt med en eneste? Jeg var ung og uerfaren, da jeg tog rigsstyret, — se på mig — alt faldt tilfode, da jeg blev konge; der er ingen Bagler, ingen Ribbunger mere!

HERTUG SKULE.

Det skulde I mindst prale med; thi d e r er faren storst. Flok må stå mod flok, krav mod krav, landsdel mod landsdel, hvis kongen skal være den mægtige. Hver bygd, hver æt, må enten trænge til ham eller frygte ham. Rydder I al ufred ud, så har I med det samme taget magten fra eder selv.

HÅKON.

Og I vil være konge, — I, som dømmer slig? I kunde blevet en dugelig høvding på Erling Skakkes tider; men tiden er vokset fra jer og I skønner den ikke. Ser I da ikke, at Norges rige, således som Harald og Olaf rejste det, kun er at ligne med en kirke, som ikke har fået vigselen endnu? Væggene

højner sig med stærke støtter, loftshvælven spænder sig vidt over, spiret peger opad, lig gran i skogen; men livet, det bankende hjerte, den friske blodflom går ikke gennem værket; Guds levende ånde er ikke indblæst det; det har ikke fået vigselen. — Jeg vil bringe vigselen! Norge var et rige, det skal blive et folk. Trønder stod mod Vikværing, Agdeværing mod Hordalænding, Halogalænding mod Sogndøl; alle skal være ét herefter, og alle skal vide med sig selv og skønne at de er ét! Det er hvervet, som Gud har lagt på mine skuldre; det er gerningen, som skal gøres af Norges konge nu. Den gerning, hertug, den tænker jeg I lader ligge, thi sandelig, I årker den ikke!

HERTUG SKULE
(slagen).

Samle —? Samle til ét Trønder og Vikværing, — alt Norge —? (vantro.) Det er ugørligt! Sligt melder aldrig Norges saga om før!

HÅKON.

For eder er det ugørligt; thi I kan kun gøre den gamle saga om igen; men for mig er det let, som det er let for falken at kløve skyerne.

HERTUG SKULE
(i urolig bevægelse).

Samle alt folket, — vække det, så det kender sig at være ét! Hvor har I slig sælsom tanke fra? Den isner og ildner mig. (udbrydende:) I har den fra djævelen, Hakon; den skal aldrig sættes i værk, sålænge jeg har kræfter til at spænde stålhuen på mit hoved!

HÅKON.

Jeg har tanken fra Gud og slipper den ikke, sålænge jeg bærer hellig Olafs kongsring om panden!

HERTUG SKULE.

Så får hellig Olafs kongsring falde!

HÅKON.

Hvem vil volde det?

HERTUG SKULE.

Jeg, om ingen anden.

HÅKON.

I, Skule, I bliver uskadelig på thinget imorgen.

HERTUG SKULE.

Håkon! Frist ikke Gud! Driv mig ikke ud på den yderste rand af stupet!

HÅKON
(peger mod døren).

Gå, herre, — og lad det være glemt, at vi har talt med hvasse tunger ikveld.

HERTUG SKULE
(ser et øjeblik stift på ham og siger):

Vi kommer til at tale med hvassere tunger næste gang. (går ud i baggrunden.)

HÅKON
(efter et kort ophold):

Han truer! — Nej, nej; så vidt vil det ikke komme. Han må, han skal føje sig og falde mig tilføde; jeg trænger denne stærke arm, dette snilde hoved. — Når der findes mod og klogt og styrke i dette land, så er det evner, som Gud har givet mændene til brug for mig; — det er for at tjene mig, at hertug Skule fik alle gode gaver; at trodse mig er at trodse himlen; det er min pligt at straffe hver den, som sætter sig op mod himlens vilje, — thi himlen har gjort så meget for mig.

DAGFINN BONDE

(kommer fra baggrunden).

Herre, vær vagtsom inat; hertugen har visselig ondt isinde.

HÅKON.

Hvad siger du?

DAGFINN BONDE.

Hvad han pønser på, véd jeg ikke; men at der er noget igære, er sikkert nok.

HÅKON.

Skulde han tænke på at overfalde os? Umuligt, umuligt!

DAGFINN BONDE.

Nej, det er noget andet. Hans skibe ligger klare til at sejle; der skal holdes thing ombord.

HÅKON.

Du tager fejl —! Gå, Dagfinn, og bring mig sikkert bud.

DAGFINN BONDE.

Ja, ja; I kan lide på mig. (går.)

HÅKON.

Nej, — det vilde være utænkeligt! Hertugen tør ikke rejse sig imod mig. Gud giver ham ikke lov til det. — Gud, som har gjort det så vidunderlig godt for mig hidtil. Nu må jeg have fred, nu skal jeg jo til at begynde! — Jeg har virket så lidet endnu; men jeg hører Herrens usvigelige røst råbe i mig: du skal fremme et stort kongsværk i Norge.

GREGORIUS JONSSØN

(kommer fra baggrunden).

Min herre og konge!

HÅKON.

Gregorius Jonssøn! Kommer I hid?

GREGORIUS JONSSØN.

Jeg byder mig frem som eders håndgangne mand: så langt har jeg fulgt hertugen; nu tør jeg ikke følge ham længer,

HÅKON.

Hvad er der hændt?

GREGORIUS JONSSØN.

Det, som ingen mand vil tro, når rygtet bærer det ud over landet.

HÅKON.

Tal, tal!

GREGORIUS JONSSØN.

Jeg ræddes for at høre lyden af mine egne ord; — vid da — (griber ham om armen og hvisker.)

HÅKON

(farer tilbage med et skrig).

Ha, I er fra sans og samling!

GREGORIUS JONSSØN.

Gud give jeg var det.

HÅKON.

Uhørt! det kan ikke være så!

GREGORIUS JONSSØN.

Ved Kristi dyre blod, det er så!

HÅKON.

Gå, gå; lad blæse til hirdstævne; alle mine mænd skal samles. (GREGORIUS JONSSØN går.)

HÅKON

(går nogle gange frem og tilbage, derpå nærmer han sig rask døren til MARGRETES kammer, banker på, vedbliver et par gange at gå op og ned, går atter til døren, banker og råber):

Margrete! (vedbliver at gå frem og tilbage.)

MARGRETE

(i døren, natklædt, med udslaet hår; om skuldrene har hun en rød snørekåbe, som hun holder tæt sammen over brystet).

Håkon! Er det dig?

HÅKON.

Ja, ja; du må komme herud.

MARGRETE.

O, men så må du ikke se på mig; jeg var alt gået tilsengs.

HÅKON.

Andet har jeg nu at tænke på.

MARGRETE.

Hvad er der hændt?

HÅKON.

Giv mig et godt råd! Nys bragtes mig den værste af alle tidender.

MARGRETE

(angst).

Hvilken tidende, Håkon?

HÅKON.

At der er to konger i Norge nu.

MARGRETE.

To konger i Norge! — Håkon, hvor er min fader?

HÅKON.

Han tog kongsnavn ombord; nu sejler han til Nidaros for at lade sig krone.

MARGRETE.

O, Gud, du almægtigste —! (synker ned på bænken, bedækker ansigtet med sine hænder og græder.)

HÅKON.

To konger i landet!

MARGRETE.

Min husbond den ene, — og min fader den anden!

HÅKON
(går uroligt frem og tilbage).

Giv mig et godt råd, Margrete! Skulde jeg gå over Oplandene, komme først til Trøndelagen og hindre kroningen? Nej, ugørligt; jeg har for ringe stridsmagt samlet; der nordpå er han mægtigere end jeg. — Giv mig råd; hvorledes skal jeg få hertugen dræbt, før han kommer til Nidaros?

MARGRETE
(bønligt, med foldede hænder).

Håkon, Håkon!

HÅKON.

Kan du ikke finde på et kløgtigt råd til at få hertugen dræbt, siger jeg!

MARGRETE
(synker i smerte ned fra bænken og ligger knælende).

O, glemmer du da så rent, at han er min fader!

HÅKON.

Din fader —; ja, ja, det er sandt; det glemte jeg. (løfter hende op.) Sæt dig, Margrete; du får være

trostig; græd ikke; du har jo ingen skyld i dette. (går over mod vinduet.) Hertug Skule bliver mig værre end alle andre fiender! — Gud, Gud, — hvorfor slår du mig så hårdt, mig, som intet har forbrudt! (det banker i baggrunden; han farer sammen, lytter og råber:) Hvem banker derude så sent på kvelden?

INGAS STEMME
(udenfor).

En som fryser, Håkon!

HAKON
(med et skrig).

Min moder!

MARGRETE
(springer op).

Inga!

HÅKON
(iler til døren og lukker op; INGA sidder på dørtrinel).

Min moder! Siddende som en hund udenfor sin søns dør! Og jeg spørger, hvi Gud slår mig!

INGA
(strækker armene mod ham).

Håkon, mit barn! Velsignelse over dig!

HÅKON
(løfter hende op).

Kom — kom herind; her er lyst og varmt!

INGA.

Må jeg komme ind til dig?

HÅKON.

Vi skal aldrig skilles mere.

INGA.

Min søn — min konge, — o, hvor du er god og kærlig! Jeg stod i en krog og så dig, da du gik fra bispegården; du så så sorgfuld ud; jeg kunde ikke skilles fra dig på slig vis!

HÅKON.

Gud være takket for det. Du var visselig den bedste, som kunde komme nu! Margrete, — min moder, — jeg har syndet svarligen; jeg har stængt mit hjerte for eder to, som er så rige på kærlighed.

MARGRETE

(kaster sig om hans hals).

O, Håkon, min elskede husbond; står jeg dig da nu nær?

HÅKON.

Ja, ja; det gør du; ikke for at give mig kloge råd, men for at lyse og skinne på min vej. Lad komme hvad der vil, jeg kender Herrens styrke i mig!

DAGFINN BONDE

(kommer ilsomt fra baggrunden).

Herre, herre! Nu er det værste hændt!

HÅKON

(smiler tillidsfuldt, idet han trykker MARGRETE og INGA tæt op til sig).

Jeg véd det; men det har ingen nød, gamle Dagfinn! Er der end to konger i Norge, så er der kun én i himlen, — og han grejder det nok!

Teppet falder.

FJERDE AKT.

(Stor hal i Oslo kongsgard. KONG SKULE holder gilde med sin hird og sine høvdinger. I forgrunden til venstre står højsædet, hvor SKULE sidder rigt klædt, med purpurkåbe og kongsring om hovedet. Natverdsbordet, hvorom gæsterne er bænkede, strækker sig fra højsædet op mod baggrunden. Ligeover for SKULE sidder PAL FLIDA og BÅRD BRATTE. Endel ringere gæster beværtes stående over på højre side. Det er sen aften; hallen er stærkt oplyst. Gildet lider mod slutten; mændene er meget lystige og tildels drukne; de drikker hverandre til, ler og taler i munden på hverandre.)

PAL FLIDA

(rejser sig og slår til lyd).

Stille i hallen; Jatgejr skald vil sige sit kvad til ære for kong Skule.

JATGEJR

(står frem midt på gulvet).

Hertug Skule blæste til Ørething
under messen i Nidaros by;
hertug Skule tog kongsnavn, mens klokkerne ringed,
og sværdslag på skjold gav gny.

Kong Skule skred over Dovreskard
med tusende svende på ski;
Gudbrandsdølerne græd for grid
og købte med sølv sig fri.

Kong Skule sørover Mjøsen foer,
Oplændingen svor og snærred;
kong Skule foer gennem Raumarike
til Låka i Nannestad herred.

Det var den hellige faste-uge;
Birkebejnerhæren kom;
Knut jarl var høvding, — sværdene talte
og fældte i kongstrætten dom.

Det siges forvisst: siden Sverres dage
stod aldrig så hed en strid;
blommet, som blodige kæmpers lagen,
blev vidden, der før var hvid.

De satte på sprang, de Birkebejner, —
slang fra sig både biler og skjolde;
mange hundrede satte dog ikke på sprang,
for de lå og var isende kolde. —

Ingen véd, hvor kong Håkon færdes;
kong Skule har byer og borge.
Hil dig, herre! Længe sidde du stor,
som konge for hele Norge!

SKULES MÆND

(springer op under stormende jubel, løfter krusene og bægrene ivejret, (slår på sine våben og gentager):

Hil dig, herre! Længe sidde du stor,
som konge for hele Norge!

KONG SKULE.

Tak for kvadet, Jatgejr skald! Det er, som jeg bedst liker det; thi det priser mine mænd ligeså fuldt som mig selv.

JATGEJR.

Det er kongens ære, at hans mænd kan prises.

KONG SKULE.

Tag som skaldeløn denne armring, bliv hos mig og gå mig tilhånde; jeg vil have mange skalde om mig.

JATGEJR.

Det kan trænges, herre, ifald der skal gøres kvad om alle eders gerninger.

KONG SKULE.

Jeg vil være trefold gavmildere end Håkon: skaldskab skal agtes og lønnes som andet storværk, sålænge jeg er konge. Tag sæde; du hører nu til hirden: alt, hvad du trænger, skal frit gives dig.

JATGEJR

(sætter sig).

Hvad jeg mest trænger, vil det snart skorte eder højlig på, herre.

KONG SKULE.

Hvilket?

JATGEJR.

Kongsfiender, hvis flugt og fald jeg kan kvæde om.

MANGE BLANDT MÆNDENE

(under latter og bifald).

Vel talt, Islænding!

PAL FLIDA

(til JATGEJR).

Kvadet var godt; men lidt løgn skal der jo være i hvert skaldeværk, og så var det da også i dit.

JATGEJR.

Løgn, herre stallare?

PÅL FLIDA.

Ja; du siger, at ingen véd, hvor kong Hakon færdes; det er ikke så; der meldes for visst, at Håkon er i Nidaros.

KONG SKULE
(smilende).

Ja, han har ladet kongsbarnet hylde og givet det kongsnavn.

JATGEJR.

Det har jeg hørt; men jeg vidste ikke, at nogen mand kunde give bort, hvad han ikke selv ejer.

KONG SKULE.

Det falder lettest at give, hvad en ikke selv ejer.

BÅRD BRATTE.

Men hårdt må det være, at fare midtvinters fra Bergen til Nidaros, når en skal tigge sig frem.

JATGEJR.

Det går i ring med Birkebejnerne; de begyndte med sult og frost; nu ender de på samme vis.

PÅL FLIDA.

I Bergen går det rygte, at Håkon har forsaget kirken og alt det, som helligt er; han lydde ikke messe nytårsdag.

BÅRD BRATTE.

Han havde lovligt forfald, Pål; han stod hele dagen og hug sine sølvkar og sølvdiske istykker, — andet havde han ikke at lønne hirden med.

(Latter og højrøstet tale mellem gæsterne.)

KONG SKULE
(løfter sit krus).

Nu drikker jeg dig til, Bård Bratte, og takker dig og alle mine nye mænd. I stred mandeligt for mig ved Låka, og har stor del i sejren.

BÅRD BRATTE.

Det var første gang jeg stred under eder, herre; men jeg skønte snart, det var let at sejre, når slig høvding, som I, rider fremst i fylkingen. Men det var ilde, at vi slog så mange og jog dem så langt; nu vil der gå en hel tid, før de vover sig imod os igen, er jeg ræd for.

KONG SKULE.

Vent til våren kommer, så møder vi dem nok. Nu sidder Knut jarl med dem, som frelstes, nede på berget ved Tunsberg, og Arnbjørn Jonssøn samler folk øster i Viken; når de tror sig mandstærke nok, lader de vel høre fra sig.

BÅRD BRATTE.

Det vover de ikke, efter det store mandefald ved Låka.

KONG SKULE.

Så lokker vi dem ud med list.

MANGE STEMMER.

Ja, ja, — gør det, herre!

BÅRD BRATTE.

List har I god råd på, kong Skule. Eders fiender véd aldrig af det, før I er over dem, og altid er I der, hvor en mindst skulde vente det.

PÅL FLIDA.

Derfor er det, at Birkebejnerne kalder os Varbælger.

KONG SKULE.

Andre siger Vargbælger; men det sværger jeg nu, at når vi næste gang mødes, skal Birkebejnerne sande, hvor svært det er, at krænge bælgen af slige varger.

BÅRD BRATTE.

Med deres gode vilje mødes vi ikke; — det blir en jagt hele landet rundt.

KONG SKULE.

Det skal det også. Først renser vi Viken, og lægger landet under os her øster, så samler vi skibe, går rundt næsset og hele leden opover til Nidaros.

BÅRD BRATTE.

Og når I på slig vis kommer til Nidaros, tænker jeg ikke korsbrødrene nægter jer, at flytte hellig Olafs skrin ud på thingvolden, som de gjorde i høst, da I blev hyldet.

KONG SKULE.

Skrinet skal ud; jeg vil bære mit kongsnavn lovligt i alle måder.

JATGEJR.

Og jeg lover jer, at kvæde et stort drapa, når I får dræbt den sovende mand!

(Udbrud af latter mellem mændene.)

KONG SKULE.

Den sovende mand?

JATGEJR.

Véd I ikke, herre, at kong Håkon kaldes „Håkon søvn“, fordi han sidder ligesom lamslået, siden I fik magten.

BARD BRATTE.

Han ligger med lukkede øjne, siges der. Han drømmer vel, at han er konge endnu.

KONG SKULE.

Lad ham drømme; han skal aldrig drømme sig til kongedømmet.

JATGEJR.

Lad hans søvn blive lang og uden drømme, så får jeg stof til et kvad.

MÆNDENE.

Ja, ja, gør som skalden siger!

KONG SKULE.

Når så mange gode mænd råder ens, må rådet være godt; dog, om den sag vil vi ikke tale nu. Men et løfte vil jeg gøre; — hver af mine mænd skal tage våben og klæder, guld og sølv, som arv og eje efter den fiende, han fælder; og hver mand skal tage den værdighed, som han lægger ned. Den, som dræber en lendermand, skal selv blive lendermand; den, som dræber en sysselmand, skal gives syssel efter den dræbte; og alle de, som sidder inde med slige værdigheder og embeder før, skal lønnes på anden kongelig vis.

MÆNDENE

(springer op i vild glæde).

Hil, hil kong Skule! For os mod Birkebejnerne!

BARD BRATTE.

Nu er I sikker på sejren i alle slag!

PAL FLIDA.

Jeg vil have Dagfinn Bonde for mig; han ejer et godt sværd, som jeg længe har onsket.

BARD BRATTE.

Jeg vil have Bård Torstejnssøns brynje; den bergede hans liv ved Låka, for den står mod hug og stik.

JATGEJR.

Nej, lad mig få den; den passer mig bedre; du skal få fem mærker guld i bytte.

BARD BRATTE.

Hvor vil du tage fem mærker guld fra, skald?

JATGEJR.

Jeg vil tage dem fra Gregorius Jonsson, når vi kommer nordpå.

MÆNDENE

(i munden på hverandre):

Og jeg vil have — jeg vil have —

(resten bliver utydeligt i larmen.)

PAL FLIDA.

Afsted, hver til sit herberge; kom ihug, at I er i kongens hal.

MÆNDENE.

Ja, ja, — hil kongen, hil kong Skule!

KONG SKULE.

Tilsengs nu, I gode mænd! Vi har siddet længe ved drikkebordet inat.

EN HIRDMAND
(idet flokken holder på at gå).

Imorgen trækker vi lod om Birkebejnernes gods.

EN ANDEN.

Lad heller tilfældet råde!

NOGLE.

Nej, nej!

ANDRE.

Jo, jo!

BÅRD BRATTE.

Nu slås Vargbælgerne om bjørnefellen.

PAL FLIDA.

Og bagefter fælder de bjørnen.

(Alle går ud i baggrunden.)

KONG SKULE

(venter til mændene er borte; spændingen i hans træk slappes, han synker ned på en af bænkene).

Hvor jeg er træt, dødsens træt. Dag ud og dag ind at stå midt i denne sværm, se smilende fremad, som om jeg var så uryggelig viss på retten og sejren og lykken. Ikke have et menneske, jeg kan tale med om det, der gnager mig så sårt. (Rejser sig med et udtryk af skræk.) Og så slaget ved Låka! At jeg sejrede der! Håkon sendte sin hær mod mig: Gud skulde skifte og dele mellem de to konger, — og jeg sejrede, sejrede, som aldrig nogen har sejret over Birkebejnerne før! Skjoldene stod fast i sneen, men der var ingen bagved dem; — Birkebejnerne satte tilskogs, over vidder og moer og bakker, så langt benene vilde bære dem. Det utrolige skede: Håkon tabte og jeg vandt. Der er en lønlig rædsel

i den sejr. Du store himmelens Gud, der er altså ingen sikker lov deroppe, som alt skal gå efter? Der ligger ingen sejrende magt i det, at have ret? (vildt afbrydende.) Jeg er syg, jeg er syg! — Hvorfor skulde ikke retten være på min side? Er det ikke ligesom Gud selv vilde gøre mig viss på det, siden han lod mig sejre? (grublende.) Muligheden er lige; — ikke en fjær mere på den ene side, end på den anden, og dog — (ryster på hovedet.) dog tynger vægten for Håkon. Jeg har had og hede ønsker at kaste i min skål, og dog tynger vægten for Håkon. Kommer tanken om kongsretten uforvarende over mig, da er det altid ham, aldrig mig, som er den sande konge. Skal jeg se mig selv som den rette, da må det gøres med kunst, jeg må rejse en sindrig bygning, et værk af klogt; jeg må jage mindelser fra mig, og tage troen med magt. Slig var det aldrig før. Hvad er der da hændt, som har gjort mig så tvivlende siden? At bispen brændte brevet? Nej, — derved blev uvissheden evig; men den blev ikke større. Har da Håkon gjort nogen stor kongelig gerning på den sidste tid? Nej, sine største gerninger øvede han, da jeg mindst troede på ham. (sætter sig ned på højre side.) Hvad er det? Ha, det er sælsomt; det kommer og svinder som et blålys; det danser mig på tungespidsen, ligesom når en har mistet et ord og ikke kan finde det igen. (springer op.) Ha! Nu har jeg det! Nej —! Jo, jo! nu har jeg det! — „Norge var et rige; det skal blive et folk; alle skal blive ét, og alle skal vide med sig selv, at de er ét!" Siden Håkon talte disse galmandsord, står han stadigt for mig som den rette konge. — (Ser angst frem for sig og hvisker.) Om der glimtede et Guds kald i disse sælsomme ord? Om Gud havde siddet inde med tanken til nu, og vil strø den ud — og har kåret Håkon til såmand?

PÅL FLIDA
(kommer ind fra baggrunden).

Herre konge, jeg har nyt at melde.

KONG SKULE.

Nyt?

PÅL FLIDA.

En mand, som kommer nedenfra fjorden, fortæller, at Birkebejnerne i Tunsberg har sat sine skibe på vandet, og at der har stævnet mange mænd sammen til byen i de sidste dage.

KONG SKULE.

Godt, vi vil møde dem — imorgen, eller så.

PÅL FLIDA.

Herre, det kunde hænde, Birkebejnerne tænkte på at møde os først.

KONG SKULE.

Det har de ikke skibe nok til, og ikke mandskab heller.

PÅL FLIDA.

Men Arnbjørn Jonssøn samler både mandskab og skibe rundt om i Viken.

KONG SKULE.

Desbedre; så slår vi dem allesammen, ligesom ved Låka.

PÅL FLIDA.

Herre, det går ikke så let, at slå Birkebejnerne to gange itræk.

KONG SKULE.

Og hvorfor ikke det?

PÅL FLIDA.

Fordi Norges saga ikke melder, at sligt er hændt før i tiden. — Skal jeg ikke skikke spejdere ud til Hovedø?

KONG SKULE.

Det trænges ikke; det er mørk nat, og skodde til.

PÅL FLIDA.

Ja, ja, kongen skønner det bedst; men kom ihug, herre, at alle er jer imod her i Viken. Bymændene i Oslo hader jer, og kommer Birkebejnerne, så gør de fælles sag med dem.

KONG SKULE
(med liv).

Pal Flida, skulde det ikke være tænkeligt, at jeg kunde få Vikværingerne på min side?

PÅL FLIDA
(ser forundret på ham og ryster på hovedet).

Nej, herre, det er ikke tænkeligt.

KONG SKULE.

Og hvorfor ikke?

PÅL FLIDA.

Nej, for I har jo Trønderne på eders side.

KONG SKULE.

Både Trøndere og Vikværinger vil jeg have!

PÅL FLIDA.

Nej, herre, det er ikke gørligt.

KONG SKULE.

Ikke tænkeligt; ikke gørligt! Og hvorfor — hvorfor ikke?

PAL FLIDA.

Fordi Vikværingen er Vikværing og Trønderen Trønder, og fordi sagaen ikke melder om andet, og fordi det altid har været slig.

KONG SKULE.

Ja, ja, — du har ret. Gå.

PAL FLIDA.

Og jeg skal ingen spejdere sende?

KONG SKULE.

Vent til daggry. (PAL FLIDA går.) Norges saga melder ikke om sligt; det har aldrig været så før. Pål Flida svarer mig, som jeg svarede Håkon. Er der da trappetrin både over og under? Højner Håkon sig ligeså højt over mig, som jeg højner mig over Pal Flida? Skulde Håkon have fået syn for de ufødte tanker, og ikke jeg? Hvem var jevnhøj med Harald Harfager, den tid der sad en konge på hvert næss, og han sagde: nu får de falde, herefter skal der kun være én. Han kastede den gamle saga overende, skabte en ny saga. (Ophold: han går grundende frem og tilbage: derpå standser han.) Kan en mand tage Guds kaldelse fra en anden, således som han kan tage våben og guld fra sin fældte fiende? Kan et kongsemne tage kongsgerningen på sig, således som han kan tage kongskåben på? Egen, som fældes til skibstømmer, kan den sige: jeg vil være masten i skibet, jeg vil tage furuens gerning, pege rank og skinnende opad, bære gylden fløj pa toppen, slå med hvide, bugnende sejl i solskinnet og synes for folket langt, langt borte? — Nej, nej, du tunge, knudrede egestamme, din plads er under kølen; der skal du ligge og gøre nytte; stilt og usét af hvert øje oppe i dagen; — dig er det, som skal hindre skibet fra at

kantre i uvejret; masten med guldfløj og med bugnende sejl skal føre det frem mod det nye, mod det ukendte, mod de fremmede strande og mod den vordende saga! (heftigt.) Siden Håkon talte sin store kongstanke ud, ser jeg ingen anden tanke i verden, end den ene. Kan jeg ikke tage den og gøre den til sandhed, så øjner jeg ingen tanke at stride for. (tankefuld.) Og kan jeg det da ikke? Hvis jeg ikke kunde, hvorfor elsker jeg da Håkons tanke?

JATGEJR

(kommer ind fra baggrunden).

Tilgiv, herre konge, at jeg kommer —

KONG SKULE.

Godt at du kommer, skald!

JATGEJR.

Jeg hørte bymændene tale gådefuldt i herberget om at —

KONG SKULE.

Vent med det. Sig mig, skald; du, som har faret vidt om i fremmede lande, har du nogentid set en kvinde elske et fremmed barn? Ikke blot have det kær, — det mener jeg ikke; men elske det, elske det med sin sjæls hedeste kærlighed?

JATGEJR.

Det gør kun de kvinder, som ikke har egne børn at elske.

KONG SKULE.

Kun de kvinder —?

JATGEJR.

Og helst de kvinder, som er ufrugtbare.

KONG SKULE.

Helst de ufrugtbare —? De elsker de andres børn med al sin hedeste kærlighed?

JATGEJR.

Det hænder ofte.

KONG SKULE.

Og hænder det ikke også stundom, at slig ufrugtbar kvinde dræber en andens barn, fordi hun selv intet har?

JATGEJR.

À jo; men hun gør ikke klogt i det.

KONG SKULE.

Klogt?

JATGEJR.

Nej, thi hun giver sorgens gave til den, hvis barn hun dræber.

KONG SKULE.

Tror du, at sorgens gave er så meget god?

JATGEJR.

Ja, herre.

KONG SKULE
(ser visst på ham).

Der er ligesom to mænd i dig, Islænding. Sidder du mellem hirden i lystigt lag, så drager du kappe og kofte over hver din tanke; er en ene med dig, ligner du stundom dem, en får lyst til at vælge sin ven iblandt. Hvoraf kommer det?

JATGEJR.

Nar I går til svømning i elven, herre, så klæder I eder ikke af, hvor kirkealmuen må forbi; men I søger jer et lønligt skjul.

KONG SKULE.

Forstår sig.

JATGEJR.

Jeg har sjælens blygsel; derfor klæder jeg mig ikke af, når der er så mange i hallen.

KONG SKULE.

Hm. (Kort ophold.) Sig mig, Jatgejr, hvorledes gik det til, at du blev skald? Hvem lærte du skaldskabet af?

JATGEJR.

Skaldskab læres ikke, herre.

KONG SKULE.

Læres det ikke? Hvorledes gik det da til?

JATGEJR.

Jeg fik sorgens gave og så var jeg skald.

KONG SKULE.

Så det er sorgens gave, som skalden trænger?

JATGEJR.

Jeg trængte sorgen; der kan være andre, som trænger troen eller glæden — eller tvivlen —

KONG SKULE.

Tvivlen også?

JATGEJR.

Ja; men da må den tvivlende være stærk og frisk.

KONG SKULE.

Og hvem kalder du en ufrisk tvivler.

JATGEJR.

Den, som tvivler på sin egen tvivl.

KONG SKULE
(langsomt).

Det tykkes mig at være døden.

JATGEJR.

Det er værre; det er tusmørket.

KONG SKULE
(raskt, idet han ligesom ryster tankerne af sig).

Hvor er mine våben! Jeg vil stride og handle. — ikke tænke. Hvad var det, du vilde melde mig. da du kom?

JATGEJR.

Jeg vilde melde, hvad jeg mærkede i herberget. Bymændene taler lønligt sig imellem; de ler hånligt og sporger, om vi véd så visst, at kong Håkon er vesterpå: der er noget de glæder sig over.

KONG SKULE.

De er Vikværinger, og Vikværingerne er mig imod.

JATGEJR.

De spotter over, at kong Olafs helgenskrin ikke kunde flyttes ud på thingvolden. da I blev hyldet: de siger, det er et ondt varsel.

KONG SKULE.

Næstegang jeg kommer til Nidaros skal skrinet ud; det skal stå under åben himmel. om jeg så skal rive Olafskirken i grus og vide thingvolden ud over den tomt, den stod på!

JATGEJR.

Stærk gerning er det; men jeg skal digte et kvad derom. ligeså stærkt som gerningen.

KONG SKULE.

Sidder du inde med mange udigtede kvad, Jatgejr?

JATGEJR.

Nej, men med mange ufødte; de undfanges et efter et, får liv og så fødes de.

KONG SKULE.

Og hvis jeg, som er konge og har magten, hvis jeg lod dig dræbe, vilde så hver en ufødt skaldetanke, du bærer på, dø med dig?

JATGEJR.

Herre, det er en stor synd at dræbe en fager tanke.

KONG SKULE.

Jeg spørger ikke om det er synd; men jeg spørger om det er gørligt!

JATGEJR.

Jeg véd ikke.

KONG SKULE.

Har du aldrig havt en anden skald til ven, og har han aldrig skildret for dig et stort og herligt kvad, som han vilde digte?

JATGEJR.

Jo, herre.

KONG SKULE.

Ønskede du så ikke, at du kunde dræbe ham, for at tage hans tanke og digte kvadet selv?

JATGEJR.

Herre, jeg er ikke ufrugtbar; jeg har egne børn; jeg trænger ikke til at elske andres. (Går.)

KONG SKULE
(efter et ophold).

Islændingen er visselig skald. Han taler Guds dybeste sandhed og véd det ikke. — Jeg er som en ufrugtbar kvinde. Derfor elsker jeg Håkons kongelige tankebarn, elsker det med min sjæls hedeste kærlighed. O, kunde jeg også knæsætte det! Det vilde do i mine hænder. Hvad er bedst, enten at det dør i mine hænder, eller at det vokser sig stort i hans? Får jeg fred i sjælen, hvis det sker? Kan jeg forsage? Kan jeg se på, at Håkon sætter sig sligt eftermæle! — Hvor det er dødt og tomt indeni mig, — og rundt om. Ingen ven —; Islændingen! (går til døren og råber ud:) Er skalden gået fra kongsgården?

EN HIRDMAND
(udenfor).

Nej, herre, han står i forhallen og taler med vagten.

KONG SKULE.

Så sig, han skal komme ind! (går nedover til bordet; om lidt kommer JATGEJR.) Jeg kan ikke sove, Jatgejr; det er alle de store kongelige tanker, som holder mig vågen, ser du.

JATGEJR.

Det er med kongens tanker som med skaldens, kan jeg skønne. De flyve højest og vokser bedst, når der er stilhed og nat omkring.

KONG SKULE.

Er det så med skaldens også?

JATGEJR.

Ja, herre; intet kvad fødes ved dagslys; det kan tegnes ned i solskin; men det digter sig en stille nattetime.

KONG SKULE.

Hvem gav dig sorgens gave, Jatgejr?

JATGEJR.

Den, jeg elskede.

KONG SKULE.

Hun døde da?

JATGEJR.

Nej, hun sveg mig.

KONG SKULE.

Og så blev du skald?

JATGEJR.

Ja, så blev jeg skald.

KONG SKULE

(griber ham om armen).

Hvad gave trænger jeg for at blive konge?

JATGEJR.

Ikke tvivlens; thi da spurgte I ikke så.

KONG SKULE.

Hvad gave trænger jeg?

JATGEJR.

Herre, I er jo konge.

KONG SKULE.

Tror du til hver en tid så visst, at du er skald?

JATGEJR

(ser en stund taus på ham og spørger):

Har I aldrig elsket?

KONG SKULE.

Jo engang, — brændende, fagert og i brøde.

JATGEJR.

I har en hustru.

KONG SKULE.

Hende tog jeg til at føde mig sønner.

JATGEJR.

Men I har en datter, herre, — en mild og herlig datter.

KONG SKULE.

Var min datter en søn, så spurgte jeg ikke dig, hvad gave jeg trængte. (udbrydende:) Jeg må have nogen om mig, som lyder mig uden vilje selv, — som tror usvigelig på mig, som vil holde sig inderst til mig i godt og ondt, som kun lever for at lyse og varme over mit liv, som må dø, om jeg falder. Giv mig et råd, Jatgejr skald!

JATGEJR.

Køb eder en hund, herre.

KONG SKULE.

Skulde ikke et menneske strække til?

JATGEJR.

Sligt menneske måtte I lede længe efter.

KONG SKULE
(pludseligt).

Vil du være det for mig, Jatgejr? Vil du være mig en søn! Du skal få Norges krone i arv, — du skal få land og rige, hvis du vil være mig en søn, leve for mit livsværk og tro på mig!

JATGEJR.

Og hvad sikkerhed skulde jeg stille for, at jeg ikke hyklede —?

KONG SKULE.

Slip dit kald i livet; digt aldrig mere, så vil jeg tro dig!

JATGEJR.

Nej, herre, — det var at købe kronen for dyrt.

KONG SKULE.

Tænk dig om! Det er mere at være konge end at være skald!

JATGEJR.

Ikke altid.

KONG SKULE.

Det er kun dine udigtede kvad du skal ofre!

JATGEJR.

Udigtede kvad er stedse de fagreste.

KONG SKULE.

Men jeg må — jeg må have et menneske, som kan tro på mig! Blot et eneste! Jeg føler det, — har jeg det, så er jeg frelst!

JATGEJR.

Tro på eder selv, da er I frelst!

PÅL FLIDA
(kommer ilsomt).

Kong Skule, værg jer nu! Håkon Håkonsson ligger ved Elgjarnæss med hele sin flåde!

KONG SKULE.

Ved Elgjarnæss —! Han er ikke langt borte da.

JATGEJR.

Nu i stål og plade! Sker her mandefald inat, skal jeg gladelig være den første, som falder for eder!

KONG SKULE.

Du, som ikke vilde leve for mig.

JATGEJR.

En mand kan falde for en andens livsværk; men skal han blive ved at leve, så må han leve for sit eget. (Går.)

PÅL FLIDA
(utålmodig).

Hvad byder I, at der skal gøres, herre? Birkebejnerne kan være i Oslo inden en time!

KONG SKULE.

Bedst var det, om vi kunde fare til den hellige Thomas Becketts grav; han har hjulpet så mangen sorgfuld og angrende sjæl.

PÅL FLIDA
(stærkere).

Herre, tal ikke vildt nu! Birkebejnerne er over os, siger jeg!

KONG SKULE.

Lad alle kirker lukkes op, at vi kan ty derind og få grid.

PÅL FLIDA.

I kan slå alle eders fiender med ét slag, og så vil I ty ind i kirkerne!

KONG SKULE.

Ja, ja, hold alle kirker åbne.

PÅL FLIDA.

Vær viss på, Håkon bryder kirkefreden, når det gælder Vårbælgerne.

KONG SKULE.

Det gør han ikke; Gud vil skærme ham mod slig brøde; — Gud skærmer altid Håkon.

PÅL FLIDA
(med dyb og smertelig vrede).

Den, som hørte jer tale nu, han måtte sporge: hvem er konge i dette land?

KONG SKULE
(smiler sørgmodigt).

Ja, Pål Flida, det er det store spørgsmål: hvem er konge i dette land?

PÅL FLIDA
(bønligt).

I er sjælesyg inat, herre; lad mig handle for eder.

KONG SKULE.

Ja, ja, gør så.

PÅL FLIDA
(gående).

Først vil jeg bryde alle broer af.

KONG SKULE.

Afsindige mand! Bliv! — Bryde alle broer af! Véd du, hvad det vil sige? Jeg har prøvet det; — vogt dig for sligt!

PÅL FLIDA.

Hvad vil I da, herre?

KONG SKULE.

Jeg vil tale med Håkon.

PÅL FLIDA.

Han vil svare jer med sværdets tunge!

KONG SKULE.

Gå, gå; — du skal få min vilje at vide siden.

PÅL FLIDA.

Hvert øjeblik er dyrt nu! (griber hans hånd.) Kong Skule, lad os bryde alle broer af, slås som Varger og lide på himlen!

KONG SKULE
(dæmpet).

Himlen lider ikke på mig; jeg tør ikke lide på himlen heller.

PÅL FLIDA.

Kort blev Vargbælgernes saga.

(Går ud i baggrunden.)

KONG SKULE.

Hundrede klogtige hoveder, tusende væbnede arme råder jeg over; men ikke over ét kærligt, troende hjerte. Det er kongelig armod, det; ikke mere, ikke mindre.

BÅRD BRATTE
(fra baggrunden).

Der står langfarende folk ude, som beder at få tale med eder, herre.

KONG SKULE.

Hvem er det?

BÅRD BRATTE.

En kvinde og en prest.

KONG SKULE.

Lad kvinden og presten komme.

(BÅRD går; KONG SKULE sætter sig tankefuld til højre; lidt efter kommer en sortklædt kvinde ind; hun bærer sid kabe, hætte og et tæt slør, som skjuler ansigtet; en prest følger hende og bliver stående ved døren.)

KONG SKULE.

Hvem er du?

KVINDEN.

En, som du har elsket.

KONG SKULE
(ryster på hovedet).

Der gives ingen, som mindes sligt. Hvem er du, spørger jeg?

KVINDEN.

En, som elsker dig.

KONG SKULE.

Da er du visselig en af de døde.

KVINDEN
(nærmer sig og siger sagte og inderligt):

Skule Bårdssøn!

KONG SKULE
(rejser sig med et skrig).

Ingebjørg!

INGEBJØRG.

Kender du mig nu, Skule?

KONG SKULE.

Ingebjørg, — Ingebjørg!

INGEBJØRG.

O, lad mig se på dig, — se længe, længe på dig! (griber hans hænder; pause.) Du fagre, elskede, svigfulde mand!

KONG SKULE.

Tag sløret væk; se på mig med de øjne, der engang var så klare og blå, som himlen.

INGEBJØRG.

De øjne har været en regntung himmel i tyve år: du vilde ikke kende dem igen og du får aldrig se dem mere.

KONG SKULE.

Men din røst er frisk og blød og ung, som dengang!

INGEBJØRG.

Jeg har kun brugt den til at hviske dit navn, til at præge din storhed ind i et ungt hjerte og til at bede hos syndernes Gud om frelse for os to, som har elsket i brøde.

KONG SKULE.

Det har du gjort?

INGEBJØRG.

Jeg har været taus, når jeg ikke talte kærlighedens ord om dig; — derfor har min røst holdt sig frisk og blød og ung.

KONG SKULE.

Der ligger et liv imellem. Hvert fagert minde fra hin tid har jeg spildt og glemt —

INGEBJØRG.

Det var din ret.

KONG SKULE.

Og imens har du, Ingebjørg, du varme, trofaste kvinde, siddet dernord i isnende ensomhed og samlet og gemt!

INGEBJØRG.

Det var min lykke.

KONG SKULE.

Dig kunde jeg slippe, for at vinde magt og rigdom! Havde du stået som hustru ved min side, skulde det faldet mig lettere at blive konge.

INGEBJØRG.

Gud har været mig god, at det ikke skede. Et sind, som mit, trængte til en stor brøde, for at vækkes til anger og bod.

KONG SKULE.

Og nu kommer du —?

INGEBJØRG.

Som Andres Skjaldarbands enke.

KONG SKULE.

Din husbond er død?

INGEBJØRG.

På vejen fra Jerusalem.

KONG SKULE.

Så har han gjort bod for Vegards drab.

INGEBJØRG.

Det var ikke derfor min ædle husbond tog korset.

KONG SKULE.

Ikke derfor?

INGEBJØRG.

Nej; det var min brøde, han tog på sine stærke, kærlige skuldre; den var det han gik for at tvætte i Jordans flod; den var det han blødte for.

KONG SKULE
(sagte).

Han har vidst alt?

INGEBJØRG.

Fra første stund af. Og bisp Nikolas har vidst det; thi for ham skriftede jeg; og der var en til, som havde fået det at vide, men på hvilken måde, er gådefuldt for mig.

KONG SKULE.

Hvem?

INGEBJØRG.

Vegard Væradal.

KONG SKULE.

Vegard!

INGEBJØRG.

Han hviskede et hånsord om mig i øret på min husbond; da drog Andres Skjaldarband sit sværd og dræbte ham på stedet.

KONG SKULE.

Han værgede den, som jeg sveg og glemte. — Og hvorfor søger du mig nu?

INGEBJØRG.

For at ofre dig det sidste.

KONG SKULE.

Hvad mener du?

INGEBJØRG

(peger mod presten, der står ved døren).

Se ham! — Peter, min søn, kom!

KONG SKULE.

Din søn —!

INGEBJØRG.

Og din, kong Skule!

KONG SKULE

(halvt forvildet).

Ingebjørg!

PETER

(nærmer sig i taus bevægelse og kaster sig ned på knæ for SKULE).

INGEBJØRG.

Tag ham! Han har været mit livs lys og trøst i tyve år; — nu er du Norges konge; kongssønnen må komme til sin arv; jeg har ingen ret til ham længer.

KONG SKULE

(løfter ham op i stormende glæde).

Op til mit hjerte, du, som jeg så brændende har higet efter! (kryster ham i sine arme, slipper ham, ser på ham og favner ham igen.) Min søn! Min søn! Jeg har en søn! Ha, ha, ha; hvem vil nu stå mig imod! (går over til INGEBJØRG og griber hendes hånd.) Og du, du giver mig ham, Ingebjørg! Du tager jo ikke dit ord igen? Du giver mig ham jo?

INGEBJØRG.

Tungt er offeret, og neppe skulde jeg kunnet bragt det, hvis ikke bisp Nikolas havde sendt ham

til mig med brev og bud om Andres Skjaldarbands død. Bispen var det, der lagde det tunge offer på mig, som bod for al min brøde.

KONG SKULE.

Så er brøden slettet ud; og fra nu af er han min alene; ikke så, min alene?

INGEBJØRG.

Jo; men et løfte kræver jeg af dig.

KONG SKULE.

Himmel og jord, kræv alt, hvad du vil!

INGEBJØRG.

Han er ren som et Guds lam, nu jeg giver ham i dine hænder. Det er en farefuld vej, den, som bærer op til kongssædet; lad ham ikke tage skade på sin sjæl. Hører du, kong Skule, lad ikke mit barn tage skade på sin sjæl!

KONG SKULE.

Det lover og sværger jeg dig!

INGEBJØRG
(griber hans arm).

Fra første færd du skønner, at han lider skade på sin sjæl, så lad ham heller dø!

KONG SKULE.

Heller dø! Det lover og sværger jeg!

INGEBJØRG.

Så farer jeg trøstig nord til Hålogaland.

KONG SKULE.

Ja, du kan trøstig fare.

INGEBJØRG.

Der vil jeg angre og bede, til Herren kalder mig. Og når vi mødes hos Gud, kommer han ren og skyldfri til sin moder!

KONG SKULE.

Ren og skyldfri! (vender sig til PETER.) Lad mig se på dig! Ja, det er din moders træk og mine; du er den, jeg har længtes så sårt efter.

PETER.

Min fader, min store, herlige fader; lad mig leve og stride for dig! Lad din sag blive min, og lad så din sag være hvilken den vil, — jeg véd dog, at jeg strider for det rette!

KONG SKULE
(med et skrig af glæde).

Du tror på mig! Du tror på mig!

PETER.

Uryggeligt!

KONG SKULE.

Så er alt godt; så er jeg visselig frelst! Hør, du skal kaste prestekappen! erkebispen skal løse dig fra kirkeløftet; kongssønnen skal bære sværd, gå ustandselig frem til magt og hæder.

PETER.

Sammen med dig, min høje fader! Sammen vil vi gå!

KONG SKULE
(trykker ham ind til sig).

Ja, sammen, vi to alene!

INGEBJØRG
(for sig selv).

At elske, ofre alt og glemmes, det blev min saga.

(Går stille ud i baggrunden.)

KONG SKULE.

Et stort kongsværk skal gøres i Norge nu! Peter, min søn, hør! Alt folket vil vi vække og samle til et; Vikværing og Trønder, Hålogalænding og Agdeværing, Oplænding og Sogndøl, alt skal være som én stor slægt, — da kan du tro, landet vil tage vækst!

PETER.

Hvilken stor og svimlende tanke det er —!

KONG SKULE.

Fatter du den?

PETER.

Ja — ja! — Klart —!

KONG SKULE.

Og tror du på den?

PETER.

Ja, ja; thi jeg tror på dig!

KONG SKULE
(vildt).

Håkon Håkonssøn må falde!

PETER.

Når du vil det, så er det ret, at han falder.

KONG SKULE.

Det vil koste blod; men det får ikke hjælpe.

PETER.

Det er ikke spildt, det blod, som flyder for din sag.

KONG SKULE.

Din skal al magten være, når jeg får fæstnet riget. Du skal sidde i kongssædet, med ring om panden, med purpurkåben flommende vid over dine skuldre; alle mænd i landet skal bøje sig for dig — (lurtoner høres langt borte). Ha! hvad er det! (med et skrig.) Birkebejnerhæren! Hvad var det Pål Flida sagde — ?

(iler mod baggrunden.)

PÅL FLIDA
(kommer ind og råber):

Nu er timen over os, kong Skule!

KONG SKULE
(forvildet).

Birkebejnerne! Kong Håkons hær! Hvor er de?

PÅL FLIDA.

De myldrer i tusendvis ned over Ekeberg.

KONG SKULE.

Blæs til våben! Blæs, blæs! Giv råd; hvor skal vi møde dem?

PÅL FLIDA.

Alle kirker står åbne for os.

KONG SKULE.

Birkebejnerne, spørger jeg —!

PÅL FLIDA.

For dem står alle broer åbne.

KONG SKULE.

Usalige mand, hvad har du gjort!

PÅL FLIDA.

Lystret min konge.

KONG SKULE.

Min søn! Min søn! Ve mig; jeg har forspildt dit kongerige!

PETER.

Nej, du vil sejre! Så stor en kongstanke dør ikke!

KONG SKULE.

Ti, ti! (lurtoner og råb høres nærmere.) Til hest; til våben! Det gælder mere end mænds liv og død her! (iler ud i baggrunden; de øvrige følger efter.)

En gade i Oslo.

(Lave træhuse med bislag på begge sider. I baggrunden St. Hallvards kirkegård, indelukt af en høj mur med port. På venstre side ved enden af muren ses kirken, hvis hovedindgang står åben. Det er endnu nat; lidt efter begynder dagen at gry. Stormklokken går; langt borte til højre høres fjerne hærskrig og forvirret larm.)

KONG SKULES LURSVEND
(kommer fra højre, blæser i luren og råber):

Til våben! Til våben, alle kong Skules mænd!

(blæser igen og går videre; om lidt hører man ham blæse og råbe i næste gade.)

EN KVINDE
(kommer ud i en husdør til højre).

Du store barmhjertige Gud, hvad er det?

EN BYMAND
(som er kommen halvt påklædt ud fra et hus på den anden side af gaden).

Birkebejnerne er i byen! Nu får Skule løn for alle sine ugerninger.

EN AF SKULES MÆND
(kommer med nogle andre, bærende kapper og våben på armene, ind fra en sidegade til venstre).

Hvor er Birkebejnerne?

EN ANDEN AF SKULES MÆND
(fra et hus til højre).

Jeg véd ikke!

FØRSTE.

Hys! Hør! — De må være nede ved Gejtebroen.

ANDEN.

Ned til Gejtebroen da!

(Alle iler ud til højre; EN BYMAND kommer løbende fra samme side.)

FØRSTE BYMAND.

Hej, grande, hvor kommer I fra?

ANDEN BYMAND.

Nede fra Loelven; der går det stygt til.

KVINDEN.

Sankt Olaf og Sankt Hallvard! Er det Birkebejnerne, eller hvem er det?

ANDEN BYMAND.

Ja visst er det Birkebejnerne; kong Håkon er med; hele flåden lægger ind til bryggerne; men selv gik han iland med sine bedste mænd ude ved Ekebergstøen.

FØRSTE BYMAND.

Så tager han hævn for mandefaldet ved Låka!

ANDEN BYMAND.

Ja, det kan I lide på!

FØRSTE BYMAND.

Se der, — der flygter alt Vårbælgerne!

(En flok af SKULES MÆND kommer flygtende ind fra højre.)

EN AF MÆNDENE.

Ind i kirken! Ingen kan stå sig mod Birkebejnerne, slig som de farer frem inat!

(Flokken iler ind i kirken og stænger døren indenfor.)

ANDEN BYMAND

(ser ud til højre).

Jeg skimter et mærke langt nede i gaden; det må være kong Håkons.

FØRSTE BYMAND.

Se, se hvor Vårbælgerne flygter!

(En ny flok kommer ind fra højre.)

EN AF FLOKKEN.

Lad os berge os i kirken og bede om grid!

(De stormer mod porten.)

FLERE VÅRBÆLGER.

Der er stængt; der er stængt!

DEN FØRSTE.

Opover til Martestokke da!

EN ANDEN.

Hvor er kong Skule?

DEN FØRSTE.

Jeg véd ikke. Afsted, der ser jeg Birkebejnernes mærke!

(De flygter forbi kirken ud til venstre.)

HÅKON

(kommer fra højre med sin mærkesmand, GREGORIUS JONSSØN, DAGFINN BONDE og flere andre mænd).

DAGFINN BONDE.

Hør hærskriget! Skule fylker sine mænd bag kirkegården.

EN GAMMEL BYMAND

(råber fra sin svale til HÅKON):

Vogt eder, kære herre; Vargbælgerne er gramme, nu de slås for livet!

HÅKON.

Er det dig, gamle Guthorm Erlendsson? Du har stridt både for min fader og for min farfader, du.

BYMANDEN.

Gud give jeg kunde stride for eder også.

HÅKON.

Du er for gammel til det, og det trænges ikke; der kommer folk til mig allevegne fra.

DAGFINN BONDE

(peger ud over muren til højre).

Der kommer hertugens mærke!

GREGORIUS JONSSØN.

Hertugen selv! Han rider på sin hvide stridshest.

DAGFINN BONDE.

Vi må hindre ham udgang gennem porten her!

HÅKON.

Blæs, blæs! (Lursvenden blæser.) Bedre blæste du, hundehvalp, da du blæste for penge på Bergens brygge!

(Lursvenden blæser igen, men stærkere end første gang; der kommer mange folk til.)

EN VÅRBÆLG

(fra højre, flygtende henimod kirken, forfulgt af en Birkebejner).

Spar livet! Spar livet!

BIRKEBEJNEREN.

Ikke om du så sad på alteret! (hugger ham ned.) En kostbar kappe lader det til du har; den kan jeg bruge. (Vil tage kappen, men udstøder et skrig og kaster sit sværd fra sig.) Herre konge! Ikke et slag mere slår jeg for eder!

DAGFINN BONDE.

Og det siger du i slig en stund!

BIRKEBEJNEREN.

Ikke et slag mere!

DAGFINN BONDE

(hugger ham ned).

Nej, nu kan du også spare dig det!

BIRKEBEJNEREN

(pegende på den døde Vårbælg).

Jeg mente, jeg havde gjort nok, da jeg dræbte min egen broder. (dør.)

HÅKON.

Hans broder!

DAGFINN BONDE.

Hvad! (går hen til Vårbælgens lig.)

HÅKON.

Er det sandt?

DAGFINN BONDE.

Det er nok så.

HÅKON
(rystet).

Her ses det bedst, hvad krig det er vi fører. Broder mod broder, fader mod søn; — ved Gud, den almægtige, dette må have en ende!

GREGORIUS JONSSØN.

Der kommer hertugen i fuld kamp med Knut jarls flok!

DAGFINN BONDE.

Stæng porten for ham her, kongsmænd!

(Indenfor muren kommer de kæmpende tilsyne. Vårbælgerne baner sig vej mod venstre, drivende Birkebejnerne fod for fod tilbage. KONG SKULE rider på sin hvide stridshest, med draget sværd. PETER går ved siden og holder hestens tøjler, i den venstre hånd et højt opløftet krusifiks. PÅL FLIDA bærer SKULES mærke, der er blåt med en staende gylden løve uden økse.)

KONG SKULE.

Hug ned for fode! Spar ingen! Der er kommet et nyt kongs-emne i Norge!

BIRKEBEJNERNE.

Et nyt kongs-emne, siger han!

HÅKON.

Skule Bårdssøn, lad os dele riget!

KONG SKULE.

Alt eller intet!

HÅKON.

Tænk på dronningen, eders datter!

KONG SKULE.

Jeg har en søn, jeg har en søn! Jeg tænker ikke på andre end ham!

HÅKON.

Jeg har også en søn; — falder jeg, så får han riget!

KONG SKULE.

Dræb kongsbarnet, hvor I finder det! Dræb det på kongssædet; dræb det for alteret; dræb det, dræb det i dronningens arm!

HÅKON.

Der fældte du din dom!

KONG SKULE

(hugger om sig).

Dræb, dræb for fode! Kong Skule har en søn! Dræb, dræb!

(Kampen trækker sig udenfor til venstre.)

GREGORIUS JONSSØN.

Vargbælgerne hugger sig igennem!

DAGFINN BONDE.

Ja, men bare for at flygte.

GREGORIUS JONSSØN.

Ja ved himlen, — den anden port står åben; der flygter de alt!

DAGFINN BONDE.

Opover til Martestokke. (råber ud:) Efter dem,

efter dem, Knut jarl! Tag hævn for mandefaldet ved Låka!

HÅKON.

I hørte det; han dømte mit barn fredløs, — mit skyldfri barn, Norges kårne konge efter mig!

KONGSMÆNDENE.

Ja, ja, vi hørte det!

HÅKON.

Og hvad straf er sat for slig brøde?

MÆNDENE.

Døden!

HÅKON.

Så må han også dø! (løfter handen til ed.) Her sværger jeg det; Skule Bårdssøn skal dø, hvor han træffes på uhellig grund!

DAGFINN BONDE.

Det er hver trofast mands pligt at fælde ham.

EN BIRKEBEJNER
(fra venstre).

Nu flygter hertug Skule!

BYMÆNDENE.

Birkebejnerne har sejret!

HÅKON.

Hvad vej?

BIRKEBEJNEREN.

Forbi Martestokke, opover til Ejdsvold; de fleste havde sine heste staende oppe i gaderne, ellers var ikke en eneste sluppen fra det med livet.

HÅKON.

Gud være takket for hjælpen dennegang også! Nu kan dronningen frit komme i land fra flåden.

GREGORIUS JONSSØN
(peger ud til højre).

Hun er alt iland, herre; der kommer hun.

HÅKON
(til dem, som står nærmest om ham).

Det tungeste står igen; hun er en kærlig datter; — hør, — intet ord til hende om al den fare, som truer barnet. Lov mig alle, som en, at værge eders konges søn; men lad ikke hende vide noget.

MÆNDENE
(dæmpet).

Det lover vi!

MARGRETE
(kommer med fruer og følge fra højre).

Håkon, min husbond! Himlen har skærmet dig; du har sejret og er uskadt.

HÅKON.

Ja, jeg har sejret. Hvor er barnet?

MARGRETE.

På kongsskibet, i sikre mænds hænder.

HÅKON.

Gå flere derned. (Nogle af mændene går.)

MARGRETE.

Håkon, hvor er — hertug Skule?

HÅKON.

Han har taget vejen op til Oplandene.

MARGRETE.

Så lever han da! — Min husbond, får jeg lov at takke Gud, fordi han lever?

HÅKON

(i smertelig kamp med sig selv).

Hør mig, Margrete; du har været mig en trofast hustru, har fulgt mig i godt og ondt, du har været så usigelig rig på kærlighed; — nu må jeg volde dig en tung sorg; jeg vilde det nødigt; men jeg er konge, derfor må jeg —

MARGRETE

(spændt).

Gælder det — hertugen?

HÅKON.

Ja. Der kan ikke ramme mig nogen smerteligere lod, end at skulle leve mit liv langt fra dig; men dersom du finder det må så være efter det, jeg nu siger dig, — tykkes det dig, at du ikke længer tør sidde ved min side, ikke længer kan se på mig uden at blive bleg, — nu, så får vi skilles ad — leve hver for sig, — og jeg skal ikke laste dig for det.

MARGRETE.

Skilles fra dig! Hvor kan du tænke en slig tanke! Giv mig din hånd —!

HÅKON.

Rør den ikke! — Den var nylig løftet til ed —

MARGRETE.

Til ed?

HÅKON.

En ed, som satte ubrydeligt segl på en dødsdom.

MARGRETE
(med et skrig).

Min fader! O, min fader! (vakler; et par af kvinderne iler til og støtter hende.)

HÅKON.

Ja, Margrete, — som konge har jeg dømt din fader til døden.

MARGRETE.

Så har han visselig forbrudt sig værre, end da han tog kongsnavn.

HÅKON.

Det har han; — og finder du nu, at vi får skilles, så lad det ske.

MARGRETE
(nærmere og med styrke).

Vi kan aldrig skilles! Jeg er din hustru, intet andet i verden end din hustru!

HÅKON.

Er du stærk nok? Hørte og forstod du alt? Jeg dømte din fader.

MARGRETE.

Jeg hørte og forstod alt. Du dømte min fader.

HÅKON.

Og du kræver ikke at vide, hvad hans brøde var?

MARGRETE.

Det er jo nok, når du kender den.

HÅKON.

Men det var til døden jeg dømte ham!

MARGRETE

(knæler ned for kongen og kysser hans hand).

Min husbond og høje herre, du dømmer retfærdigt!

Teppet falder.

FEMTE AKT.

(En stue på kongsgården i Nidaros. Indgangsdøren er til højre; foran på samme side et vindu. Til venstre en mindre dør. Det er i mørkningen; PÅL FLIDA, BÅRD BRATTE og flere af kong Skules fornemste mænd står ved vinduet og ser opad.)

EN HIRDMAND.

Hvor rød den lyser!

EN ANDEN.

Den strækker sig halve himmelen over, som et gloende sværd.

BÅRD BRATTE.

Du hellige kong Olaf, hvad varsler sligt rædselstegn?

EN GAMMEL VÅRBÆLG.

Det varsler visselig en stor høvdings død.

PÅL FLIDA.

Håkons død, I gode Vårbælger. Han ligger ude i fjorden med flåden; vi kan vente ham til byen ikveld: — dennegang hører det os til, at sejre!

BÅRD BRATTE.

Lid ikke på det; der er ikke stort mod i hæren nu.

DEN GAMLE VARBÆLG.

Det er rimeligt nok; ligesiden flugten fra Oslo har jo kong Skule stængt sig inde, og vil hverken se eller tale med sine mænd.

FØRSTE HIRDMAND.

I byen er der dem, som ikke véd, enten de skal tro han lever eller han er død.

PÅL FLIDA.

Kongen må ud, så syg han end er. Tal til ham, Bård Bratte, — det gælder alles frelse.

BÅRD BRATTE.

Nytter ikke; jeg har talt til ham før.

PÅL FLIDA.

Så får jeg selv prøve. (Går til døren på venstre side og banker.) Herre konge, I må tage styret i egne hænder; det går ikke længere på slig vis.

KONG SKULE
(indenfor).

Jeg er syg, Pål Flida!

PÅL FLIDA.

Kan I vente andet? I har jo ikke spist på to dage; I må styrke og pleje jer —

KONG SKULE.

Jeg er syg.

PÅL FLIDA.

Ved den almægtige, det får ikke hjælpe. Kong Håkon ligger ude på fjorden og kan ventes her ind til Nidaros, hvad tid det skal være.

KONG SKULE.

Slå ham for mig! Dræb ham og kongsbarnet.

PAL FLIDA.

I må selv være med, herre!

KONG SKULE.

Nej, nej, nej, — I er sikrest på lykken og sejren, når jeg ikke er med.

PETER

(kommer fra højre; han er våbenklædt).

Der er uro mellem bymændene; de stimler sammen i store flokke foran kongsgården.

BÅRD BRATTE.

Taler ikke kongen til dem, så svigter de ham, når det mest gælder.

PETER.

Så må han tale til dem. (Ved døren til venstre.) Fader! Trønderne, dine troeste mænd, falder fra dig, hvis du ikke giver dem mod!

KONG SKULE.

Hvad sagde skalden?

PETER.

Skalden?

KONG SKULE.

Skalden, som døde for min sag i Oslo. En kan ikke give, hvad en ikke selv ejer, sagde han.

PETER.

Så kan du heller ikke give bort riget; thi det er mit efter dig!

KONG SKULE.

Nu kommer jeg!

PÅL FLIDA.

Gud være lovet!

KONG SKULE

(kommer frem i døren; han er bleg og indfalden, hans hår er stærkt granet).

I skal ikke se på mig! Jeg liker ikke I ser på mig nu jeg er syg! (går hen til PETER.) Tage riget fra dig, siger du? Du store himlens Gud, hvad var jeg ifærd med at gøre.

PETER.

O, tilgiv mig; — jeg véd jo, at det du gør, er det retteste.

KONG SKULE.

Nej, nej, ikke hidtil; — men jeg vil være stærk og frisk nu, — jeg vil handle.

HØJE RÅB

(udenfor til højre).

Kong Skule! Kong Skule!

KONG SKULE.

Hvad er det?

BARD BRATTE

(ved vinduet).

Bymændene stimler sammen; hele kongsgarden er fuld af folk; — I må tale til dem.

KONG SKULE.

Ser jeg ud som en konge; kan jeg tale nu!

PETER.

Du må, min høje fader!

KONG SKULE.

Godt, lad så være. *(Går til vinduet og drager forhænget tilside, men slipper det hurtigt og farer tilbage af skræk.)* Der står det gloende sværd over mig igen!

PETER.

Det varsler, at sejrens sværd er draget for dig.

KONG SKULE.

Ja, var det kun så. *(Går til vinduet og taler ud:)* Trøndere, hvad vil I; — her står eders konge.

EN BYMAND
(udenfor).

Drag af byen! Birkebejnerne vil myrde og brænde, om de finder eder her.

KONG SKULE.

Vi får alle holde sammen. Jeg har været jer en mild konge; jeg har kun krævet ringe krigsstyr —

EN MANDSSTEMME
(nede blandt mængden).

Hvad kalder du da alt det blod, som randt ved Låka og i Oslo?

EN KVINDE.

Giv mig min fæstemand igen!

EN DRENG.

Giv mig min fader og min broder!

EN ANDEN KVINDE.

Giv mig mine tre sønner, kong Skule!

EN MAND.

Han er ikke konge: thi han er ikke hyldet på hellig Olafs skrin!

MANGE STEMMER.

Nej, nej, — han er ikke hyldet på Olafsskrinet! Han er ikke konge!

KONG SKULE
(viger bag forhænget).

Ikke hyldet —! Ikke konge!

PÅL FLIDA.

Usaligt var det, at ikke helgenskrinet blev båret ud, dengang I blev kåret.

BÅRD BRATTE.

Svigter bymændene, kan vi ikke holde os i Nidaros, om Birkebejnerne kommer.

KONG SKULE.

Og de vil svigte, sålænge jeg ikke er hyldet på helgenskrinet.

PETER.

Så lad skrinet bære ud, og lad dig hylde nu!

PÅL FLIDA
(hovedrystende).

Hvor skulde det være gørligt?

PETER.

Er noget ugørligt, når det gælder ham? Lad blæse til things og bær skrinet ud!

FLERE AF MÆNDENE
(viger tilbage).

Kirkeran!

PETER.

Ikke kirkeran; — kom, kom! Korsbrødrene er velsindede mod kong Skule; de vil give sit minde —

PÅL FLIDA.

Det gør de ikke; de tør ikke gøre det for erkebispen.

PETER.

Er I kongsmænd, og vil ikke hjælpe til, når det gælder så stor sag! Godt, der er andre dernede, som vil være villigere. Min fader og konge, korsbrødrene skal give efter; jeg vil bede, jeg vil trygle; lad blæse til things; du skal bære dit kongsnavn med rette! (iler ud til højre.)

KONG SKULE
(glædestrålende).

Så I ham! Så I min herlige søn! Hvor hans øjne lyste! Ja, vi vil alle stride og sejre. Hvor stærke er Birkebejnerne?

PÅL FLIDA.

Ikke stærkere, end at vi magter dem, hvis blot bymændene holder med os.

KONG SKULE.

De skal holde med os. Vi må alle være enige nu og ende denne rædselsstrid. Ser I da ikke, det er himlens bud, at vi skal ende den? Himlen er vred på alt Norge for de gerninger, som så længe har været øvet. Der står gloende sværd højt deroppe og lyser hver nat; kvinder falder om og føder i kirkerne; der lister sig sjælesot over prester og klosterbrødre, så de løber gennem gaderne og råber, at den yderste dag er kommen. Ja, ved den almægtige, dette skal endes med et eneste slag!

PÅL FLIDA.

Hvad byder I, at der skal gøres?

KONG SKULE.

Alle broer skal brydes af.

PÅL FLIDA.

Gå, og lad alle broer brydes af.

(En af hirdmændene går ud til højre.)

KONG SKULE.

Alle mænd skal samles nede på øren; ikke én Birkebejner skal sætte sin fod i Nidaros.

PÅL FLIDA.

Vel talt, konge.

KONG SKULE.

Når helgenskrinet er båret ud, skal der blæses til things. Hæren og bymændene skal kaldes sammen.

PÅL FLIDA
(til en af mændene).

Gå ud og lad lursvenden blæse i gaderne.

(Manden går.)

KONG SKULE
(taler ned til mængden fra vinduet).

Hold fast ved mig, I sørgende og klagende dernede. Der skal komme fred og lys over landet igen, ligesom i Hakons første fagre dage, da kornet gav grøde to gange hver sommer. Hold fast ved mig; lid på mig og tro på mig; det trænger jeg så usigeligt. Jeg skal våge og stride for jer; jeg skal bløde og falde for jer, om det kræves; men svigt mig ikke og tvivl ikke —! (højt råb, som af skræk, høres blandt mængden.) Hvad er det?

EN VILD STEMME.

Gør bod, gør bod!

BÅRD BRATTE

(ser ud).

Det er en prest, som djævelen har besat!

PÅL FLIDA.

Han river sin kutte i flænger og pisker sig med svøbe.

STEMMEN.

Gør bod, gør bod; den yderste dag er kommen!

MANGE RØSTER.

Flygt, flygt! Ve over Nidaros! Så syndig en gerning!

KONG SKULE.

Hvad er der hændt?

BÅRD BRATTE.

Alle flygter, alle viger, som om et vildt dyr var kommet imellem dem.

KONG SKULE.

Ja, alle flygter — (med et udråb af glæde.) Ha! ligegodt; — vi er frelste; se, se, — kong Olafs skrin står midt i kongsgården!

PÅL FLIDA.

Kong Olafs skrin!

BÅRD BRATTE.

Ja, ved himlen, — der står det!

KONG SKULE.

Korsbrødrene er mig tro; så god en gerning har de aldrig øvet før!

PÅL FLIDA.

Hør; der blæses til things.

KONG SKULE.

Nu skal jeg da lovligt hyldes.

PETER

(kommer fra højre).

Tag kongskåben om dig; nu står helgenskrinet ude.

KONG SKULE.

Så har du frelst riget for mig og dig; og tifold vil vi takke de fromme korsbrødre, at de gav efter.

PETER.

Korsbrødrene, min fader; — dem har du intet at takke for.

KONG SKULE.

Det var ikke dem, som hjalp dig?

PETER.

De lyste kirkens ban over hver den, som vovede at røre helligdommen.

KONG SKULE.

Erkebispen altså! Endelig har han da givet efter.

PETER.

Erkebispen lyste værre banstråle end korsbrødrene.

KONG SKULE.

O, så ser jeg, at jeg endda har trofaste mænd. I stod her rædde og veg tilbage, I, som skulde være mig nærmest, — og dernede i flokken har jeg dem, som turde tage så stor en brøde på sig for min skyld.

PETER.

Ikke én trofast mand har du, som turde tage brøden på sig.

KONG SKULE.

Almægtige Gud, er der da sket et jertegn; — hvem tog helligdommen ud?

PETER.

Jeg, min fader!

KONG SKULE
(med et skrig).

Du!

MÆNDENE
(viger sky tilbage).

Kirkeraner!

(PÅL FLIDA, BÅRD BRATTE og et par andre går ud.)

PETER.

Gerningen måtte gøres. Ingen mands troskab er at lide på, for du er lovlig hyldet. Jeg bad, jeg tryglede korsbrødrene, intet hjalp. Da brød jeg kirkedøren op; ingen vovede at følge mig. Jeg sprang op på højaltret, greb fat i hanken og stemte knæerne imod; det var, som om en gudefuld magt gav mig mere end menneskelige kræfter. Skrinet løsnede, jeg trak det efter mig nedover kirkegulvet, medens banstrålen suste som et uvejr højt oppe under hvælvingerne; jeg trak det ud af kirken, alle flygtede og veg for mig; da jeg var kommen midt frem i kongsgården, brast hanken; her er den! (Holder den i vejret.)

KONG SKULE
(stille, skrækslagen).

Kirkeraner!

PETER.

For din skyld; for din store kongstankes skyld! Men du vil slette brøden ud; alt, hvad der er ondt,

vil du slette ud. Der vil komme lys og fred med dig; der vil gå op en strålende dag over landet: — hvad gør det så, om der gik en uvejrsnat foran?

KONG SKULE.

Der stod som en helgensol om dit hoved, da din moder kom med dig; — og nu tykkes det mig, at jeg ser banstrålen lyne.

PETER.

Fader, fader, tænk ikke på mig; vær ikke ræd for mit ve og vel. Det er jo din vilje, jeg har fuldkommet, — hvor kan det regnes mig til last!

KONG SKULE.

Jeg vilde eje din tro på mig, og din tro er bleven en synd.

PETER
(vildt).

For din skyld, for din skyld! Derfor tør ikke Gud andet, end tvætte den af!

KONG SKULE.

Ren og skyldfri, lovede jeg Ingebjorg, — og han håner himlen!

PÅL FLIDA
(kommer).

Alt er i oprør! Rædselsgerningen har slået dine mænd med skræk; de flygter ind i kirkerne.

KONG SKULE.

De s k a l ud, de m å ud!

BÅRD BRATTE
(kommer).

Bymændene har rejst sig mod eder; de dræber

Vårbælgerne rundt om på gaderne og i husene, hvor de kan finde dem!

EN HIRDMAND
(kommer).

Nu sejler Birkebejnerne op i elven!

KONG SKULE.

Blæs mine mænd sammen. Ingen må svigte mig her!

PÅL FLIDA.

Ugørligt; skrækken har lamslået dem.

KONG SKULE
(fortvivlet).

Men jeg *kan* ikke falde nu! Min søn må ikke dø med en dødsskyld på sin sjæl!

PETER.

Tænk ikke på mig; du er den eneste, det gælder. Lad os søge opover til Indherred; der er alle mænd tro!

KONG SKULE.

Ja, på flugt! Følg mig, hvem der vil berge livet!

BÅRD BRATTE.

Hvad vej?

KONG SKULE.

Over broen!

PÅL FLIDA.

Alle broer er brudt af, herre.

KONG SKULE.

Brudt af —! Alle broer brudt af, siger du!

PÅL FLIDA.

I skulde brudt dem af i Oslo, så kunde I ladt dem stå i Nidaros.

KONG SKULE.

Over elven alligevel; — her er liv og salighed at frelse! På flugt! På flugt!

(Han og PETER iler ud til venstre.)

BÅRD BRATTE.

Ja, bedre det, end at falde for bymænd og Birkebejnere.

PÅL FLIDA.

I Guds navn, på flugt da. (Alle følger efter SKULE.)

(Stuen står en kort stund tom; der høres fjern og forvirret larm fra gaderne; derpå stormer en flok væbnede bymænd ind gennem døren til højre.)

EN BYMAND.

Herind! Her må han være.

EN ANDEN.

Dræb ham!

FLERE.

Dræb kirkeraneren også!

EN ENKELT.

Far varligt frem; de bider fra sig.

FØRSTE BYMAND.

Det har ingen nød; Birkebejnerne er alt oppe i gaden.

EN BYMAND

(kommer).

For sent; — kong Skule er flygtet.

FLERE.

Hvorhen? Hvorhen?

DEN KOMMENDE.

Ind i en af kirkerne, tænker jeg; de er fulde af Vargbælger.

FØRSTE BYMAND.

Så lad os søge ham; stor tak og løn giver kong Håkon den mand, som dræber Skule.

EN ANDEN.

Der kommer Birkebejnerne.

EN TREDJE.

Kong Håkon selv.

MANGE I FLOKKEN

(råber):

Hil kong Håkon Håkonssøn!

HÅKON

(kommer ind fra højre, fulgt af GREGORIUS JONSSØN, DAGFINN BONDE og en mængde andre).

Ja, nu er I ydmyge, I Trøndere! I har længe nok stået mig imod.

FØRSTE BYMAND

(på knæ).

Nåde, herre; Skule Bårdssøn var så hårdt over os!

EN ANDEN

(også knælende).

Han tvang os, ellers havde vi aldrig fulgt ham.

DEN FØRSTE.

Han tog vort gods og nødte os til at slå for sin uretfærdige sag.

DEN ANDEN.

Ak, høje herre, han har været en svøbe for sine venner som for sine uvenner.

MANGE STEMMER.

Ja, ja, — Skule Bårdssøn har været en svøbe for hele landet.

DAGFINN BONDE.

Det turde være et sandt ord, det.

HÅKON.

Godt; med jer bymænd skal jeg siden tale; det er min agt at straffe strængt, hvad der er forbrudt; men først er her andet at tænke på. Véd nogen, hvor Skule Bårdssøn er?

FLERE.

Inde i en af kirkerne, herre!

HÅKON.

Véd I det så visst?

BYMÆNDENE.

Ja, der er alle Vargbælgerne.

HÅKON
(sagte til DAGFINN BONDE).

Han må findes; sæt vagt for alle kirker i byen.

DAGFINN BONDE.

Og når han findes, skal han fældes uden ophold.

HÅKON
(dæmpet).

Fældes? Dagfinn, Dagfinn, hvor tungt det tykkes mig.

DAGFINN BONDE.

Herre, I svor det dyrt i Oslo.

HÅKON.

Og hver mand i landet vil kræve hans død. (Vender sig til GREGORIUS JONSSØN uhørligt for de andre.) Gå; du var engang hans ven; søg ham, og få ham til at flygte af landet.

GREGORIUS JONSSØN
(glad).

Det vil I, herre?

HÅKON.

For min fromme, elskelige hustrus skyld.

GREGORIUS JONSSØN.

Men hvis han ikke flygter; hvis han ikke vil eller ikke kan?

HÅKON.

I Guds navn, da kan jeg heller ikke spare ham; da må mit kongsord stå ved magt. Gå!

GREGORIUS JONSSØN.

Jeg skal gå og gøre mit bedste. Himlen give det måtte lykkes. (Går til højre.)

HÅKON.

Du, Dagfinn Bonde, går med sikre mænd ned på kongsskibet; I skal følge dronningen og barnet op til Elgesæter kloster.

DAGFINN BONDE.

Herre, mener I hun er tryg der?

HÅKON.

Hun er ingensteds tryggere. Vargbælgerne har

lukket sig inde i kirkerne, og hun har bedet så meget; hendes moder er på Elgesæter.

DAGFINN BONDE.

Ja ja, det véd jeg.

HÅKON.

Hils dronningen kærligst fra mig; og hils fru Ragnhild også. Du kan sige dem, at såsnart Vargbælgerne har faldet tilfode og har fået grid, skal der ringes med alle klokker i Nidaros, til tegn på, at der er kommet fred over landet igen. — I bymænd skal stå mig tilrette imorgen og tage straf, hver efter sine gerninger.

(Går med sine mænd.)

FØRSTE BYMAND.

Ve os for imorgen!

ANDEN BYMAND.

Vi får et stort regnskab.

FØRSTE.

Vi, som har været Håkon imod så længe, — som var med at råbe for Skule, da han tog kongsnavn.

ANDEN.

Som gav Skule både skibe og krigsstyr, — som købte alt det gods, han ranede fra Håkons sysselmænd.

FØRSTE.

Ja, ve os for imorgen!

EN BYMAND

(kommer ilsomt ind fra venstre).

Hvor er Håkon? Hvor er kongen?

FØRSTE BYMAND.

Hvad vil du ham?

DEN KOMMENDE.

Bringe ham et stort og vigtigt budskab.

FLERE.

Hvilket?

DEN KOMMENDE.

Det siger jeg ikke andre end kongen selv.

FLERE.

Jo, sig, sig!

DEN KOMMENDE.

Skule Bårdssøn flygter opover mod Elgesæter.

FØRSTE BYMAND.

Umuligt! Han er i en af kirkerne.

DEN KOMMENDE.

Nej, nej; han og sønnen satte over elven i en færing.

FØRSTE BYMAND.

Ha, så kan vi frelse os fra Håkons vrede.

ANDEN BYMAND.

Ja, lad os straks melde ham, hvor Skule er.

FØRSTE.

Nej, bedre end som så; vi siger intet, men går selv op til Elgesæter og fælder Skule.

ANDEN.

Ja, ja, — lad os det!

TREDJE.

Men fulgte ikke mange Vargbælger med over elven?

DEN KOMMENDE.

Nej, der var bare få mænd på båden.

FØRSTE BYMAND.

Vi væbner os det bedste vi kan. O, nu er bymændene bergede! Sig ikke til nogen, hvad vi har fore; vi er mandstærke nok, — og så opover til Elgesæter.

ALLE
(dæmpet).

Ja, opover til Elgesæter!

(De går skyndsomt men forsigtigt ud til venstre.)

Granskog i bakkerne ovenfor Nidaros.

(Det er måneskin; men natten er tåget, så at baggrunden kun skimtes utydeligt og undertiden næsten ikke. Træstubber og store stene ligger rundt omkring. KONG SKULE, PETER, PÅL FLIDA, BÅRD BRATTE og flere Vårbælger kommer gennem skogen fra venstre.)

PETER.

Kom her og hvil dig, min fader!

KONG SKULE.

Ja, lad mig hvile, hvile. (Synker ned ved en sten.)

PETER.

Hvorledes er det med dig?

KONG SKULE.

Jeg er sulten! Syg, syg! Jeg ser døde mænds skygger!

PETER
(springer op).

Skaf hjælp, — brød til kongen.

BÅRD BRATTE.

Her er hvermand konge; thi her gælder det livet. Stå op, Skule Bårdssøn, er du konge, så lig ikke der og styr landet.

PETER.

Håner du min fader, så dræber jeg dig!

BÅRD BRATTE.

Jeg blir dræbt alligevel; mig giver kong Håkon aldrig grid; thi jeg var hans sysselmand og sveg ham for Skules skyld. Find på noget, som kan berge os! Der er ikke så fortvivlet en gerning, at jeg jo vover den nu.

EN VÅRBÆLG.

Kunde vi bare slippe over til klostret på Holm.

PÅL FLIDA.

Bedre til Elgesæter.

BÅRD BRATTE
(udbryder pludseligt):

Bedst at gå ned på Håkons skib og rane kongsbarnet.

PÅL FLIDA.

Raser du!

BÅRD BRATTE.

Nej, nej, det er vor eneste redning, og let at

sætte i værk. Birkebejnerne leder hvert hus igennem og holder vagt for kirkerne; de tror ikke, at nogen af os har kunnet flygte, siden alle broer var brudt af. Der kan umuligt være stort mandskab ombord på skibene; har vi kongs-emnet i vor magt, så skal Håkon give os fred, eller også skal hans ætling dø med os. Hvem vil være med at berge livet?

PÅL FLIDA.

Ikke jeg, når det skal berges på slig vis.

FLERE.

Ikke jeg! Ikke jeg!

PETER.

Ha, men om det var til frelse for min fader —!

BÅRD BRATTE.

Vil du være med, så kom. Nu går jeg ned på Hladehammeren; der ligger den flok, vi mødte her under bakken; det er de vildeste vovhalse af alle Vargbælgerne; de havde svømmet over elven, for de vidste, de ikke vilde fået grid i kirkerne. De drenge tør nok gæste kongsskibet, de! Hvem af jer vil så med?

NOGLE.

Jeg, jeg!

PETER.

Kanhænde jeg også; men først må jeg vide min fader under sikkert tag.

BÅRD BRATTE.

Før det gryr af dag farer vi op i elven. Kom, her går en benvej nedover til Hlade.

(Han og nogle andre går ud til højre.)

PETER
(til PÅL FLIDA).

Tal ikke til min fader om noget af dette; han er sjælesyg inat, vi får handle for ham. Der er frelse i Bård Brattes værk; inden daggry skal kongsbarnet være i vore hænder.

PÅL FLIDA.

For at dræbes, kan jeg tænke. Ser I da ikke, at det er en synd —

PETER.

Det kan ikke være nogen synd; thi min fader dømte det i Oslo. Det må jo afvejen alligevel; det hindrer min fader; — min fader har en stor kongstanke at sætte igennem; det får være det samme, hvem eller hvormange der falder for den.

PÅL FLIDA.

Usalig for jer var den dag, I fik vide, I var kong Skules søn. (Lyttende.) Hys; — kast jer fladt ned på jorden; der kommer folk.

(Alle kaster sig ned bag stene og stubber; et tog, dels af ridende, dels af gående, skimtes utydeligt gennem tågen inde mellem træerne; de kommer fra venstre side og går ud til højre.)

PETER.

Det er dronningen.

PÅL FLIDA.

Ja, ja; hun taler med Dagfinn Bonde. Hys!

PETER.

De skal til Elgesæter. Kongsbarnet er med!

PÅL FLIDA.

Og dronningens fruer.

PETER.

Men kun fire mand! Op, op, kong Skule, — nu er dit rige frelst!

KONG SKULE.

Mit rige? Det er mørkt, det, — som engelens, der rejste sig mod Gud.

(EN FLOK KORSBRØDRE kommer ind fra højre.)

EN KORSBRODER.

Hvem taler her? Er det kong Skules mænd?

PÅL FLIDA.

Kong Skule selv.

KORSBRODEREN
(til SKULE).

Gud være lovet, at vi traf eder, kære herre! Vi fik spurgt af nogle bymænd, at I havde taget vejen opover, og vi er ligeså utrygge i Nidaros, som I selv —

PETER.

I havde fortjent døden, I, som ikke gav Olafsskrinet ud.

KORSBRODEREN.

Erkebispen forbød det; men vi vil gerne tjene kong Skule alligevel; vi har jo altid holdt os til ham. Her har vi taget korskåber med til eder og mændene! tag dem på, så slipper I let ind i et af klostrene, og kan prøve på at få grid af Hakon.

KONG SKULE.

Ja, giv mig en korskåbe på; jeg og min søn må stå på vigslet grund. Jeg vil til Elgesæter.

PETER
(sagte til PÅL FLIDA).

Sorg for, at min fader kommer trygt frem —

PÅL FLIDA.

Mindes I ikke, at der er Birkebejnere på Elgesæter?

PETER.

Kun fire mænd; dem magter I let, og indenfor klostermuren drister de sig ikke til at røre jer. Jeg søger Bård Bratte.

PÅL FLIDA.

Tænk jer om!

PETER.

Det er ikke på kongsskibet, men på Elgesæter, at de fredløse skal frelse riget for min fader!

(Går hurtigt ud til højre.)

EN VÅRBÆLG
(hviskende til en anden).

Går du til Elgesæter med Skule?

DEN ANDEN.

Hys; nej; Birkebejnerne er der jo.

DEN FØRSTE.

Jeg går ikke heller; men sig ikke noget til de andre.

KORSBRODEREN.

Og nu afsted, to og to, — en krigsmand og en korsbroder —

EN ANDEN KORSBRODER
(siddende på en træstub bag de øvrige)

Jeg tager kong Skule.

KONG SKULE.

Véd du vejen?

KORSBRODEREN.

Den brede vej.

FØRSTE KORSBRODER.

Skynd jer; lad os spredes på forskellige stier og samles udenfor klosterporten.

(De går ud mellem træerne til højre; tågen letter og kometen viser sig rød og skinnende i den disige luft.)

KONG SKULE.

Peter, min søn —! (Farer tilbage.) Ha, der er det gloende sværd på himlen!

KORSBRODEREN
(siddende bag ham på træstubben).

Og her er jeg!

KONG SKULE.

Hvem er du?

KORSBRODEREN.

En gammel kending.

KONG SKULE.

Blegere mand har jeg aldrig set.

KORSBRODEREN.

Men du kender mig ikke.

KONG SKULE.

Det er dig, som vil følge mig til Elgesæter.

KORSBRODEREN.

Det er mig, som vil følge dig til kongssædet.

KONG SKULE.

Kan du det?

KORSBRODEREN.

Jeg kan, hvis du selv vil.

KONG SKULE.

Og ved hvilket middel?

KORSBRODEREN.

Ved det middel, som jeg før har brugt; — jeg vil føre dig op på et højt bjerg og vise dig al jordens herlighed.

KONG SKULE.

Al jordens herlighed har jeg før set i fristende drømme.

KORSBRODEREN.

Det var mig, som gav dig de drømme.

KONG SKULE.

Hvem er du?

KORSBRODEREN.

Sendebud fra det ældste kongs-emne i verden.

KONG SKULE.

Fra det ældste kongs-emne i verden?

KORSBRODEREN.

Fra den første jarl, der rejste sig mod det største rige, og som grundede et rige selv, der skal vare ud over dommedag!

KONG SKULE
(skrigende).

Bisp Nikolas!

KORSBRODEREN
(rejser sig).

Kender du mig nu? Vi var kendinger før; —
for din skyld er jeg kommen tilbage.
På selvsamme skude, for selvsamme bør,
har vi sejlet i år og i dage.
Jeg var ræd da vi skiltes; der var uvejr og nat;
en høg i min sjæl sine klør havde sat;
jeg trygled om messer og klokkeklang,
jeg købte mig bønner og munkesang, —
jeg betalte for syv og de læste fjorten;
men endda slap jeg ikke indenfor porten.

KONG SKULE.

Og nu kommer du dernedefra —?

KORSBRODEREN.

Ja, jeg kommer fra riget dernede;
fra riget, som altid så stygt blir malt.
Å, du kan tro, der er ikke så galt;
det har ingen nød med den svare hede.

KONG SKULE.

Og så hører jeg, du har lært skaldskab, gamle Baglerhøvding!

KORSBRODEREN.

Skaldskab? Ja, og en mængde latin!
Før var jeg ingen stiv latiner, som du mindes;
nu tvivler jeg på, at en stivere findes.
For at række dernede et passeligt trin,
ja, næsten bare for at slippe derind,
er det hardtad nødvendigt at lære latin.
Og en må jo gå fremad, når til gæstebudsbord
en sidder hver dag med slig lærdom stor, —
halvhundred, som her lod sig paver kalde,
femhundred kardinaler og syvtusend skalde.

KONG SKULE.

Hils din herre, og tak ham for godt venskab. Du kan sige, han er den eneste konge, som skikker hjælp til Skule den første af Norge!

KORSBRODEREN.

Hør nu, kong Skule, hvi hid jeg er sendt.
Han har mange tjenere, han dernede,
og hver har sit strog i verden at frede;
jeg fik Norge, thi her er jeg kendt.
Hakon Håkonssøn er ingen mand for os,
vi liker ham ikke, han byder os trods;
se, han må falde og du skal styre,
som eneste ejer af kronen den dyre.

KONG SKULE.

Ja, giv mig kronen! Har jeg den, så skal jeg nok styre slig, at jeg kan købe mig løs igen.

KORSBRODEREN.

Ja, det kan vi altid snakkes om siden.
Inat det gælder at nytte tiden.
På Elgesæter sover kong Håkons barn; —
fanger du det i dødsens garn,
da hvirvles hver modstand som fnug for vejret,
da er du konge, da har du sejret!

KONG SKULE.

Tror du så visst, at jeg da har sejret!

KORSBRODEREN.

Hver mand i Norge sukker om fred;
kongen må eje et kongs-emne med,
en ætling, som arver sin faders rige;
thi folket er træt af de hundredårskrige.
Rejs dig, kong Skule, inat det gælder;
nu eller aldrig du fienden fælder!

Se hvor det lysner, der langt mod nord,
ser du hvor skodden letter derude, —
der slutter sig lydløst skude til skude, —
og hør så hvor hult det dønner i jord!
Alt skal du få mod et bindende ord,
tusende stridsmænd i stormgang på jorden,
tusende skinnende sejl på fjorden!

KONG SKULE.

Så nævn da ordet!

KORSBRODEREN.

For at stille dig højest på verdensstigen,
jeg vil kun du føjer din egen higen;
landet du får med byer og borge,
hvis din søn efter dig bliver konge i Norge!

KONG SKULE
(løfter hånden, som til ed).

Min søn skal — (holder pludselig inde og udbryder forfærdet). Kirkeraneren! Al magten til ham! Ha! nu skønner jeg dig; — du vil hans sjæls fortabelse! Vig fra mig, vig fra mig! (strækker armene mod himlen.) Og forbarm dig over mig, du, som jeg nu skriger til om hjælp i min højeste nød!

(Styrter til jorden.)

KORSBRODEREN.

Forbandet! Nu gik dog det hele så glat;
jeg tænkte så visst, jeg havde ham fat;
men lyset har gjort et kærligt træk,
som jeg ikke kendte, — og spillet er væk.
Lad gå; til hast har jeg ingen trang;
perpetuum mobile er jo igang;
jeg har brev på min magt langt ud gennem slægterne,
brev på min magt over lysfornægterne;
dem skal i Norge jeg styre og råde,
er min magt end dem selv en uløselig gåde!

(længere fremme.)

Går til sin gerning de norske mænd
viljeløst vimrende, véd ej hvorhen, —
skrukker sig hjerterne, smyger sig sindene,
veke, som vaggende vidjer for vindene, —
kan kun om én ting i verden de enes,
den, at hver storhed skal styrtes og stenes, —
hejses som mærke usseldoms klude,
sætter de æren i flugt og i fald, —
da er det bisp Nikolas som er ude,
Bagler-bispen, som røgter sit kald!

(Han bliver borte i skodden mellem træerne.)

KONG SKULE

(rejser sig, efter et kort ophold, halvt ivejret og ser sig om).

Hvor er han, den sorte? (springer op.) Vejviser, vejviser, hvor er du? Væk! — Ligegodt; nu véd jeg vejen selv, både til Elgesæter og længere frem.

(Går ud til højre.)

Klostergården på Elgesæter.

(På venstre side ligger kapellet med indgang fra gården; vinduerne er oplyste. Langsmed den modsatte side af klostergården strækker sig nogle lavere bygninger; i baggrunden klostermuren med en stærk port, som er stængt. Det er klar måneskinsnat. Tre Birkebejnerhøvdinger står ved porten; MARGRETE, FRU RAGNHILD og DAGFINN BONDE kommer ud fra kapellet.)

FRU RAGNHILD

(halvt fra sig selv).

Kong Skule måtte flygte ind i kirken, siger du! Han, han, flygtende, tryglende om fred for altret, — tryglende om livet kanhænde — o nej, nej, det har

han ikke gjort; men Gud vil straffe jer, som vovede at lade det komme så vidt!

MARGRETE.

Min gode elskede moder, styr dig; du véd ikke hvad du siger; det er sorgen som taler.

FRU RAGNHILD.

Hør, I Birkebejnere! Håkon Håkonssøn var det, som skulde ligge inde for alteret og trygle kong Skule om liv og fred!

EN BIRKEBEJNER.

Usommeligt er det for trofaste mænd at høre på slige ord.

MARGRETE.

Hatten af for en hustrus sorg!

FRU RAGNHILD.

Kong Skule dømt! Vogt jer, vogt jer allesammen, når han får magten igen!

DAGFINN BONDE.

Den får han aldrig mere, fru Ragnhild.

MARGRETE.

Ti, ti!

FRU RAGNHILD.

Tror du, at Håkon Håkonssøn tør lade dommen sættes i værk, om han fanger kongen?

DAGFINN BONDE.

Kong Håkon véd selv bedst om en kongs-ed kan brydes.

FRU RAGNHILD
(til MARGRETE).

Og slig blodmand har du fulgt i tro og kærlig-

hed! Er du din faders barn! Gid straffen ramme —! Gå fra mig, gå fra mig!

MARGRETE.

Velsignet være din mund, skøndt du bander mig nu.

FRU RAGNHILD.

Jeg må ned til Nidaros, ind i kirken og finde kong Skule. Han skikkede mig fra sig, da han sad i lykken; da trængte han mig jo heller ikke; — nu vil han ikke vredes, fordi jeg kommer. Luk porten op for mig, lad mig komme til Nidaros!

MARGRETE.

Min moder, for Guds barmhjertigheds skyld —

(Det banker stærkt på klosterporten.)

DAGFINN BONDE.

Hvem banker?

KONG SKULE
(udenfor).

En konge.

DAGFINN BONDE.

Skule Bårdssøn!

FRU RAGNHILD.

Kong Skule!

MARGRETE.

Min fader!

KONG SKULE.

Luk op, luk op!

DAGFINN BONDE.

Her lukkes ikke op for fredløse.

KONG SKULE.

Det er en konge, som banker, siger jeg; en konge, som ikke har tag over hovedet; en konge, som trænger hellig grund, for at være tryg på sit liv.

MARGRETE.

Dagfinn, Dagfinn, det er min fader!

DAGFINN BONDE
(går hen til porten og åbner en liden luge).

Kommer I med mange mænd til klostret?

KONG SKULE.

Med alle de mænd, som blev mig tro i nøden.

DAGFINN BONDE.

Og hvormange er det?

KONG SKULE.

Færre end én.

MARGRETE.

Han er alene, Dagfinn!

FRU RAGNHILD.

Himlens vrede ramme dig, om du nægter ham vigslet grund!

DAGFINN BONDE.

I Guds navn da!

(Lukker op; Birkebejnerne blotter ærbødigt sine hoveder; KONG SKULE kommer ind i klostergarden.)

MARGRETE
(om hans hals).

Min fader! Min velsignede ulykkelige fader!

FRU RAGNHILD
(stiller sig vildt mellem ham og Birkebejnerne).

I hykler ærefrygt for ham, I vil svige ham, som Judas. Vov ikke at komme ham nær! I skal ikke røre ham, sålænge jeg er ilive!

DAGFINN BONDE.

Her er han tryg, thi han er på vigslet grund.

MARGRETE.

Og ikke én af alle dine mænd havde mod til at følge dig inat!

KONG SKULE.

Både korsbrødre og krigsmænd fulgte mig på vejen; men de smøg fra mig, en for en, fordi de vidste der var Birkebejnere på Elgesæter. Pål Flida var den, som slap mig sidst; han fulgte mig til klosterporten; der gav han mig det sidste håndslag og takkede for den tid, der fandtes Vargbælger i Norge.

DAGFINN BONDE
(til Birkebejnerne).

Gå ind, I hovdinger, og stil jer som vagt om kongsbarnet; jeg må til Nidaros og melde kongen, at Skule Bårdssøn er på Elgesæter; i slig stor sag får han selv handle.

MARGRETE.

O, Dagfinn, Dagfinn, kan du ville det!

DAGFINN BONDE.

Ilde tjente jeg ellers konge og land. (til mændene.) Stæng porten efter mig, vag over barnet, og luk ikke op for nogen, før kongen kommer. (Dæmpet til

SKULE.) Farvel, Skule Bårdssøn, — og Gud skænke jer en salig ende.

(Går ud gennem porten; Birkebejnerne lukker efter ham og går ind i kapellet.)

FRU RAGNHILD.

Ja, lad Håkon komme; jeg slipper dig ikke; jeg holder dig tæt og kærligt i mine arme, som jeg aldrig har holdt dig før.

MARGRETE.

O, hvor du er bleg — og ældet; du fryser.

KONG SKULE.

Jeg fryser ikke, — men jeg er træt, træt.

MARGRETE.

Så kom ind, og hvil dig —

KONG SKULE.

Ja, ja; det tør vel snart være på tiden at hvile.

SIGRID

(fra kapellet).

Endelig kommer du, min broder!

KONG SKULE.

Sigrid! Er du her?

SIGRID.

Jeg lovede jo, at vi skulde mødes, når du trængte mig i din højeste nød.

KONG SKULE.

Hvor er dit barn, Margrete?

MARGRETE.

Det sover i sakristiet.

KONG SKULE.

Så er ætten samlet på Elgesæter inat.

SIGRID.

Ja, samlet efter lange forvildede tider.

KONG SKULE.

Nu fattes kun Håkon Håkonssøn.

MARGRETE og FRU RAGNHILD
(klynger sig med et smerteligt udbrud fast til ham).

Min fader! — Min husbond!

KONG SKULE
(ser bevæget på dem).

Har I elsket mig så højt, I to? Jeg søgte efter lykken ude i det fremmede, og agtede aldrig på, at jeg havde et hjem, hvor jeg kunde fundet den. Jeg jog efter kærlighed gennem synd og brøde, og vidste aldrig, at jeg ejede den i kraft af Guds og menneskenes lov. — Og du, Ragnhild, min hustru, du, som jeg har forbrudt så meget imod, du lægger dig varmt og blødt op til mig i nødens højeste stund, du kan skælve og ræddes for den mands liv, som aldrig har kastet et solglimt over din vej.

FRU RAGNHILD.

Du forbrudt! O, Skule, tal ikke så; tror du jeg nogen tid skulde vove at gå irette med dig! Jeg har altid været for ringe for dig, min høje husbond; der kan ikke hvile skyld over nogen gerning, som du har øvet.

KONG SKULE.

Har du troet så trygt på mig, Ragnhild?

FRU RAGNHILD.

Fra den første dag, jeg så dig.

KONG SKULE
(med liv).

Når Håkon kommer, vil jeg bede om grid! I milde kærlige kvinder, — o, det er dog fagert at leve!

SIGRID
(med et udtryk af rædsel).

Skule, min broder! Ve dig, om du farer vild på vejen inat!

(Larm udenfor; straks efter banker det på porten.)

MARGRETE.

Hør, hør! Hvem er det, som stormer frem!

FRU RAGNHILD.

Hvem banker på porten?

STEMMER
(udenfor).

Bymændene fra Nidaros! Luk op! Vi véd, at Skule Bårdssøn er derinde!

KONG SKULE.

Ja, han er herinde; — hvad vil I ham?

LARMENDE STEMMER
(udenfor).

Kom ud, kom ud! Du skal dø, du onde mand!

MARGRETE.

Og det vover I bymænd at true med?

EN ENKELT.

Kong Håkon har dømt ham i Oslo.

EN ANDEN.

Det er hver mands pligt at dræbe ham.

MARGRETE.

Jeg er dronningen; jeg byder eder at fare herfra!

EN STEMME.

Det er Skule Bårdssons datter og ikke dronningen, som taler så.

EN ANDEN.

I har ingen magt over liv og død; kongen har dømt ham!

FRU RAGNHILD.

Ind i kirken, Skule! For Gud den barmhjertiges skyld, lad ikke blodmændene komme dig nær!

KONG SKULE.

Ja, ind i kirken; for dem derude vil jeg ikke falde. Min hustru, min datter; det er som jeg havde fundet fred og lys; o, det må ikke tages fra mig igen så brat! (Vil ile ind i kapellet.)

PETER
(udenfor til højre).

Min fader, min konge! Nu har du snart sejren!

KONG SKULE
(med et skrig).

Han! Han! (synker ned på kirketrappen.)

FRU RAGNHILD.

Hvem er det?

EN BYMAND
(udenfor).

Se, se; kirkeraneren klyver over klostertaget!

ANDRE.

Kast sten på ham! Kast sten på ham!

PETER
(kommer tilsyne på et tag til højre og springer ned i gården).

Vel mødt igen, min fader!

KONG SKULE
(ser forfærdet på ham).

Dig — dig havde jeg glemt —! Hvor kommer du fra?

PETER
(vildt).

Hvor er kongsbarnet?

MARGRETE.

Kongsbarnet!

KONG SKULE
(springer op).

Hvor kommer du fra, spørger jeg?

PETER.

Ude fra Hladehammeren; jeg har varslet Bård Bratte og Vargbælgerne om, at kongsbarnet er på Elgesæter inat.

MARGRETE.

Gud!

KONG SKULE.

Det har du gjort! Og nu?

PETER.

Han samler flokken sammen, og så stævner de opover til klosteret. — Hvor er kongsbarnet, kvinde?

MARGRETE
(der har stillet sig foran kirkedøren).

Det sover i sakristiet!

PETER.

Ligegodt, om det så sov på alteret! Jeg har hentet Olafs helligdom ud, — jeg er ikke ræd for at hente kongsbarnet heller!

FRU RAGNHILD
(råber til SKULE).

Ham er det, du har elsket så højt!

MARGRETE.

Fader, fader! Hvor kunde du glemme alle os andre for hans skyld!

KONG SKULE.

Han var ren, som et Guds lam, da den angrende kvinde gav mig ham; — det er troen på mig, som har gjort ham til den, han nu er.

PETER
(uden at høre på ham).

Barnet må herud! Dræb det, dræb det på dronningens arm, — det var kong Skules ord i Oslo!

MARGRETE.

Syndigt, syndigt!

PETER.

En helgen kunde tryggelig gøre det, når min fader har sagt det! Min fader er kongen: thi han ejer den store kongstanke!

BYMÆNDENE
(banker på porten).

Luk op! Kom ud, du og kirkeraneren, ellers brænder vi klostret ned!

KONG SKULE
(som greben af en stærk beslutning).

Den store kongstanke! Ja, den er det, som har forgiftet din unge kærlige sjæl! Ren og skyldfri skulde jeg give dig tilbage: det er troen på mig, som driver dig så vildt fra brøde til brøde, fra dødsskyld til dødsskyld! O, men jeg kan frelse dig endnu; jeg kan frelse os alle! (råber mod baggrunden.) Vent, vent, I bymænd derude; jeg kommer!

MARGRETE
(griber forfærdet hans hånd).

Min fader, hvad vil du?

FRU RAGNHILD
(klynger sig op til ham med et skrig).

Skule!

SIGRID
(river dem bort fra ham og råber med vild strålende glæde):

Slip ham, slip ham, I kvinder; — der vokser vinger ved hans tanke nu!

KONG SKULE
(fast og stærk til PETER).

Du så i mig den himmelkårne, — den, som skulde gøre den store kongsgerning i landet. Se bedre på mig, du forvildede! Kongspjalterne, som jeg har pyntet mig med, de var lånte og stjålne, — nu lægger jeg dem af, en for en.

PETER
(angst).

Min høje, herlige fader, tal ikke så!

KONG SKULE.

Kongstanken er Hakons, ikke min; han alene har fået den kraft af Herren, som kan gøre den til

sandhed. Du har troet på en løgn; vend dig fra mig og frels din sjæl.

PETER

(med brudt stemme).

Kongstanken er Håkons!

KONG SKULE.

Jeg vilde være den største i landet. Gud, Gud; se, jeg ydmyger mig for dig, og står som den ringeste af alle.

PETER.

Tag mig bort fra jorden, Herre! Straf mig for al min brøde; men tag mig bort fra jorden; thi her er jeg hjemløs nu. (synker ned på kirketrappen.)

KONG SKULE.

Jeg havde en ven, som blødte for mig i Oslo. Han sagde: en mand kan falde for en andens livsværk; men skal han blive ved at leve, så må han leve for sit eget. — Jeg har intet livsværk at leve for, jeg kan ikke leve for Håkons heller, — men jeg kan falde for det.

MARGRETE.

Nej, nej, det skal du aldrig!

KONG SKULE

(tager hendes hånd og ser mildt på hende).

Elsker du din husbond, Margrete?

MARGRETE.

Højere end alt i verden.

KONG SKULE.

Du kunde bære, at han sagde dødsdommen over

mig; men vilde du også kunne bære det, om han måtte lade den fuldbyrde?

MARGRETE.

Himlens herre, styrk mig!

KONG SKULE.

Kunde du, Margrete?

MARGRETE
(sagte og gysende).

Nej, nej, — vi måtte skilles ad, — jeg turde aldrig se ham tiere!

KONG SKULE.

Du vilde lukke det fagreste lys ude fra hans liv og fra dit; — vær rolig, Margrete, — du skal ikke have det nødig.

FRU RAGNHILD.

Far fra landet, Skule; jeg følger dig hvorhen og sålangt du vil.

KONG SKULE
(hovedrystende).

Med en hånende skygge mellem os? — Jeg har fundet dig inat for første gang; der må ingen skygge være mellem mig og dig, min stille trofaste hustru; — derfor må der heller intet samliv være mellem os to på jorden.

SIGRID.

Min kongelige broder! Jeg ser du trænger mig ikke; jeg ser, du véd, hvad vej du skal gå.

KONG SKULE.

Der gives mænd, som skabtes til at leve, og mænd, som skabtes til at dø. Min vilje vilde altid

did, hvor ikke Guds finger pegte for mig; derfor så jeg aldrig vejen klart før nu. Mit stille husliv har jeg forbrudt, det kan jeg ikke vinde igen; hvad jeg har syndet mod Håkon, kan jeg bøde på, ved at fri ham for en kongspligt, som måtte skille ham fra det kæreste, han ejer. Bymændene står udenfor; jeg vil ikke vente på kong Hakon! Vargbælgerne er nær; sålænge jeg er ilive, står de ikke fra sit forsæt; finder de mig her, kan jeg ikke frelse dit barn, Margrete. — Se, se, opad! Se hvor det blegner og svinder, det gloende sværd, som har været draget over mig! Ja, ja, — Gud har talt, og jeg har forstået ham, og hans vrede er stilnet. Det er ikke i helligdommen på Elgesæter jeg skal kaste mig ned og bede om grid af en jordens konge; — den høje kirke med stjernehvælven over må jeg ind i, og det er kongernes konge, jeg skal bede om grid og frelse for alt mit livsværk!

SIGRID.

Stå ham ikke imod! Stå ikke Guds kaldelse imod! Dagen gryr; det dages i Norge og det dages i hans urolige sjæl! Har ikke vi forfærdede kvinder stået længe nok i lønkamrene, skrækslagne og gemte ind i de mørkeste kroge, lyttende til al den rædsel, som øvedes udenfor, lyttende til blodtoget, som gik landet over fra ende til ende? Har vi ikke ligget blege og forstenede i kirkerne, og ikke vovet at se ud, ligesom Kristi disciple lå i Jerusalem på den store langfredag, da toget gik til Golgata! Brug dine vinger, og ve dem, som vil binde dig nu!

FRU RAGNHILD.

Far hen i fred, min husbond! Far did, hvor ingen hanende skygge står mellem os, når vi atter mødes. (iler ind i kapellet.)

MARGRETE.

Min fader, farvel, farvel, — tusende farvel!

(følger FRU RAGNHILD.)

SIGRID

(åbner kirkedøren og råber ind):

Frem, frem alle kvinder! Saml jer i bøn; send et bud opad med sang til Herren, og meld ham, at nu kommer Skule Bårdssøn angrende hjem fra sin ulydighedsgang på jorden!

KONG SKULE.

Sigrid, min trofaste søster, hils kong Håkon fra mig: sig ham, at jeg end ikke i min sidste stund véd om han er den kongefødte, men at jeg urykkeligt véd: han er den, som Gud har kåret.

SIGRID.

Jeg skal bringe ham din hilsen.

KONG SKULE.

Og en hilsen til får du bringe. Der sidder en angrende kvinde nord på Hålogaland; sig hende, at hendes søn gik forud; han fulgte med mig, da der var al fare for hans sjæl.

SIGRID.

Det skal jeg.

KONG SKULE.

Sig hende, det var ikke med hjertet han syndede; ren og skyldfri skal hun visselig møde ham igen.

SIGRID.

Det skal jeg. — (Peger mod baggrunden.) Hør, der bryder de låsen fra!

KONG SKULE
(peger mod kapellet).

Hør, der synger de højt til Gud om frelse og fred!

SIGRID.

Hør, hør! Alle klokker i Nidaros ringer —!

KONG SKULE
(smiler sørgmodigt).

De ringer en konge til graven.

SIGRID.

Nej, de ringer til din rette kroning nu! Farvel, min broder; lad blodets purpurkåbe flømme vidt over dine skuldre; al brøde kan dækkes under den! Gå ind, gå ind i den store kirke og tag livsens krone! (iler ind i kapellet.)

(Sang og klokkeringning vedbliver under det følgende.)

STEMMER
(udenfor porten).

Nu er lasen fra! Tving os ikke til at bryde kirkefreden!

KONG SKULE.

Jeg kommer.

BYMÆNDENE.

Og kirkeraneren skal også komme!

KONG SKULE.

Kirkeraneren skal også komme, ja! (går hen til PETER.) Min søn, er du rede?

PETER.

Ja, min fader, jeg er rede.

KONG SKULE
(ser opad).

Gud, jeg er en fattig mand, jeg har kun mit liv at give; men tag det, og berg Håkons store kongstanke. — Se så, ræk mig din hånd.

PETER.

Her er min hånd, fader.

KONG SKULE.

Og vær ikke ræd for det, som nu kommer.

PETER.

Nej, fader, jeg er ikke ræd, når jeg går sammen med dig.

KONG SKULE.

Tryggere vej har vi to aldrig gået sammen. (Han åbner porten; bymændene står i mængde udenfor med løftede våben.) Her er vi; vi kommer frivilligt; — men hug ham ikke i ansigtet.

(De går udenfor, hånd i hånd; porten glider til.)

EN STEMME.

Sigt ikke, spar ikke; — hug dem, hvor I kan!

KONG SKULES STEMME.

Uhæderligt er det at handle så med høvdinger!

(Kort våbenlarm; derpå høres tunge fald; alt bliver et øjeblik stille.)

EN STEMME.

De er døde beggeto!

(Kongsluren lyder.)

EN ANDEN STEMME.

Der kommer kong Håkon med al sin hird!

MÆNGDEN.

Hil eder, Håkon Håkonssøn; nu har I ingen fiender mere!

GREGORIUS JONSSØN
(standser lidt ved de døde.)

Så kom jeg dog for sent!
(går ind i klostergården.)

DAGFINN BONDE.

Usaligt for Norge, om I var kommen før! (råber ud.) Her ind, kong Håkon!

HÅKON
(standsende).

Liget ligger mig ivejen!

DAGFINN BONDE.

Vil Håkon Håkonssøn frem, så får han ga over Skule Bårdssøns lig!

HÅKON.

I Guds navn da!
(Stiger over liget og kommer ind.)

DAGFINN BONDE.

Endelig kan I ga til kongsværket med frie hænder. Derinde har I dem, I elsker; i Nidaros ringes freden ind i landet, og derude ligger han, som var jer værst af alle.

HÅKON.

Hver mand dømte ham galt; der var en gåde ved ham.

DAGFINN BONDE.

En gåde?

HÅKON

(griber ham om armen og siger sagte):

Skule Bårdsson var Guds stedbarn på jorden; det var gåden ved ham.

(Kvindernes sang lyder højere fra kapellet: alle klokker bliver ved at ringe i Nidaros.)

Teppet falder.

